

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate
ACADEMIA TEHNICĂ MILITARĂ
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE
UNIVERSITATEA „ȘTEFAN CEL MARE” DIN SUCEAVA

CRIZA, CONFLICTUL, RĂZBOIUL

Volumul III

*SISTEME MILITARE ȘI CIVIL-MILITARE FOLOSITE ÎN
GESTIONAREA CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR. EVALUAREA
ACȚIUNILOR*

Coordonatori:

General prof. univ. dr. MIRCEA MUREȘAN
General de brigadă (r) dr. GHEORGHE VĂDUVA
Colonel conf. univ. dr. EUGEN BOAMBĂ

BUCUREȘTI
2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE “CAROL I”
(BUCUREȘTI). CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE
APĂRARE ȘI SECURITATE, ACADEMIA TEHNICĂ MILITARĂ

Criza, conflictul, războiul/ Universitatea Națională de Apărare
„Carol I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Academia
Tehnică Militară, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava –
București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007

2 vol.

ISBN 978-973-663-591-5

Vol. 3. : *Sisteme militare și civil-militare folosite în gestionarea
crizelor și conflictelor. Evaluarea acțiunilor* / coord.: general prof.
univ. dr. Mircea Mureșan, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva,
locotenent-colonel ing. dr. Eugen Boambă. – Bibliogr. – ISBN 978-973-
663-592-2

I. Mureșan, Mircea (coord.)

II. Văduva, Gheorghe (coord.)

III. Boambă, Eugen (coord.)

IV. Academia de Studii Economice (București)

V. Universitatea „Ștefan cel Mare” (Suceava)

355/359

Lucrare realizată în cadrul proiectului: CEEEX-M1-4044
„SECURITATEA SISTEMELOR ȘI ACȚIUNILOR MILITARE ȘI
CIVIL-MILITARE ÎN GESTIONAREA CRIZELOR ȘI
CONFLICTELOR ARMATE”

de către echipa de cercetători de la Centrul de Studii Strategice de Apărare și
Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” și echipa de
cercetători de la Academia Tehnică Militară

CUPRINS

I. ANALIZA ȘI EVALUAREA TIPURILOR DE STRUCTURI MILITARE ȘI CIVIL-MILITARE FOLOSITE ÎN GESTIONAREA CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR ARMATE	7
Introducere.....	9
Capitolul 1 Procesul de gestionare a crizelor și conflictelor armate... 12	12
1.1. Sfera de cuprindere a conceptului de gestionare a crizelor și conflictelor armate	12
1.1.1. Cunoașterea crizelor și conflictelor armate.....	14
1.1.2. Supravegherea și monitorizarea crizelor și conflictelor armate.....	15
1.2. Decizia în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor armate	18
1.2.1. Factori de decizie	19
1.2.2. Tipologia gestionării	21
1.3. Efectuarea procesului de gestionare a crizelor și conflictelor armate	22
1.3.1. Tipuri de responsabilități	23
1.3.2. Tipuri de gestionare	24
1.3.2.2. Gestionarea crizelor economice și financiare	27
1.3.2.3. Gestionarea crizelor sociale.....	40
1.3.2.4. Gestionarea crizelor militare.....	56
1.3.2.5. Conceptul religios de gestionare a crizelor.....	60
Capitolul 2 Tipologia structurilor militare și civil-militare folosite sau care pot fi folosite în gestionarea crizelor și conflictelor armate	81
2.1. Reglementări actuale privind structurile folosite în gestionarea crizelor și conflictelor armate	82
2.2. Structuri de culegere și prelucrare a informațiilor. Analiză și evaluare.....	88
2.2.1. Structuri de informații	88
2.3. Structuri de decizie politică și politico-militară. Analiză și evaluare.....	93
2.3.1. Structuri internaționale	94
2.3.1.1. Organizația Națiunilor Unite.....	94
2.3.1.2. Structuri ale Uniunii Europene.....	102
2.3.1.3. Structuri NATO.....	113
2.3.1.4. Forțele de intervenție (acțiune, reacție) rapidă imediată.....	115
Capitolul 3 Structuri și modalități mediatice folosite în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor armate	125

3.1. Rolul mediei în gestionarea crizelor din Orientul Mijlociu	125
3.2. Rolul mediei în gestionarea crizelor din Transnistria.....	130
3.3. Rolul mediei în analiza terorismului	136
Capitolul 4 Angajarea în gestionarea crizelor și conflictelor armate 139	139
4.1. Intervenția în gestionarea crizelor din Balcanii de Vest (analiză)	139
4.2. Intervenția în gestionarea crizelor din Africa	143
4.3. Politici și strategii naționale (ale statelor)	148
4.3.1. Angajarea germană.....	149
4.3.2. Angajarea elvețiană.....	152
4.4. Decizia politico-militară	152
4.4.1. Sistemul de elaborare a deciziilor politico-militare	154
4.4.2. Metodologia de elaborare a unei decizii politico-militare în cadrul ONU.....	157
4.4.3. Procesul decizional politico-militar adoptat de Uniunea Europeană	164
Concluzii.....	180
Bibliografie selectivă.....	182
Anexe.....	187
Anexa nr. 1. Participarea Armatei României la misiuni internaționale	187
Anexa nr. 2 Principii de criză	197
Anexa nr. 3 Conexiuni în cadrul procesului de gestionare a crizelor și conflictelor	203
Anexa nr. 4 Sisteme de responsabilități	204
Anexa nr. 5 Structuri folosite de ONU în gestionarea crizelor și conflictelor armate	205
Anexa nr. 6 Organigrama structurii NATO	230
II. SECURITATEA SISTEMELOR DE COMUNICAȚII,.....	233
SUPORT ÎN GESTIONAREA CRIZELOR	233
AUTORII STUDIULUI „SECURITATEA SISTEMELOR DE COMUNICAȚII, SUPORT ÎN GESTIONAREA CRIZELOR”: ..EROARE! MARCAJ ÎN DOCUMENT NEDEFINIT.	
Capitolul 1 Conceptele și tipologia crizelor.....	235
1.1 Clasificarea crizelor.....	236
1.2 Terorismul și influența lui asupra crizelor.....	237
1.3 Echipamente de comunicații utilizate în gestionarea crizelor ...	239
Capitolul 2 Identificarea vulnerabilităților rețelelor de comunicații 241	241
2.1 Amenințări asupra securității comunicațiilor și metode de protecție	242
2.2 Categoriile de atacuri asupra unei rețele de calculatoare.....	247

2.3 Abordarea securității rețelelor de comunicații	250
Capitolul 3 Metode moderne de sincronizare a rețelelor de comunicații digitale, suport în gestionarea crizelor	252
3.1 Introducere în sincronizarea rețelelor	252
3.2. Topologia structurilor de sincronizare	254
3.2.1. Topologia arbore (Tree).....	254
3.2.2. Topologia inel (Ring)	255
3.2.3 Topologia distribuită (Distributed)	256
3.2.4. Topologia grătar (Mesh)	258
3.3 Arhitectura rețelelor sincronizate.	
Distribuirea semnalului de tact.....	259
3.4 Implementarea mecanismelor de sincronizare.....	263
3.4.1. Alegerea unui set de PRC-uri.....	264
3.4.2. Alegerea PRS-urilor (Primary Reference Sources) care echipează fiecare PRC	266
3.4.3. Sincronizarea legăturilor dintre SASE/SSU și PRC.....	266
3.5 Perturbațiile și influența lor asupra sincronizării	267
3.5.1. Deviația de frecvență.....	267
3.5.2. Fluctuația fazei.....	268
3.5.3. Jitterul	268
3.5.4. Wanderul	269
3.6 Analiza funcționării sistemelor de generare de tip master (PRC).....	270
3.7 Concluzii	273
3.8. Bibliografie	275
Capitolul 4 Codarea semnalelor numerice pe liniile de comunicații	276
4.1 Elemente introductive.....	276
4.2 Parametrii principali ai unei transmisiuni digitale.....	276
4.3 Proprietățile codurilor de linie utilizate în protecția informației	278
4.4 Codul de protecție a semnalului tip Harvard. Caracteristici electrice.....	279
4.5 Schema bloc a ansamblului coder-decoder.....	281
4.7 Proiectarea interfeței electrice protejate cu transformator	283
4.8 Proiectarea coder-ului Harvard.	288
4.8.1. Variantă constructivă 1	288
4.8.2. Variantă constructivă 2	293
4.9. Proiectarea decoder-ului Harvard.....	295
4.11. Observații.....	302
4.12 Bibliografie	302

Capitolul 5 Securitatea rețelelor de comunicații prin utilizarea sistemelor dinamice haotice.....	304
5.1 Introducere în protecția informațiilor folosind sisteme dinamice haotice.....	304
5.2 Tehnici de protecție bazate pe haos	306
5.3. Generatoare cu sincronizare în impulsuri utilizate în protecția informației.....	311
5.5. Protecția transmisiunilor de date utilizând căi de propagare pe rute multiple.....	339
5.6. Concluzii	358
5.7. Bibliografie	362
Capitolul 6 Impacul caracteristicilor diferitelor tipuri de crize asupra sistemelor de comunicații militare și civil-militare naționale, de alianță și de coaliție (partea I)	365
6.1. Tipuri de crize și rețele de comunicații specifice	368
6.2 Securitatea rețelelor de voce în situații de criză	373
6.3 Securitatea rețelelor telefonice în situații de criză.....	380
6.4 Securitatea rețelelor radio în situații de criză.....	391
6.5 Utilizarea războiului electronic și informațional în situații de criză	395
6.6 Rețelele de comunicații suport pentru interoperabilitate în situații de criză.....	398
6.7 Bibliografie	402

***I. ANALIZA ȘI EVALUAREA TIPURILOR DE
STRUCTURI MILITARE ȘI CIVIL-MILITARE FOLOSITE
ÎN GESTIONAREA CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR
ARMATE***

Coordonatori:

**General prof. univ. dr. MIRCEA MUREȘAN
General de brigadă (r) dr. GHEORGHE VĂDUVA**

**Autorii studiului „ANALIZA ȘI EVALUAREA TIPURILOR DE
STRUCTURI MILITARE ȘI CIVIL-MILITARE FOLOSITE ÎN GESTIONAREA
CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR ARMATE”:**

1. General prof. univ. dr. MUREȘAN MIRCEA
2. General de brigadă (r) dr. CS I VĂDUVA GHEORGHE
3. Colonel (r) dr. CS I MOȘTOFLEI CONSTANTIN
4. Colonel (r) dr. CS I DOLGHIN NICOLAE
5. Colonel (r) dr. CS I ALEXANDRESCU GRIGORE
6. Colonel (r) dr. CS II PETRE DUȚU
7. Colonel (r) CS POPA VASILE
8. Cercetător științific dr. SARCINSCHI ALEXANDRA
9. Cercetător științific drd. BĂHNĂREANU CRISTIAN
10. Cercetător științific drd. DINU MIHAI
11. Locotenent-colonel dr. ENACHE DORU
12. Cercetător științific drd. RĂDUICĂ GEORGE
13. Cercetător științific drd. MĂLESCU SIMONA-VALENTINA
14. VLADU CORINA
15. CUCU IRINA
16. ATANASIU MIRELA
17. Locotenent RĂDUICĂ SORINA
18. Economist NICOLAE FLORINA
19. MIHAI DOINA

INTRODUCERE

Gestionarea crizelor și conflictelor armate este cel mai dificil și cel mai complex angajament al structurilor militare și civil-militare. Chiar dacă intensitatea acțiunilor nu atinge gradul de risc specific războiului tradițional, caracterizat de angajament violent, pierderi umane și materiale ridicate și consumuri enorme, crizele și conflictele armate se constituie în pericole foarte grave pentru mediul de securitate național, regional și global. Cu toate progresele imense realizate în plan științific, tehnologic, social și informațional, conflictualitatea lumii n-a scăzut, ci, dimpotrivă, a crescut și s-a diversificat. Oricând este posibil ca o criză să se extindă rapid, să evolueze spre conflict deschis și chiar spre război.

La ora actuală, crizele și conflictele armate sunt ca niște incendii în mozaic într-un spațiu inflamabil. Orice scânteie ar putea provoca un dezastru. Există cel puțin trei cauze fundamentale ale acestei conflictualități inflamabile care amenință efectiv întreaga lume:

- decalajele imense în plan economic, tehnologic și financiar și, pe această bază, adâncirea faliei strategice dintre lumea bogată și lumea săracă și amplificarea reacției de revoltă și chiar de război;

- recrudescența violenței, îndeosebi a terorismului, crimei organizate și conflictelor asimetrice;

- dezvoltarea fără precedent a armamentelor de distrugere în masă, a sistemelor de arme de mare precizie, precum și a unor sisteme de arme neconvenționale, bazate pe principii noi, necunoscute până acum, cum ar fi cele ale influențării psihologice, stimulării unor fenomene și cataclisme meteorologice și geofizice, pe nano-tehnologii, bio-tehnologii, amplificare a undelor și altele asemenea ce fac din conflictualitatea armată o amenințare extrem de gravă la adresa întregii lumi, a fiecărei țări și a fiecărui om.

În aceste condiții, crește imens nu doar responsabilitatea organizațiilor și organismelor internaționale de securitate, ci și cea a fiecărui stat și chiar a fiecărui om în parte.

Crizele și conflictele armate pot fi privite din cel puțin două perspective:

- ca rezultate ale unor acumulări de tensiuni sau ale trecerii la limită a unor sisteme și acțiuni și, din acest motiv, ca modalități de

schimbare radicală, de transformare sau de înlăturare a ceea ce nu mai funcționează, este inutil sau chiar dăunător societății și oamenilor;

- ca pericole de diferite intensități, cu o distribuție aleatoare, în mozaic, greu de supravegheat, de monitorizat, de evaluat și de gestionat, care pot declanșa, în orice moment, prin surprindere, o reacție explozivă, în lanț, inclusiv cu întrebuițarea ADM, ce poate duce la o catastrofă.

Privite din perspectiva capacității și funcției lor de schimbare și transformare, crizele par evoluții firești ale sistemelor și proceselor spre limita lor de existență și funcționare, ceea ce determină, în mod automat, schimbarea sau distrugerea acestora și înlocuirea lor cu altele noi, transformarea sau optimizarea, astfel încât, pe ansamblu, să se asigure progresul normal al societății omenești.

Din perspectiva funcției lor distructive, crizele și conflictele armate reprezintă momente de vârf ale conflictualității ce pot degenera în războaie pustiitoare și în complicate conflicte armate.

Din orice perspectivă ar fi privite, crizele, pe tot parcursul evoluției lor și în toată aria lor de cuprindere și de manifestare, trebuie să fie supravegheate, monitorizate, analizate și soluționate. Există mecanisme numeroase și foarte complexe create de societate și de fiecare sistem în parte de supraveghere și gestionare a crizelor și conflictelor de tot felul. Dintre acestea, cele mai rapide și mai eficiente sunt sistemele și acțiunile militare și civil-militare. În orice criză și conflict care generează violență și mai ales în cele care tind să scape de sub control, intervin rapid structurile de securitate, create în mod special pentru situații grave, pentru crize, conflicte armate și războaie. Ele au trei funcții și, în același timp, trei categorii de misiuni importante:

- protecția persoanei, a populației, proprietății, instituțiilor, infrastructurilor, valorilor și a vieții;

- oprirea sau punerea sub control a conflictualității specifice situațiilor de criză și conflict, asigurarea ordinii și distrugerea sau dezamorsarea focarelor de conflict deschis;

- crearea condițiilor pentru refacere și participarea efectivă la dezamorsarea violențelor remanente.

Structurile militare și civil-militare care participă la gestionarea crizelor și conflictelor armate sunt numeroase. Analiza lor se impune cu necesitate, întrucât perioada actuală, o perioadă foarte complexă, post-post-bipolaritate, nu și-a definit încă în mod precis nici tipologia crizelor cu care se confruntă, nici pe cea a structurilor necesare pentru rezolvarea rapidă și corectă a tuturor problemelor pe care le generează astfel de situații. Structurile militare sunt, de regulă, cele existente și în perioada bipolarității – desigur, transformate –, dar nimeni nu poate fi foarte sigur dacă

batalioanele, regimentele, brigăzile și diviziile, flotele și flotilele sunt sau nu sunt apte să se lupte cu mulțimi de oameni care se revoltă, întrucât se închid întreprinderile, cu grupuri extremiste care vor să distrugă orice ordine, cu rețele și grupări teroriste, cu populații înfometate, cu uragane, cutremure tsunami, cu maladiile care amenință planeta sau cu amenințările din sistemul solar, ori cu cele care ar putea veni din întregul Cosmos.

Nici un stat nu-și poate permite să renunțe la structurile militare tradiționale în favoarea unor forțe speciale antigherilă și antiteroriste, a unor grupări mobile, formate din câțiva oameni cu câteva utilaje care pot interveni, într-o situație sau alta, pentru protecția bunurilor, a populațiilor, a infrastructurilor etc. sau a altor structuri care, spre exemplu, să acționeze în cazul declanșării unui război geofizic.

Întreaga politică a începutului de secol și de mileniu trebuie să răspundă la numeroase întrebări privind dinamica crizelor și conflictelor armate – care devin tot mai numeroase și mai greu de controlat – și structurile de forțe și de acțiuni necesare pentru gestionarea acestora.

CAPITOLUL 1

PROCESUL DE GESTIONARE A CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR ARMATE

Mecanismele de autoreglare, de odinioară, nu mai funcționează în sistemul haotic al crizelor și conflictelor armate. Chiar dacă toate crizele și conflictele au cauze complexe, situate, de regulă, în afara unor sisteme de acțiune și de reacție militare și civil-militare, aceste sisteme au un rol foarte important în gestionarea crizelor și conflictelor armate, oricât de complexe și de extinse ar fi sferile și conținutul unor astfel de crize și conflicte.

1.1. Sfera de cuprindere a conceptului de gestionare a crizelor și conflictelor armate

Termenul „gestionare”¹, folosit în relație cu crizele și conflictele armate, este, adesea, considerat nepotrivit. Gestionarea se prezintă, în general, ca un complex de acțiuni și operațiuni administrative și se referă la diferite bunuri, materiale etc. Trecerea de la substantivul *gestiune* la cel de *gestionare* pare firească, în sensul că *gestiunea* reprezintă doar rezultatul unui proces complex și poate fi echivalată cu ce de *responsabilitate*, pe când *gestionarea* constituie procesul însuși. Transferul acestei noțiuni într-un spațiu mult mai larg, cum este cel la care ne referim aici – zona crizelor și conflictelor armate –, pare benefic, întrucât apropie problematica crizelor și cea a conflictualității de firescul activităților și proceselor, într-o lume dinamică și extrem de complexă.

Gestionarea crizelor și cea a conflictelor armate nu reprezintă unul și același lucru. Gestionarea crizelor se referă, în principal, la investigarea, analizarea, studierea, cunoașterea și înțelegerea mecanismului unor crize², a

¹ Dicționarul explicativ al limbii române definește astfel termenul de gestiune: 1) administrare a bunurilor materiale ale unei întreprinderi sau ale unei instituții. 2) ansamblu de operații privind primirea, păstrarea și eliberarea bunurilor materiale dintr-o întreprindere sau dintr-o instituție. 3) totalitate a bunurilor materiale (dintr-o întreprindere, instituție) încredințate unei persoane pentru a fi păstrate. <fr. gestion, lat. gestio, gestiunonis

² Criza este definită ca o serie crescândă de disfuncții acute (de sistem sau de proces), dificil de sesizat, analizat, studiat, înțeles și controlat, cu consecințe importante, pe termen scurt, pe termen mediu și, de cele mai multe ori, pe termen lung. Crizele sunt disfuncții care duc fie la schimbări radicale și la transformări substanțiale, fie la distrugerea sistemului sau procesului.

sistemelor și proceselor de declanșare și de evoluție, precum și la modalitățile de pregătire a unor instituții, comunități, organizații, întreprinderi, entități pentru a face față atât acțiunii cauzelor, cât și urmărilor acestora, adică efectelor.

Gestionarea crizelor este un paradox sau o contradicție în termeni, întrucât nu poți gestiona (inventaria, depozita, conserva, planifica și „consuma“, reînnoi, reîmprospăta...) tulburările și disfuncțiile de sistem și de proces. Dar nici nu poți lăsa în voia sorții asemenea procese, chiar dacă ele, în principiu, sunt nelineare și, deci, greu de înțeles și de controlat. În primul rând, pentru că, așa cum se știe, interacțiunea dintre cauzele care le produc este aleatoare și conflictuală, imposibil de prevăzut și de „inventariat“. În al doilea rând, nu toate crizele sunt distrugătoare. Unele dintre ele distrug doar pentru a corecta și numai atât cât este necesar, altele distrug pentru a re-crea, pentru a asana, pentru a reîmprospăta. Faptul că oamenii mor și sistemele dispar este în ordinea lucrurilor. Mereu se nasc alți oameni și se constituie alte sisteme. Totul are o durată. Nimic nu este veșnic. Orașele păstrează foarte puține clădiri din epoci apuse. Majoritatea edificiilor vremurilor de atunci au apus odată cu acele vremuri. În fiecare zi, orașele lumii se primenesc cu construcții noi, care de care mai sofisticate și mai funcționale.

Gestionarea conflictelor presupune modelarea unui comportament într-un spațiu conflictual, adică investigarea, monitorizarea, controlul și stăpânirea conflictualității, precum și adaptarea la cerințele ei. Lucru acesta îl dorește toată lumea, însă, până la ora actuală, el nu a putut fi realizat decât parțial și cu costuri imense. Se pare că, deși dorește cu prisosință o capacitate de a-și gestiona și controla conflictualitatea, lumea nu este dispusă s-o și accepte. Și acest lucru, din cel puțin trei motive:

- o astfel de capacitate presupune o anumită ierarhie, adică posibilitatea creării de privilegiați ai puterii;
- controlul general al conflictualității este imposibil, pentru că esența lumii este conflictualitatea, iar esența nu ai cum s-o controlezi;
- lumea nu este încă pregătită pentru a genera o relație corespunzătoare de feed-back care să facă benefică sau, în orice caz, suportabilă conflictualitatea.

Cauzele crizelor sunt complexe și nu pot fi reduse la simple accidente. Există, desigur, și cauze accidentale, momente favorabile, momente de declanșare a unor reacții în lanț, dar crizele rezultă din acumulări îndelungate de disfuncții sau de evenimente generatoare de disfuncții. Sistemele și procesele capătă comportamente dificile, uneori aberante și nu mai pot fi controlate. Ieșirea din această stare se face prin măsuri radicale sau, pur și simplu, prin distrugerea sistemului sau procesului.

Aceste motive sunt întemeiate. De aici nu rezultă că trebuie să se renunțe la controlul crizelor și conflictelor armate. Rezultă doar că un astfel de control este dinamic, dificil și trebuie realizat cu o anumită măsură. De aceea, în loc de *control* se preferă termenul *gestionare*. Acest termen nu este foarte precis. El lasă o anumită libertate de interpretare și de acțiune, are o anumită transparență la semnificație, acceptă, ca să spunem așa, ecuațiile nelineare. (*Anexa nr. 1*)

1.1.1. Cunoașterea crizelor și conflictelor armate

Fără îndoială, crizele pot fi cunoscute. Cele mai multe dintre instituțiile specializate în analiza crizelor și conflictelor, în managementul științific al crizelor și conflictelor le pot descrie cu precizie și chiar cu lux de amănunte. Aproape toate crizele care s-au produs de-a lungul deceniilor au fost studiate, analizate, pentru a se desprinde maximum de concluzii, astfel încât, pe cât posibil, crizele viitoare să fie prevenite. Sau, dacă o astfel de prevenție nu este posibilă, întrucât crizele își au legile lor, ce nu pot fi controlate în întregime de oameni, măcar oamenii să fie preveniți și protejați de efectele posibile.

Crizele se aseamănă cu fenomenele meteorologice, cosmice și geofizice, se desfășoară nelinear și haotic, precum uraganele, perioadele de secetă sau de ploi abundente, erupțiile vulcanice, avalanșele, cutremurele de pământ, iar omul nu poate face mare lucru în influențarea acestora. Poate lua însă numeroase măsuri pentru a le cunoaște cauzele și a le ameliora efectele.

Chiar dacă cele mai multe dintre crize, precum și majoritatea conflictelor armate sunt produse ale ciocnirilor de interese, ale unor competiții pentru poziții, putere, resurse, piețe și influență, mecanismele acestora se prezintă a fi foarte complexe și nu se lasă investigate în totalitatea lor și, mai ales, în dinamica lor. De aceea, o criză nu poate fi studiată și înțeleasă doar prin metode analitice, nici doar prin studii de caz sau doar prin lecții învățate. Descompunerea unei crize în etape, componente, procese, acțiuni, cauze și efecte, chiar dacă facilitează studiul, nu duce totdeauna la concluzii viabile. Ba, mai mult, analiza pe componente ar putea conduce la concluzii total greșite. Criza se comportă ca un întreg, are fluentă și consistență, dar, în același timp, se caracterizează prin evoluții haotice, cu schimbări bruște, imprevizibile și periculoase.

Există cel puțin trei modalități de studiere a crizelor și conflictelor armate:

- prin investigație directă;
- prin analiza crizelor trecute;
- prin analiză comparativă.

Toate aceste trei modalități, la care se pot adăuga și altele, fac apel la cel puțin trei sisteme de referință:

- interiorul proceselor și fenomenelor care se află în criză;
- interiorul proceselor și fenomenelor care se află în criză, dar centrate pe anumite componente ale acestora;
- exteriorul fenomenelor și proceselor aflate în criză.

Fiecare dintre aceste sisteme de referință își are importanța lui. Fiecare dă un anumit pachet de informații, dintr-o anumită perspectivă, și, toate la un loc, formează o imagine de ansamblu asupra respectivei crize. În funcție de aceste informații, evaluări și concluzii, se proiectează și se realizează comportamentul structurilor, sistemelor și acțiunilor militare și civil-militare care participă la gestionarea respectivelor crize.

Informațiile, evaluările și concluziile trebuie să acopere, pe cât posibil, întregul proces sau fenomen aflat în criză.

1.1.2. Supravegherea și monitorizarea crizelor și conflictelor armate

Cunoașterea unei crize este un rezultat al unor eforturi îndelungate și persistente de culegere a datelor și informațiilor despre anumite activități, îndeosebi despre cele considerate sau suspectate a fi generatoare de tensiuni și conflicte, de analiză a acestor date, precum și al unui proces de evaluare a comportamentului entităților și structurilor care desfășoară acțiuni în spațiul ce poate fi generator de criză sau afectat de criză.

Cunoașterea este, deci, un rezultat al supravegherii și monitorizării fenomenelor, proceselor, acțiunilor, entităților și structurilor ce pot fi implicate în generarea crizelor și conflictelor, pe de o parte, și, pe de altă parte, al supravegherii și monitorizării propriu-zise a crizelor și conflictelor.

Acest lucru se face, practic, permanent și în toată lumea. Aproape în fiecare domeniu de activitate unde sunt posibile crize și conflicte există structuri și sisteme de supraveghere și monitorizare a proceselor și activităților ce pot duce la crize sau intra în crize, precum și a crizelor propriu-zise.

În fiecare întreprindere există celule de criză. Astfel de celule există și în cadrul guvernelor, la diferite ministere și, în general, oriunde este nevoie să se intervină rapid pentru protecția oamenilor, a bunurilor, a proprietății, valorilor și a patrimoniului.

În Franța, spre exemplu, responsabil cu menținerea ordinii și securității în raza teritoriului comunei este primarul. În caz de criză, el devine "Director al operațiunilor de salvare". El alcătuiește, în acest sens, un plan – Planul comunal de salvare – prin care se asigură protecția și sprijinul populației în caz de criză, îndeosebi în situația unor inundații, dar nu numai.

În același sens, prefectul departamentului are ca misiune să vegheze la menținerea ordinii și securității persoanelor și bunurilor în cadrul departamentului respectiv. Îndeosebi, el este însărcinat să prevină și să gestioneze riscurile și crizele. Pentru o astfel de misiune, el este asistat de Serviciul Interministerial de Apărare și Protecție Civilă (SIAPC)³ El alcătuiește Planul Departamental de Organizare a Sprijinului (Ajutoarelor), așa-numitul plan ORSEC (Organisation des Secours).

Acest plan cuprinde riscurile cunoscute la nivel departamental și organizează gestionarea crizelor și ajutoarelor în caz de criză. Organizarea acestui ajutor se compune din:

- dispoziții generale și modulare de gestionare a crizelor, aplicabile în orice situație;
- dispoziții specifice care se referă la anumite riscuri identificate în prealabil (plan de ajutor în caz de inundații etc., planuri speciale de intervenție, planul roșu etc.).

Dacă inundația depășește teritoriul unei comune, efectuarea, în continuare, a operației de salvare și de ajutor revine prefectului. Acesta poate declanșa, total, sau parțial, Planul ORSEC departamental. Totuși, responsabilitatea salvării populației de pe raza comunelor afectat revine primarilor respectivi.

În cazul unei crize de mare amploare intră în acțiune nivelurile superioare ale sistemului securității civile: Centrul Operațional de Zonă, din fiecare zonă de apărare, și Centrul Operațional Interministerial de Criză, la nivel național⁴.

Există numeroase lucrări care se ocupă de sistemele de gestionare a crizelor și conflictelor îndeosebi la nivelul întreprinderilor. Scopul principal al acestor lucrări, ca și cel al reglementărilor în vigoare, este acela de a asigura securitatea personalului și bunurilor în cazul unor situații cu totul deosebite (catastrofe naturale, inundații, accidente nucleare, industriale sau ecologice, crize economice, conflicte armate, războaie etc.). Desigur, majoritatea lucrărilor se referă la crizele de proces, adică la acele crize sociale, economice și de altă natură care țin de disfuncții grave ce pot duce la conflicte, sau la crizele de sistem, ce generează incompatibilități grave între structuri și funcțiuni.

Mediul de securitate economică, politică, socială și militară este instabil și, odată cu recrudescența crimei organizate, a fenomenului terorist și cu declanșarea unor conflicte grave în Orientul Mijlociu, în Orientul Apropiat (atacul Israelului asupra formațiilor Hezbollah în sudul Libanului) și în alte zone ale lumii, conflictualitatea se agravează și se diversifică.

³ [Decret n°2005-1157 din 13 septembrie 2005 referitor la Planul ORSEC.](#)

⁴ Există, de asemenea, în Franța, un Centrul European de Prevenire a Riscurilor de Inundații.

Numeroasele faze ale crizei petrolului, cauzată de războiul din Irak, dar și de situația din Iran, din Afganistan și din Asia Centrală, adâncesc și complică fenomenul de criză, astfel încât aproape nici o întreprindere și nici o comunitate omenească – politică, economică, administrativă, profesională, etnică, religioasă, culturală etc. – nu mai poate fi pe deplin în siguranță, ocolită sau ferită de crize și conflicte de tot felul.

Fenomenele de criză par să se amplifice și să se accelereze, într-un context economic puternic, dezechilibrat și concurențial și unei mediatizări permanente și haotice. Crizele reprezintă un mare pericol, întrucât, de multe ori, duc la dispariția organizațiilor sau întreprinderilor afectate. Din acest motiv, comunicarea, în cazul crizelor, este foarte importantă, întrucât aduce în atenția tuturor oamenilor, interesați sau neinteresați, aspectele concrete, pragmatice ale crizelor. Este un prim aspect al procesului de cunoaștere a crizei. Oamenii trebuie să fie informați atât cu situația concretă a sistemului sau sistemelor intrate în criză, cât și cu rezultatele analizelor, investigațiilor și evoluțiilor mecanismelor și proceselor de gestionare a crizelor. Media și mai ales Internet-ul au un rol deosebit pentru consumator și pentru cetățean.⁵

Supravegherea și monitorizarea crizelor și conflictelor armate este un atribut al tuturor statelor, organizațiilor și organismelor internaționale și altor structuri create în fiecare domeniu de activitate, în mod special, pentru supravegherea, monitorizarea și analizarea crizelor și conflictelor. Din cadrul entităților și structurilor care se ocupă cu supravegherea, monitorizarea, analizarea, expertizarea deciziilor politice și cu acțiunile necesare în cazul crizelor și conflictelor fac parte și următoarele:

- structuri de informații;
- celule de criză;
- diferite structuri generale și departamentale de supraveghere, monitorizare, analiză și evaluare a situațiilor de criză;
- structuri de acțiune nemijlocită și de reacție imediată;
- structuri de prevenție;
- structuri de remediere a urmărilor și de asigurare a intrării în normalitate.

Toate aceste structuri sunt constituite, într-o formă sau alta, în toate sistemele și procesele unei societăți. Peste tot există astfel de structuri specializate în crize și conflicte sau care, pe lângă atribuțiile de bază, au și îndatoriri exprese în acest sens.

Măsurile respective fac parte nemijlocită din politicile și strategiile de securitate și de securizare a sistemelor și proceselor și ele țin pasul cu

⁵ Thierry Libaert, LA COMMUNICATION DE CRISE, Dunod, 2005.

dezvoltarea structurilor ce se cer securizate, cu dinamica provocărilor, pericolelor și amenințărilor generatoare de crize și conflicte.

Supravegherea și monitorizarea se realizează de către toți cei interesați de sistemele și procesele de generare a crizelor și conflictelor, începând cu întreprinderea și continuând cu statul, alianța, coaliția, organizația regională și internațională și cu alte structuri intrinseci sau speciale create.

Supravegherea și monitorizarea presupun:

- observarea permanentă a modului de structurare și evoluție a diferitelor entități, a proceselor și fenomenelor ce pot genera disfuncționalități, crize și conflicte și înregistrarea principalelor date și informații;
- analiza documentelor și informațiilor, atât a celor din surse publice, cât și a celor care pot fi obținute prin alte surse și desprinderea concluziilor de rigoare cu privire la starea și dinamica sistemelor și proceselor, compararea, corelarea și monitorizarea acestora;
- analiza atentă a tuturor datelor și informațiilor culese, sesizarea principalelor caracteristici ale dinamicii situației, depistarea și monitorizarea celor care pot duce la identificarea unor germeni de criză și conflict;
- elaborarea, pe baza acestor date și caracteristici, a unor evaluări și chiar prognoze privind posibilele crize și conflicte;
- monitorizarea posibilelor evoluții.

Sistemele de culegere și prelucrare a datelor și informațiilor, precum și modalitățile de monitorizare pot fi foarte diferite de la o situație la alta. În general, datele și informațiile sunt numeroase, foarte greu de diferențiat, de clasificat și de valorificat. Numai sistemele și structurile specializate și cu deosebită experiență în domeniu, pe baza unor indicatori de stare și de dinamică foarte bine calibrați, pot găsi consonanțe între anumite date și informații și evoluția sistemelor, proceselor și fenomenelor spre crize și conflicte.

1.2. Decizia în procesul de gestionarea a crizelor și conflictelor armate

Decizia, în procesul de soluționare a unei crize, este condiționată complex, atât de cantitatea și calitatea informațiilor acumulate, de caracteristicile situației, cât și de scopurile și obiectivele fixate și urmărite.

Decizia, în cazul crizelor și conflictelor de tot felul, inclusiv al celor armate, se ia în situații incerte și presupune o mare responsabilitate.

Sesizarea situațiilor care pot evolua spre crize și conflicte constituie punctul cel mai important, dar și cel mai dificil al unei decizii. În general, această sesizare este difuză, aleatoare și se bazează pe foarte puțin date și informații care confirmă evoluția sistemelor și proceselor spre crize. De regulă, dinamica culegerii și analizei datelor și informațiilor pe baza unor indicatori calibrați este mai lentă decât evoluția proceselor ce duc la crize și conflicte și, de aceea, de foarte multe ori, factorii de decizie sunt puși în fața faptului împlinit.

1.2.1. Factori de decizie

Factorii de decizie, în cazul crizelor și conflictelor, sunt, în primul rând, cei fixați prin structurile și competențele de decizie-control, în a căror responsabilitate stă crearea și menținerea unor condiții optime pentru ca sistemele și procesele să funcționeze în parametri normali. Din acest motiv, toate structurile de conducere, de la nivelul echipei la cel al alianței sau coaliției, își fixează mecanisme care să permită intervenția oportună în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor.

Toată lumea știe că există și vor exista mereu crize și conflicte ce nu pot fi nici cunoscute integral, nici gestionate, nici prevenite. Sunt crize ale căror cauze țin de dimensiunea aleatoare a evoluției sistemelor și proceselor, modelată, în general, de teoria haosului. Iar această teorie, așa cum s-a arătat și în studiile anterioare, confirmă doar incertitudinea evoluției sistemelor departe de echilibru, imposibilitatea prevederii cu exactitate a dinamicii mișcării lor.

De aici nu rezultă că nu mai este nimic de făcut, că totdeauna crizele și conflictele ne vor surprinde, iar deciziile vor fi tardive, post-factum sau doar asupra... consecințelor. Rezultă doar că deciziile se iau în situații de incertitudine, iar pentru a fi cât mai apropiate de o soluție optimă trebuie să parcurgă o mare cantitate de date și informații contradictorii, incerte și, paradoxal, fie insuficiente, fie intoxicate.

Lanțul decizional este, adeseori, fie fracturat, fie neancorat suficient în realitățile mult prea flexibile și, deci, greu de constituit și reconstituit în suporturi solide pentru hotărâri de mare importanță.

Există următoarele categorii de factori de decizie în cazul crizelor și conflictelor:

- factori de decizie politică;
- factori de decizie economică;

- factorii de decizie socială;
- factori de decizie militară;
- factori de decizie conjuncturală.

Factorii de decizie politică aparțin statelor sau organizațiilor internaționale (pentru statele care fac parte din acestea) și, în general, corespund structurilor politice caracteristice: parlamente și guverne. Acestea își creează, la rândul lor, structuri de informare, supraveghere, monitorizare, analiză și expertiză. Nici o decizie politică, la orice nivel ar fi luată, dacă nu este expertizată în mod corespunzător, mai ales când este vorba de situații de criză, devine arbitrară sau hazardată, iar consecințele pot fi dintre cele mai neașteptate.

Așadar, dintre condițiile unei decizii politice apropiate de cerințele efective ale gestionării unei crize sau conflict, trebuie să facă parte și următoarele:

- informații suficiente;
- competență decizională;
- deschidere politică și strategică spre toate orizonturile;
- flexibilitate;
- expertiză strategică și tactică temeinică și oportună.

Factorii de decizie strategică sunt, în general, cei care pun în operă decizia politică. Ei asigură și expertizarea deciziei politice, întrucât, în principiu, dispun de instrumentele necesare (structuri de cercetare științifică, de analiză și evaluare strategică).

Factorii de decizie economică sunt de două categorii:

- factori guvernamentali (decizia politică economică);
- factori privați (de întreprinderi, corporații etc.).

Decizia economică în situația unor crize are o foarte pronunțată dimensiune politică, dar cu sisteme tenace de ancorarea economică și socială.

Decizia militară este strict dependentă de decizia politică și sensul ei este acela de a pune în aplicare, prin mijloace militare, o decizie politică. Decizia politică stabilește scopul general al procesului sau acțiunilor de gestionare a crizelor și conflictelor, resursele, angajarea, precum și coordonatele acestei angajări.

Decizia militară fixează modul de angajare, eșalonarea ei, fixarea obiectivului strategic și a obiectivelor tactice, forțele, mijloacele și acțiunile, precum și etapele, manevrele și operațiile necesare, indiferent că este vorba de o situație de război sau de una în care se folosesc și alte mijloace în afară de cele militare.

Decizia ierarhică, indiferent ce s-ar spune, rămâne necesară și obligatorie, întrucât este vorba de asumarea responsabilității și de partajarea

acțiunilor. Intervine însă în sistemul ierarhic cerința de rețea, de simultaneitate, și, respectiv, efectul de rețea. Acestea influențează în mod substanțial configurația și funcționalitatea factorilor decizionali, ei înșiși fiind legați în rețea.

Contrastul dintre decizia ierarhică și cea în sistem de rețea creează foarte multe probleme, dar, în același timp, deschide și o porțiță spre elaborarea unor decizii în timp real, ceea ce, în cazul gestionării crizelor și conflictelor, ar duce la o schimbare substanțială și la optimizarea semnificativă a acestui proces. *(Anexa nr. 2)*

1.2.2. Tipologia gestionării

Gestionarea crizelor și conflictelor este, în general, un proces complicat, adaptat la fiecare situație în parte, astfel încât putem afirma că există atâtea tipuri de gestionare câte tipuri de crize se produc. Există crize și conflicte politice, economice, sociale, informaționale, etnice, religioase și, evident, militare. Cele militare nu au și nu au avut niciodată o existență în sine și de sine stătătoare, ci totdeauna au exprimat o trecere la limită a unor crize politice. Așadar, nu există crize militare *stricto sensu*, ci crize politico-militare, indiferent că ele au și conotații sau suporturi economice, sociale, etnice, religioase sau de altă natură.

Așadar, tipurile de gestionare corespund tipurilor de crize. Această tipologie ar putea fi prezentată, pe scurt, astfel:

TIPUL DE CRIZĂ	TIPUL DE GESTIONARE
Crize politice	Gestionare politică
Crize economice	Gestionare politico-economică
Crize energetice	Gestionare politico-economică, chiar politico-militară
Crize financiare	Gestionare politico-financiară
Crize în transporturi	Gestionare politico-economică, chiar politico-militară
Crize în telecomunicații	Gestionare politico-economică, chiar politico-militară
Crize sociale	Gestionare politică, gestionare prin strategii de ordine publică
Crize de sistem* și de proces	Gestionare de sistem și de proces (gestionare internă)
Crize (conflicte) etnice ⁶	Gestionare complexă, flexibilă și realistă (anti-escaladare)

* Crize specifice diferitelor sisteme, care țin de evoluția sistemului respectiv în raport cu sine, cu parametri de eficiență și stabilitate, sau în raport cu alte sisteme și procese.

⁶ Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, DIFERENDE ETNICE, Fond propriu, pp. 20-40.

Crize (conflicte) religioase	Gestionare confesională, bazată pe sisteme de valori
Crize (conflicte) frontaliere	Gestionare politică, eventual prin participare internațională
Crize politico-militare	Gestionare politico-militară
Crize naturale	Gestionare de urgență

Gestionarea crizelor și conflictelor nu este totuși simplă. Fiecare tip de criză și, respectiv, fiecare tip de gestionare se interconectează cu alte tipuri, astfel încât gestionarea devine un proces în care structurile interacționează.

1.3. Efectuarea procesului de gestionare a crizelor și conflictelor armate

Gestionarea, indiferent de ce natură ar fi și în ce termeni s-ar efectua, presupune:

- sisteme coerente, fluente, flexibile și ușor adaptabile la împrejurări de culegere a datelor și informațiilor;
- sisteme, specializate și interconectabile, de analiză, evaluare și valorificare a rezultatelor analizei datelor și informațiilor;
- sisteme de evaluare a interconecțiilor;
- sisteme coerente și interconectabile de elaborare a deciziilor;
- sisteme de corelare a deciziilor;
- sisteme de punere în aplicare a deciziilor și a modalităților de interconectare a acestora;
- sisteme de evaluare a desfășurării crizelor;
- sisteme de corectare de erorilor și de asamblare a rețelelor specifice;
- sisteme de acțiune la vârful crizei, eventual în cazul conflictelor armate și războaielor;
- sisteme de acțiune militară și civil-militară post-conflict sau post-criză;
- sisteme de stingere a focarelor remanente de crize;
- sisteme de prevenire a eventualelor reizbucniri;
- sisteme de refacere și reconstrucție.

Toate aceste sisteme presupun, pe de o parte, o conducere unitară și adaptabilă la cerințele efective ale oricărei situații de criză și conflict și, pe de altă parte, o rețea fiabilă, care să permită fluxurile mari și, adesea, aleatorii de conexiuni. *(Anexa nr. 3)*

1.3.1. Tipuri de responsabilități

În gestionarea crizelor și conflictelor, responsabilitățile sunt strâns legate de configurația și dinamica sistemelor și proceselor folosite ca instrumente sau ca modalități de control, supraveghere, monitorizare, analiză, pentru luarea deciziilor și pentru aplicarea efectivă a acestora. Există responsabilități totale sau integrale, care angajează statele, organizațiile și organismele internaționale și responsabilități specifice. Acestea din urmă revin structurilor destinate să pună în aplicare procesul de gestionare a crizelor și conflictelor.

Aceste responsabilități pot fi:

- politice;
- juridice;
- economice;
- financiare;
- sociale;
- informaționale;
- politico-militare;
- militare.

Aceste tipuri de responsabilități revin sistemelor și structurilor angajate în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor și sunt fixate de decidentul politic, în limitele profilului, competențelor și abilităților organizațiilor și structurilor angajate.

Problematika responsabilităților este, totdeauna, cea mai complexă, cea mai sensibilă și cea mai importantă în oricare acțiune de gestionare a crizelor și conflictelor. În situația în care nu sunt fixate cu precizie aceste responsabilități sau sunt depășite abilitățile, atributele și competențele forțelor, mijloacelor și structurilor angajate, procesul de gestionare a crizelor este grav afectat, iar consecințele se vor resimți pe termen lung, întrucât lipsa de măsură, acțiunile și reacțiile disproporționate sau nepotrivite se pot constitui în surse ale escaladării conflictualității, și nu în mijloace de gestionare a acesteia.

Aproape toate situațiile în care conflictualitatea s-a continuat, s-a accentuat sau s-a complicat au la origine, pe lângă complexitatea și gravitatea cauzelor care au generat respectiva criză, și acțiuni și reacții inadecvate, lipsa de măsură și dificultatea repartizării oportune, a diseminării și exercitării întocmai a responsabilităților fixate, în cazul în care ele au fost fixate în mod corect, legitim și în deplină legalitate. *(Anexa nr. 4)*

1.3.2. Tipuri de gestionare

Gestionarea crizelor și conflictelor de orice fel, în funcție de modalitățile de abordare a fenomenului respectiv și de intervenție (angajare) pentru soluționarea acestuia, poate fi:

- directă;
- indirectă;
- imediată (urgentă);
- rapidă;
- pe termen scurt;
- pe termen mediu;
- pe termen lung.

De asemenea, din punct de vedere al nivelului de intervenție, procesul de gestionare poate avea următoarele configurații:

- intervenție locală;
- intervenție națională;
- intervenție (sprijinire, participare) regională;
- intervenție (sprijinire, participare) internațională.

Din perspectiva modalităților predominante de soluționare, gestionarea poate face apel la o mare diversitate de forme de acțiune, dintre care cele mai importante ar putea fi:

- prin forță;
- prin descurajare;
- prin impunere;
- prin modalități amiabile;
- prin cooperare;
- prin parteneriat.

Din punct de vedere al forțelor și mijloacelor angajate, procesul de gestionare a crizelor și conflictelor poate face apel la:

- forțe și mijloace destinate de ONU;
- forțe și mijloace destinate de OSCE;
- forțe și mijloace destinate de organizații regionale de securitate și cooperare (economică, politică, militară etc.);
- forțe și mijloace NATO;
- forțe și mijloace ale Uniunii Europene;
- forțe și mijloace de coaliție;
- forțe și mijloace ale unui singur stat.

Forțele și mijloacele destinate să participe la gestionarea crizelor și conflictelor au structuri, competențe și abilități diferite, dar, în principiu, ele pot fi:

- politice;

- diplomatice;
- economice;
- financiare;
- informaționale;
- militare;
- combinate.

Nicio criză nu poate fi soluționată printr-un singur tip de acțiuni sau prin intervenția unui singur tip de forțe. Crizele – indiferent de natura și structura lor – au, în societatea modernă, un caracter complex, sunt crize de sistem și de proces și, ca atare, necesită soluții de sistem și de proces.

1.3.2.1. Gestionarea crizelor politice

Criza este un concept frecvent folosit, dar dificil de definit exhaustiv. În mod deosebit, afirmația este valabilă pentru criza politică. Sistemul politic, în general, și exercițiul politic, în special, oferă multe secvențe care ar putea fi considerate criză, dar nu orice disfuncționalitate, nu orice exercițiu politic, nici chiar și cel foarte zgomotos, intră în această categorie. Dintr-o enumerare a celor mai răspândite sensuri pentru concept nu ar putea lipsi:

- impas major în sistemul politic și în exercițiul acestuia, ca urmare a acumulării unor probleme neașteptate, ignorate ori greșit gestionate;
- percepția combinației între oportunitate și pericol;
- exprimarea unui punct de cotitură sau a unui moment decisiv în evoluția unui fenomen politic;
- calea pentru proiecția unor schimbări.

Odată cu apariția necesității elaborării conceptului de gestionare a crizelor și implementării sale în practica instituțiilor de securitate a început să se impună o abordare mai elastică a crizelor, inclusiv a celor politice, înțelese tot mai frecvent drept **o situație națională sau internațională în care sunt generate amenințări la adresa unor valori, interese sau obiective politice.**

O asemenea interpretare corespunde mai exact realităților lumii contemporane și se află la originea practicilor actorilor politici statali și non-statali, îndeobște cunoscute drept procese de gestionare a crizelor politice, în cadrul unor proceduri mai cuprinzătoare de prevenire a conflictelor și de evitare a transformării lor în conflicte armate ca formă, ceea ce ar consacra forma cea mai înaltă a crizei și eșecul gestionării crizei politice.

Afirmația că toate conflictele debutează cu o criză politică este deja un lucru comun pentru că un conflict reprezintă în esență eșecul politicii ca domeniu al medierii relațiilor interumane.

Identificarea **spectrului crizelor** este o altă problemă importantă pentru procesul de gestionare. Gama crizelor este largă, de la cele care afectează pacea și impun **operații pentru menținerea sau restabilirea păcii** până la crizele provocate de fenomene naturale, dezastre naturale și tehnologice, calamități etc., care impun **organizarea operațiilor umanitare**. În acest spectru, crizele politice ocupă un loc important, deoarece afectează, de regulă, eficiența unor instituții, mecanisme și exerciții politice destinate medierii tuturor relațiilor dintre oameni, comunități, state etc. Eșecul acestora duce inevitabil către forme conflictuale ale crizelor.

În aceste condiții, **gestionarea crizelor politice ar fi procesul acceptat de instituire a unui complex de negocieri, aranjamente și proceduri destinate controlului crizei, precum și modelării acesteia în sensul convenit.**

Obiectivele principale urmărite în procesul de gestionare a crizelor politice ar putea fi:

- identificarea crizei;
- planificarea unui răspuns;
- proiectarea acțiunilor de rezolvare a crizei.

Esența procesului de gestionare a crizelor politice constă în luarea lor sub control pentru a nu permite evoluția către conflicte și pentru modelarea desfășurărilor ulterioare. Ca urmare, „gestionarul” crizei ar urma să întreprindă o **serie de pași** adaptați la obiectivele urmărite. Dintre aceștia, cei mai semnificativi ar fi:

1. Analizarea situației și stabilirea părților implicate în declanșarea crizei.
2. Identificarea cauzelor crizei și separarea celor cu efecte îndelungate de cauzele trecătoare.
3. Stabilirea scopurilor ce trebuie atinse.
4. Stabilirea scenariilor posibile pentru dezvoltările crizei și identificarea celei mai probabile evoluții.
5. Stabilirea căilor de acțiune pentru a controla criza.
6. Identificarea persoanelor și structurilor politice care pot contribui eficient la gestionarea și soluționarea crizei.
7. Identificarea oportunităților care pot contribui la succesul procesului de gestionare.
8. Aplicarea măsurilor stabilite.
9. Monitorizarea reacțiilor și proiectarea pașilor următori.

Succesul pașilor întreprinși depinde în mare măsură de o serie de **condiționări**, cum ar fi: veridicitatea și imparțialitatea acțiunilor întreprinse, adaptarea rapidă la schimbări, identificarea corectă a factorilor exogeni.

1.3.2.2. Gestionarea crizelor economice și financiare

Gestionarea crizelor economice și financiare reprezintă una dintre cele mai importante aspecte ale noilor politici într-o lume tot mai globalizată. În ultimele decenii, crize economice, financiare sau economico-financiare au avut loc pe întreg mapamondul, inclusiv în state dezvoltate sau țări în dezvoltare. Datorită dinamicii tot mai alerte a mediului și circuitelor economice mondiale, nici o economie nu este imună la perioadele de criză. De altfel, criza face parte din oricare ciclu economic și se referă la tranziția treptată spre recesiune, adică perioada în care procesul normal al activității economice sau financiare suferă din cauza unui scurtcircuit temporar. Fără îndoială că o criză economică sau financiară de anvergură poate fi generată de schimbarea bruscă și profundă a regimului politic sau de liberalizarea comerțului⁷.

Conform ideologiei marxiste, *criza economică* se naște din antagonismul claselor, acumularea bogăției într-o parte și a sărăciei în cealaltă parte. În practică, ea este generată de faptul că factorii responsabili scapă de sub control majoritatea sau toate pârgurile activității și proceselor economice, ceea ce duce la disfuncționalități minore și/sau majore. Criza economică reprezintă o etapă de schimbări profunde ce caracterizează o situație de depresiune serioasă într-un ciclu economic, mai precis o stare persistentă a economiei caracterizată de rate mari ale șomajului și inflației, nivel scăzut al prețurilor, comerțului și investițiilor. *Criza financiară* poate fi interpretată ca orice situație în care o instituție financiară (sau mai multe) nu este capabilă, indiferent din ce motiv, să-și îndeplinească obligațiile, ceea ce poate perturba funcționarea normală a sistemului financiar. În afara soluțiilor promovate de sectorul privat, autoritățile publice dispun de o serie de instrumente pentru gestionarea unor astfel de crize, de la obținerea sprijinului financiar până la lichidarea instituției financiare respective.

Țările trec periodic prin crize economice și financiare, vulnerabile fiind mai ales economiile neindustrializate și cele ale Lumii a Treia. Cauzele ce duc la astfel de crize sunt multiple, naționale sau internaționale, de la managementul ineficient al activității economice, dezechilibru între cheltuielile guvernamentale și veniturile la buget, până la schimbările

produse în economia mondială, precum: scăderea cererii și prețuri reduse ale bunurilor exportate, volatilitatea prețurilor petrolului și circuitul rapid al capitalurilor în căutare de profituri rapide sau speculative. Ca urmare a acțiunii cumulate a acestor factori, guvernul nu mai poate finanța anumite activități, ca serviciile publice și angajații bugetari, rambursarea datoriilor și dezvoltarea infrastructurii. Pentru a trece peste aceste perioade de incapacitate, autoritățile apelează la fondurile și asistența asigurate de organizațiile regionale sau internaționale competente (OECD, UE, FMI, Banca Mondială etc.).

În acest context, *gestionarea crizei* este definită ca un set de acțiuni ce pot fi luate de autorități și/sau de structurile regionale sau internaționale cu competențe în domeniu, pentru stăpânirea unei situații de criză economică, financiară sau economico-financiară și evitarea potențialelor efecte distrugătoare asupra sistemului financiar sau economiei reale. Etapele gestionării unei crize economice sau financiare sunt asemănătoare cu cele din procesul de gestionare a oricărei crize în general: prevenire, identificare, schimb de informații, coordonare, luarea deciziei. Astfel, odată ce măsurile de prevenire a crizei au eșuat, iar entitatea economică sau financiară intră în impas, este nevoie de identificarea caracteristicilor precise ale problemelor ce au generat criza și a posibilelor efecte, cât mai clar posibil. Schimbul de informații între autorități este deosebit de necesar, iar coordonarea se impune pentru a decide cele mai potrivite acțiuni ce vor fi întreprinse. În practică, aceste etape se pot suprapune, mai ales în cazul crizelor cu un ritm rapid de desfășurare.

Adoptarea, implementarea și succesul sau eșecul instrumentelor de gestionare a economiilor în criză depind de capacitatea autorităților locale și structurilor internaționale competente de a se coordona și de a lua cele mai bune decizii. În acest context, o politică macroeconomică solidă s-ar putea să nu fie îndeajuns pentru a contrabalansa piața sau chiar eșecurile guvernamentale. Astfel, trebuie acordată o atenție mult mai mare și mai multe resurse reformelor, politicii fiscale și monetare, sectorului bancar, stabilității mediului de afaceri, inovării în sectoarele economice de bază etc., pentru a crea premisele unei creșteri economice durabile și sporirii competitivității pe piețele globale.

Criza economică sau financiară reprezintă o sursă importantă de vulnerabilitate și insecuritate. Componenta economică a sistemului de securitate este probabil cea mai importantă, de starea sa – normalitate, criză sau faliment – depinde direct starea celorlalte componente și, prin urmare, a întregului mediu de securitate. În consecință, starea mediului de securitate național este semnificativ și consistent influențată de prezența sau absența unor disfuncționalități majore în cadrul elementelor structurii sale.

⁷ Nauro F. Campos, Cheng Hsiao, Jeffrey B. Nugent, *Crises, What Crises?*, in IZA Discussion Paper No. 2217, July 2006, p. 4.

Nu în ultimul rând, trebuie accentuat faptul că crizele recente de natură economico-financiară din țările în dezvoltare, în special criza economică asiatică de la sfârșitul anilor '90, au declanșat procesul de stabilire a unei noi ordini economice mondiale și de reformare a sistemului financiar internațional, pentru a fi capabile să facă față aspectelor complexe politice, economice și sociale asociate procesului de globalizare.

a) Structuri/forme de asistență economică și financiară

O categorie aparte între principalii actori ai sistemului internațional o constituie organizațiile interguvernamentale. Dintre acestea, structurile/formele globale sau regionale de asistență economică și financiară reprezintă instrumente indispensabile ale gestionării crizelor și conflictelor. Organizațiile internaționale îndeplinesc astfel o funcție utilă în canalizarea unei părți a raporturilor de interdependență dintre state spre prevenirea și combaterea efectelor unor crize economico-financiare. Mecanismele de punere în operă a măsurilor necesare diferă de la caz la caz, dar toate au ca scop final protejarea individului.

În opinia Comitetului de Asistență pentru Dezvoltare al Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică, *asistența oficială pentru dezvoltare* constă în „fonduri (ajutoare sau împrumuturi) acordate țărilor și teritoriilor în dezvoltare prin agenții oficiale, inclusiv guverne și autorități locale, sau agenții de execuție. Obiectivul principal este promovarea dezvoltării economice prin condiții financiare preferențiale, chiar în cazul împrumuturilor, incluzând cel puțin 25% ajutor nerambursabil. Cooperarea tehnică este inclusă. Ajutoarele nerambursabile, împrumuturile și creditele pentru scopuri militare sunt excluse”⁸. Așadar, cu toate că rețelistica structurilor și formelor de intervenție este destul de vastă, globalizarea economiei și finanțelor mondiale a dus la o mai mare interacțiune între acestea și între acestea și statele afectate, cu beneficii importante în plan economic, social etc.

1. Structuri internaționale

Obiectivele majore ale *Organizației Națiunilor Unite*, statuate prin Carta ONU, sunt: să mențină pacea și securitatea internațională; să dezvolte relații de prietenie între națiuni; să coopereze în rezolvarea problemelor internaționale și în promovarea respectului pentru drepturile omului; să fie un centru de armonizare a acțiunilor statelor pentru atingerea acestor scopuri comune. Pentru soluționarea problemelor internaționale de natură

economică, socială sau umanitară, ONU acționează pentru promovarea progresului social și economic, îmbunătățirea standardului de viață, lupta împotriva molimelor etc.

În domeniul economico-social, *Consiliul Economic și Social (ECOSOC)*, cu sediul la New York, aflat în subordinea Adunării Generale, duce la îndeplinire sarcinile rezumate la Capitolul IX al Cartei ONU și coordonează activitatea economică și socială a Națiunilor Unite și a organizațiilor din sistemul ONU. În calitate de forum central de discuție a subiectelor economice, sociale, sănătate, educație, cultură, domenii conexe (ajutor umanitar) globale și formulare de recomandări de politici, Consiliul joacă un rol-cheie în cooperarea internațională pentru dezvoltare. Se poate consulta cu organizațiile neguvernamentale, dezvoltând astfel o verigă vitală între Națiunile Unite și societatea civilă.

Organismele subsidiare ECOSOC se concentrează pe probleme cum ar fi: combaterea traficului de droguri, prevenirea criminalității, populație și dezvoltare socială, respectarea drepturilor omului, dezvoltarea durabilă etc. Cinci comisii regionale specializate promovează dezvoltarea economică și cooperarea pe regiuni, precum: *Comisia Economică pentru Africa (ECA)* - înființată în 1958, cu sediul la Addis Abeba, Etiopia; *Comisia Economică pentru Europa (ECE)* - înființată în 1947, cu sediul la Geneva, Elveția; *Comisia Economică pentru America Latină și Caraibe (ECLAC)* - înființată în 1948, cu sediul la Santiago, Chile; *Comisia Economică și Socială pentru Asia și Pacific (ESCAP)* - înființată în 1947, cu sediul la Bangkok, Thailanda; *Comisia Economică și Socială pentru Asia de Vest (ESCWA)* - înființată în 1974, cu sediul la Beirut, Liban.

În sistemul Națiunilor Unite, comisiile regionale sunt entități multisectoriale, profund distincte, ce ilustrează complexitatea procesului de dezvoltare. Încă de la înființarea lor, mandatul acestor comisii regionale urmărea:

- inițierea și participarea la stabilirea de măsuri de facilitare a acțiunii concertate pentru reconstrucție și dezvoltare economică, menținerea și intensificarea legăturilor economice dintre țările din regiune, între ele și restul lumii;
- efectuarea de analize și studii asupra problemelor economice și tehnologice ale dezvoltării în regiunile respective;
- colectarea, evaluarea și distribuirea de informații economice, tehnologice și statistice relevante.

În prezent, una dintre principalele sarcini ale acestor organisme este de a măsura impactul și adecvarea politicilor curente aplicate în realitatea economiilor la nivel regional și consecințele acestora la nivel global. Astfel, studiile regionale elaborate de aceste comisii dau o imagine clară asupra

⁸ United Nations Statistics Division, *Millennium indicators definitions*, http://millenniumindicators.un.org/unsd/mifre/mi_dict_xrxx.asp?def_code=169.

realităților dezvoltării, identificarea obstacolelor specifice și asumarea responsabilității pentru elaborarea unor strategii.

Alături de aceste organisme specializate, în sistemul Națiunilor Unite funcționează o serie de *programe și fonduri* orientate spre asistența tehnică și financiară pentru dezvoltare. Astfel, ONU dispune de circa 10 programe și fonduri, dintre care le-am selectat pe cele relevante pentru studiul nostru, precum: Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP); Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD); Programul Mondial pentru Alimentație (WFP); Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA).

Astfel, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare promovează programe speciale pentru agricultură, industrie, educație și protecția mediului. Alte agenții specializate, precum Fondul Internațional de Dezvoltare Agricolă, Organizația pentru Alimentație și Agricultură sau Organizația ONU de Dezvoltare a Industriei, au avut contribuții importante în același domeniu. Pentru ameliorarea relațiilor comerciale la nivel global, Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare a acționat pentru obținerea unor preferințe comerciale pentru țările în curs de dezvoltare. Prin intermediul Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT), devenit, în 1999, Organizația Mondială a Comerțului (OMC), Națiunile Unite au sprijinit ideea liberalizării comerțului ca mijloc de creștere a oportunităților de dezvoltare economică.

Cea mai importantă structură de coordonare și sursă de asistență în domeniul dezvoltării din sistemul ONU este, fără îndoială, *Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare*. UNDP, lansat în 1965, având sediul central la New York, este constituit ca o rețea mondială de dezvoltare a Națiunilor Unite, ce pledează pentru schimbare și pentru conectarea țărilor lumii la cunoștințele, experiența și resursele atât de necesare oamenilor care doresc să își construiască o viață mai bună. Prin încheierea unor parteneriate cu guvernele, societatea civilă și sectorul privat, UNDP sprijină procesul de tranziție al statelor mai puțin dezvoltate cu soluții durabile. Acestea includ programe în domenii precum: guvernare, descentralizare, dezvoltare economică și socială și mediu.

UNDP articulează și coordonează eforturile naționale și globale pentru atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, inclusiv reducerea la jumătate a nivelului de sărăcie până în anul 2015. Astfel, Programul se focalizează pe găsirea și distribuirea, împreună cu statele implicate, de soluții viabile la provocări, precum: guvernare democratică, reducerea sărăciei, prevenirea crizelor și reconstrucție, energie și mediu, HIV/SIDA. UNDP sprijină țările în dezvoltare să atragă și utilizeze cât mai eficient ajutoarele permise. Programul funcționează deja în 166 de țări, în

scopul găsirii unor soluții adecvate la provocările naționale și globale în domeniul dezvoltării.

Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare promovează dezvoltarea prin întraajutorare, pentru integrarea țărilor în curs de dezvoltare în circuitul economiei mondiale. UNCTAD a evoluat progresiv spre o instituție competentă în domeniu, ale cărei obiective sunt: remodelarea dezbaterilor actuale de politică și a concepției despre dezvoltare, cu un accent special pe garantarea faptului că politicile interne și acțiunea internațională se sprijină reciproc în vederea înfăptuirii unei dezvoltări sustenabile. Organizația are trei funcții-cheie: funcționează ca un forum de consfătuiri interguvernamentale, bazată de principiul consensului; întreprinde cercetări, analize de politică și colectează date pentru dezbateri; asigură asistență tehnică conform necesitățile specifice ale țărilor în dezvoltare.

Cel mai înalt organism de decizie al organizației este Conferința UNCTAD, ce se desfășoară odată la patru ani, cadru în care statele membre realizează evaluări ale problemelor actuale în sfera comerțului și dezvoltării, dezbate opțiuni de politică și formulează răspunsuri adecvate în domeniul politicii globale. Activitățile principale ale UNCTAD au în vedere în special domeniul: mărfurilor și comerțului; investițiilor, tehnologiei și dezvoltării întreprinderilor; politicilor macroeconomice, finanțării datoriilor și dezvoltării; transportului, vămilor și tehnologia informației; precum și un program special pentru țările cele mai puțin dezvoltate, cele înconjurate de uscat și mici insule în dezvoltare.

Programul Mondial pentru Alimentație, cel mai de anvergură proiect de acest tip, vizează în principal asigurarea hranei pentru nevoiași. WFP reprezintă o agenție de frunte a ONU în lupta împotriva foametei. Acțiunile programului vizează: salvarea de vieți omenești în cazul crizei refugiaților sau alte urgențe; îmbunătățirea nutriției și a calității vieții a părții de populație cea mai expusă în vremuri critice; susținerea dezvoltării prin sprijinul acordat populației în crearea bunurilor necesare și prin promovarea încrederii în propriile forțe în rândul oamenilor sau comunităților sărace. WFP acționează în cadrul operațiilor de urgență (răspuns la dezastre naturale sau produse de om), de reducere a efectelor și reabilitare (de la criză la reconstrucție), proiectelor de dezvoltare (ajutor alimentar pentru susținerea dezvoltării sociale și economice), operațiilor speciale (logistică pentru accelerarea mișcării ajutoarelor alimentare).

De acest program beneficiază anual aproximativ 96,7 de milioane de persoane din peste 82 de țări. În decursul ultimilor 40 de ani, WFP a pus 78,3 milioane de tone de hrană la dispoziția a 1,4 miliarde persoane din cele mai sărace state ale lumii, totalizând o investiție de 33,5 miliarde dolari.

Fondul ONU pentru Populație (lansat în 1967, cu sediul central la New York, SUA) are ca misiune să îmbunătățească viața oamenilor și să le dea posibilitatea de a face alegeri informate în privința vieții de cuplu. Fondul ajută guvernele, la solicitarea acestora, să formuleze politici și strategii de dezvoltare durabilă și de reducere a sărăciei. De asemenea, UNFPA asistă statele în culegerea și analizarea datelor care permit o mai bună înțelegere a tendințelor de dezvoltare a populației și încurajează guvernele să țină cont de nevoile generațiilor viitoare, precum și de ale celor de astăzi. Fondul ONU pentru Populație susține programe în următoarele regiuni: Statele Arabe, Europa, Asia Centrală, America Latină și Caraibe și Africa Sub-sahariană.

Agențiile specializate ale Organizației Națiunilor Unite sunt structuri autonome legate de ONU prin acorduri speciale (conform articolului 63 din Carta ONU). Din punct de vedere formal, ele sunt instituții interstatale, constituite pe baza unor tratate ancorate în legile proprii, cu structuri organizatorice și de membri proprii și cu bugete proprii. De interes pentru studiul nostru sunt următoarele agenții:

- *Organizația pentru Alimentație și Agricultură* (FAO) – acționează pentru îmbunătățirea productivității agricole și securității alimentare și pentru un standard de viață mai bun în rândul populației rurale.

- *Fondul Internațional de Dezvoltare Agricolă* (IFAD) – mobilizează resurse financiare pentru a spori nivelul producției alimentare și nutriției în rândul populației sărace din țările în dezvoltare.

- *Organizația ONU de Dezvoltare a Industriei* (UNIDO) - promovează progresul în domeniul industrial al țărilor în dezvoltare prin asistență tehnică, servicii de consultanță și instruire.

- *Fondul Monetar Internațional* (IMF) - facilitează cooperarea financiară internațională și stabilitatea financiară și asigură un cadru permanent pentru consultări, recomandări și asistență pe teme financiare.

- *Grupul Banca Mondială* (World Bank Group) – asigură credite și asistență tehnică țărilor în dezvoltare pentru a reduce sărăcia și realiza o creștere economică sustenabilă.

ONU reprezintă un important promotor al reformei economice. Astfel, prin intermediul Fondului Monetar Internațional și al Băncii Mondiale, statele sunt asistate în eforturile acestora de îmbunătățire a managementului economic, în echilibrarea temporară a balanței de plăți, precum și în instruirea oficialilor din domeniul financiar.

Fondul Mondial Internațional (FMI), organizație internațională ce cuprinde 185 de țări membre. A fost înființată în scopurile: de promovare a cooperării monetare internaționale; de a prolifera stabilitate și acorduri în acest sens; de dezvoltare a ratelor de creștere economică și de ocupare a

forței de muncă; pentru asigurarea asistenței financiare temporare țărilor, în vederea ușurării ajustării balanței de plăți. Obiectivele FMI au rămas neschimbate de-a lungul timpului, însă mecanismele de acțiune – ce includ supraveghere, asistență financiară și asistență tehnică – au fost dezvoltate și adaptate necesităților în schimbare ale țărilor membre într-o economie mondială tot mai dinamică.

Supravegherea se referă la monitorizarea evoluțiilor în domeniile economic și financiar și la furnizarea de recomandări de politică în scopul prevenirii crizelor. FMI asigură, totodată, *împrumuturi* țărilor care au dificultăți ale balanței de plăți pentru a permite temporar finanțarea și susținerea politicilor ce urmăresc corectarea problemelor fundamentale. De asemenea, organizația acordă credite țărilor cu venituri scăzute, în special pentru reducerea sărăciei. În al treilea rând, FMI asigură țărilor membre *asistență tehnică* și instruire în domeniile sale de expertiză.

Grupul Banca Mondială cuprinde cinci organizații principale: Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (The International Bank for Reconstruction and Development – IBRD); Asociația Internațională de Dezvoltare (The International Development Association – IDA); Corporația Financiară Internațională (The International Finance Corporation – IFC); Agenția Multilaterală de Garantare a Investițiilor (The Multilateral Investment Guarantee Agency – MIGA); Centrul Internațional pentru Soluționarea Disputelor în Investiții (The International Centre for the Settlement of Investment Disputes – ICSID). Misiunea acestora este de a reduce sărăcia, prin: promovarea creșterii în scopul creării de oportunități de angajare; sprijinirea oamenilor săraci pentru a putea beneficia de aceste oportunități. De asemenea, BM sprijină guvernele țărilor membre în eforturile acestora de a investi în școli și centre de sănătate, de a asigura apă și electricitate, de a lupta împotriva bolilor și de a proteja mediul.

Grupul reprezintă una dintre cele mai mari surse de finanțare și cunoaștere pentru țările în dezvoltare. Misiunea principală este de a utiliza aceste resurse financiare, personalul și experiența pentru a ajuta țările în dezvoltare să reducă sărăcia, să sporească creșterea economică și să îmbunătățească calitatea vieții.

2. Structuri regionale

În fiecare an, *Uniunea Europeană* asigură peste 7 miliarde de euro sub forma asistenței externe în mai mult de 150 de țări și teritorii, cu scopul de a veni în întâmpinarea provocărilor zilnice ale îmbunătățirii calității vieții în lume, prin dezvoltarea de parteneriate pe termen lung⁹.

⁹ http://ec.europa.eu/europeaid/promotion/index_en.htm.

Implicarea Uniunii Europene pe scena internațională în promovarea progresului economic și social, în rezolvarea crizelor internaționale, acordarea de ajutor umanitar pentru țările nemembre etc. este tot mai evidentă. Pentru îndeplinirea acestor obiective, Uniunea dispune de o multitudine de mijloace de asistență pre-aderare (PHARE, ISPA, SAPARD) și post-aderare (fonduri structurale și de coeziune), precum și Inițiativele Comunitare și instrumentele financiare ale Băncii Europene de Investiții. Prin aceste instrumente, UE urmărește: promovarea dezvoltării și ajustării structurale a regiunilor întârziate din punct de vedere economic; susținerea reconversiei economice și sociale a regiunilor care se confruntă cu dificultăți structurale; dezvoltarea resurselor umane; eforturi financiare suplimentare pentru susținerea extinderii Uniunii spre est.

În prezent, asistența comunitară și cooperarea sunt derulate prin intermediul unor instrumente regionale, ca de exemplu Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization (CARDS), Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States (TACIS), Euro-Mediterranean Partnership (MEDA) și un număr substanțial de instrumente tematice, precum Inițiativa Europeană pentru Democrație și Drepturile Omului.

Noile instrumente cu care operează Uniunea sunt:

- *Instrumentul de Asistență de Pre-aderare*, destinat țărilor candidate (Turcia și Croația) și celor potențial candidate (Balcanii Occidentali). Acest instrument va înlocui instrumentele existente, precum PHARE, ISPA, SAPARD, CARDS și alte reglementări.

- *Instrumentul European de Vecinătate și Parteneriat* va acoperi țările lumii a treia participante la Politica Europeană de Vecinătate, precum cele din sudul și estul Mediteranei, Ucraina, Moldova și Belarus și cele din Caucazul de Sud, ce va înlocui MEDA și parte din TACIS. De asemenea, acest instrument va fi destinat susținerii parteneriatului strategic al UE cu Rusia.

- *Instrumentul pentru Cooperare și Dezvoltare Economică* va fi destinat tuturor țărilor și regiunilor ce nu sunt eligibile pentru asistență prin cele două instrumente de mai sus. Înlocuiește ALA, EDF1 etc.

- *Instrumentul pentru Stabilitate* reprezintă un nou instrument de răspuns la crizele și instabilitatea din țările lumii a treia și la provocărilor transfrontaliere, incluzând aici securitatea nucleară și neproliferarea, lupta împotriva traficului ilegal, crimei organizate și terorismului.

Doă instrumente existente, cel pentru *Asistență Umanitară* și cel pentru *Asistență Macrofinanciară* au rămas neschimbate.

EuropeAid - Oficiul de Cooperare este un serviciu al Comisiei Europene, înființat la 1 ianuarie 2001 ca parte a eforturilor Comisiei de a

reforma activitatea de gestiune a ajutorului financiar extern. Misiunea acestuia este să pună în practică instrumente de asistență externă ale Comisiei Europene finanțate din bugetul Comunității Europene și Fondul European de Dezvoltare.

Oficiul este responsabil pentru toate etapele din circuitul proiectului (identificarea și evaluarea proiectelor și programelor, pregătirea deciziilor financiare, implementare și monitorizare, evaluarea proiectelor și programelor), care asigură atingerea obiectivelor programelor stabilite de Directoratul General pentru Relații Externe și de cel pentru Dezvoltare și aprobate de Comisie. De asemenea, el este implicat în inițiativele de îmbunătățire a sistemelor de programare și conținutul lor, pentru a stabili politica de evaluare a programelor și pentru a dezvolta mecanismele de reacție la evaluarea rezultatelor.

Grupul BEI, instituit în anul 2000 ca urmare a concluziilor Consiliului European de la Lisabona ce fac apel la un sprijin mai mare în cadrul operațiilor de asistență a întreprinderilor mici și mijlocii, include Banca Europeană de Investiții (BEI) și Fondul European de Investiții (FEI).

Banca Europeană de Investiții, organism autonom, este principala instituție finanțatoare a Uniunii Europene. BEI, înființată la 1 ianuarie 1959, la Luxemburg, are misiunea să contribuie la dezvoltarea echilibrată și neîntreruptă a pieței comune în interesul Comunității, apelând la piețele de capital și la resursele sale proprii. Pentru aceasta, Banca facilitează, prin acordarea de împrumuturi și garanții și fără a urmări un scop lucrativ, finanțarea proiectelor de mai jos în toate sectoarele economiei:

- proiecte care vizează dezvoltarea regiunilor mai puțin dezvoltate;
- proiecte care vizează modernizarea sau conversia întreprinderilor sau crearea de noi activități ca urmare a instituirii progresive a pieței comune, care, prin natura sau amploarea lor, nu pot fi finanțate în întregime prin diferitele mijloace existente în fiecare din statele membre;
- proiecte de interes comun pentru mai multe state membre care, prin amploarea sau natura lor, nu pot fi finanțate în întregime prin diferitele mijloace existente în fiecare din statele membre.

În îndeplinirea misiunii sale, Banca facilitează finanțarea programelor de investiții, conjugată cu asistența acordată de fondurile structurale și de alte instrumente financiare ale Comunității.

Fondul European de Investiții este o instituție europeană care contribuie la realizarea obiectivelor comunitare, în a cărei competență intră sprijinirea apariției, creșterii și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii. În mod special, FEI își propune să contribuie la dezvoltarea unei societăți bazate pe cunoaștere, axată pe inovație, creștere economică și ocuparea corespunzătoare a forței de muncă, pe promovarea liberei inițiative, pe

dezvoltare regională și coeziune. Fondul intervine în principal cu capital de risc și instrumente de garantare provenind fie din fonduri proprii, fie de la Banca Europeană de Investiții sau Uniunea Europeană, în baza mandatelor acordate.

FEI este un parteneriat public-privat, iar activitatea sa este complementară celei a acționarului său majoritar, Banca Europeană de Investiții.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a fost înființată în 1991 pentru a sprijini țările foste comuniste din Europa Centrală și de Est în eforturile de dezvoltare a sectorului privat într-un mediu democratic. În prezent, BERD utilizează toate instrumentele financiare și investiționale de care dispune pentru a susține construirea și consolidarea economiilor de piață și a democrațiilor în 29 de țări din Europa Centrală până în Asia Centrală.

BERD reprezintă cel mai mare investitor în această regiune și mobilizează, pe plângă propriile finanțări, investiții străine directe semnificative. Banca, cu un capital subscris de 20 miliarde euro, este deținută de 61 de țări membre și 2 instituții interguvernamentale (Comunitatea Europeană și Banca Europeană de Investiții). BERD finanțează în special proiecte în domeniul bancar, industrial și de afaceri și lucrează cu companii aflate în proprietate de stat pentru a susține restructurarea și privatizarea acestora, precum și îmbunătățirea serviciilor municipale. De asemenea, Banca se află în relații strânse cu guvernele din regiune pentru a promova politicile adecvate de susținere a mediului de afaceri.

Prin investițiile sale, BERD promovează reformele structurale și sectoriale, competiția, privatizarea și antreprenoriatul, instituții financiare și sisteme juridice mai puternice, dezvoltarea infrastructurii pentru susținerea sectorului privat și guvernarea corporativă eficientă. BERD promovează cofinanțarea și investițiile străine directe, mobilizează capital intern și oferă asistență tehnică.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) reprezintă forul internațional de dezbateră a politicilor economice și sociale la nivel global, o asociație apolitică a țărilor cel mai bine dezvoltate din punct de vedere economic având drept misiune construirea unei economii puternice în statele membre, îmbunătățirea eficienței, perfectarea sistemelor de piață, extinderea comerțului liber și contribuția la dezvoltarea economică.

Cele 30 de țări membre ale organizației reprezintă o structură foarte solidă, bazată pe guverne democratice și economie de piață. Rolul său global

este reliefat de relațiile active cu circa 70 de alte state și economii, ONG-uri și societatea civilă, ce acoperă o paletă largă a problematicii economice și sociale, de la macroeconomie la comerț, educație, dezvoltare și știință și inovare.

OECD joacă un rol important în dezvoltarea bunei guvernări în serviciul public și activitatea corporatistă. Ea ajută guvernele să-și asume responsabilitatea în ariile economice-cheie prin monitorizare sectorială. De asemenea, organizația descifrează problemele și identifică politicile adecvate, ajutând decidenții să adopte orientări strategice.

OECD elaborează instrumente, decizii și recomandări agreate internațional, în scopul promovării regulilor acestui „joc” în zonele unde acordurile multilaterale sunt necesare anumitor țări pentru a progresa într-o economie tot mai globalizată. Distribuția echitabilă a beneficiilor creșterii este, de asemenea, crucială, precum reiese din activitățile ce implică economiile emergente, dezvoltarea sustenabilă, economia teritorială și ajutorul umanitar.

Asociația Statelor din Asia de Sud-Est (ASEAN) a fost înființată în august 1967, prin „Declarația de la Bangkok” dată de Indonezia, Thailanda, Singapore, Filipine și Malaysia. Apărută în contextul escaladării conflictului din Vietnam, organizația a combinat diverse formule de guvernare mai mult sau mai puțin autoritare și anticomuniste cu accentul pus pe dezvoltarea economică liberală, beneficiind direct sau indirect de dividendele prezenței americane în regiune. S-a bazat pe cooperare, neutralitate și neamestecul în treburile interne. În prezent, cele 10 țări membre (Brunei, Cambodgia, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Filipine, Singapore, Thailanda și Vietnam) ale asociației acționează pentru:

- impulsionează comună a creșterii economiei, progresului social și dezvoltării culturale din zonă, în spiritul egalității și cooperării;
- respectarea principiilor de drept, normelor privind relațiile interstatale și Cartei ONU, pentru impulsionează păcii și stabilității din zonă;
- impulsionează cooperării și ajutorării reciproce în domeniile economic, social, cultural, tehnologic, științific etc.;
- desfășurarea unei cooperări mai eficiente în valorificarea agriculturii și industriei, extinderea schimburilor comerciale, îmbunătățirea transportului și ridicarea nivelului de viață al populației;
- menținerea cooperării strânse și reciproc avantajoase cu organizațiile internaționale și regionale cu scopuri și ținte similare, căutând căi de cooperare mai strânsă cu acestea.

Competențe în gestionarea regională a crizelor de natură economică și financiară are și *Organizația Cooperării Economice la Marea Neagră* (BSEC). BSEC are misiunea de extindere a cooperării economice în regiunea Mării Negre, iar obiectivul principal al organizației constă în realizarea unui spațiu de securitate, stabilitate și prosperitate. Conform documentului „Agenda economică a BSEC pentru un parteneriat consolidat, efectiv și viabil”¹⁰, remodelările și impredictibilitatea mediului intern și internațional generează adesea noi probleme ce reclamă răspunsuri imediate și eficiente. În zona Mării Negre, o mare varietate de factori pot genera crize de orice natură, inclusiv economice sau financiare. Astfel, BSEC acționează pentru susținerea acțiunii guvernamentale în domeniul luării deciziilor, ajustării și reformelor, optimizării aspectelor bugetare și cheltuielilor, auditului și controlului, procedurilor administrative și organizării, gestionării resurselor umane și implementării tehnologiei informației. De asemenea, cooperarea între membri și cu organizațiile regionale și internaționale constituie un alt instrument eficient de asistență în materie de gestionare a crizelor economice sau financiare.

3. Alte structuri

Agenția Statelor Unite ale Americii pentru Dezvoltare Internațională (USAID) este o agenție guvernamentală independentă ce acordă asistență economică de dezvoltare și umanitară în întreaga lume, în concordanță cu obiectivele politicii externe a Statelor Unite ale Americii. Înființată în 1961, USAID și-a început activitatea în România în 1991, programele sale de asistență ajutând țara noastră în tranziția către o economie de piață, prin desfășurarea de activități axate pe dezvoltarea economică, consolidarea democrației și restructurarea sectorului social. Obiectivele principale ale programului de asistență al USAID sunt acelea de sprijinire a libertății și dezvoltării economice, a instituțiilor și atitudinilor democratice, și de îmbunătățire a calității vieții românilor. USAID acordă fonduri organizațiilor de implementare specializate care dispun de experiența și capacitatea tehnică necesare cooperării eficiente cu partenerii români, în vederea obținerii unor rezultate durabile.

Desigur că, alături de structurile/formele de asistență prezentate mai sus pe plan mondial, funcționează și acționează multe alte entități specializate de intervenție economico-financiară și dezvoltare, precum: Comisia Comunităților Europene și Banca Europeană de Dezvoltare, Autoritatea Internațională de Dezvoltare, Banca Africană de Dezvoltare,

Fondul African pentru Dezvoltare, Banca Asiatică de Dezvoltare, Banca Caraibiană de Dezvoltare, Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă, Fondul European de Reconstrucție, Banca Arabă pentru Dezvoltare în Africa, Fondul Arab pentru Dezvoltare Economică și Socială, Banca Islamică de Dezvoltare, Fondul OPEC pentru Dezvoltare Internațională etc.

1.3.2.3. Gestionarea crizelor sociale

A. Conceptul social de gestionare a crizelor sociale/conflictelor armate

Considerații generale privind criza socială

„Criza reprezintă o fază decisivă și periculoasă a unei evoluții, momentul paroxistic în care traiectoria unei evoluții își schimbă cursul. Astfel, criza este timpul unei decizii ineluctabile și mecanice provocată de istorie, prin determinanții vieții politice, sociale, economice și culturale. Orice criză, oricare ar fi forma sau durata sa, are rezultatul său, bun sau rău”¹¹. Aceasta se poate considera definiția crizei în sensul său cel mai larg. În sens restrâns, definiția se referă la domeniul în care fenomenul sau procesul respectiv se manifestă. Astfel, *criza socială* este o situație nou creată în viața socială, ca urmare a apariției unor manifestări și amenințări la adresa obiectivelor sau intereselor sociale ale unei națiuni, care afectează valorile fundamentale sau unele valori prioritare de natură socială. Ea reprezintă un proces care, sub efectul unui eveniment social declanșator, pune în mișcare o serie de disfuncționalități fie la nivelul unei sau unor comunități locale, fie la nivelul comunității statale.

În principal, efectele unei crize sociale nu se limitează numai la domeniul social. Ea este, de regulă, combinată cu alte crize de natură politică, diplomatică, militară, sindicală, economică, ecologică. O criză socială, având în conținut numai elemente, cauze, amenințări sau manifestări exclusiv din domeniul socialului, este mai rar întâlnită și se întâlnește numai la nivelul unor grupuri mici, căci la nivel macrosocial apare combinată cu alte crize latente sau violente.

Principalii indici ai unei crize sociale sunt următorii:

- *creșterea nemulțumirilor populației*, ca urmare a costurilor sociale ridicate ale dezvoltării economico-sociale sau ale

¹⁰ BSEC Economic Agenda for the Future towards a More Consolidated, Effective and Viable BSEC Partnership, http://www.bsec-organization.org/main.aspx?ID=BSEC_Economic_Agenda.

¹¹ J.-P. Graber (directeur de l'Ecole supérieure de Commerce de La Neuveville- Suisse). *La Crise : chambardement social et politique*, în <http://www.bible-ouverte.ch/crise.htm>

- degringoladei economic-sociale, ale tranziției și insecurității cauzate de nivelul de trai și asigurarea „zilei de mâine”;
- *diminuarea gradului de ocupare a forței de muncă;*
 - *creșterea rapidă a șomajului;*
 - *protecție socială insuficientă;*
 - *aparitia manifestărilor violente între patronat și sindicatele de ramură sau naționale;*
 - *aparitia unor manifestări sociale de mare amploare (marșuri, mitinguri, adunări publice autorizate sau neautorizate, spontane sau organizate de sindicate sau alți lideri informali);*
 - *creșterea rapidă ca număr și ca amploare a unor furturi, jafuri, în general a infracționalității;*
 - *aparitia și dezvoltarea manifestărilor de tip mafiot;*
 - *tendințe de impunere prin forță a intereselor comune sau specifice ale unor categorii sau ale unor grupuri sociale, profesionale (de exemplu: conducători auto, agricultori, mineri, angajați din domeniile energetic, nuclear, chimic, siderurgic, naval);*
 - *concentrarea masivă a imigranților, a membrilor unor organizații ilegale (legale) și apariția manifestărilor ostile ale populației autohtone sau ale acestora prin sfidarea legilor (de exemplu: emigranții străini de pe teritoriul unei țări; membrii unor organizații teroriste; unele etnii și chiar naționalități);*
 - *sprijinirea fățișă sau indirectă din exterior și, nu de puține ori, din interior (prin forțele agresive interne), a tensiunilor sociale ce se manifestă pe plan intern într-un domeniu social.*

Gestionarea crizelor sociale

Crizele sociale au efecte numeroase, pe toate planurile vieții și activității unei comunități umane și, de aceea, ele se cer atent gestionate de instituțiile statului abilitate în domeniu. Dinamica crizelor sociale poate fi comparată cu un aisberg. Modelul „aisbergului” dă de înțeles că doar o mică parte a aspectelor specifice crizelor sociale este vizibilă la suprafață. Șase șeptimi dintr-un aisberg se află sub apă. Componentele invizibile sunt însă cele care determină dimensiunea și comportamentul aisbergului. Modelul „aisbergului” este folosit de multe ori pentru a arăta că doar o parte din cele ce se întâmplă în cadrul unei crize sociale și din dinamica sa este accesibilă în mod direct. Celelalte părți ale acestei dinamici, în lipsa unor modalități eficiente de sesizare și evaluare, trebuie mai mult ghicite.

Crizele se produc, de regulă, la două niveluri:

- *la nivel obiectual;*
- *la nivel psihosocial.*

Este important să cunoaștem ambele niveluri, întrucât, numai cunoscându-le bine, vom reuși să descoperim și să recunoaștem felul în care aceste niveluri se influențează reciproc, dar și să le diferențiem.

Nivelul obiectual: temele formulate, comportamentul sesizabil, faptele - acesta este vârful „obiectual” al aisbergului.

Nivelul psihosocial: temeri, nesiguranțe, dorințe, sentimente, tabuuri, mentalități, interese – toate acestea nu pot fi observate în mod direct, cu toate că sunt prezente masiv. De cele mai multe ori, toate acestea rămân nespuse, acționând astfel în „zona ascunsă”.

Deseori, nivelul psihosocial domină manifestările crizei sociale. Cu cât o criză socială se amplifică mai mult, cu atât crește și importanța acestui nivel. De aceea, este foarte important ca, pentru înțelegerea unei crize sociale pe ansamblul său, să se înțeleagă și dinamica nivelului psihosocial. Conștientizarea nivelului psihosocial, a dinamicii „ascunse”, înseamnă aducerea în prim-plan a adevăratului obiect al crizei sociale și, implicit, deschiderea căilor de negociere în vederea aplanării acesteia.

Gestionarea crizei sociale este un proces complex și multidimensional, organizat și desfășurat de structuri statale abilitate prin lege, care, prin metode și tehnici specifice, acționează atât pentru prevenirea, cât și pentru stăpânirea crizei respective. În esență, gestionarea crizei sociale presupune parcurgerea următoarelor etape:

- identificarea riscurilor și evaluarea vulnerabilităților sociale. Practic, sunt examinate vulnerabilitățile susceptibile de a agrava situația socială. Pe temeiul acestor evaluări se pot concepe strategii de prevenire a riscurilor;
- derularea crizei sociale. Criza socială își anunță prezența prin diferite manifestări menționate anterior;
- căutarea strategiei de prevenire. În cadrul acestei etape se evaluează riscurile sociale, luarea măsurilor preventive, punerea în practică a măsurilor de securitate și protecția populației de efectele imediate și ulterioare ale crizei sociale;
- punerea în practică a strategiei de prevenire a crizei sociale.

Fiecare comunitate locală sau statală are din timp concepută și pregătită o strategie de acțiune pe timpul derulării unei crize sociale. O astfel de strategie cuprinde un ansamblu de forțe, mijloace, acțiuni și dispozițiuni ce permit atenuarea consecințelor declanșării unei crize sociale și împiedicarea, dacă este posibil, a extinderii sale. De fapt, există, atât la nivel local, cât și central, constituită o „celulă de criză” care este activată în momentul creării condițiilor propice declanșării oricărui tip de criză.

Bineînțeles, „celula de criză” are o componență stabilită prin lege, competențe și atribuții clar definite, o strategie de prevenire a crizei (oricare ar fi ea) și o strategie de soluționare a crizei respective. Celula de criză se constituie plecând de la analiza previzională a pericolelor și a riscurilor implicite. Configurația sa se stabilește în jurul persoanei cu drept de decizie. După identificarea acesteia, celula de criză se completează cu ceilalți membri. Mărimea sa este de 6-10 persoane capabile să-l ajute (să-l consilieze) pe cel ce ia decizia cu informații și sfaturi oportune și pertinente. Totodată, celula de criză trebuie să dispună de o rețea de informare atât cu actorii implicați în criza socială, cât și cu opinia publică. Practic, membrii celei fac analiza situației potrivit algoritmului existent (acesta din urmă este pregătit anterior izbucnirii crizei), culeg și difuzează informații asupra evoluției crizei celor interesați. Printre aceștia, un loc central îl ocupă reprezentanții mass-mediei. După criză, membrii celei fac o analiză a derulării evenimentelor și un bilanț al acțiunilor întreprinse;

- descoperirea motivelor reale ale crizei și adaptarea strategiei de răspuns la noile condiții ivite în derularea evenimentelor specifice crizei sociale respective;

- punerea în practică a strategiei de comunicare cu actorii implicați în criză și cu opinia publică.

În concluzie, gestionarea unei crize sociale presupune:

- cunoașterea situației sociale în vederea prevenirii izbucnirii unei crize sociale;
- identificarea riscurilor posibile și construirea scenariilor de prevenire a efectelor acestor riscuri;
- punerea în funcțiune a celei de criză, care va trebui să aplice metodele și soluțiile convenite de stăpânire a evoluției crizei, să soluționeze problemele ivite pe timpul derulării crizei, să comunice informații despre criză;
- analiza și bilanțul activității celei pe timpul crizei.

B. Componenta socială și umanitară a luării și punerii în operă a deciziei privind gestionarea crizelor și conflictelor armate

Considerații preliminare

Fiecare conflict are cauzele sale proprii. Dar se pot utiliza totuși categoriile următoare pentru a clasifica sursele conflictelor potențiale curente¹²:

¹² Mohamed M. Sahnoun, *Un environnement pour la paix*
http://www.fsa.ulaval.ca/personnel/VernaG/EH/F/deff/plan_général_du_site.htm

- Eșecul proceselor de integrare în timpul creării statului național (Somalia, Ciad; Uganda etc.). Absența factorului unificator național (de exemplu, o elită socială sau un leadership luminat) încetinește procesul și provoacă un periculos recul.
- Moștenirea colonială sau decolonizarea dificilă, urmată de crearea frontierelor de marile puteri coloniale (Armenia, Azerbaidjan, Eritreea, Georgia, India și Pakistan, Israel și Palestina, Nigeria și Camerun).
- Mișcări de eliberare sau mișcări sociale infectate de virusul Războiului Rece și care au degenerat în conflicte prelungite (Angola, Afganistan, Cambodgia, Mozambic, Nicaragua, Salvador).
- Conflicte ivite din tensiuni etnice (Burundi, Ruanda, Liberia, Sri Lanka, ex-Iugoslavia). La profundele diferențe și la inamicia tradițională între grupurile etnice se adaugă factori istorici prost gestionați. Puterea este atunci monopolizată de un grup etnic, uneori chiar de o minoritate care refuză să o lase din diferite motive.
- Conflicte cu caracter religios (Bosnia, Cipru, India, Irlanda de Nord, Liban, Filipine, Sudan).
- Conflicte fondate pe tensiuni socio-economice sau politice (America Centrală, Congo, Peru, integrismul în Africa de Nord și Orientul Mijlociu).
- Război de agresiune clasică suscitată de ambițiile mării unui lider (războiul Iran-Irak, invazia irakiană în Kuwait).

Prin urmare, există o paletă largă de tipuri de conflicte armate. La fel, stau lucrurile și în privința crizelor sociale. Astfel, acestea pot lua una din formele următoare: miting de protest; marș de protest; grevă de avertisment; grevă parțială; grevă generală; violențe stradale; revoltă. De aici și dificultatea adoptării și punerii în practică a deciziilor privind gestionarea crizelor și conflictelor armate. Practic, fiecare criză socială/conflict armat, pe lângă elementele constante, cu caracter general, are și trăsături specifice care o deosebesc de altele de același gen. De aceea, din „timp de pace” se pot construi scenarii și elabora strategii generale de prevenire și de gestionare a crizelor/conflictelor armate, urmând ca, în funcție de elementele specifice, să se completeze cadrul general cu măsuri și acțiuni concrete, în deplin consens cu realitatea momentului.

Procesul adoptării și punerii în operă a deciziei privind gestionarea crizelor și conflictelor armate este unul deosebit de complex, datorită

multitudinii și mării diversității a factorilor implicați (organizații regionale și internaționale, organizații ale societății civile naționale și internaționale, instituții ale statelor implicate în conflictul armat, populația civilă, forțele armate sau alte formațiuni de luptă angajate în conflict, societăți private cu preocupări în domeniul vânzării de armament și tehnică de luptă, societăți militare private, organizații paramilitare), precum și a contextului în care se petrece totul. Există multe strategii de adoptare și, mai ales, de punere în operă a deciziilor privind gestionarea crizelor și conflictelor armate.

În prezent, în lume se manifestă unele noi și interesante tendințe în ceea ce privește conflictele armate. *O primă tendință* o constituie scăderea numărului de conflicte armate internaționale în primul deceniu al actualului secol¹³. Ținând seama de consecințele dezastruoase ale războaielor moderne, orice reducere a numărului conflictelor internaționale este un semn bun. De altfel, se pare că, în prezent, comunitatea internațională începe să gestioneze mai bine situațiile de instabilitate din diferite zone ale lumii, riscurile și amenințările de securitate. *O a doua tendință*, în domeniul analizat, este una nefastă și se referă la existența conflictelor naționale între grupuri etnice și religioase, numite uneori „*conflicte de identitate și de credință*”, dintre care multe sunt provocate de o ură ancestrală. Această trecere de la conflictul internațional la cel național nu a adus cu sine o îmbunătățire a climatului de securitate mondială, regională sau statală. *O a treia tendință* o reprezintă sporirea violenței în scopuri politice. Potrivit *Interdisciplinary Research Programme on Causes of Human Rights Violations* (Universitatea Leyden, Țările de Jos) conflictele de joasă intensitate și conflictele politice violente fac tot mai multe victime. Astfel, ca urmare a acestor două categorii de conflicte armate zeci de persoane pier, în fiecare an, pe de o parte, și au repercusiuni nefaste importante asupra societății, pe de altă parte.

Tabelul 1. Conflicte armate în perioada 1995-1999¹⁴

Tip de conflict	Număr de victime pe an	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999
Conflict de înaltă intensitate	Mai mult de 1000	20	20	16	22
Conflict de joasă intensitate	100 la 1000	31	59	70	77

¹³ Rapport N 2000/06: *Conflicts nationaux et internationaux* în <http://www.csis-scrc.gc.ca/fr/publications/perspectives/200006.asp>, p. 1.

¹⁴ Adaptat după: Rapport N° 2000/06 : *Conflicts nationaux et internationaux* în <http://www.csis-scrc.gc.ca/fr/publications/perspectives/200006.asp>, p. 2

Conflict politic	Mai puțin de 100	44	45	114	151
Total		95	124	200	250

Datele din tabelul 1 indică o reducere a conflictelor armate de înaltă intensitate, dar o creștere spectaculoasă a celor de joasă intensitate și a conflictelor politice violente. Comunitatea internațională are mari probleme în urmărirea unor astfel de conflicte armate naționale, ce au, de regulă, consecințe mai grave decât cauzele care le-au generat.

Oricare ar fi motivele și obiectivele combatanților, consecințele imediate ale conflictelor armate în numele identității și al credinței sunt dintre cele mai nefaste. Iată câteva dintre aceste consecințe:

- Un număr inacceptabil de ridicat de morți, în special printre necombatanți, a căror creștere nu poate fi frânată fără intervenția fermă a comunității internaționale. De regulă, comunitatea internațională decide să intervină în soluționarea conflictului. De exemplu, conflictul etnic din Sudan a făcut aproape 2 milioane de victime¹⁵.
- Răni grave, cum ar fi cele ce necesită amputarea;
- Tentativele de eliminare violentă a membrilor unor etnii care au calitatea de beligeranți. Așa s-a întâmplat în Afganistan, Timorul Oriental, Cecenia, Kosovo, Sierra Leone, Sudan.
- Accentuarea sărăciei în țările pe teritoriul cărora au loc asemenea conflicte armate.
- Foamea este exacerbată prin imposibilitatea de a semăna sau recolta, sau prin distrugerea deliberată a culturilor.
- Bolile se propagă datorită condițiilor în care trăiesc cei ce sunt alungați sau nevoiți să-și părăsească căminele din cauza conflictului armat.
- Bulversarea ordinii publice, ceea ce face ca guvernul să nu poată garanta securitatea cetățenilor statului.
- Creșterea numărului refugiaților, ca urmare a derulării unor conflicte armate pe teritoriul unor state.
- De la 250 la 300 de milioane de persoane în lume, adică practic echivalentul populației SUA, se află în situație de urgență

¹⁵ Rapport N° 2000/06 : *Conflicts nationaux et internationaux* în <http://www.csis-scrc.gc.ca/fr/publications/perspectives/200006.asp> p.3

umanitară¹⁶. Cauza o constituie, în principal existența unor conflicte armate naționale.

- Violarea drepturilor persoanei se amplifică pe timpul conflictelor armate, al crizelor de orice fel.

Din cele prezentate mai sus, reiese foarte clar prezența omului în toate situațiile, atât ca actor direct al crizei sociale și al conflictului armat, cât și ca membru al grupului decident. Pe de altă parte, se poate constata că dimensiunea umanitară atât în cazul crizei, cât și al conflictului armat este prezentă. Omul este regizor, actor, spectator al crizei și al conflictului armat, dar, totodată, „beneficiarul” consecințelor acestora.

Factori implicați în adoptarea și punerea în operă a deciziei privind gestionarea crizelor și conflictelor armate

Gestionarea conflictelor armate cuprinde **două etape**, și anume: *identificarea instrumentelor operaționale proprii fiecărei circumstanțe*, apoi *concepția și aplicarea strategiilor ce combină diverse instrumente adaptate pentru a crea un proces de pace durabil*.

Conflictul are numeroase stadii și cauze. Deci, este util să se adapteze instrumentele de intervenție fiecărei cauze și stadiu. Adecvarea acțiunilor întreprinse la originile și stadiul fiecărui conflict reprezintă o necesitate.

Din această teză decurge un ansamblu de instrumente metodologice care permit soluționarea unui conflict. Există două categorii de instrumente pentru construcția păcii:

1) *Instrumentele de acțiune și terenurile funcționale*. Această categorie se sprijină pe ideea că instrumentele ce abordează aceleași cauze ale unui conflict pot opera pe diferite terenuri funcționale. Astfel, se pot utiliza: diplomația oficială, metodele neoficiale de gestionare a conflictelor, măsurile militare, măsurile economice și sociale, măsurile de dezvoltare și de gestionare politică, măsurile judiciare și legale, ca și măsurile legate de comunicare și educație.

2) *Instrumentele construcției păcii* în funcție de principalele surse de conflict. Instrumentele elaborate se pot grupa în:

- instrumente destinate condițiilor sistemice sau structurale ale conflictului, așa cum sunt deficiențele în resurse materiale (sărăcie, inegalități socio-economice);

- cele proprii factorilor potențiali sau de abilitare a conflictului, cu exemplu de instituții și proceduri, de percepții și de atitudini, de mijloace de coerciție, de chestiuni substanțiale în litigiu;

- instrumente adaptate la cauzele imediate ale conflictului, așa cum sunt acțiunile sau comportamentele declanșatoare de violență.

Adoptarea deciziei de gestionare a crizelor și conflictelor armate și punerea ei în practică se cere analizată pe cel puțin două paliere, și anume: 1) *natura fenomenului* asupra căruia se adoptă decizia – criză socială sau conflict armat; 2) *tipul de conflict armat*, cu cele două variante ale sale: *conflict armat intrastatal* și *conflict armat interstatal*. Aceasta, întrucât există diferențe între ele, îndeosebi în ceea ce privește factorii implicați.

Astfel, dacă este vorba de o *criză socială*, de exemplu, o grevă națională a unei categorii de salariați, decizia de soluționare a conflictului de muncă se ia de către instituția statului abilitată să conducă sectorul respectiv de muncă, în dialog cu reprezentanții celor ce au declanșat greva. În cazul în care situația din țară este instabilă, ca urmare a derulării unui conflict armat intrastatal/interstatal, la adoptarea și punerea în operă a deciziei de soluționare a crizei pot participa, pe lângă factori naționali (instituții ale statului, organizații ale societății civile și organizații ale celor care au declanșat criza socială), și organizații regionale și internaționale, cu preocupări în materie de securitate.

În cazul unui *conflict armat intrastatal*, la luarea și punerea în practică a deciziei privind gestionarea acestui tip de conflict participă: reprezentanții guvernului statului pe teritoriul căruia se derulează conflictul; reprezentanții forțelor militare implicate în conflict; reprezentanții unor ONG-uri naționale, regionale și/sau internaționale; reprezentanții comunității internaționale. Fiecare dintre aceștia vine cu concepția sa asupra soluționării conflictului, întemeiată pe informațiile despre eveniment, pe atitudinea sa față de țara respectivă, pe experiența dobândită anterior în domeniul analizat, pe timpul la dispoziție pentru rezolvarea situației, pe calitățile personale de negociator și pe puterea economică, militară și financiară a celui pe care îl reprezintă.

În cazul unui *conflict armat interstatal*, la adoptarea și punerea în practică a deciziei privind gestionarea conflictului armat participă reprezentanții statelor implicate în eveniment și reprezentanții comunității internaționale (organizații regionale și mondiale). Fiecare persoană care participă la procesul adoptării și transpunerii în practică a deciziei de gestionare a conflictului se implică cu întreaga sa personalitate (aptitudini, temperament, caracter, voință, afectivitate, motivație), conform mandatului celui pe care îl reprezintă și experienței dobândite anterior în situații similare, precum și potrivit concepției sale despre lume și viață. De aici, apariția și manifestarea unor dificultăți în realizarea consensului, ca metodă de lucru. De asemenea, comunitatea internațională se poate implica printr-un set de metode și proceduri în soluționarea unui conflict armat, iar acestea pot

¹⁶ Rapport N° 2000/06 : Conflits nationaux et internationaux în <http://www.csis-scrs.gc.ca/fr/publications/perspectives/200006.asp>, p.4.

merge de la diplomația clasică la folosirea forței armate. Bineînțeles, intervenția comunității internaționale se structurează, ca intensitate, pe metode și proceduri, în funcție de interesele strategice ale statelor ce participă cu forțe și mijloace militare la soluționarea conflictului armat. Pe de altă parte, nu toate statele interesate în soluționarea conflictului iau parte directă la acest proces. Unele, deși puternic afectate de conflictul armat, prin consecințele generate – perturbarea vieții și activității populației proprii, creșterea imigrației ilegale, sporirea numărului persoanelor refugiate din zona conflictului –, nu iau parte la soluționarea conflictului decât cel mult în calitate de observatori. Aceasta întrucât interesele strategice ale unor state puternice economic și militar impun o asemenea atitudine. De pildă, România, deși este semnificativ afectată negativ de conflictul transnistrean, nu participă la luarea deciziilor de soluționare a acestuia.

O posibilă metodologie de adoptare a deciziei de soluționare a crizei sociale și a conflictului armat

Decizia este procesul de transformare a informațiilor în elemente de deliberare, apoi de arbitraj între aceste elemente. Informațiile necesare elaborării deciziei sunt:

- informații cantitative (constituie variabile identificate);
- constante calitative (reprezintă referințe de apreciere pentru extragerea variabilelor cantitative din informațiile calitative);
- variabile calitative, adică variabile subiective, pentru că apar din confruntarea între informațiile cantitative și informațiile calitative.

Pe baza prelucrării acestor informații, se elaborează decizia. În elaborarea oricărei decizii se au în vedere următoarele aspecte: *mizele, riscurile și oportunitățile*. **Mizele** reprezintă ceea ce se poate câștiga sau pierde, în contextul dat, dacă nu se intervine în mod oportun, operativ și cu metode adecvate situației. **Riscurile** nascute de problemă, adică evenimente viitoare ce constituie așteptări posibile în privința soluționării crizei sociale sau a conflictului armat. **Oportunitățile** situației problematice: câmpuri sau linii de acțiune favorabile în contextul dat.

După ce s-au stabilit mizele, riscurile și oportunitățile, se stabilește strategia de adoptare deciziei și apoi strategia de punere în practică a respectivei decizii. În esență, demersul strategic permite alegerea variantei optime a deciziei, la momentul dat. În permanență, trebuie avut în vedere că și partea „adversă” – actorii crizei sociale/conflictului armat – are la rândul ei o strategie de obținere a revendicărilor lor.

Astfel, în raport cu tipul de acțiune – criză socială/conflict armat –, se stabilește tipul de strategie aplicat și se alege modalitatea de gestionare a

evenimentului. În tabelul nr. 2 se prezintă schematic relația dintre tipul de acțiune, tipul de strategie și maniera de gestionare a crizei/conflictului armat. Se poate constata că fiecărui tip de acțiune îi revine o anumită strategie și o anume modalitate de gestionare a crizei/conflictului armat.

Tabelul nr. 2. Relația dintre acțiune, strategie și gestionarea crizei

Tipuri de acțiune	Definiție	Tip de strategie	Gestionarea crizei
Răspuns la o situație inedită	Acțiune pentru a face o schimbare neprevăzută.	Strategie de acțiune	Soluționarea crizei prin măsuri de apărare, de salvagardare, de acțiuni față de actori și de comunicare.
Acțiune proiectată, pregătită și planificată	Pregătirea unei schimbări anticipate	Strategie de ajustare	Să permită capacitatea de reacție.
Acțiune preventivă	Acțiune pentru a provoca o schimbare dorită	Strategie de prevenire	Împiedicarea crizei prin măsuri de prevedere, de precauțiune, de siguranță, de protecție.

În principal, decidentul are de optat fie pentru o *strategie de continuitate*, fie pentru o *strategie de ruptură*. *Primul tip de strategie* se alege atunci când structurile statale controlează criza socială, adică forțele de ordine nu sunt depășite de evenimente, iar actorii ce au generat criza nu au trecut la violență. În acest caz, decidentul aplică strategia elaborată din „timp de pace” pentru astfel de situații. La *strategia de ruptură* se apelează atunci când instituțiile statului abilitate să gestioneze criza sunt depășite de evenimente, au pierdut controlul situației și actorii generatori ai crizei au devenit violenți, provocând rănirea forțelor de ordine, incendiind autoturisme, case și distrugând alte bunuri publice și private.

Alegerea finală a unei strategii este făcută de același decident. Pertinența sa depinde, înainte de toate, de calitatea și cantitatea informațiilor despre eveniment, de volumul și profesionalismul celor puși să soluționeze criza, de contextul social, economic și politic intern și internațional în care se derulează criza/conflictul armat. De regulă, alegerea unei strategii sau alteia se face în raport cu o serie de criterii, printre care se află și următoarele: costul global al soluției preconizate în raport cu mizele; intervalul de realizare a deciziei; atitudinile induse de soluția aleasă; consecințe induse de opțiunea pentru un anumit tip de strategie și o anume modalitate de gestionare a crizei.

După etapele de explorare, de analiză și alegere, este indispensabil să se planifice și să se conducă punerea lor în practică, apoi să se analizeze rezultatele, pentru o eventuală rectificare a măsurilor luate.

În elaborarea, adoptarea și planificarea deciziilor de gestionare a crizei sociale (conflictului armat) se întreprind, de regulă, următoarele operațiuni:

Explorarea, adică culegerea informațiilor necesare cunoașterii situației. În acest context, se face explorarea și analiza situației, precum și punerea problemei.

Analiza, adică cunoașterea problemei cu care se confruntă decidentul. Această etapă se referă la explorarea și analiza problemei, precum și la reținerea elementelor esențiale ale crizei sociale/conflictului armat. De exemplu, în cazul crizei sociale, în urma analizei acesteia, se fac aprecieri asupra situației și a posibilei sale evoluții.

Alegerea, adică decizia de a căuta soluțiile posibile și apoi de a alege pe cea socotită în condițiile date ca optimă. În cadrul acestei etape se caută și analizează toate soluțiile și se alege soluția socotită optimă la momentul respectiv.

Pregătirea, adică planificarea punerii în practică a soluției alese. Acum se explorează și celelalte opțiuni posibile, se analizează punerea lor în practică și se trece concret la materializarea măsurilor conținute de decizia luată.

Conducerea, adică activitatea de planificare și control a punerii în practică a deciziei luate. Etapa aceasta explorează și analizează modurile de control și stabilește forma de control aleasă pentru verificarea transpunerii în viață a deciziei adoptate.

După încheierea întregii activități se analizează și se folosesc rezultatele la care s-a ajuns. Un rol important în adoptarea și punerea în operă a deciziei de soluționare a crizei sociale/conflictului armat are folosirea experienței proprii în domeniul respectiv. Aceasta întrucât experiența poate aduce informații utile despre metodele și procedurile care au dat rezultatul scontat într-o situație similară.

În același timp, decidentul trebuie să dovedească flexibilitate pe timpul punerii în operă a deciziei. Este posibil ca evoluția crizei/conflictului armat să ia un alt curs decât cel avut în vedere inițial când s-a adoptat decizia. De aceea, decidentul trebuie să fie în măsură să se adapteze rapid la noua situație creată, la atitudinile și comportamentul „actorilor” crizei/conflictului armat față de decizia adoptată referitoare la evenimentul în derulare. Aceasta presupune, printre altele, constituirea și menținerea în stare de funcționare a unei „punți de comunicare” între decident și cei implicați în criza socială/conflictul armat. Pe acest canal, informațiile

trebuie să circule continuu între cele două părți – decident și actori. Acesta poate facilita, în timp, calea compromisului ce va permite soluționarea crizei sociale/conflictului armat.

De asemenea, se cuvine menționat că există unele diferențe între adoptarea și transpunerea în practică a deciziei de gestionare a conflictului armat față de cele destinate crizei sociale. Aceasta pentru că orice criză socială se soluționează de instituțiile statului respectiv, cu sau fără sprijinul comunității internaționale. De altfel, orice guvern dintr-un stat de drept are pregătită din „timp de pace” o strategie de gestionare a unei eventuale crize sociale. La fel, ar trebui să stea lucrurile și în ceea ce privește posibilitatea implicării unui stat într-un conflict armat interstatal. Situația se schimbă în cazul conflictului armat intrastatal, când evenimentele se derulează cu o rapiditate și cu schimbări bruște de atitudine și comportamente ale unor segmente importante ale populației țării respective, încât este greu de anticipat o modalitate eficace de gestionare a unei asemenea situații. În plus, în cazul conflictelor armate intrastatale, instituțiile abilitate cu menținerea ordinii publice „ies” din peisaj, în sensul că încetează să-și mai îndeplinească riguros și complet atribuțiile funcționale. De aceea, în astfel de cazuri, comunitatea internațională intervine direct, apelând, în funcție de gravitatea fenomenului și posibilele sale consecințe negative pentru securitatea regională și mondială, la metode ce țin de diplomatie, de mijloace economice, politice și, în cele din urmă, inclusiv la forța armată.

În esență, metodologia adoptării și punerii în operă a deciziei privind gestionarea crizei sociale/conflictului armat este una complexă, ce presupune efortul concertat al tuturor factorilor și forțelor sociale și politice naționale și internaționale ce poate să conducă la soluționarea operativă și definitivă a respectivei crize/conflict armat.

Tipologia componentelor sociale și umanitare implicate în gestionarea crizelor sociale și conflictelor armate

Natura, intensitatea, amplitudinea și întinderea spațio-temporală a crizei sociale/conflictului armat participă la definirea componentelor sociale și umanitare implicate în gestionarea evenimentului respectiv. Din punct de vedere al naturii lor, crizele sociale se pot manifesta ca forme de protest ale unor segmente ale populației împotriva unor măsuri economice, sociale, politice ale guvernului sau ale autorităților publice locale. Dacă evenimentul respectiv nu are consecințe regionale sau internaționale, îndeosebi în materie de securitate și drepturile omului, atunci gestionarea lor revine în întregime structurilor statale abilitate, prin lege, să facă acest lucru. În acest caz, componentele sociale privesc eforturile comunității locale sau ale întregii

comunități naționale de a rezolva problemele sociale ce au generat respectiva criză. În calitate de componente sociale pot fi:

- structuri ale instituțiilor statului care se implică în gestionarea crizei sociale;

- organizații ale societății civile;

- grupul uman care este „actorul” ce a declanșat criza socială.

Latura umanitară se referă la respectarea drepturilor persoanelor implicate în declanșarea, derularea și soluționarea crizei sociale.

În cazul în care criza socială izbucnită într-o țară generează efecte negative în materie de securitate umană, în general, precum și de securitate regională și internațională, atunci în gestionarea sa intervine și comunitatea internațională, adică organizații de securitate, organizații interguvernamentale, organizații ale societății civile regionale și mondiale, alte state. În această situație, componentele sociale devin mai complexe și mai eterogene, întrucât pe lângă actorii (factorii) naționali apar și actori (factori) regionali și internaționali. Într-o anumită măsură, dimensiunea umanitară nu-și schimbă conținutul, ci doar își lărgeste aria de cuprindere, prin includerea și a altor norme de drept umanitar ce se impun a fi respectate de toți cei implicați, într-o formă sau alta, în criza socială.

O situație mai specială presupune stabilirea componentei sociale și umanitare a adoptării deciziei de gestionare a conflictului armat. Acest tip de conflict social prezintă o mare varietate a tipurilor, duratei lor de existență și a numărului și naturii actorilor implicați. În prezent, se asistă la schimbări profunde în ceea ce privește relațiile internaționale, în special în definirea și perceperea suveranității statelor. Acum, comunitatea internațională intervine în treburile interne ale unui stat dacă apreciază că, aici, sunt puse în pericol pacea și stabilitatea zonei sau a lumii, ori se încălcă drepturile generale ale omului.

De aceea, indiferent dacă conflictul armat este interstatal sau intrastatal, astăzi, comunitatea internațională nu mai rămâne pasivă față de evoluția sa, ci intervine, prompt, atât prin metode diplomatice, cât și prin mijloace militare. În acest sens, două exemple sunt edificatoare. Unul îl reprezintă Războiul din Golf (1990-1991), când comunitatea internațională a reacționat prompt, faptic, nu doar declarativ, atunci când Irakul a ocupat militar Kuweitul.

Al doilea exemplu îl reprezintă ex-Iugoslavia (1992-1999), când, ca urmare a efectelor destabilizatoare ale războiului civil din acest stat federativ, comunitatea internațională a intervenit militar, în cele din urmă, determinând încheierea conflictului armat intrastatal.

Prin urmare, în calitate de componentă socială, în astfel de situații, pe lângă cele menționate anterior, apar organizațiile ce acordă ajutor umanitar,

militarii din forțele internaționale, segmente importante ale populației autohtone, membrii organizațiilor internaționale interguvernamentale cu atribuții în gestionarea conflictului armat.

Componenta umanitară, într-o asemenea situație, devine tot mai complexă. Acum, trebuie asigurate și respectate drepturile tuturor persoanelor ce au tangență cu conflictul în sine, ale persoanelor care contribuie la adoptarea și punerea în practică a deciziei de gestionare a conflictului armat, dar și ale celor refugiați sau deplasați din cauza conflictului armat respectiv.

Desigur, componenta umanitară nu se limitează doar la aspectele menționate, ci trebuie să cuprindă și *măsuri concrete de trecere la starea de pace, de organizare și conducere a statului respectiv* după retragerea forțelor militare și a personalului venit din partea și în numele comunității internaționale să asigure punerea în practică a deciziei de încetare și de soluționare adecvată a conflictului armat respectiv.

În plus, soluționarea conflictului armat presupune că retragerea reprezentanților comunității internaționale (militari și civili) semnifică eliminarea cauzelor reale ale conflictului armat respectiv.

Particularități ale dimensiunii socio-umane a procesului de gestionare a crizelor sociale și conflictelor armate

Dacă se pleacă de la ipoteza că procesul de gestionare a crizelor sociale și conflictelor armate este unul pluridimensional, atunci, în mod evident, acesta va avea și o dimensiune socio-umană. Aceasta întrucât omul, ca actor, regizor, beneficiar, spectator sau victimă, este o prezență constantă a procesului de gestionare a crizei sociale/conflictului armat. În același timp, omul are un dublu statut, când participă sau asistă la gestionarea unei crize sociale/conflict armat. Mai întâi, fiecare persoană posedă un ansamblu de trăsături și însușiri psihice care o deosebește de semenii săi. Astfel, fiecare om este definit, într-un mod specific, prin temperament, aptitudini, atitudini, voință, afectivitate, atenție, motivație. Toate acestea îi influențează modul de a gândi, de a fi și de a acționa într-o situație sau alta.

În același timp, orice persoană este membru al unui grup. Această calitate are consecințe în plan atitudinal și comportamental pentru fiecare membru al grupului. Orice grup uman este caracterizat de o serie de proprietăți. Printre acestea se numără: mărimea, coeziunea, consensul, eficacitatea, conformitatea, relațiile interpersonale, tradițiile. Aceste proprietăți acționează asupra comportamentului membrilor grupului, determinându-i să adopte un anumit mod de a se comporta, de a gândi și de a fi. Grupul uman impune tuturor membrilor săi atât norme oficiale, cât și

neoficiale, pe care aceștia sunt obligați să le respecte în tot ceea ce întreprind individual sau colectiv. Aceasta pentru că, la nevoie, grupul își apără membrii, îi sprijină în ceea ce întreprind într-o situație dată, fie în folos personal, fie în avantajul colectivului.

Prin urmare, printre particularitățile dimensiunii socio-umane a procesului de gestionare a crizelor sociale și a conflictelor armate se află cele de *natură psihologică, psihosocială și socială*. **Din rândul primelor** se pot menționa: *subiectivitatea* măsurilor propuse și a acțiunilor întreprinse; *convingerea personală* privind rolul negativ sau pozitiv al crizelor sociale și conflictelor armate în societate, precum și a utilității și a manierei de soluționare a lor; *interesul, aspirațiile, așteptările și idealul individuale* referitoare la modul de rezolvare a crizelor sociale și a conflictelor armate; *voința de a urmări personal* îndeplinirea obiectivelor propuse prin gestionarea crizelor sociale și a conflictelor armate; *percepția statutului și a rolului personal* în procesul de gestionare a crizelor sociale și a conflictelor armate; *rezistența la efort fizic și psihic* în condiții stresante; *flexibilitatea gândirii și comportamentului* în situații inedite. **Printre particularitățile psihosociale** se află: *conformarea la normele impuse de grup* privind atitudinea și conduita în procesul de gestionare a crizelor sociale și a conflictelor armate; *coeziunea și consensul implicării* în procesul de gestionare a crizelor sociale și a conflictelor armate; *percepția statutului și rolului grupului* decizional; *interesele, aspirațiile, așteptările și idealurile grupului* de apartenență față de conținutul și derularea procesului de gestionare a crizelor sociale și a conflictelor armate; *mentalități, prejudecăți și tradiții ale grupului de apartenență* cu impact asupra gestionării crizelor sociale și a conflictelor armate; *capacitatea de relaționare* cu ceilalți membri ai grupului decizional în condiții de efort psihic și fizic prelungit și în condiții de stres; *climatul psihosocial din grupul de gestionare* a crizei sociale/conflictului armat.

În calitate de **particularități sociale** ale dimensiunii socio-umane a procesului de gestionare a crizelor sociale și a conflictelor armate pot intra: *multitudinea necunoscutelor fenomenului ce trebuie soluționat* (cauzele reale ale crizei sociale/conflictului armat, numărul și calitatea persoanelor și a grupurilor umane implicate în derularea crizei sociale/conflictului armat, tipul de criză socială/conflict armat, interesele actorilor implicați în derularea crizei sociale/conflictului armat și ale celor veniți să-l gestioneze, intensitatea, amplitudinea și natura intervenției comunității internaționale); *diversitatea provenienței sociale și naționale* a persoanelor din grupul ce urmează să gestioneze criza socială/conflictul armat; *dinamica condițiilor sociale* în care se adoptă și se pune în practică decizia de gestionare a crizei sociale/conflictului armat; *consensul național* privind gestionarea crizei

sociale/conflictului armat; *protejarea tradițiilor naționale* în procesul de gestionare a crizei sociale/conflictului armat; *păstrarea și asigurarea unor drepturi sociale ale populației* statului afectat de criza socială/conflictul armat; *implicații ale necesității respectării demnității naționale* a cetățenilor statului afectat de criza socială/conflictul armat.

Aceste particularități ale dimensiunii socio-umane a procesului de gestionare a crizelor sociale/conflictelor armate se cer văzute ca un tot, ca un întreg ale cărui componente interacționează și sunt interdependente. De fapt, nu se poate vorbi de particularitățile psihologice în afara contextului psihosocial și social. La rândul său, individul aduce valoare, ritm, inițiativă, abnegație, perseverență, aspirații și idealuri în cadrul grupului și prin intermediul acestuia își face simțită prezența în societate.

1.3.2.4. Gestionarea crizelor militare

În ultimele două decenii, problematica crizelor a devenit o importanță preocupare a teoreticienilor și practicienilor militari, excedând activitățile din domeniu desfășurate în sfera politicului. Globalizarea insecurității și radicalizarea surselor de conflict a determinat trecerea de la acțiuni exclusiv diplomatice la acțiuni energice, puse în operă de forțe militare. Astfel, gestionarea crizelor cu deznodământ militar a devenit principala misiune a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și una dintre cele mai importante ale Uniunii Europene.

Bogata literatură de specialitate apărută în ultimii ani nu a reușit să ofere o definiție unanim acceptată a crizei și a situațiilor de criză, în general, și nici a crizei militare, în special.

Dicționarul explicativ al limbii române definește **criza** ca „o manifestare ascuțită a unor neconcordanțe sau contradicții (economice, politice, sociale etc.); perioadă de tensiune, de tulburare, de încercări (adesea decisive) în care se manifestă acut neconcordanțele sau contradicțiile”¹⁷.

Dicționarul diplomatic situează criza în domeniul politicului și o definește ca „moment critic care intervine în evoluția vieții internaționale, raporturilor dintre state, a unui sistem, regim sau guvern. Asemenea manevre, fie că este vorba de viața internă a unui stat sau de cea internațională, se caracterizează prin ascuțirea contradicțiilor, apariția unor fenomene de încordare, schimbări în raportul de forțe”¹⁸.

¹⁷ **Dicționarul explicativ al limbii române**, Editura Academiei, București, 1984, p.211.

¹⁸ **Dicționarul diplomatic**, București, 1979, pp.315-316.

„Fază în evoluția unei societăți marcată de mari dificultăți (economice, politice, sociale, militare etc.)” este o altă definiție pe care o găsim în Dicționarul enciclopedic.

Atât organizațiile internaționale, cât și statele lumii au înțeles necesitatea intensificării preocupărilor în scopul stingerii stărilor conflictuale încă din faza lor incipientă. De aceea, atenția factorilor politici și a analiștilor din fiecare țară se îndreaptă tot mai mult spre acele evenimente, procese și fenomene care pot da naștere unor contradicții periculoase, încercând să le descopere, să le studieze, să le stăpânească, ținându-le permanent sub control. În acest context, specialiștii francezi, încercând integrarea în concept și a fenomenelor care nu afectează securitatea națională, dau o definiție lapidară situației de criză, ca fiind „o stare de urgență la care se adaugă o situație destabilizatoare datorată unor evenimente grave de natură a afecta funcțiile vitale ale unui sistem social, economic, politic sau a unui ansamblu de sisteme și care depășesc, prin pericolozitate și amploare, capacitatea obișnuită de intervenție”¹⁹.

Încercări similare de abordare a crizei și a situațiilor de criză se găsesc și în lucrările unor specialiști englezi, germani, spanioli, canadieni, americani, suedezi, ruși și alții, majoritatea situându-se în apropierea acelor evenimente care, necontrolate, ar putea constitui amenințări la adresa securității naționale.

Din multitudinea formelor de criză identificate de analiști se evidențiază **criza militară** care poate fi definită ca *o situație națională sau internațională caracterizată prin existența unei amenințări la adresa obiectivelor, intereselor sau valorilor fundamentale ale părților implicate, pentru a cărei rezolvare acestea folosesc violența –și anume, violența armată – în scopul impunerii prin forță a obiectivelor sau intereselor proprii.*

Criza de natură militară este particularizată de indici cum sunt: concentrarea de forțe în apropierea frontierelor naționale prin notificarea (ori nenotificarea) activităților; realizarea de alianțe militare cu scop nedeclarat sau mascat; reorganizări ale sistemului militar din unele state vecine; redислоări de comandamente ale marilor unități și unități în apropierea frontierelor; pregătiri intense ale marilor unități de aviație, concentrări în baze militare, exerciții, simulări, antrenamente într-o concepție de „învățământ” sau sub alte forme de mascare; reorientări doctrinare ca urmare a mutațiilor produse în politica militară a unora din statele vecine; nerespectarea culoarelor de zbor internaționale de către aparatele de zbor militare și civile; dotarea masivă a forțelor armate ale unor state vecine cu

¹⁹ Cf.F.Bonnelle, Alocuțiunea susținută la Reuniunea în plen a Comitetului NATO pentru planificarea în domeniul urgențelor civile, 26.04.1996.

tehnică militară performantă și armament modern; folosirea pe timpul aplicațiilor statelor majore a scenariilor tactice ce vizează părți din teritoriul național; penetrarea rețelelor de comunicații militare în scopul procurării de informații și date despre starea unităților militare dintr-o anumită zonă; intensificarea acțiunilor de sustragere de armament, muniție, echipament și tehnică militară din depozitele armatei; sustrageri repetate de materiale explozive de la exploatarea miniere și geologice; apariția și proliferarea grupurilor organizate ilegal care desfășoară acțiuni de tip terorist²⁰.

După încetarea Războiului Rece, Alianța Nord-Atlantică a adoptat o politică de gestionare a crizelor complet nouă, datorită naturii complet diferite a riscurilor cu care începuse să se confrunte. Drept urmare, Alianța și statele NATO și-au constituit organisme specializate în studierea, cunoașterea și gestionarea crizelor, de organizare, conducere și coordonare a exercițiilor pentru antrenarea unităților în dezvoltarea, evaluarea și perfecționarea procedurilor operaționale.

Dialogul permanent între statele membre NATO a fost considerat că „joacă un rol fundamental în gestionarea crizelor”²¹ militare, având o semnificație deosebită în perioada de tensiuni și criză propriu-zisă.

Conceptul Strategic al NATO, adoptat la Roma la 8 noiembrie 1991, stă la baza tuturor construcțiilor ulterioare privind politica Alianței de management ale crizelor și prevenire a conflictelor. Atunci s-a stabilit că această politică „necesită o concepție coerentă a autorităților politice pentru coordonarea măsurilor potrivite de management al crizelor, bazată pe o gamă largă de instrumente politice sau de altă natură, inclusiv *militară*”²².

Desigur, în anii care au urmat, acțiunile specialiștilor au fost concertate, trecându-se prin faze succesive de perfecționare conceptuală. Conceptul Strategic adoptat în anul 1999 recomandă noi mecanisme manageriale, printre care: „operațiile de răspuns la crize”²³. Pentru aceasta, se reafirma necesitatea realizării „capacităților militare complete, ca mijloc de bază pentru abilitatea Alianței de a contribui la prevenirea conflictelor și managementul crizelor prin operații de tip non-Art. 5 de răspuns la crize”²⁴.

Pentru realizarea politicii NATO de gestionare a crizelor militare, aliații au fost de acord ca, la operațiile desfășurate în acest scop, să poată participa și alte instituții și state partenere. Prin aceasta, se realizează a

²⁰ Col.(r)dr. Lucian Stancilă, Gl.bg.dr.ing. Gheorghe Savu, *Crizele ca manifestări ale dezechilibrului social*, în TENDINȚE ÎN EVOLUȚIA FENOMENULUI MILITAR LA ÎNCEPUT DE SECOL, Editura UNAp, 2006, p.271.

²¹ ORGANIZAȚIA TRATATULUI NORD-ATLANTIC, Manual NATO, 2001, p.98.

²² THE ALLIANCE'S NEW STRATEGIC CONCEPT, Roma, 9 nov. 1991, paragraf 32.

²³ THE ALLIANCE'S NEW STRATEGIC CONCEPT, Press Release NAC-S(99)65, 24 Apr.1999, paragraf 10.

²⁴ *Idem*, paragraf 29.

legătură efectivă între NATO, organizații și state interesate în prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor, în scopul întăririi securității și stabilității internaționale.

Dezvoltarea capabilităților Uniunii Europene pentru managementul crizelor este rezultatul a două momente cruciale din viața comunitară: extinderea, din 1957, a competențelor internaționale ale organizației și crearea, în 1992, a Politicii Externe și de Securitate Comună²⁵.

Politica UE de management al crizelor prevede ca, la soluționarea crizelor de sorginte militară, să participe:

- instituțiile comune gestionării tuturor tipurilor de criză: Comisia Europeană (5 directorate generale stabilite²⁶), Consiliul Uniunii Europene, Consiliul de Miniștri (responsabil cu implementarea Politicii Externe și de Securitate Comună), Înalțul Reprezentant care conduce Secretariatul Consiliului (are la dispoziție Unitatea de Planificare și Înștiințare Rapidă) și Centrul de Situație (SITCEN) – instituție care analizează permanent situația politico – strategică a zonei de interes a UE și înștiințează oportun factorii de decizie;

- Comitetul Politic și de Securitate, format din ambasadorii statelor membre, care este abilitat să asigure „controlul politic și managementul strategic al procesului de gestionare a crizelor”. Acesta este coordonat de:

- Comitetul Militar (EUMC), format din șefii statelor majore generale ale statelor membre. Acest comitet planifică și urmărește operațiile militare, în urma cărora trage concluzii și elaborează recomandări necesare perfecționării aspectelor militare ale Politicii Europene Externe și de Securitate Comună;

- Statul Major Militar al Uniunii Europene (EUMS) este condus de Comitetul Militar și are următoarele funcții operaționale: înștiințare rapidă; evaluare strategică; proiecția forței (conform deciziei EUMC); planificarea misiunilor grupărilor;

- Centrul Operațional, o instituție care funcționează permanent în scopul cunoașterii on-line a situației strategice și intervenției oportune;

- Alte alianțe, organizații internaționale și state partenere.

Natura hibridă a operațiilor de management al crizelor prevăzute a fi desfășurate de UE conduce la concluzia, de altfel dovedită în practica curentă, că forțele comunitare rar vor acționa independent. Intervenția militară nu poate avea loc decât cu mandat ONU și cu acordul partenerilor.

²⁵ Cf. Quentin Perret, *The European Union and Crisis Management*, în *Fundation Robert Shuman European Issues*, no 22, 13 March 2006, pp.1-2.

²⁶ *Idem*, p.4.

Cooperarea strânsă cu NATO în rezolvarea conflictelor militare este esențială pentru obținerea succesului operațiilor.

În concluzie, gestionarea crizelor militare este un concept care, chiar dacă nu se mai situează pe primul loc în ierarhia tipurilor de conflicte, el nu s-a demonetizat. Istoria recentă ne arată foarte clar că puterea militară singură nu poate rezolva crizele moderne. Intervenția militară, dacă nu este pregătită din punct de vedere diplomatic și mediatic, este aproape sigur sortită eșecului, iar intervenția militară, fără a fi urmată de stabilizare și reconstrucție, poate conduce la situații adesea necontrolabile.

1.3.2.5. Conceptul religios de gestionare a crizelor

Religia continuă să joace un rol major în modelarea grupărilor politice, deseori fiind chiar folosită ca factor generator de conflict între state. Așa a fost posibilă declanșarea și desfășurarea unora dintre conflictele actuale din Orientul Mijlociu, Bosnia, Irlanda de Nord, sau Sri Lanka, pe fondul unor dispute religioase sau etnico-religioase, ce exploatau diferențele identitare, religioase sau etnice. S-a creat, astfel, opinia că religia asigură mai degrabă o “mascare” ieftină a unor motive nedecarate, putând fi ușor transformată într-o sursă de justificare a declanșării unui conflict, fiind percepută de majoritatea indivizilor și grupurilor ca un element esențial, definitoriu al identității proprii.

Care sunt perspectivele asupra conflictului, așa cum reies ele din scrierile celor trei religii monoteiste majore?

Toate cele trei religii monoteiste au modele similare de dezvoltare, care creează entități cu predispoziție spre conflict, indiferent de locul ocupat de violență în sistemul de valori al fiecărei religii. Predispoziția pentru raporturi conflictuale provine din faptul că:

- ✓ toate trei religiile au fost inițiate de lideri vizionari ale căror acțiuni au dus la formarea unor comunități religioase – politice;

- ✓ în toate cele trei religii nu s-a făcut distincție între valoare și interes, între dogmă și militantism, valorile fiind folosite pentru justificarea militantismului;

- ✓ aceste religii dispun de un profund și de nezdruccinat sens al „Istoriei Sacre”, care transcende granițele naționale, definind viziunea și ethosul unui popor;

- ✓ fiecare dintre aceste religii s-a format în opoziție cu alte comunități religioase-politice: Moise și-a condus poporul din Egipt, ridicându-l pe Iahve contra zeilor egipteni și a faraonului; Isus a fost răstignit de forțele imperiale romane cu sprijinul liderilor religioși

conservatori ai Ierusalimului, titlul său de „Rege al iudeilor” punându-l în stare de conflict cu autoritatea Cezarului, laică și religioasă; Mohammed și discipolii săi au folosit toate resursele religioase și politice pentru a-i aduce sub ascultarea lui Allah pe toți „păgânii” și structurile lor politice.

Așadar, nucleul identitar al fiecăreia din cele trei religii monoteiste a fost format în contextul controverselor cu alte comunități politico-religioase. Această orientare spre opoziție poate avea aspecte negative prin predispoziția către conflicte religioase.

Modelele de formare a identității conduc către câteva trăsături care fac greu de controlat conflictele religioase:

✓ tendința de a „privi” în istorie, văzând conflicte actuale ca similare sau ca extensie a unei lupte ce aparține „istoriei sacre”;

✓ folosirea frecventă a modelelor sau contextelor biblice pentru a descrie conflicte actuale;

✓ resentimentele apărute în legătură cu realizările religioase și politice ale unui grup pot genera temeri legate de persecuțiile îndurate în fazele inițiale, când comunitatea de credincioși era în formare;

✓ din cauza scopului singular al religiilor monoteiste, e dificil ca acestea să coexiste fără ca una dintre ele să nu se impună sau să-și pretindă superioritatea;

✓ acțiunile agresive împotriva „celorlalți” sunt mult mai ușor de realizat, pentru că fazele inițiale ale fiecărei comunități religioase au abundat în situații conflictuale;

✓ pentru fiecare grup, supraviețuirea și mărturisirea credinței sunt fundamentate pe ideea de sacrificiu și suferință (Exilul / Holocaustul - evrei, persecuție / crucificare – creștini, Micul Jihad / Marele Jihad – musulmani);

✓ credința fiecărei religii este fundamentată pe loialitatea alternativă pentru oricare dintre structurile politice sub care trăiesc. Această loialitate alternativă apare frecvent în prim-plan, în încercarea de a forma un stat religios: o republică islamică, un Israel iudaic, o Americă creștină, o uniune eurasiatică slav-ortodoxă etc.

Aceste tendințe ilustrează complexitatea dimensiunii spirituale a unor mari entități, unde valorile se contopesc în mod paradoxal cu interesele, unde unele dintre marile politici își iau ca suport marile sisteme de valori.

Pentru formarea unei imagini cât mai complete ne vom apleca asupra fiecărei religii în parte, în special asupra celor trei religii menționate anterior: creștinism, islam și iudaism, neignorând însă nici budismul sau hinduismul.

1. Creștinism

De-a lungul istoriei, viziunea creștină asupra conflictului a suferit o întreagă serie de modificări. Dacă, în timpul bisericii primare, a fost afirmată o viziune pacifistă²⁷, aceasta se transformă în timpul domniei lui Constantin, când Conciliul de la Arles (anul 314 dC) a declarat că a interzice “statului dreptul de a porni la război înseamnă a-l condamna la dispariție”. A fost impulsul care a îndemnat elita învățaților creștini la formularea unei doctrine despre război, și anume *doctrina războiului drept*²⁸. Astfel a fost răspândită ideea că folosirea violenței și inițierea acțiunilor de tip război sunt îndreptățite și justificate dacă sunt puse în slujba răspândirii credinței și spre apărarea ei în conflictele cu inamicii acesteia. Deci, acțiunile violente,

²⁷ Acest fapt este susținut de scrieri ale epocii. Origene spunea despre creștini că „nu acționează ca soldați”, iar Tertulian întărește acest fapt: „creștinii pornesc la război fără sabie: căci Domnul a zdrobit sabia”. Poate și mai reprezentativ este textul lui Clement din Alexandria: „cel ce poartă sabie va trebui să o lepede de la dânsul, iar dacă vreunul dintre credincioși devine soldat, acesta va trebui îndepărtat din biserică, pentru că astfel el urăște pe Domnul”.

²⁸ Doctrina războiului drept constă într-o serie de norme etice asupra întrebuirii justificate a forței. Doctrina războiului drept este fundamentată, în general, pe concepția creștină asupra războiului drept, dezvoltată de-a lungul istoriei de numeroși teologi și filosofi creștini; contribuția majoră asupra conceptului de război drept au avut-o însă Sfântul Augustin și Sfântul Toma d'Aquino.

Într-un mediu caracterizat de fluiditate, unde rezolvarea pe cale pașnică a conflictelor eșuează deseori, doctrina războiului drept furnizează un cadru moral pentru limitarea urmărilor unor acțiuni ce implică folosirea forței, precum războiul:

- Războiul trebuie să reprezinte ultima soluție în rezolvarea unui conflict. Înaintea declanșării războiului trebuie să existe certitudinea că au fost epuizate toate încercările pașnice de rezolvare a conflictului.
- Declanșarea războiului poate fi posibilă doar prin hotărârea unei autorități legitime. Chiar și în cazul existenței unui motiv întemeiat, declanșarea unui război nu poate fi decisă de persoane sau grupuri de persoane care nu sunt legitimate în acest sens.
- Războiul nu poate fi declanșat/purtat decât sub imperativul bunei intenții. Singurul obiectiv acceptat în acest caz este acela de reparare a unui prejudiciu creat. Războiul de apărare în fața unui atac armat, de exemplu, este considerat ca având o cauză dreaptă. Războiul nu poate fi declanșat/purtat decât sub imperativul bunei intenții. Singurul obiectiv acceptat în acest caz este acela de reparare a unui prejudiciu creat.
- Obiectivul suprem al declanșării/purtării unui război este de restabilire a păcii.
- Un război nu poate fi declanșat dacă nu există șanse reale de victorie. Pierderile de vieți omenești suferite pe parcursul unei acțiuni cu șanse inexistente de reușită nu s-ar justifica moral.
- Mijloacele de luptă utilizate în război trebuie să fie adecvate strict îndeplinirii obiectivului. Părților le este interzisă folosirea unor forțe și mijloace disproporționate în raport cu scopul de realizat.
- Acțiunile de război și tipurile de armament folosite în decursul derulării acestora trebuie adecvate, pentru a se evita uciderea populației civile necombatante.

chiar și războaiele, nu mai erau considerate din start ca “rele”, etichetarea acestora depinzând în mare măsură de obiectivele respectivelor acțiuni. Această mentalitate pare a fi stat, de altfel, și la baza cruciadelor, devenind astfel fundamentul pe care a fost promovat conceptul *războiului sfânt*.

Ideea că acțiunile violente nu sunt obligatoriu “rele” s-a păstrat de-a lungul timpului, fiind menționată în diferite ipostaze ale doctrinei războiului drept. În prezent, mediile internaționale academice, diplomatice sau politico-militare s-au văzut nevoite chiar să accepte faptul că, în anumite situații, acțiunile violente, de tipul războiului, pot fi un element esențial în restaurarea și menținerea păcii.

2. Islam

Doctrina islamică diferențiază clar situațiile în care războiul este permis sau, dimpotrivă, există restricții în acest sens. Amintim aici câteva situații în care se permite ducerea războiului:

- cu scop de apărare;
- atunci când alte neamuri atacă un neam musulman;
- dacă un stat desfășoară acțiuni de oprimare a cetățenilor săi de religie musulmană; etc.

Ducerea războiului trebuie desfășurată cu un minim necesar de trupe, cu strictă disciplină, pentru a se evita rănirea sau uciderea necombatantilor, iar în cazul capturării de prizonieri, aceștia trebuie să beneficieze de un tratament uman.

“...cel ce omoară un suflet, nu [ca răsplată] pentru un alt suflet sau pentru că face stricăciune pe pământ, este așa ca și când ar fi omorât toți oamenii, și cel ce susține în viață un suflet e ca și când ar susține în viață pe toți oamenii.” (Coran, sura 5:35)

Aceste principii de ducere a războiului au fost mai târziu detaliate, așa cum s-a petrecut în cazul primului calif, Abu Bakr, care își instruia astfel oastea pe care o conducea în luptă: “să nu trădați sau să vă îndepărtați de la dreapta credință”; “nu distrugeți arborii, în special pe aceia ce au fructe”; “nu măcelăriți vitele dușmanilor, ci păstrați-le pentru a vă hrăni”; “dacă veți întâlni persoane ce și-au închinat viața Domnului prin slujba monastică, lăsați-le să treacă, nu le faceți nici un rău”.

3. Judaism

În doctrina iudaică, folosirea forței sau ducerea războiului, în special cu scopul afirmării dreptății, nu este condamnată. Este acceptat faptul că se pot duce diferite tipuri de război, justificate moral, însă, înainte de declanșarea războiului, trebuie să aibă loc încercări de a evita conflictul armat și de a restabili pacea. Dacă aceste încercări eșuează, necombatantilor

trebuie să li se permită părăsirea câmpului de luptă înainte de izbucnirea războiului. Talmudul afirmă că o crimă este permisă doar pentru salvarea propriei vieți, această regulă aplicându-se atât în cazul indivizilor, cât și al grupurilor.

Învățații iudaismului, rabinii din vechime, erau de părere că există trei tipuri de războaie în care neamul lui Israel poate fi implicat: *războaie obligatorii* (războaie duse din comandă divină, cum ar fi cele duse împotriva canaanitilor și amalecilor), *războaie de apărare* (această doctrină prevede lovituri preventive – atacarea inamicului care are declarate intenții ofensive; au fost exprimate păreri ce considerau că războiul de apărare nu putea fi luat drept război, ci mai degrabă ca o acțiune normală ce trebuia întreprinsă ca răspuns la presiunea atacatorilor, conform textului din *Geneza 9:6*: “Dacă varsă cineva sângele omului, și sângele lui să fie vărsat de om; căci Dumnezeu a făcut pe om după chipul Lui.”) și *războaie neobligatorii* (acestea erau războaie întreprinse în scopuri întemeiate, sau se purtau atunci când orice altă formă de conciliere era epuizată).

Modalitățile de ducere a războiului, în tradiția iudaică, sunt clar enunțate în ceea ce privește declanșarea oricărui tip de război, înaintea oricărei acțiuni de tip militar trebuind epuizate toate posibilitățile de stingere pașnică a conflictului, așa cum este afirmat în *Deuteronom 20:10, 12*: “Când te vei apropia de o cetate ca să te bați împotriva ei, s-o îmbii cu pace.” „Dacă nu primește pacea cu tine și vrea să facă război cu tine, atunci s-o împresori”. Pe timpul ducerii acțiunilor de luptă, este permisă numai uciderea combatanților din rândul inamicului, comandantii trebuind să permită necombatanților părăsirea câmpului de luptă înaintea declanșării operațiunilor militare. În cazul războaielor moderne, acest lucru nu mai este pus în aplicare, autoritățile avertizând însă că, dacă populația necombatantă rămâne pe locul unde declanșarea unei acțiuni de luptă este iminentă, nu i se poate garanta protecția.

4. Hinduism

Probabil cea mai veche religie, hinduismul – la fel ca și celelalte religii majore – condamnă violența și războiul. Identic celorlalte religii, această atitudine este părăsită atunci când acțiunile agresive sau războiul devin îndatoriri morale ale adepților acestei religii, justificarea fiind dată de ideea că în fața răului și a nedreptății calea păcii nu este cea mai bună cale de urmat. Se dezvoltă astfel două doctrine, *ahimsa* și *kshatriyas*. Ahimsa este doctrina ce conține învățături care condamnă actele agresive, deci și

războiul, kshatriyas fiind doctrina ce permite ducerea războiului, aceasta din urmă având legătură directă cu normele castei oștenilor.²⁹

Dreptul de a folosi forța este justificat în credința hindusă numai de apariția cazurilor în care trebuie inițiate acțiuni de apărare: “Fie ca armele voastre să fie tari, pentru a-i îndepărta pe agresori, fie ca brațele voastre să devină îndeajuns de puternice pentru a vă doborî inamicul, iar oștirea să ajungă glorioasă, iar nu înfăptuitoare de *[fapte]* rele.” (Rig Veda 1-39:2)

Ducerea războiului este, de asemenea, reglementată într-un set de norme (Rig Veda 6-75:15) a căror nerespectare duce la damnarea veșnică a războinicului:

- să nu se folosească în luptă săgeți cu vârfuri otrăvite;
- să nu fie atacate persoanele în vârstă și cele bolnave;
- să nu fie atacați copii sau femei;
- să nu se lovească pe la spate.

Principala îndatorire a războinicului este participarea activă în luptă, credința de bază fiind aceea că acțiunile violente au repercusiuni numai asupra trupului, spiritul nefiind afectat ca urmare a desfășurării acestor acțiuni, dacă se luptă detașat, fără ură sau motive egoiste. Acest comportament este strict determinat de *ahimsa* – non-violența, care nu este echivalentă cu acțiunea de a nu ucide, ci de modul în care își îndeplinește această datorie ca războinic.

5. Budism

Este centrat pe aprofundarea unei atitudini pașnice atât în gândire, cât și în modurile de acțiune. Primul dintre cele cinci precepte ce stau la baza învățaturii budiste îndeamnă la „evitarea uciderii sau rănirii oricărei ființe vii”. Asemenea exemple nu sunt singulare, și e bine să remarcăm faptul că nu există, în întreaga suită de învățături budiste, elemente ce ne-ar da ocazia să afirmăm că sprijină sau îndeamnă la folosirea violenței ca mod de rezolvare a conflictelor. “În vremuri de război lasă să se afirme în tine spiritul compasiunii, de ajutorare a tuturor ființelor vii, abandonează voința de a lupta”.

Una din predicile lui Buda dă un foarte bun exemplu construit în jurul îndemnului de a-ți iubi dușmanul, în ciuda oricărei cruzimi venite din partea

²⁹ În hinduism, există credința conform căreia structura societății este de natură divină, societatea fiind ierarhizată în patru grupe principale ce poartă numele de caste. *Brahmanii* reprezintă autoritatea religioasă, oficiază ceremonii, studiază textele sacre și le transmit; casta *Kshatriyas* deține puterea „militară”, rolul celor din această castă fiind acela de a deveni buni comandanți, adevărați războinici cu dublă misiune: apărarea teritoriului de atacuri externe, dar și garantarea aplicării legii în plan intern; *Vaishyas* reprezintă casta țăranilor și comercianților, cea din urmă castă fiind *Shudras*, îndatorirea membrilor acesteia fiind de a-i sluji pe membrii celorlalte trei caste.

acestui: “Dacă gândurile tale devin dușmănoase, chiar dacă răufăcătorii ar tăia bucăți din tine cu fierăstrăul, tu să urmezi învățăturile mele (*Kamcupamasutta, Majjhima-Nikkaya I ~28-29*). Adepții budismului au refuzat să ridice armele în multe situații, chiar dacă știau că vor fi uciși. Codul budist ce guvernează modul de viață al adepților le permite acestora să se apere, dar li se interzice să ucidă chiar în cazuri de autoapărare. S-a creat astfel o situație dificilă în țările majoritar budiste: stabilirea unor mijloace de protecție a drepturilor și vieții cetățenilor fără a se încălca principiul nonviolentei constituindu-se într-o reală dilemă. Această caracteristică a atitudinii budiste vizavi de violență este înfățișată cel mai bine în exemplul unui călugăr budist, care a fost întrebat dacă nu ar încerca să ucidă ființa care ar intenționa să-i ia viața – presupunând că este singurul adept al budismului rămas în lume.

Răspunsul acestuia a fost următorul: “Cel mai bine ar fi să-l las să mă omoare. Dacă există cea mai mică fărâmă de adevăr în învățatura budistă despre Dharma, aceasta nu va dispărea de pe pământ, ci va reapărea atunci când cei ce caută adevărul vor fi gata să o redescopere. Reacionând prin a-mi ucide atacatorul aș trăda, și abandona astfel credința pe care aș păstra-o în acest mod. Prin urmare ar fi mai bine să încuviințez la uciderea mea, rămânând astfel fidel credinței despre Dharma.”

Însă, de-a lungul istoriei, budismul, ca și alte religii reprezentative, a avut parte de indivizi sau grupuri ce nu au urmat întocmai preceptele credinței, existând exemple în care budiștii au fost implicați, într-o mai mică sau mai mare măsură, în acțiuni violente și chiar războaie:

- În secolul XIV, luptători budiști au condus luptele pentru îndepărtarea mongolilor din China;
- În Japonia, au existat călugări budiști care au pregătit războinici Samurai pe calea meditației, pentru a le îmbunătăți capacitățile de luptă;
- În secolul XX, maeștrii japonezi Zen sprijină războaiele de agresiune ale Japoniei: “...pentru a-i pedepsi pe cei ce deranjează ordinea publică. În acest caz chiar dacă cineva ucide sau nu ucide, îndemnul care interzice uciderea este respectat. Principiul Însăși este mânuitorul săbiei. Principiul aruncă bombe.” – 1942, Sawaki Kodo (1880–1965)
- Tot în secolul XX, în Sri Lanka, a avut loc războiul civil ce s-a purtat cu preponderență între majoritatea budistă sinhalăză și minoritatea hindusă tamileză, război ce s-a soldat cu pierderea a 50.000 de vieți omenești.

6. Sikh

Răspândită îndeosebi în nordul Indiei, cunoscută drept promotoarea unei mentalități practice, religia Sikh cuprinde în sistemul său conceptul "Dharam Yudh" – război dus în apărarea dreptății. Caracteristicile acestui tip de război sunt:

- să fie ultima soluție în cazul în care toate celelalte căi de rezolvare a conflictului sunt epuizate;
- motivul declanșării războiului nu trebuie să fie răzbunarea sau ura;
- oastea nu trebuie să numere în rândurile ei mercenari;
- oastea trebuie să fie disciplinată;
- folosirea minimului de forță necesară succesului;
- evitarea rănirii sau uciderii populației civile;
- evitarea jafurilor, a anexării terenurilor; înapoierea bunurilor însușite necuvenit în timpul acțiunilor de război;
- tratatele și înțelegerile de încetare a ostilităților trebuie onorate;
- locurile de rugăciune (indiferent cărei religii aparțin) nu trebuie distruse;
- oșteanului care se predă să nu i se pricinuiască nici un rău.

Credința Sikh permite declanșarea unei acțiuni de război chiar dacă șansele de succes sunt inexistente.

Această scurtă trecere în revistă a abordării războiului în principalele doctrine religioase ne furnizează o idee destul de clară asupra potențialului beligerant al fiecăreia dintre ele. Par a nu exista diferențe semnificative între viziunile asupra războiului, din cadrul principalelor doctrine religioase ale mapamondului. Ceea ce sigur există, însă, sunt diferențele apărute în planul interpretării și aplicării acestora.

Astfel, războiul poate fi o acțiune:

- **greșită**: în cazul religiilor pacifiste, care exclud orice act de violență îndreptat asupra unei ființe chiar și în caz de autoapărare;
- **îndreptătită**: atunci când războaiele pot fi justificate, datorită percepției că ar fi purtate în sprijinul unei cauze drepte (în acest caz, există reguli „morale” de declanșare și ducere a războiului);
- **sfântă**³⁰: credința că un război poate fi sfânt apare atunci când există percepția unei cereri sau comenzi divine (din partea autorității

³⁰ În prezent, omul modern se găsește pus în fața a nenumărate contradicții. Una dintre acestea este, cu siguranță, ideea de **război sfânt**. Verbele ce caracterizează cel mai adesea acțiunile unui război, a ucide și a distruge, nu par a avea nimic sfânt în ele. Cu toate acestea, religia și războiul au fost, vremuri îndelungate, care nu par a se fi terminat încă, într-o relație directă.

Vechii oșteni plecau la luptă fortificați de gândul că Dumnezeu este de partea lor, neuitând să aducă rugăciuni și sacrificii în semn de mulțumire, dar și pentru a-l menține în viitor pe Dumnezeu alături de ei. În culturile tribale (și aici Biblia ne oferă suficiente exemple), atunci când o parte pierdea un război, de cele mai multe ori, membrii aceluia trib trebuiau să se închine zeilor pe care îi venerau cei victorioși... Dar nu acest fel de implicare a divinului face ca un război să fie sfânt. Pentru ca un război să fie numit război sfânt, religia trebuie să fie forța conducătoare. În cele mai multe cazuri, războiul religios este caracterizat de câteva elemente:

- Îndeplinirea unui obiectiv religios;
- Să fie autorizat de un lider religios;
- Să "prevadă" o recompensă morală, spirituală pentru cei ce devin combatanți în acest tip de război.

Cauze de natură religioasă ce pot declanșa un război. Majoritatea cercetătorilor fenomenului sunt de părere că, din punct de vedere al unei comunități creștine, de exemplu, ar putea exista cinci cauze ce ar duce la declanșarea unui "război sfânt":

- În scopul răspândirii unei anumite credințe(religii);
- Pentru recuperarea teritoriilor ce au aparținut cândva unor comunități ce împărtășeau aceeași religie, chiar dacă nu mai există adepți pe acel teritoriu;
- Pentru salvarea celor de aceeași religie în teritorii în care acea religie s-a transformat din religie majoritară în religie minoritară și de cele mai multe ori supusă oprămirii;
- Dorința de a recupera "teritorii simbol", în scopul "purificării" acestora, considerându-se că ar putea fi supuse pângării, profanării, de către alte neamuri.
- Pentru a răzbuna acțiuni ca blasfemia, persecutarea sau uciderea celor de aceeași credință, chiar dacă acestea s-au desfășurat cu mult timp în urmă.

Autoritatea legală. Autoritatea legitimă în cazul unui "război sfânt" nu aparține guvernului sau statului – cu excepția statelor teocratice –, ci Bisericii sau unei organizații de același tip, ori – cum s-a întâmplat frecvent – unui individ care este liderul unei astfel de instituții religioase. Autoritatea directă nu mai este deținută de Divinitate, la fel ca în vremurile de început – cum ni se dezvăluie și din scrierile Vechiului Testament –, când Dumnezeu transmitea în mod direct comunității instrucțiuni privind pregătirea și declanșarea unui război.

Unul din primele războaie religioase poate fi considerat cel din anul 312 d.C., atunci când Împăratul roman Constantin a avut viziunea unei cruci pe cer ce purta înscrisul "in hoc signo vinces" (sub acest semn veți învinge). Drept urmare, a înscrisur pe armura soldaților săi semnul crucii, și chiar dacă trupele sale erau cu mult depășite numeric, a ieșit victorios în fața unei armate care, conform cronicilor, folosea ritualuri păgâne.

Mai târziu, odată cu declanșarea cruciadelor, putem vorbi despre o serie întreagă de războaie religioase desfășurate în perioada 1095-1291 d.C. Scopul acestora era de a redobândi "locurile sfinte" de la musulmani; de aceea au fost privite drept războaie de corectare a nedreptăților îndreptate asupra creștinătății.

Prima cruciadă a fost inițiată de Papa Urban II în 1095, ca răspuns la capturarea locurilor sfinte și la tratamentul suportat de creștinii din regiune, scopul declarat al războiului fiind acela al reînălțării creștinismului. Astfel, în concepția sa, conflictul armat căpăta sprijinul divin. "Acesta să fie strigătul vostru de luptă, pentru că acest cuvânt vă este dat vouă de către Domnul. Când vom ataca dușmanul, fie ca acest strigăt să se ridice din piepturile tuturor oștenilor Domnului! Aceasta este voia Domnului! Aceasta este voia Domnului!" "...Oricine va hotărî să se alăture acestui sfânt pelerinaj va face astfel legământ cu Dumnezeu, oferindu-I astfel Lui, sacrificiul viu, sfânt pentru că este acceptat de El, va purta semnul crucii Domnului pe fruntea sau pieptul său". Astfel, Papa absolvea de păcate, trecute sau viitoare, pe toți cei care

divine) dată „credincioșilor” de a declanșa/purta un război împotriva celor ce nu împărtășesc acea religie și sunt percepuți ca o amenințare la adresa adeptilor acesteia.

Religii și fundamentalisme religioase

Una din cele mai caracteristice mișcări din ultimele decenii (începând cu anii 70) este dezvoltarea unui nou gen de religiozitate. În majoritatea religiilor lumii, această mișcare este numită „fundamentalism”. Spiritualitate cu accent politic, fundamentalismul e caracterizat de o viziune acut literală și intolerantă. Fundamentalistii luptă pentru abolirea legalității avortului și pentru strictețe în conduita morală. Fundamentalistii creștini se grăbesc să-i condamne pe cei socotiți „păgâni”, „dușmani ai lui Dumnezeu”. Mult mai cunoscute sunt însă mișcările fundamentaliste din lumea musulmană. Fundamentalistii musulmani au răsturnat guverne, au comis asasinat sau au amenințat cu pedeapsa cu moartea „inamicii islamului”. Fundamentalistii evrei s-au stabilit în teritoriile Ocupate din Gaza și Cisiordania cu scopul de a-i îndepărta pe locuitorii arabi chiar și prin folosirea forței, fiind convinși că astfel înlesnesc venirea lui Mesia. În toate formele sale, fundamentalismul este o credință extrem de restrictivă, impregnată de o dimensiune acțională categorică și intolerantă.

Fundamentalismul religios creștin

Fundamentalistii religioși creștini, ca și cei musulmani, doresc întoarcerea la bazele tradiției lor, pe care o văd ca revelată în “Cartea Sfântă”. În SUA, se estimează că există 60 de milioane de adepti ai creștinătății evanghelice conservatoare, dintr-o populație de 250 de milioane. Acești indivizi au furnizat nucleul de bază al campaniei prezidențiale pentru televangheliști ca Pat Robertson, în 1988, și Pat

luau parte în războiul cruciat. Rezultatul acestei prime cruciade a fost capturarea Ierusalimului, după bătălii grele, violentarea și măcelărirea localnicilor de către cuceritorii creștini. Erau încălcate, astfel, principii morale și se creau precedente pentru viitoare războaie, aceste violențe rămânând până în prezent în memoria colectivă a islamismului, influențându-i direcția politică. În prezent, învățăturile islamice par a fi greșit percepute în Occident, mai ales în ceea ce privește « problema » *jihadului*. Jihadul înseamnă « luptă dusă pe calea Domnului ». Termenul « Jihad » conține două sensuri, fiind înțeles ca:

- datorie a musulmanilor, ca persoane sau comunitate, de a îndeplini voia Domnului și de a lărgi comunitatea musulmană prin intermediul predicilor și al educației;
- Război Sfânt în sprijinul sau apărarea credinței islamice; în Occident a fost reținut și a circulat, în special, acesta din urmă.

Buchanan, în 1992. În SUA, fundamentalistii creștini sunt activi politic în acțiunea lor de a impune „valorile tradiționale”. Ei sunt împotriva manifestărilor pe care le văd de un individualism secular excesiv: avortul la cerere, absența unui program de rugăciune în școli, predarea științei dintr-un punct de vedere raționalist.

Fundamentalismul religios iudaic

A treia „religie cu carte”, iudaismul are proprii săi fundamentalisti religioși. Din punct de vedere politic, cele mai semnificative grupuri sunt acelea care recurg la ideologia religioasă în disputele cu arabii. De exemplu, “Gush Emunim”, o mișcare militantă conservatoare, a fost inițiată după înțelegerea dintre Egipt și Israel din 1978 de la Camp David (înțelegere care avea ca rezultat pierderea deșertului Sinai).”Gush Emunim”, ca și alte grupuri, cum ar fi organizația “Kach”, a rabinului Meir Kahane – se împotriva cu argumente religioase retrocedării teritoriului către Egipt. Au reclamat faptul că entitatea biblică “Eretz Israel” era cu mult mai vastă decât statul Israel contemporan și retrocedarea oricărui teritoriu către arabi, neevrei, era împotriva “voinței Domnului”, după cum este relevat în Biblie. Rabinul Meir Kahane, membru al Extremei drepte din Israel, asasinat la New York în 1990, afirma că „nu există mai multe mesaje în iudaism. Există doar unul. Și acest mesaj este să faci ceea ce vrea Dumnezeu. Uneori Dumnezeu vrea ca noi să mergem la război, alteori vrea să trăim în pace... Dar există numai un singur mesaj: Dumnezeu a vrut ca noi să venim în această țară și să întemeiem un stat evreiesc”.

Fundamentalismul religios islamic

În momentul de față, de interes major sunt grupurile fundamentaliste islamice. Mijloacele acestor grupuri destinate îndeplinirii scopurilor fixate sunt: lupta armată pentru a prelua puterea, acțiuni parlamentare și extraparlamentare, combinate cu prozelitismul societal și lobby-ul guvernamental.

În ciuda diferitelor mijloace adoptate, grupurile fundamentaliste islamice împărtășesc în special două idei: 1) că politica și religia sunt inseparabile; 2) că legea șari’a trebuie aplicată tuturor musulmanilor de bună voie sau chiar prin folosirea forței. Dar nu puțini sunt autorii islamici care neagă faptul ca islamismul fundamentalist ar rezulta natural din principiile islamice. Trebuie avut în vedere, în primul rând, faptul că „orice moștenire culturală este, efectiv, destul de bogată din punct de vedere moral pentru a putea, atunci când este alcătuită în mod adecvat, în anumite

împrejurări, să aducă contribuții inspirate la lupta pentru drepturile omului, democrație și dreptate socială".

În viziunea altor autori, în spatele discursului islamic fundamentalist și, desigur, a mijloacelor folosite, nu se află voința unei majorități, nici autenticitatea unei interpretări religioase, ci obiectivul pragmatic al „menținerii lor la putere și al negării legitimității programelor opozanților și ale criticilor". În sprijinul acestei variante poate sta faptul că grupurile militante islamice își recrutează cea mai mare parte a membrilor dintr-o paletă largă de pături sociale și pregătire profesională, însă un număr mare al membrilor vine din clasa de mijloc, din zone urbane cu un recent trecut rural. Grupurile fundamentaliste islamice caută să se implice în ceea ce este esențial apropiat de sisteme politice și economice, sisteme dominate deseori de o elită politică, economică și militară puternică și coezivă. Mulți fundamentalisti islamici cred că musulmanii sunt victima unei conspirații – ce-i implică pe “sioniști și imperialiști” – a cărei țintă este cucerirea teritoriilor islamului și a resurselor lor, în special a petrolului.

Fundamentalismul religios budist și hindus

Fundamentalistii budiști și hinduși (care implică mai degrabă sovinișm cultural decât o aplecare asupra textelor religioase) este legat de scopuri naționaliste. Fundamentalismul hindus, de exemplu, a fost recent aprins de dramaticul incident de la moscheea Ayodhya din Uttar Pradesh, care a fost construită, potrivit spuselor unor hinduși, pe locul de naștere al zeului Rama. Militanții hinduși au căutat mult timp să ridice un templu hindus în locul moscheii. În 1950, ea a fost închisă de guvernul indian. Ulterior, în 1992, moscheea a fost distrusă de militanți Hindu, în timpul campaniei orchestrate de partidele Bharatiya Janata și Rashtriya Ewayamsevak Sangh, grupări politice majore în țară.

Modalități concrete de acțiune prin mijloace ale religiei

Religia joacă un rol special, atât în generarea, cât și în rezolvarea conflictului. În ceea ce privește conflictul religios, putem distinge două tipuri: conflict apărut asupra rolurilor istorice în comunități și a discriminării; conflict apărut asupra aspectelor doctrinare (ex: musulmani moderați, musulmani extremiști – islamiști). Deseori, se creează o combinație periculoasă, cu aspecte de etnic, clasă socială, naționalitate, care se amestecă cu aspectele religioase în moduri în care conflictul nu numai că apare, dar formele sale sunt extrem de violente.

Un conflict etnico-religios poate fi fundamentat doctrinar sau identitar: conflictul religios este parțial un conflict identitar sau, cel puțin, fuzionat cu acesta. De aceea, metodele de rezolvare a conflictului, care au fost dezvoltate pentru a rezolva conflictele identitare, ar putea fi folositoare. Înainte de orice, este necesar să se folosească limbajul religios, pentru o cât mai eficientă comunicare, apoi să se considere faptul că se tratează cu nevoi care nu sunt doar nevoi identitare, ci și de sens, de a fi înțeles, nevoia de respect de sine, nevoia de purificare. În oricare dintre cazuri, o analiză este întotdeauna necesară, chiar dacă uneori se dovedește că procesul necesită mai puțină analiză și implică mai multe elemente de ritual, simbolice.

Apoi, se pune întrebarea: ce înseamnă rezolvarea unui conflict doctrinar, aceasta reprezentând, de fapt, două viziuni asupra lumii aflate în opoziție. Trebuie indivizii convinși să-și abandoneze aceste viziuni sau, mai degrabă, să le reevalueze, oferindu-le o altă lumină în care să le privească, un alt mod de a le exprima?

De asemenea, printre modurile de rezolvare a conflictelor de natură etnico-religioasă putem include și intervenția internațională, cu cele două forme ale sale: *intervenția politică* – atunci când un stat străin acționează în numele unei minorități aflate pe teritoriul altui stat, furnizând suport ideologic, sprijin financiar non-militar, acces la comunicații și piețe externe, trupe de menținere a păcii, instituire blocade – și *intervenția militară* – în acest caz, un stat străin acționând în numele unei minorități, furnizând finanțe pentru echipamente militare, antrenament, consilieri militari, misiuni de salvare, donând sau vânzând echipamente, se angajează în raiduri peste granițe.

În ceea ce privește strategiile de gestionare a crizelor prin mijloace ale religiei, gama acestor strategii se întinde de la dialog până la desfășurarea de acțiuni concrete în sprijinul păcii:

- Prevenirea manipulării principiilor religioase în scopuri politice;
- Ridicarea nivelului de toleranță, respect și cooperare între diferitele culte, confesiuni sau religii;
- Identificarea și promovarea valorilor spirituale împărtășite de tradițiile religioase;
- Încurajarea sprijinului acordat libertății religioase;
- Sprijinirea eforturilor pentru pace, reconciliere, dreptate și dezvoltare durabilă la nivel local, regional sau global;
- Acțiuni de mobilizare pentru prevenirea violenței în numele religiei;
- Sprijinirea și întărirea instituțiilor sociale și legale necesare unei societăți civile sănătoase;

- Sprijinirea inițiativelor ONU în ceea ce privește acțiuni de realizare a păcii;
- Asigurarea cunoașterii valorilor religioase în foruri civile ce gestionează aspecte sociale și economice precum sărăcia, mișcările de populație, degradarea mediului;
- Prevenirea manipulării puterii politice în scopuri religioase.

Pentru aplicarea acestor strategii, se impune adoptarea unei agende religioase comune, ținându-se seama de câteva reguli:

- Abținerea de la prozelitism;
- Abordarea corecțiilor necesare în propriile comunități religioase;
- Sublinierea meritelor altor comunități religioase (cu surse în realitate).

În general, provocările majore la adresa păcii și stabilității sunt, în ceea ce privește aspectele religioase: intoleranța și tensiunile religioase.

Strategiile de evitare a apariției unor astfel de fenomene pot fi:

- Trecerea accentului, în relațiile inter-religioase, de la acțiuni comune de tipul programelor educaționale sau de pregătire la programe care să implice schimburile culturale bazate pe o cultură a dialogului;
- Acțiuni simbolice care să vină în sprijinul promovării însănătoșirii memoriei faptelor istorice;
- Crearea de noi structuri și rețele;
- Planuri la nivel național și regional.

Violența religioasă, convertirea și misionariatul agresiv constituie, de asemenea, aspecte controversate care pot împiedica transformarea dialogului de la unul între necunoscuți la unul între vecini, dar trebuie considerată și apariția posibilității ca unele viziuni privind dialogul să diminueze identități sau tradiții specifice, generând suspiciune și ostilitate față de dialog în sânul comunităților religioase.

Un rol foarte important în aplicarea cu succes a acestor strategii îl are relația în care autoritățile religioase dintr-un stat îl au cu autoritățile laice ale statului respectiv, așa-numita relație Biserică-Stat.

Putem desprinde astfel câteva modele esențiale de relație Biserică-Stat, precum și mecanisme ce pot afecta această relație, îmbunătățind-o sau, dimpotrivă, care să conducă la apariția unor tensiuni:

1) *Modelul corporatist de interacțiune între biserică și stat.* Înțelegem prin corporatism, într-o viziune mai largă: “un cadru de interese, un acord la

nivel instituțional de unire a intereselor organizate ale societății civile cu structurile decizionale ale statului” (Schmitter, 1974).³¹ Acest tip de relație este parțial derivat din gândirea socială catolică. Corporatismul este astfel un mijloc de furnizare a solidarității sociale, evitându-se conflictele între clase, individualismul, dând ocazia, în același timp, populației de a face parte din grupuri funcționale locale sau regionale.

2) Un factor ce influențează relația Biserică-Stat este constituit de *relațiile din cadrul structurilor profesionale interne ale unui stat.* Diferențele doctrinare între biserici au constituit de multe ori un impediment pentru cooperare și dialog. Existența acestor diferențe timp de decenii a fost posibilă până de curând, când, în mod limpede, au fost făcuți pași importanți în direcția îndepărtării obstacolelor din calea cooperării.

3) *Reacțiile negative privind prozelitismul* constituie o altă problemă, creându-se uneori imaginea credinționarilor văzuți ca bunuri pentru care “luptă” bisericile. Este considerat o strategie negativă, folosită pentru a atrage noi credincioși, în mod special de către bisericile istorice (Ortodoxă, Catolică, Greco-catolică și cele protestante).

Există riscul ca acuzele de prozelitism ale bisericilor istorice îndreptate către denominațiile neoprotestante să ducă la conflicte între credincioși și clerul diferiților denominații.

4) Un aspect important, demn de considerat este și acela al *finanțării lăcașurilor de cult.* Potrivit actualului cadru legal, bisericile, confesiunile sau cultele recunoscute pot primi fonduri guvernamentale, atât pentru salarii ale clerului, cât și pentru renovarea sau construirea unor locașuri de cult. Aceste surse de finanțare pot fi considerate drept un mecanism de diferențiere nu doar între denominațiile recunoscute și cele nerecunoscute, dar și între biserica majoritară (BOR) și celelalte Biserici sau culte recunoscute.

5) ONG-urile bisericilor sau, mai precis, activitatea acestora constituie un alt factor ce poate influența direct relația Biserică-Stat, pentru că Bisericile sunt o parte importantă în procesul de implicare a societății civile în activități de protecție socială. Au acces la resurse multiple (financiare, materiale, umane) pe care le pot direcționa către aspecte sociale care cer o atenție sporită.

Ca parte a societății civile, bisericile pot îndeplini un dublu rol în ceea ce privește implicarea activă în acest domeniu: ca instituții care pot coordona ajutoare donate de credincioși către alți credincioși care au nevoie

³¹ Phillippe C. Schmitter, “Still the century of corporatism” in “The New corporatism” edited by Frederick Pike and Thomas Stritch; Notre Dame; University of Notre Dame Press, 1974, pp. 85-131.

de acestea, sau prin ONG-uri create sub patronajul lor. Aceasta din urmă presupune personal specializat, proiectarea de strategii pentru colectarea de fonduri și relații foarte apropiate cu beneficiarii.

Dar rolul ONG-urilor de pe lângă biserici nu e limitat la protecția socială. Dacă oamenii de credințe diferite, care nu interacționează de obicei, încep să coopereze pentru a rezolva problemele comunității, s-ar crea inconștient condiții pentru tolerarea și acceptarea valorilor “celorlalți”, iar aici ONG-urile pot juca un rol major.

Cunoscând toate acestea, prin atragerea principalilor actori implicați în această relație se pot proiecta, susține și implementa o serie de politici alternative la cele existente, cum ar fi, de exemplu:

1. Implicarea directă a statului, prin sporirea fondurilor destinate problemelor sociale, fonduri care să fie îndreptate către biserici potrivit legilor în vigoare. Ar spori astfel fondurile îndreptate de la stat spre biserică, criteriul de distribuție ar rămâne probabil dezechilibrat, deci nu ar duce decât la o mai strânsă legătură între biserică și stat, nepermițând bisericii independență față de stat. Aceasta ar fi controlată prin mijloace financiare de către guvern.

2. Încurajarea cooperării interconfesionale, prin propunerea și derularea unor programe comunitare care să aibă la bază inițiative ale bisericii, cu finanțare din fonduri publice. S-ar încuraja astfel cooperarea între diferite ONG-uri sau biserici, direct, pentru a atrage fonduri și pentru o mai bună gestionare a proiectelor.

1.4. Impactul ecologic al procesului de gestionare a crizelor și conflictelor armate

Întreaga relație dintre om și natură a suferit profunde transformări datorită faptului că, din neglijență și ignoranță – uneori chiar din reacredință –, prin acțiunile sale necugetate, îndreptate împotriva naturii, omul a ajuns să devină autorul crizei cu care se confruntă mediul înconjurător, criză ce pune sub semnul întrebării propria sa supraviețuire. Ca suport al vieții, mediul natural a imprimat și continuă să imprime acțiunilor umane, indiferent de natura și structura lor, numeroase particularități.

Ecologia este știința care se ocupă cu studiul distribuției și bogăția organismelor vii, al interacțiunii dintre organismele vii și mediul lor de viață. Mediul ambiant presupune două proprietăți fizice, care pot fi descrise de o serie de factori abiotici locali, cum ar fi lumina soarelui, clima și geologia, și alte organisme care împart același habitat.

Până în prezent, impactul ecologic al crizelor nu a captat prea mult atenția specialiștilor.

De fapt, crizele din ultimii ani au arătat că, pe parcursul soluționării lor, au fost întrebuințate diverse metode sau tehnologii ce au avut repercusiuni asupra ecosistemelor. Utilizarea munițiilor cu fragmentație și uraniu sărăcit au afectat suprafețe de teren cu urmări asupra culturilor din zona supusă acestor acțiuni, care, cu timpul, pot avea efecte și asupra populațiilor locale.

Dacă vorbim de crizele economice, putem arăta că dezvoltările planificate pentru profituri imediate au afectat și ele capacitatea de adaptare a speciilor la noile dezvoltări economice, câteodată haotice. Perturbarea ecosistemelor din cauze economice au ca urmări creșterea temperaturii globale, lipsa semnificativă a precipitațiilor, dispariția anumitor specii de viețuitoare etc.

Efectele unor astfel de crize se pot transforma în crize globale cu consecințe semnificative pentru mediul ambiant. Impactul ecologic al unor crize poate fi paradoxal prin biodiversitatea efectelor de nișă ecologică, ca, de exemplu, dispariția unor specii sau modificarea lor periculoasă, mutantă. Se poate pune în discuție, ca un ultim semnal de avertizare, inclusiv crearea unor condiții ce pot duce chiar la dispariția speciei umane, așa cum s-a întâmplat cu zeci de mii de ani în urmă cu specia dinozaurilor. Esențial, de această dată, este faptul că omul participă efectiv, conștient sau inconștient, la crearea sau la amplificarea acestor condiții de bulversare și chiar de distrugere a ecosistemelor.

În ultima perioadă, în arealul situațiilor de criză, s-au manifestat riscuri scăpate de sub control, cum ar fi: acțiuni teroriste, trafic de armament, muniție, materiale și componente nucleare, droguri, trafic de persoane, dezvoltarea economiei subterane, exploatarea vulnerabilităților infrastructurii critice (alimentare cu apă, energie, telecomunicații, transport). Uneori, toate acestea pot constitui premisele apariției unor crize pur ecologice.

Crizele, îndeosebi crizele economice (dar și cele politico-militare, cu desfășurări de acțiuni violente, folosindu-se arme și alte mijloace de distrugere, pot duce și la catastrofe ecologice. Posibila efectuare a unor atacuri asupra sistemelor de protecție a mediului, barajelor și folosirea deșeurilor toxice și radioactive pentru a produce catastrofe ecologice pot fi cauza unor crize nemonitorizate îndeajuns. Construirea canalului navigabil Bâstroe, care constituie un pericol pentru echilibrul ecologic al Deltei Dunării, demonstrează clar intențiile Ucrainei în ceea ce privește politica zonei. Și chiar dacă, din punct de vedere economic, o astfel de lucrare s-ar putea justifica, efectele asupra ecosistemelor din Delta Dunării, deci pentru una dintre cele mai mari rezervații naturale din lume, coroborate cu cele ale inconștienței românești privind ecosistemele Deltei, pot fi foarte grave.

Există și o serie de alte presiuni externe, deosebit de periculoase, din partea rețelelor teroriste, a traficantilor de droguri, a crimei organizate, care urmăresc menținerea contrastelor, a tensiunilor și situației incerte necesare și propice pentru activități ilegale, producerea și valorificarea materiei prime pentru traficul de droguri, conexasă la resursele de materii prime pentru droguri din Asia de Sud-Est, din Afganistan și din alte zone, precum și activarea continuă, pe această bază, a foaierei perturbator.

Crizele au dezvoltat, în unele societăți, ideea de apărare a naturii și a animalelor. Drept urmare, au apărut societăți de protecție a mediului înconjurător sau a drepturilor animalelor. Unele dintre ele, cum ar fi organizația britanică Frontul de Eliberare a Animalelor (Animals Liberation Front), care numără peste 200 de „ecorăzboinici”, sau Frontul de Eliberare a Pământului (Earth Liberation Front) ori Poliția drepturilor animalelor recurg chiar și la acțiuni ecoteroriste, având ca ținte laboratoare, oameni de știință, societatea civilă în general, dar în nici un caz aceste acțiuni nu au avut ca țintă politicieni ori actualele crize de securitate internațională.

Atacurile ecoteroristilor au luat forme diferite, cum ar fi:

- cibergherila ecoteroristă – dusă de hackerii care sunt de partea ecoteroristilor;
- contaminarea produselor alimentare, pentru compromiterea firmelor care fac teste alimentare pe animale;
- atentate cu bombă asupra societăților care exploatează excesiv zone forestiere ori petroliere;
- incendii asupra unor coloane auto de transport animale, păsări;
- atacuri armate asupra unor laboratoare ale universităților de cercetare în domeniul ecologic.

O altă modalitate de exploatare a crizelor politice și de securitate actuale cu impact ecologic este legată de controlarea straturilor superioare ale atmosferei și Cosmosului, unde anumite superputeri își vor impune, fără îndoială, politica și interesele, desigur, prin strategii (neconvenționale) adecvate. Acest mod este considerat și un pericol extrem de grav pentru mediu, întrucât intervine în stratul ionosferic protector al planetei, folosindu-l ca pe o oglindă reflectoare și atacându-l dinspre pământ. De aceea, unele organizații ecologiste protestează împotriva acestui sistem.

Deși aparent resursele de apă sunt considerabile, tot atât de adevărat este că și nevoile sunt din ce în ce mai mari. Accesul la apă este limitat, în funcție de poziția geografică a zonelor locuite, de nivelul de trai și de facilitățile existente sau posibile în distribuirea apei.

Putem vorbi de o *criză a apei*, una dintre cele mai grave și mai profunde din lume, care este declanșată de diversificarea activităților și

nevoilor umane, iar prin implicațiile pe care le are, nu de puține ori, devine un element de interes geopolitic sau geostrategic. Tendințele care vor amplifica criza apei în viitor sunt:

- perturbarea dinamicii ecologice a fluviilor și râurilor, prin amenajări hidrotehnice mai mult sau mai puțin raționale (baraje, diguri, drenări de terenuri, despăduriri etc.);
- poluarea industrială, cea produsă prin efectuarea diferitelor servicii (curățenia străzilor, transporturile);
- poluarea din agricultură (folosirea îngrășămintelor chimice, dejecțiile animale) și poluarea produsă de locuitorii planetei în calitate de consumatori.

O influență devastatoare asupra mediului o au, în primul rând, conflictele armate, care, uneori, au provocat adevărate dezastre ecologice. Exemplele în acest caz sunt multiple, cele mai relevante fiind efectele pe termen lung ale războaielor din Vietnam, din Golful Persic și din Iugoslavia.

În urma războiului din Vietnam, conform datelor oficiale, datorită răspândirii a circa 70 milioane litri de erbicide foarte puternice, în special de „agent oranj”, o cincime din pădurile sud-vietnameze au fost distruse chimic și peste o treime din mlaștini au dispărut, ceea ce a afectat graf sistemele ecologice ale acestei zone. Foarte puține dintre ele au putut să se refacă, marea majoritate devenind simple mărăcinișuri, mediul inițial nemaiaivând nici o șansă de refacere.

Unul din cele mai mari dezastre ecologice ale secolului al XX-lea a rezultat în urma conflictului din Golf. Înaintea retragerii, trupele irakiene au vărsat în apele Golfului Persic aproximativ 3 milioane de barili de petrol și mult mai mult în deșert. De asemenea, forțele irakiene au dat foc la peste 600 de puțuri de petrol, estimându-se că s-au răspândit în mediu circa 10 milioane de m³ de petrol. Tot atunci, terenurile petroliere ale Kuweitului au ars aproape un an, producând o poluare de 10 ori mai mare decât toate combinatele industriale ale Statelor Unite ale Americii. Nici după 6 luni de la stingerea puțurilor petroliere incendiate, dimensiunile catastrofei ecologice provocate nu s-au diminuat, zone întregi ale teritoriului fiind încă dominate de bălți de petrol infiltrat până la adâncimea de cinci metri. Puțina vegetație a deșertului dispăruse și majoritatea animalelor nu au putut supraviețui, datorită ploilor infestate cu reziduuri chimice și a apei poluate cu petrol.

Efectele distructive ale acestui război sunt însă mult mai mari, ele fiind cauzate și de bombardarea buncărelor și depozitelor armatei irakiene, rupându-se astfel straturile de pietriș care mențineau avansarea dunelor. În urma traficului intens al mașinilor de mare tonaj (tancuri, camioane), stratul

de sol atât de fragil în deșert, a cărui refacere necesită sute de ani, a fost grav afectat, iar vegetația distrusă pe o suprafață de peste 900 km².

Acestea au fost doar câteva din efectele asupra sistemelor ecologice din zonă în urma războiului din 1991.

Din păcate, în aceeași zonă, grav afectată cu puțin timp în urmă, a reînceput, în 2003, războiul. Acest război se continuă și în momentul de față. Probabil că, peste câțiva ani, se va constata amploarea dezastrului ecologic produs și după acest de-al doilea conflict, precum și de războiul de gherilă din această țară, care nu se mai termină.

Problema cea mai gravă este că astfel de situații care agresează fizic doar o anumită zonă au repercusiuni mari și în zonele învecinate. Distrugerea ecosistemelor acționează ca un joc de puzzle. Chiar dacă, pe moment, avem impresia că este afectată doar o suprafață restrânsă, cea agresată fizic, în timp, vom observa că suprafața afectată este mult mai mare, iar dezastrul se propagă în jur, chiar dacă cu o forță mică.

Conflicte militare izbucnesc mereu, în tot mai multe zone ale globului. Un alt conflict grav din punct de vedere al distrugerilor ecologice este cel din fosta Iugoslavie. Potrivit constatărilor Echipei Speciale pentru Balcani a ONU, patru localități au fost afectate în mod special de poluare: Pancevo, Novi Sad, Kragujevac și Bor. Bombardarea complexului petrochimic Pancevo a determinat arderea a circa 800 tone de clorură de vinil monomer, produs cancerigen. În urma arderii s-au degajat în aer, printre alți compuși toxici, acidul clorhidric și dioxina. Golirea la timp a rezervoarelor de amoniac a dus la evitarea generării unei grave poluări în oraș, însă a provocat, prin deversare, distrugerea faunei Dunării până la 30 km în amonte. Pancevo se află în apropierea graniței fluviale a Serbiei cu România. O mare parte din sudul județului Mehedinți a fost afectat de bombardamentele efectuate asupra obiectivelor industriale, îndeosebi petrochimice, din apropierea frontierei. Efectele se simt și astăzi. De asemenea, peste 1.000 tone de hidroxid de sodiu (sodă caustică) au fost aruncate în fluviu, rezultând astfel o gravă poluare. La Novi Sad, în urma bombardamentelor succesive asupra rafinării, circa 73.000 tone petrol brut și produse derivate au ars sau au fost deversate în canalizare, infiltrându-se în apa subterană. La Kragujevac, bombardarea uzinei de autovehicule „Zastava” a provocat o poluare de mare amploare, care a afectat solul, apele și aerul, în special prin bifenilii policlorurați. Bombardarea minelor de cupru, a centralei electrice și a depozitului de hidrocarburi, situate în proximitatea orașului Bor, aproape de frontiera bulgară, a generat o poluare transfrontalieră. Dioxidul de carbon și oxizii de azot formați prin arderea kerosenului utilizat pentru cele peste 7.000 de zboruri ale avioanelor de luptă, de explozia a peste 1.000 de rachete – care, din punct de vedere al

poluării, fac fiecare cât 30 de avioane –, de arderea mai multor rafinării și depozite de combustibili au afectat cu certitudine stratul de ozon³².

Efectele produse de astfel de conflicte, în timp și spațiu, sunt uriașe. Poate că, așa cum există legi care reglementează statutul și drepturile persoanelor civile în timpul unor astfel de conflicte, ar trebui să se instituie și legi care să protejeze mediul. Trebuie să protejăm viața. Este vorba, deopotrivă, de viața oamenilor, a plantelor sau a viețuitoarelor. Până în prezent, a fost mai importantă obținerea victoriei, neținându-se cont de protejarea mediului natural. Din păcate, atâta vreme cât există războaie, scopurile militare par a fi (și încă sunt) mai importante decât problemele ecologice. Nu se va putea proteja niciodată în totalitate mediul de riscurile de natură militară. Totuși, având în vedere situațiile grave care pot apărea în timp, și care deja au început să își facă simțită prezența (vorbind doar de încălzirea globală), se poate încerca măcar atenuarea efectelor distructive ale războiului asupra mediului ambiant și, evident, asupra vieții oamenilor.

Desigur, nu doar conflictele militare afectează mediul, ci și cele economice. În goana după profit și îmbogățire rapidă, atâta timp cât concurența este foarte mare, marile companii uită de protecția mediului, de legislația din ce în ce mai strictă existentă în acest sens, deversând diverse substanțe în mediul înconjurător, afectându-l, atât ca spațiu, cât și în timp.

Chiar dacă în prezent sunt numeroase organizații neguvernamentale care s-au implicat activ în protecția mediului, nu este suficient. Până nu se va conștientiza peste tot cât de gravă este această problemă, ea nu se va rezolva.

³² http://www.actrus.ro/reviste/4_2000/art_12.html

CAPITOLUL 2

TIPOLOGIA STRUCTURILOR MILITARE ȘI CIVIL-MILITARE FOLOSITE SAU CARE POT FI FOLOSITE ÎN GESTIONAREA CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR ARMATE

Structurile folosite în gestionarea crizelor și conflictelor armate sunt extrem de diversificate. Ele se bazează, totuși, pe un sistem de forțe și mijloace existente la nivel național, respective, forțe armate, structuri de poliție și alte genuri de structuri teritoriale, de intervenții în situații de urgență, de Cruce Roșie etc. Lor li se adaugă numeroase structuri de decizie la nivel național și internațional. Toate acestea au creat un fel de rețea care, deși funcționează destul de bine, cu greu poate face față situației actuale, când crizele de tot felul se înmulțesc și se complică.

Există, de asemenea, structuri care se alcătuiesc în funcție de natura crizei sau conflictului armat, sub egida NATO sau UE, ce intervin, de regulă, sub mandat ONU, pentru oprirea crizei sau conflictului, protecția populației și infrastructurilor, menținerea sau impunerea păcii, crearea condițiilor pentru oprirea ostilităților și normalizarea situației.

Reglementările internaționale în acest sens sunt numeroase, chiar înstufate – pentru fiecare criză există una sau mai multe rezoluții ale Consiliului de Securitate al ONU –, precum și acorduri, convenții, „foi de parcurs” etc., dar aplicarea lor pune încă numeroase probleme. Mai mult, se consideră că unele dintre organismele ONU sau dintre mecanismele de gestionare onusiană a crizelor și conflictelor armate sunt greoaie, neadaptate la condițiile concrete, mai ales în cazul acțiunii și reacției împotriva rețelelor și grupărilor teroriste, ceea ce creează multe probleme în planul eficienței și operativității.

Structurile militare care pot fi folosite în gestionarea crizelor și conflictelor armate sunt cele existente în fiecare țară, adică forțele armate și structurile de acțiune și de reacție în caz de urgențe. Ele pot fi transformate și structurate potrivit cerințelor efective ale situației, dar continuă să fie organizate și pregătite pe principiul reacției și acțiunii la pericolul cel mai mare, care nu poate fi altul decât războiul. Numai că însuși războiul a devenit la fel de complex și de sofisticat ca orice fenomen ce se petrece, astăzi, în societatea modernă. De aceea, va fi din ce în ce mai greu de decelat războiul propriu-zis de crizele și conflictele epocii moderne.

Războiul poate fi punctul culminant al unei crize, așa cum și criza poate fi, la rândul ei, o succesiune de conflicte de tot felul, inclusiv armate, și chiar de războaie. De aceea, structurile militare și civil-militare trebuie să facă față acestui dinamism, fără să-și piardă esența și vocația.

Structurile militare și civil-militare se adaptează la aceste noi împrejurări, dar vor continua să-și păstreze, în linii mari, aceeași configurație, care constă în:

- structuri de culegere și prelucrare a informațiilor;
- structuri intelligence;
- structuri de avertizare timpurie;
- structuri de decizie politico-militară;
- structuri de expertizare a deciziei politico-militare;
- structuri de comandă-control;
- structuri de stat major;
- structuri de acțiune și de reacție;
- structuri de generare și regenerare a forțelor și mijloacelor;
- structuri logistice;
- alte structuri.

Toate aceste structuri se împart în trei mari categorii interconectate și integrate prin intermediul rețelei:

- structuri de informații, intelligence, supraveghere și recunoaștere (I2SR) deservite de grila (rețeaua) senzorilor și structurilor informaționale;
- structuri de comandă, control, comunicații, computere (C4), deservite de rețeaua centrală de conducere, cu funcții complexe, de interconectare a tuturor sistemelor și proceselor;
- structuri de acțiune și de reacție, deservite de grila (rețeaua) executanților.

Rețeaua schimbă complet filosofia și fizionomia structurilor și acțiunilor în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor, în sensul că le pune în timp real și le oferă toate datele și informațiile necesare pentru a-și modula și modela structurile, funcțiile și acțiunile.

2.1. Reglementări actuale privind structurile folosite în gestionarea crizelor și conflictelor armate

NATO a fost creată pe baza Tratatului de la Washington, semnat la 4 aprilie 1949. Ulterior, în 1990, deține un rol cheie în operațiunile multinaționale de management al crizei. Sarcinile principale de securitate ale NATO sunt descrise în Conceptul Strategic, publicat pentru prima oară în 1991 și revizuit în 1999. Art. 7 al Tratatului de la Washington oferă

cadru de angajare în situații de management al crizei incluzând operații de răspuns la criză.

Operații ale NATO:

Enduring Freedom, operație contra-teroristă în Afganistan, completată două luni mai târziu cu ISAF mandată de ONU.

Iraqi Freedom, în 2003.

Furnizarea suportului logistic către Uniunea Africană, în 2005.

Operațiunea maritimă Active Endeavour **pentru detectarea și preîntâmpinarea activității teroriste din Mediterana, lansată în octombrie 2001.**

Reglementări privind folosirea forțelor NATO în intervenția pe teritoriile altor state:

- Convenție între țările participante la NATO și statele PfP cu privire la statutul forțelor lor, 19 iunie 1995;
- Acord între România și Statele Unite ale Americii privind statutul forțelor Statelor Unite ale Americii în România, 16 mai 2002;
- Acord între guvernul României și Guvernul Republicii Franceze privind cooperarea în domeniul apărării;
- Acord SUA-NATO privind Statutul forțelor SUA pe teritoriul statelor NATO, 1999.
- protocolul adițional I al Convenției de la Geneva din 1949.

Consiliul de Securitate ONU:

Misiuni ONU în desfășurare și reglementări cu privire la gestionarea crizelor și conflictelor armate:

a) Înălțimile Golan UNDOF:

- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1729/15](#) decembrie 2006 prin care Consiliul extinde mandatul misiunii până la 30 iulie 2007.

b) Liban – UNIFIL:

- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1701/11](#) august 2006 prin care Consiliul extinde mandatul misiunii până la 31 august 2007.

Reglementări din 2007 cu privire la intervenția în situații de criză:

- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1745/2007](#) cu privire la intervenția în criza din Timor-Leste;
- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1744/2007](#) cu privire la situația din Somalia;

- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1743/2007](#) cu privire la problemele din Haiti;
- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1742/2007](#) cu privire la situația din R.D. Congo;
- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1741/2007](#) cu privire la criza dintre Etiopia și Eritreea;
- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1740/2007](#) cu privire la criza dintre Etiopia și Eritreea.
- Rezoluția Consiliului de Securitate ONU nr. [S/RES/1739/2007](#) cu privire la criza din Coasta de Fildeș.

OSCE

Organizația a fost creată în 1973 sub numele de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa. La 1 ianuarie 1995, numele organizației a fost schimbat în OSCE.

- Prezența OSCE în Albania furnizează asistență autorităților albaneze și societății civile pentru promovarea supremației legii, drepturilor omului și pentru consolidarea instituțiilor democratice potrivit cu principiile, standardele și angajamentele OSCE.

În cadrul Organizației s-a înființat Centrul pentru prevenirea conflictelor (CPC), care sprijină organismele OSCE-ului în domeniul avertizării timpurii, prevenirii conflictelor, gestionării crizelor și reabilitării post-conflict.

Reglementări actuale:

- Raportul III din 26 ianuarie 2007 asupra misiunii din Kosovo (UNMIK), cu referire la implementarea legislativă de către Adunarea Kosovară;
- MC-13 din 6 decembrie 2005, cu privire la Conceptul de securitate de frontieră și management;
- Codul de conducere asupra aspectelor politico-militare ale securității, 3 decembrie 1994.

Uniunea Europeană

1. Reglementări

a) privind alcătuirea CFSP :

A luat ființă prin Tratatul Uniunii Europene semnat la Maastricht. Alte schimbări importante s-au introdus prin Tratatul de la Amsterdam din 1999. Consiliul European de la Laeken din 14-15 decembrie 2001 a adoptat o declarație cu privire la capacitatea operațională a ESDP, prin care se recunoștea capacitatea UE de a conduce operații de management al crizei.

b) privind folosirea forțelor UE în gestionarea crizelor și conflictelor armate:

- Poziția Comună a Consiliului 2007/121/CFSP din 19 februarie 2007 extinzând și amendând Poziția Comună 2004/179/CFSP cu privire la măsurile restrictive împotriva conducerii regiunii Transnistria a Republicii Moldova;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/120/CFSP din 19 februarie 2007 înnoind măsurile restrictive împotriva Zimbabwe;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/113/CFSP din 15 Februarie 2007 ce amendează și extinde mandatul reprezentantului special al UE pentru Asia Centrală;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/112/CFSP din 15 Februarie 2007 pentru numirea reprezentantului special al UE pentru Regiunea Marilor Lacuri Africane;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/110/CFSP din 15 februarie 2007 de extindere și amendare a mandatului reprezentantului special al UE pentru procesul de pace din Orientul Mijlociu;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/108/CFSP din 15 februarie 2007 de extindere a mandatului reprezentantului special al UE pentru Sudan;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/107/CFSP din 15 februarie 2007 de desemnare a reprezentantului special al UE pentru Republica Moldova;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/106/CFSP din 15 Februarie 2007 de extindere a mandatului reprezentantului special al UE pentru Afganistan;
- Poziția Comună a Consiliului 2007/94/CFSP din 12 Februarie 2007 de amendare a Poziției Comune 2002/960/CFSP cu privire la măsurile restrictive împotriva Somaliei;
- Poziția Comună a Consiliului 2007/93/CFSP din 12 Februarie 2007 de modificare și înnoire a Poziției Comune 2004/137/CFSP cu privire la măsurile restrictive impuse împotriva Liberiei;
- Poziția Comună a Consiliului 2007/93/CFSP din 12 Februarie 2007 de înnoire a măsurilor restrictive impuse împotriva Coastei de Fildeș;
- Poziția Comună a Consiliului 2007/93/CFSP din 12 Februarie 2007 înnoire a măsurilor restrictive impuse împotriva Coastei de Fildeș;
- Decizia Consiliului 2007/91/CFSP din 12 Februarie 2007 care amendează Decizia 2004/197/CFSP de stabilire a mecanismului de administrare a costurilor de finanțare a operațiunilor UE cu implicații militare sau de apărare (Atena);

- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/87/CFSP din 7 Februarie 2007 de amendare și extindere a mandatului reprezentantului special al UE în Bosnia Herțegovina;
- Poziția Comună a Consiliului 2007/86/CFSP din 7 Februarie 2007 de extindere și amendare a Poziției Comune 2004/133/CFSP asupra măsurilor restrictive împotriva extremiștilor din fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2007/40/CFSP din 22 Ianuarie 2007 de amendare a Acțiunii Întrunite 2002/921/CFSP de extindere a mandatului Misiunii de monitorizare a UE;
- Regulamentul Comisiei (CE) Nr. 14/2007 din 10 ianuarie 2007 de amendare a Regulamentului Consiliului nr. 881/2002 ce impune măsuri restrictive împotriva anumitor persoane și entități asociate cu Osama Bin Laden, rețeaua Al-Qaeda și talibani, ca revenire la Regulamentul Consiliului Nr. 467/2001;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2006/998/CFSP din 21 decembrie 2006 de amendare a Acțiunii Întrunite 2001/555/CFSP de stabilire a Centrului Satelit UE;
- Poziția Comună a Consiliului 2006/1011/CFSP din 21 decembrie 2006 de implementare a Poziției Comune 2001/931/CFSP asupra aplicării măsurilor specifice de combatere a terorismului;
- Opinia Comitetului European Economic și Social asupra participării societății civile în lupta împotriva crimei organizate și terorismului;
- Decizia Comitetului Politic și de Securitate EUPT/2/2006 din 12 decembrie 2006 de extindere a mandatului șefului Echipei de Planificare UE (EUPT Kosovo) cu privire la un posibil management al operațiilor în domeniul legislativ și alte posibile arii în Kosovo;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2006/439/CFSP din 27 iunie 2006 cu privire la o contribuție viitoare a UE în procesul de așezare a conflictului din Georgia/Osetia de Sud;
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2006/623/CFSP din 15 septembrie 2006 cu privire la stabilirea unei echipe UE care să contribuie la pregătirea stabilirii unei misiuni internaționale în Kosovo, inclusiv o componentă specială reprezentativă a UE (ICM/EUSR Preparation Team);
- Acțiunea Întrunită a Consiliului 2006/319/CFSP din 27 aprilie 2006 cu privire la operația militară UE în sprijinul Misiunii ONU în Republica Democrată Congo (MONUC) pe timpul alegerilor.

Intervenția trupelor UE în zonele de conflict este reglementată prin Declarația de la Petersberg (Sarcinile de la Petersberg). În Declarația de la Petersberg de la 19 iunie 1992 a fost exprimată hotărârea de

a configura Uniunea Europei Occidentale (UEO) ca parte a politicii de apărare a UE și cu scopul fortificării pilonului european al Alianței Nord-Atlantice (NATO). În această declarație, sunt stabilite liniile directoare pentru continuarea activităților de dezvoltare a UEO. Statele membre ale UEO au fost de acord să pună la dispoziția asociațiilor UEO forțele lor armate convenționale în vederea unor intervenții militare executate sub conducerea UEO. Au fost stabilite astfel și modurile de intervenție armată ale UEO: alături de susținerea reciprocă, aplicând astfel prevederile Articolului V din Tratatul NATO și al Articolului V din Tratatul Uniunii Europene modificat, asocierile militare ale UEO pot fi folosite în următoarele tipuri de intervenții:

- acțiuni militare sau în cadrul măsurilor de evacuare;
- măsuri de păstrare a păcii;
- intervenția trupelor în cazul managementul situațiilor de criză, printre altele, măsuri de restabilire a păcii.

În Tratatul de la Amsterdam au fost incluse aceste sarcini, cunoscute și sub numele de "misiuni Petersberg" - noul *Articol 17* al Tratatului Uniunii Europene.

Paralel, declarația specifică acceptul pentru un parteneriat transatlantic solid și face trimitere la semnificația aplicării declarației UEO (nr. 30) din anexa Tratatului de la Maastricht. În cea de-a treia parte a declarației, este vorba despre extinderea UE: statele membre definesc în această parte drepturile și obligațiile altor state membre din Uniunea Europeană și din Alianța Nord-Atlantică în funcție de statutul acestora de viitori membri, observatori sau membri asociați.

Politica Europeană de Apărare și Securitate

Operații în desfășurare:

1) Balcanii de Vest:

- Operațiile militare ale UE în Bosnia și Herțegovina (EUFOR-Althea);
- Misiunea Poliției UE în Bosnia-Herțegovina (EUPM);
- Echipa de planificare UE în Kosovo (EUPT).

2) Orientul Mijlociu

- Misiunea Poliției UE în Teritoriile Palestiniene (EUPOL COPPS);
- Misiunea Poliției UE de Asistență a Frontierei la Punctul de Trecere Rafah în Teritoriile Palestiniene (EU BAM Rafah);
- Misiunea UE de integrare a conducerii prin lege în Irak (EUJUST Lex).

3) Africa

- Misiunea Poliției UE în Kinsasha (DRC) (EUPOL Kinshasa);
- Misiunea UE de reformă în sectorul de securitate în Republica Democratică Congo. (EUSEC DR Congo)
- Sprijinul UE pentru AMIS II (Darfur).

2.2. Structuri de culegere și prelucrare a informațiilor. Analiză și evaluare

Structurile de culegere și prelucrare a informațiilor au un rol foarte important în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor. Ele sunt distribuite în întregul areal al structurilor și acțiunilor politice, economice, sociale și militare, iar funcția lor principală este aceea de a culege date și informații, de a le analiza, corela, interpreta și de a le aduce la cunoștință, sub o formă sau alta, în funcție de algoritmi stabiliți și de necesități, factorilor de decizie și celor de execuție.

Structurile de informații sunt numeroase și diversificate. Ele nu se reduc la serviciile secrete și la cele care culeg date și informații din surse publice sau din alte surse. Practic, fiecare sistem își are o componentă care culege și analizează date și informații pe cel puțin două paliere:

- din sistem, referitoare la parametrii de funcționare, la raporturile dintre diferite elemente ale sistemului, la vulnerabilități, la variațiile care se produc, la starea și dinamica sistemului;
- din afara sistemului, referitoare la raporturile sistemului cu alte sisteme, la schimbul de substanță, de energie și de informație cu mediul, la presiunile exterioare, provocări, pericole, amenințări, mecanisme de securitate și de protecție etc.

Aceste structuri, indiferent pe ce palier ar funcționa, trebuie să culegă și să ofere date (și informații), în sistem și pentru sistem, atât pentru buna funcționare a sistemului, cât și pentru optimizarea raporturilor sale cu exteriorul. Unele dintre aceste structuri fac parte integrantă din sistem, altele sunt atașate sistemului sau funcționează și în favoarea acestuia. Sunt, desigur, și structuri de informații care deservește sisteme potrivnice, dar acest lucru nu schimbă esența structurilor informaționale.

2.2.1. Structuri de informații

Culegerea de informații prin agenți (spionajul) se pare că este una dintre cele mai vechi meserii din lume. Ea a fost utilizată de om imediat ce

s-a organizat cât de cât. Suveranii foloseau spionajul pentru a se proteja de adversarii lor. Acest domeniu este atât de important, încât, de foarte multe ori, a determinat schimbări radicale de legislație și de mentalitate în favoarea sa. Nimeni nu poate exista și acționa fără informații. Culmea acestei aserțiuni a fost atinsă în cel de al Doilea Război Mondial.

După criza anilor 1950-1960, spionajul s-a dezvoltat și sofisticat de o manieră nemaicunoscută până atunci. Simpla culegere de informații a cedat locul unor forme de confruntare extrem de violente și de periculoase: război psihologic, conspirații, asasinat.³³ În sprijinul acestui adevărat război informațional – singurul război permanent de pe planetă – au fost aduse avantajele *high tech* și *IT*: sateliți, laseri, rețele de calculatoare, produse ale nano-tehnologiei etc.

Fiecare stat, fiecare structură de forțe beneficiază de servicii de informații din ce în ce mai puternice și mai bine organizate.

Putem spune că, la ora actuală, lumea este împânzită de rețele de informații, peste care se suprapun numeroase și complicate rețele de spionaj, dotate cu cele mai sofisticate mijloace care există la această oră și deservite de unii dintre cei mai inteligenți oameni de pe planetă.

Printre cele mai cunoscute structuri de informații se află și următoarele:

Agenția Centrală de Informații (Central Intelligence Agency – CIA)

A fost creată în 1947, după un proiect din 1944. Este un celebru serviciu de informații al Statelor Unite. Este una dintre cele mai puternice agenții de informații din lume. Dispune de peste 200.000 de angajați și de o rețea care cuprinde, după unele date, peste 1.500.000 de persoane. Are următoarea structură:

- Biroul Operații – se ocupă de misiunile de contraspionaj din afara Statelor Unite;
- Biroul de Informații – se ocupă cu analiza și sinteza datelor și informațiilor;
- Biroul Administrativ – se ocupă cu gestionarea personalului și cu securitatea sa;
- Biroul Științific și Tehnologic, care are mai multe diviziuni:

- Signals Intelligence – SIGINT colaborează cu NSA pentru recunoaștere aeriană și spionaj prin sateliți;
- Un serviciu specializat care analizează informațiile culese prin satelit;
- Foreign Broadcast Information Service (FBIS) ascultă radio și TV din lumea întreagă.

Serviciul de Informații Militare, Secțiunea 5 (Military Intelligence – MI5)

Este un serviciu de informații al Marii Britanii. Nu este controlat de armată, ci de Comisia de Securitate și Informații. A fost creat în 1916. Se ocupă de contraspionaj și de activități teroriste în interiorul Marii Britanii. Mai există un serviciu, cel de al treilea, Serviciul Guvernamental de Ascultare și de Transmisiuni (GCHO), care se ocupă de cifru și de înregistrarea convorbirilor, inclusiv de pe Internet.

Serviciul de Informații Militare, Secțiunea 6 (Military Intelligence – MI6)

Acest serviciu britanic a fost creat în 1919. Oficial se numește Secret Intelligence Service (SIS). Este un serviciu de informații externe. Culege informații din surse sau prin surse acoperite. În 1994, un decret a redefinit prerogativele serviciilor secrete, inclusiv pe cele ale lui MI6. Protejează interesele economice ale Marii Britanii, detectează și previne activitățile criminale de anvergură. Are sediul la Londra. Are în jur de 2000 de oameni. În timpul războiului, a existat și MI9, specializat în acțiuni în spatele frontului inamic, inclusiv pentru ajutorarea prizonierilor britanici să evadeze.

Agenția Națională de Securitate (National Security Agency – NSA)

A fost creată în 1952. Are trei funcții foarte bine definite:

- protecția informațiilor secrete;
- ascultarea comunicațiilor din lumea întreagă (prin SIGINT);
- cifrare și decriptare.

Biroul Federal de Investigații (Federal Bureau of Investigation – FBI)

A fost creat, în SUA, în 1909. Inițial, a făcut parte din Justiție. În 1934, a devenit independent. Se ocupă de contraspionaj pe teritoriul american, având ca principală misiune descoperirea și neutralizarea

³³ <http://jamesbond007.net/html/services-secrets.html>, *Les Services Secretes*.

spionilor, sabotajilor și a oricărei persoane care desfășoară activități clandestine pe teritoriul Statelor Unite, inclusiv pe cei din interiorul CIA.

KGB

Ceka, creată imediat după venirea bolșevicilor la putere, a fost înlocuită, în 1923, prin GRU, din care a luat naștere NKVD, apoi, în 1954, KGB (Comitetul de Securitate a Statului). În 1991, biroul însărcinat cu informații externe a primit numele de SVR. Cel care se ocupă de securitatea internă, în Federația Rusă se numește FSB.

KGB a fost împărțit în mai multe compartimente, cel mai important fiind FCD. Acest compartiment era responsabil de spionajul în străinătate și dispunea de mai multe subdiviziuni: Biroul tehnic, prescurtat T, se ocupa de informația tehnică și științifică, biroul K, de infiltrarea rețelelor de spioni și de securitatea ambasadelor sovietice, iar biroul S se ocupa de ilegalii sovietici din toată lumea.

Institutul de Informații și de Operații Externe – MOSSAD

A fost creat în 1951 de către Israel. Dispune de 30-35 „generali”, denumiți Katsas, care supervizează operațiile din străinătate, și de 35.000 de agenți. Poate folosi și voluntari, denumiți Sayanim. MOSSAD acționează, cu predilecție, împotriva țărilor arabe și a organizațiilor palestiniene.

Serviciul Român de Informații (SRI)

Este specializat în informații interne și are rolul de a culege informațiile necesare pentru protecția economiei, a societății, a cetățenilor, patrimoniului și valorilor românești. De asemenea, SRI reprezintă Autoritatea Națională de Combatere a Terorismului, a elaborat și pune în aplicare Strategia națională împotriva terorismului.

Serviciul de Informații Externe (SIE)

Are aceleași competențe care oricare alt serviciu de informații externe. El se constituie într-o sursă de culegere și prelucrare a informațiilor ce vin din surse externe, deosebit de importante pentru diplomația românească, pentru relațiilor țării cu diferiți parteneri, pentru un comportament internațional adecvat.

Există, de asemenea, servicii de informații și de prelucrare a informațiilor (intelligence) în aproape toate domeniile de activitate, îndeosebi în cele care au atribuții și competențe în domeniul securității naționale.

În general, serviciile de informații sunt, prin natura atribuțiilor, secrete și acționează acoperit. Ele sunt controlate de conducerea politică a fiecărui stat și îndeplinesc planul de căutare stabilit de către aceasta.

De aceea, pe seama serviciilor de informații și a celor de protecție a informației, totdeauna, vor fi puse o mulțime de lucruri dintre cele mai neașteptate. Dar nici un stat și nici o altă entitate nu va renunța vreodată și sub nicio formă la serviciile de informații.

La baza parteneriatelor, Alianțelor, coalițiilor și altor entități internaționale se află, cum bine se știe, interesele fiecărui stat care participă la astfel de organizații și organisme. Dar opțiunile fiecăruia sunt construite, formulate, modelate și exprimate, în primul rând, pe baza informațiilor primite.

Desigur, fiecare structură de informații acționează în folosul celui care a creat-o. Există însă o nouă realitate și o nouă reconfigurare a provocărilor, pericolelor și amenințărilor în această epocă de început al procesului de globalizare care determină o sporire a colaborării serviciilor de informații, o centrare a eforturilor și pe acele informații care sunt necesare tuturor pentru luarea unor decizii care să protejeze lumea și mediul de viață al oamenilor, să asigure o bună gestionare, prin cooperare internațională, a crizelor și conflictelor armate. În acest sens, printre caracteristicile cele mai importante ale noului mediu informațional, se situează și următoarele:

- apariția unor provocări, pericole și amenințări transfrontaliere, strâns legate de dezvoltarea structurilor și funcțiilor internaționale ale sistemelor și proceselor, de fizionomia de rețea și de noile vulnerabilități;
- apariția unor noi vulnerabilități ale sistemelor și proceselor, determinate de extinderea internațională a economiei, relațiilor dintre state și dintre alte entități, precum și de creșterea cooperării;
- internaționalizarea crizelor și conflictelor și apariția și dezvoltarea unor conflicte aleatoare, în mozaic;
- dezvoltarea terorismului și nevoia de informații cu privire la acest fenomen cu desfășurare haotică și extrem de violentă;
- nevoia de informații în timp real.

Toate aceste cerințe, ca și altele care se vor contura pe parcurs, necesită extinderea preocupărilor de culegere rapidă a datelor și informațiilor necesare luării unor decizii prin cooperare.

2.2.2. Structuri intelligence

Termenul «intelligence» (inteligență) este legat de procesul cunoașterii, iar cunoașterea presupune o relație constructivă, interactivă între

subiectul cunoscător și obiectul ce se cere cunoscut. Cu alte cuvinte, inteligența este capacitatea subiectului de a sesiza realul, adică adevăratele conexiuni și determinări care există în lumea reală și care se cer observate, analizate și înțelese, depășindu-se imaginile sau conexiunile înșelătoare.

Inteligența este, deci, o construcție, mai exact, o reconstrucție a realului în spațiul cunoașterii, este aptitudinea de a cunoaște și a se adapta la noile situații.

Inventatorul testului IQ, A. Binet, a arătat că inteligența este capacitatea de:

- a reacționa cu suplețe la situațiile care se prezintă;
- a scoate profit din situații fortuite;
- a discerne sensul mesajelor ambigue sau contradictorii;
- a judeca importanța relativă a diferitelor elemente ale unei situații;
- a găsi similitudini între situații, în pofida diferențelor care pot să le separe;
- a distinge între situații, în pofida similitudinilor care le apropie;
- a sintetiza noi concepte, pornind de la vechile concepte asamblate în mod diferite;
- a găsi idei noi.

Serviciile specializate în culegerea, analiza, interpretarea și, în general, în filosofia informației sunt de tip intelligence. Ele stabilesc o arhitectură a procesului informațional, o construcție coerentă și inteligentă în acest spațiu, o logică a sistemelor informaționale, astfel încât atât cerința de informație, cât și procesul elaborării acesteia să fie în deplină consonanță. O astfel de consonanță nu este însă rigidă, previzibilă, ci se construiește în mod dinamic și complex, lăsând loc pentru confruntare în vederea obținerii și păstrării inițiativei și supremației informaționale, prin dialectica inteligențelor, forțelor și mijloacelor puse în acțiune.

2.3. Structuri de decizie politică și politico-militară. Analiză și evaluare

Datele și informațiile culese de serviciile speciale și de toate celelalte structuri abilitate servesc, în primul rând, structurilor de decizie politică, economică, socială și militară. Fără un minim de informații nu este posibilă luarea unei decizii. Datele și informațiile ajung la structurile de decizie în două modalități, care pot fi complementare, concentrice, divergente sau total separate:

- în mod direct, neanalizate și nesintetizate;

- în sinteze.

Din prima categorie fac parte datele și informațiile care vin direct de la surse, fără intermedierea serviciilor care le analizează, le prelucrează, le sintetizează și le transformă în informații utile și necesare. Ele sunt directe, dar, datorită volumului foarte mare de date (sute de pagini), adeseori duc la intoxicarea factorilor de decizie. De aceea, este preferabil ca, la factorii de decizie, să ajungă informația sintetizată. Numai că o astfel de sinteză poartă amprenta serviciului care a prelucrat-o și a sintetizat-o, ceea ce poate duce la manipularea deciziei sau, în orice caz, la influențarea ei într-un sens sau altul. Pentru a preveni asemenea situații – care pot duce la decizii cu implicații foarte grave –, factorii responsabili preferă să aibă, în afara serviciilor de informații care le pun la dispoziție sintezele respective, compartimente proprii de analiză. Acestea pot fi structuri separate, diferite de cele de informații, sau comunități de informații, care să coreleze cumva datele și informațiile care vin de la toate serviciile angajate în acest proces.

2.3.1. Structuri internaționale

În epoca globalizării, capătă din ce în ce mai mult consistență structurile și acțiunile de arie internațională. Aceste structuri nu știrbesc însă autoritatea statelor, ci doar coordonează eforturile, astfel încât efectele acțiunilor de gestionare a crizelor și conflictelor să fie maxime. Structurile internaționale sunt absolut necesare, întrucât toate activitățile omenești au dobândit dimensiuni sau conotații internaționale, cu efect internațional sau fiind afectate de acesta, iar soluții sectare, fără a se ține seama de multiplele conexiuni ce se realizează și se dezvoltă între state, organizații și organisme internaționale și regionale, nu sunt nici posibile, nici benefice.

2.3.1.1. Organizația Națiunilor Unite

Organizația Națiunilor Unite este și ar trebui să fie unicul forum abilitat să gestioneze mediul politic și strategic de securitate. Toate celelalte structuri se află în serviciul ONU, așa cum ONU se află în serviciul tuturor statelor membre și al fiecăruia în parte.

A. Consiliul de Securitate al ONU

Înființare și compunere

Consiliul de Securitate al ONU a fost reunit pentru prima dată la 17 ianuarie 1946, la Londra. Principala sa responsabilitate, conform Cartei ONU, se referă la menținerea păcii și securității internaționale.

Consiliul este astfel organizat încât să fie capabil să funcționeze continuu, iar reprezentării fiecăruia dintre membrii săi trebuie să fie prezenți în permanență la ONU. Schimbări semnificative în componența sa au apărut în trei momente. În 1965, când unele amendamente la articolele 23 și 27 ale Cartei au devenit efective, sporind numărul membrilor aleși de la șase la zece. În 1971, când Adunarea Generală a votat excluderea Republicii Chineze (Taiwan) și a stabilit reprezentantul Republicii Populare Chineze ca reprezentant legitim al Chinei. În fine, în 1991, când nu a existat nici un amendament la articolul 23 al Cartei ulterior colapsului URSS, iar Federația Rusă a ocupat locul Uniunii.

În prezent, există două categorii de membri ai Consiliului: membri permanenți și membri aleși. Cei permanenți sunt în număr de cinci și reprezintă, de fapt, puterile care au ieșit victorioase în cel de-al Doilea Război Mondial: China, Franța, Rusia, Marea Britanie și SUA. Ceilalți membri sunt aleși de grupurile regionale și confirmați de Adunarea Generală pentru o perioadă de 2 ani, în număr de 10: blocul african alege trei membri; America Latină și Caraibe, Asia, Europa Occidentală și celelalte blocuri aleg câte doi membri fiecare; blocul est-european alege un singur membru, iar un membru al țărilor arabe alternează cu unul din blocul asiatic sau din cel african. În anul în curs, 2007, au fost aleși ca membri reprezentanți ai următoarelor țări: Belgia, Congo, Ghana, Indonezia, Italia, Panama, Peru, Qatar, Slovacia și Africa de Sud.

Încă din 1993, s-a dorit crearea unei strategii care să includă schimbarea compunerii Consiliului, a metodelor și mecanismului decizional. Succesul a fost modest, întrucât cei cinci membri permanenți (China, Franța, Federația Rusă, Marea Britanie și SUA) nu au acceptat schimbarea statutului special, însă evenimentele din următorii zece ani i-au determinat să recunoască faptul că actuala structură elitistă reprezintă moștenirea celui de-al doilea Război Mondial și a Războiului Rece, situație asupra căreia trebuie să se revină. Mai mult, Japonia, India și Indonezia au încercat să obțină câte un loc permanent în cadrul Consiliului, în timp ce SUA și-au făcut publică dorința de a „primeni” această structură. Însuși fostul Secretar General, Kofi Annan, s-a pronunțat pentru îmbunătățirea eficienței și reprezentativității Consiliului de Securitate. Deși problema extinderii Consiliului de Securitate se află pe agenda ONU de peste un deceniu, au existat și există, în continuare, multe dezacorduri, nu în privința numărului de membri, ci a conferirii statutului de membru permanent și a dreptului de veto. Brazilia, India și Japonia doresc să fie recunoscute ca parte importantă a Consiliului reorganizat, ultima solicitând chiar statutul de membru permanent, pe baza faptului că reprezintă, ca volum, al doilea contributor financiar la ONU.

Toate deciziile importante se iau în cadrul Consiliului, dar și aici cu destule dificultăți. Lipsa de legitimitate a acestuia, în special pentru țările în curs de dezvoltare, este cauzată de numărul mic de membri și de structura învechită, ce reflectă încă balanța geopolitică specifică perioadei în care a fost creată Organizația. Doar cinci țări dețin statutul de membru permanent, în timp ce 186 de membri ai ONU ocupă pe rând celelalte 10 locuri, neavând drept de veto. Unii analiști consideră că legitimitatea ONU este subminată de faptul că și regimurile dictatoriale au avut acces la locurile din Consiliul de Securitate și în alte structuri ale Organizației. Aceasta a condus la situații paradoxale, de genul aceleia în care Libia a condus Comisia pentru Drepturile Omului. Opinia generală este că ar fi nevoie de o regulă care să permită participarea la Consiliul de Securitate numai a țărilor cu democrație autentică, însă s-ar putea întoarce împotriva unor membri permanenți, precum China.

Rol

Conform Cartei ONU, rolul Consiliului de Securitate constă în:

- menținerea păcii și securității internaționale în conformitate cu principiile și scopurile ONU;
- investigarea oricărei dispute sau situații care are putea conduce la neînțelegeri internaționale;
- recomandarea metodelor pentru rezolvarea disputelor;
- formularea planurilor pentru realizarea unui sistem de control al armamentului;
- determinarea existenței unei amenințări la adresa păcii sau a unui act de agresiune și recomandarea măsurilor ce trebuie luate;
- mobilizarea membrilor pentru a aplica sancțiuni economice și alte măsuri ce nu implică folosirea forței pentru a preveni sau opri agresiunea;
- luarea de măsuri militare împotriva unui agresor;
- exercitarea funcțiilor de mandatare ale ONU în „zone strategice”;
- recomandarea către Adunarea Generală a numirii unui Secretar General și, împreună cu Adunarea, alegerea judecătorilor Curții Internaționale de Justiție.

Relații de subordonare

Consiliului de Securitate al ONU îi sunt subordonate următoarele organisme:

- *relații de subordonare directă:*

- *organisme subsidiare*: Comitetul Statului major militar; Comitetul permanent și organismele ad-hoc; Tribunalul penal internațional pentru fosta Iugoslavie; Tribunalul penal internațional pentru Rwanda; Comisia ONU pentru monitorizare, verificare și inspecție (Irak); Comisia ONU pentru compensare; Operații și misiuni de menținere a păcii;
 - *organisme subsidiare cu rol consultativ*: Comisia ONU pentru construirea păcii.
- *relații de non-subsidiaritate*: Agenția internațională pentru energie atomică.

B. Structurile militare și civil-militare cu care operează sau pe care le folosește ONU, prin Consiliul de Securitate

1. Tipuri de structuri militare și civil-militare (misiuni, detașamente etc.)

ONU operează cu structuri pe care le pun la dispoziție statele suverane, în virtutea Cartei ONU și a angajamentelor asumate în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor, de prevenire a războiului și de asigurare a păcii. *(Anexa nr. 5)*

2. Indicatori pe baza cărora se pot sau s-ar putea face astfel de analize:

- modalitatea prin care a fost înființată misiunea ONU: procesul decizional din cadrul Consiliului de Securitate / Adunării Generale;
- etapa, din desfășurarea clasică a crizei, în care intervine ONU;
- numărul actorilor vizați de rezoluția ONU;
- perioada de timp dintre adoptarea rezoluției și inițierea desfășurării personalului și a echipamentului în teatru;
- perioada de timp dintre recrutarea și desfășurarea în teatru a forțelor militare și polițienești;
- scopul misiunii: restaurarea păcii și securității, sprijin acordat reconstrucției, supravegherea implementării diverselor acorduri etc.;
- aria de acoperire: o zonă a unei țări, o țară, o zonă dintre două țări, o regiune;
- durata;
- numărul de state participante și tipul cu care participă (număr forțe militare, număr observatori militari, număr forțe polițienești);

- numărul marilor actori ai scenei internaționale³⁴ care participă cu personal și tipul cu care participă (număr forțe militare, număr observatori militari, număr forțe polițienești);
- buget;
- număr total forțe aprobate la inițierea misiunii, pe categorii: număr forțe militare, număr observatori militari, număr forțe polițienești;
- număr total forțe aprobate la încheierea misiunii, pe categorii: număr forțe militare, număr observatori militari, număr forțe polițienești;
- număr personal civil internațional;
- număr personal civil local;
- număr voluntari ONU;
- număr victime.

c. Analiza unei intervenții a ONU – UNMISSET (Misiunea ONU de Sprijin în Timorul de Est)

Indicatori ai analizei misiunii ONU

NR. CRT.	INDICATORI	COMENTARII
1	Modalitatea prin care a fost înființată misiunea	Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr. 1410 din 17 mai 2002
2	Etapa, din desfășurarea clasică a crizei, în care intervine ONU	Etapa de post-criză: dezamorsare
3	Numărul actorilor vizați de rezoluția ONU	1 (Timorul de Est)
4	Perioada de timp dintre adoptarea rezoluției și	3 zile (20 mai 2002)

³⁴ Conform teoriei relațiilor internaționale, criteriile ce stau la baza acestei clasificări sunt: suprafața, numărul populației, produsul intern brut, produsul intern brut/cap de locuitor, cheltuielile militare. Astfel reiese că cei mai importanți actori ai lumii sunt: SUA, UE, China, Japonia, India, Brazilia și Rusia. Întrucât UE este o organizație internațională, am aplicat aceleași criterii și statelor ce o compun, rezultând că Germania, Marea Britanie și Franța sunt cei mai importanți actori europeni.

	inițierea desfășurării personalului și a echipamentului în teatru				
5	Perioada de timp dintre recrutarea și desfășurarea în teatru a forțelor militare și polițienești	?			
6	Scopul misiunii	<ul style="list-style-type: none"> - Furnizarea de asistență principalelor structuri administrative în realizarea și menținerea stabilității politice a țării - Furnizarea de sprijin pentru dezvoltarea Serviciului de Poliție din Timorul de Est - Contribuirea la menținerea securității interne și externe a noii țări 			
7	Aria de acoperire	Țară (Republica Democrată Timorul de Est)			
8	Durata	3 ani (20 mai 2002 – 20 mai 2005)			
9	Continuarea misiunii	DA, prin UNMIT - UN Integrated Mission in Timor-Leste (Misiunea Integrată a Națiunilor Unite în Timorul de Est), misiune de sprijinire a guvernului în procesul de reconstrucție			
10	Numărul de state participante și tipul cu care participă	Argentina, Australia, Austria, Bangladesh, Benin, Bolivia, Bosnia și Herțegovina, Brazilia, Bulgaria, Canada, Chile, China, Croația, Danemarca, Egipt, Fiji, Gambia, Ghana, Irlanda, Japonia, Iordania, Kenya, Malaysia, Mozambique, Namibia, Nepal, Noua Zeelandă, Niger, Nigeria, Norvegia, Pakistan, Peru, Filipine, Portugalia, Coreea, Federația Rusă, Samoa, Senegal, Serbia și Muntenegru, Singapore, Slovacia, Slovenia, Spania, Sri Lanka, Suedia, Thailanda, Turcia, Ucraina, Marea Britanie, SUA, Uruguay, Vanuatu, Zambia și Zimbabwe			
		<table border="1"> <tr> <td>Forțe militare*</td> <td>Observatori militari*</td> <td>Forțe polițienești*</td> </tr> </table>	Forțe militare*	Observatori militari*	Forțe polițienești*
Forțe militare*	Observatori militari*	Forțe polițienești*			

* Cifrele reflectă situația la momentul finalizării misiunii (20 mai 2005).

		<p>Australia - 94, Bangladesh - 35, Bolivia - 2, Bosnia și Herțegovina - 0, Brazilia - 139, China - 0, Croația - 0, Danemarca - 2, Fiji - 137, Ghana - 0, Iordania - 2, Malaysia - 11, Mozambique - 2, Nepal - 2, Noua Zeelandă - 3, Norvegia - 0, Pakistan - 22, Filipine - 3, Portugalia - 11, Federația Rusă - 2, Samoa - 0, Spania - 0, Sri Lanka - 0, Suedia - 2, Turcia - 0, Ucraina - 0, SUA - 0, Zambia - 0, Zimbabwe - 0</p>	<p>Australia - 3, Bangladesh - 1, Bolivia - 2, Bosnia și Herțegovina - 0, Brazilia - 4, China - 0, Croația - 0, Danemarca - 2, Fiji - 0, Ghana - 0, Iordania - 2, Malaysia - 6, Mozambique - 2, Nepal - 2, Noua Zeelandă - 2, Norvegia - 0, Pakistan - 3, Filipine - 3, Portugalia - 5, Federația Rusă - 2, Samoa - 0, Spania - 0, Sri Lanka - 0, Suedia - 2, Turcia - 0, Ucraina - 0, SUA - 0, Zambia - 0, Zimbabwe - 0</p>	<p>Australia - 17, Bangladesh - 1, Bolivia - 0, Bosnia și Herțegovina - 1, Brazilia - 4, China - 16, Croația - 1, Danemarca - 0, Fiji - 0, Ghana - 2, Iordania - 6, Malaysia - 14, Mozambique - 0, Nepal - 2, Noua Zeelandă - 0, Norvegia - 1, Pakistan - 10, Filipine - 13, Portugalia - 17, Federația Rusă - 1, Samoa - 3, Spania - 4, Sri Lanka - 2, Suedia - 2, Turcia - 6, Ucraina - 2, SUA - 7, Zambia - 1, Zimbabwe - 2</p>																
11	Numărul marilor actori ai scenei internaționale care participă	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>Forțe militare*</td> <td>Observatori militari*</td> <td>Forțe polițienești*</td> </tr> <tr> <td>China</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>16</td> </tr> <tr> <td>Brazilia</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Franța</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> </tr> </table>		Forțe militare*	Observatori militari*	Forțe polițienești*	China	0	0	16	Brazilia	0	0	0	Franța	-	-	-		
	Forțe militare*	Observatori militari*	Forțe polițienești*																	
China	0	0	16																	
Brazilia	0	0	0																	
Franța	-	-	-																	

	cu personal și tipul cu care participă	Germania	-	-	-
		India	-	-	-
		Japonia	0	0	0
		Marea Britanie	0	0	0
		Rusia	2	2	1
		SUA	0	0	7
12	Buget	Cheltuieli în perioada 1 iulie 2002 – 30 iunie 2003: 287.941.100 USD Cheltuieli în perioada 1 iulie 2003 – 20 mai 2004 (aproximație): 196.007.600 USD Cheltuieli în perioada 21 mai 2004 – 30 iunie 2005 (aproximație): 81.549.200 USD TOTAL: 565.497.900 USD			
13	Număr total forțe	1532*			
14	Număr forțe militare	469*			
15	Număr observatori militari	41*			
16	Număr forțe polițienești	135*			
17	Număr personal civil internațional	264*			
18	Număr personal civil local	523*			
19	Număr voluntari ONU	100*			
20	Număr victime	11 soldați 2 observatori militari 2 personal civil internațional 4 personal civil local 2 alții TOTAL: 21*			

Concluzii

Întrucât UNMISSET continuă misiunea UNTAET (Administrația ONU de Tranziție în Timorul de Est, octombrie 1999 – mai 2002, gestionarea tranziției către independență a Timorului de Est), ce, la rândul

său, continuă misiunea UNAMET (Misiunea ONU în Timorul de Est, iunie 1999 – octombrie 1999, gestionarea crizei cauzate de invazia și ocupația indoneziană a Timorului de Est), iar implicarea sa vizează furnizarea de sprijin și asistență noii țări independente, participarea cu personal militar este mult mai redusă decât în cadrul celorlalte misiuni, iar bugetul pe ani este cu mult mai mic decât al misiunilor aflate în desfășurare în acest moment (a se vedea punctul B.1.). În plus, se observă și participarea redusă a marilor actori ai scenei internaționale, ceea ce, din punct de vedere al importanței misiunii pentru aceștia, ne determină să afirmăm că UNMISSET nu reprezintă una dintre cele mai importante și de amploare intervenții ale ONU în sprijinul păcii. Totuși, misiunea aceasta este importantă din alte motive, cel mai reprezentativ fiind acela referitor la sprijinul acordat unei țări nou formate în secolul XX.

2.3.1.2. Structuri ale Uniunii Europene

A. Structuri militare și civil-militare ale UE

UE are la dispoziție structuri militare și civil-militare pentru gestionarea crizelor și conflictelor. Sunt structuri integrate diverse, apte să acționeze în domeniile poliție (EUROPOL), justiție (EUROJUST) și controlul frontierelor (mecanismele spațiului Schengen), dar și structuri de intervenție și asistență umanitară (ONG-uri și agenții specializate, inițiative gestionate de Comisia Europeană), precum și structuri de prevenire și contracarare a terorismului și de fundamentare a bazei de acțiune a acestora.

A.1. Structuri militare ale UE

Sistemul de securitate europeană cuprinde structuri care, devenite deja operaționale, îi permit să desfășoare misiuni multinaționale de succes în spațiul gestionării crizelor. Sistemul este structurat pe baza *Strategiei Europene de Securitate* și, prin transformarea sa, va determina ca, în viitorul apropiat, organizația să fie capabilă de a susține simultan câteva operații pentru care se cer capacități militare și civile de reacție rapidă. Pentru aceasta însă este nevoie ca structurile sale militare să devină forțe mai flexibile și mai mobile, capabile să se confrunte cu amenințările, iar resursele alocate acestui obiectiv să fie suficiente și utilizate mai eficient.

Pentru soluționarea situațiilor de criză, UE conduce operații multinaționale realizate de **Forțe Multinaționale**, care includ forțe naționale (având în componență structuri de batalion, companie, pluton etc.). Forțele sunt de tăria unor brigăzi Joint Task Force, întărite cu unități de luptă, de

sprijin de luptă și sprijin logistic, din toate categoriile de forțe. Forța națională are comandant, comandament, condus de un șef de stat major, unități luptătoare și de sprijin, subunități și formațiuni specializate de poliție militară, NBC, CIMIC, PSYOPS și Intell, nave și aeronave pentru capabilități strategice. La dispoziția Forței Multinaționale se constituie o rezervă strategică, cu participarea unor forțe alocate de națiuni.

Principalele structuri militare ale UE sunt:

Eurocorps (Corpul european), creat în 1992, la inițiativa Franței și Germaniei, cuprinde 60.000 de oameni și este dotat (din 1993) cu 700 tancuri și 300 piese de artilerie. Statul său major, dislocat la Strasbourg, asigură comandamente în Bosnia, Kosovo, Macedonia și Afganistan. Eurocorpul formează un corp de reacție rapidă, la care au aderat, succesiv, Belgia, Spania și Luxemburg. Marea Britanie, Italia, Grecia, Polonia, Finlanda, Țările de Jos, Austria, Turcia și Canada au detașat un număr limitat de ofițeri de legătură la statul major³⁵.

Eurofor și Euromarfor, create în 1995, sub denumirea de „Euroforțe”, includ forțe naționale ce pot fi puse la dispoziția UE și a NATO în 5 zile. **Euromarfor** este format din unități navale, iar **Eurofor** include o unitate de forțe terestre rapide, de 5000 oameni, cu statul major la Florența (Italia). Cele două structuri asigură misiunile de tip Petersberg. Eurofor a fost desfășurat în Albania, din noiembrie 2000 până în aprilie 2001, în cadrul KFOR, și a asigurat misiunea „Concordia” în Macedonia. Spania, Franța, Italia și Portugalia au participat la aceste misiuni.

GAE sau Gruparea aeriană europeană, creată în 1995, de Franța și Marea Britanie, s-a numit inițial Gruparea aeriană franco-britanică. Ulterior, la ea au aderat: Germania, Belgia, Spania, Italia și Olanda. Având sediul în Marea Britanie, GAE este echivalentul euroforțelor în domeniul aerian. Celula europeană de coordonare a transportului aerian, dislocată în prezent la Eindhoven (Olanda), ar putea deveni în viitor un comandament aerian tactic european.

Forță de Reacție Rapidă a UE (FRRE), care urma să devină operațională în 2007, constituită potrivit deciziei reuniunii de la Helsinki din 1999, va fi implementată în colaborare cu NATO, pentru a se evita o suprapunere inutilă cu Forța de Răspuns a Alianței. Ea a fost proiectată pe o dimensiune militară de 50.000-60.000 oameni, cu contribuția statelor membre, fiind capabilă să se autosustină în teatru, dispunând de mijloace de informații, planificare, comandă-control, logistică, alte elemente de susținere a luptei și, dacă este cazul, de elemente de aviație și marină. De asemenea,

statele membre se angajau să poată să desfășoare mici elemente de reacție rapidă, cu un înalt grad de pregătire.

La finele anului 2004, s-a decis continuarea realizării Obiectivului global 2010, prin constituirea, în cadrul Forței de Reacție Rapidă a UE, a **grupurilor tactice de luptă**, care pot să fie folosite pentru toate misiunile de tip Petersberg și cele enunțate în Strategia Europeană de Securitate.

Grupurile tactice de luptă ale UE sunt fie structuri naționale, fie multinaționale, fie compuse după modelul Framework și conțin pachete de forțe de nivel batalion întărit, de circa 1500 militari, formate dintr-un nucleu de 3 – 4 companii de luptă ușoare, întărit cu unități de comandă și de luptă și având alocate, totodată, unități de pionieri, apărare antiaeriană, transmisiuni sau logistică, după situație, iar în caz de necesitate, forțe NBC, de poliție militară, ca și forțe aeriene și de marină. Grupurile sunt structuri coerente și credibile, inițiate cu scopul de a reacționa rapid și eficace pentru a stabiliza unele zone de conflict din afara spațiului UE, de a proteja operațiunile umanitare și a răspunde unor solicitări specifice ale ONU. Conceptul arată că aceste structuri ale UE au ca obiectiv principal desfășurarea unei operațiuni cu durata de 5 zile, pe baza acordului prealabil al Consiliului European.

De la hotărârea inițială, de creare a 6 – 7 grupuri de luptă, s-a ajuns în 2005 la 15. Grupurile trebuie să poată fi desfășurate în termen de două săptămâni de la notificare și să se susțină în teatru pentru o perioadă de 30 de zile, care să poată fi extinsă la 120 de zile, în condițiile rotirii trupelor. Grupurile de luptă pot fi folosite ca forță unică într-o operațiune sau ca forță inițială în operațiuni de anvergură.

Crearea grupurilor face parte din *2010 Headline Goal*, care urmează a fi implementat de UE până în 2010. Grupurile tactice de luptă vor fi distribuite astfel: grupul nordic, constituit din trupe provenind din Suedia, Finlanda, Estonia, Norvegia; grupul francez; grupul alcătuit din Franța, Germania, Belgia, Luxemburg, Spania; grupul constituit de Franța și Belgia; grupul creat de Marea Britanie; grupul creat de Marea Britanie și Olanda; grupul creat de Germania, Finlanda, Olanda; grupul creat de Germania, Cehia, Austria; grupul creat de Polonia, Germania, Slovacia, Letonia, Lituania; grupul creat de Italia; grupul creat de Italia, Spania, Grecia, Portugalia; grupul creat de Italia, Ungaria, Slovenia; grupul creat de Spania; grupul creat de Grecia, Bulgaria, Cipru, România. Alte state au oferit capacități de nișă în sprijinul grupurilor tactice de luptă, astfel: Cipru un grup medical, Lituania o stație de purificare a apei, Grecia accesul la Centrul de Coordonare a Transportului Strategic Maritim din Atena (*Athens Sealift Coordination Center*), Franța structura unui cartier general mobil. Statele nemembre UE membre NATO și candidate pentru aderare la Uniune pot

³⁵ Vezi, pentru aceasta, *L'élaboration d'une armée commune*, în <http://europefreezee.org/>

contribui la formarea unor grupuri de luptă. Aceste grupuri sunt constituite conform modelului celui trimis în operațiunea UE din Congo (operațiunea Artemis, 2003) și sunt conduse fiecare de câte o națiune dintre cele care contribuie cu forțe la constituirea lor. Fiecărui grup îi va fi asociat un cartier general.

Forța Europeană de Jandarmerie, proiectată în 2004 și al cărei comandament ia ființă în 2005, la Vicenza (Italia), este o entitate capabilă să îndeplinească unele misiuni specifice, în cadrul operațiilor de management al crizelor, formată din unități de poliție, cu statut militar și atribuții în domeniul poliției, puse la dispoziție de către statele fondatoare, pe baze voluntare. Obiectivele Forței sunt de a conduce misiuni de poliție în operațiunile de management al crizelor și a participa, ca structură operațională, în misiuni desfășurate sub mandatul Uniunii Europene, al altor organizații sau coaliții internaționale. Scenariile de angajare acoperă toate aspectele operațiilor de management al crizelor: □îndeplinirea funcțiilor de poliție, conform scenariilor de substituire a forțelor de poliție locale de către forțe de poliție internațională; □consolidarea poliției (monitorizare, consiliere, restructurare și instruire); desfășurarea de acțiuni umanitare în cazul dezastrelor naturale sau provocate. Forța poate interveni în termen de 30 de zile, dislocând 800 de jandarmi, inclusiv comandamentul acesteia.

Potrivit propunerii lansate de Comisia Europeană în 2006, organizația urmează să înființeze un **Corp european de pază a frontierelor**. Aceste forțe de intervenție ar trebui să fie extrem de mobile, spre a reacționa imediat, prin deplasarea în zonele conflictuale. Agenția Europeană pentru Managementul Frontierelor Externe (Frontex) se va ocupa de instruirea lor și de acoperirea costurilor operațiunilor. Forțele vor fi puse la dispoziție temporar de către statele membre, pentru o durată determinată. În caz de criză, nucleul stabil de efective poate fi completat, dacă este necesar, cu un număr de agenți naționali, preselecți, considerați ca rezervați mobilizați în timp scurt de Instanța comună a practicienilor frontierelor exterioare.

Decizia Comitetului Militar din ianuarie a.c. preconizează o creștere a numărului și importanței misiunilor de securitate ale Uniunii, reorganizarea misiunii din Bosnia (reducerea de la 6500 la 2500 a numărului de militari), cu divizarea în unități mai mici, denumite echipe de observare și legătură, ce vor staționa aici (transformare ce va începe în a doua parte a anului), ca și asigurarea echipamentului necesar grupărilor de luptă cu reacție rapidă pentru acțiunile „air and maritime lift“, ce sunt considerate punctele slabe ale UE în domeniul gestionării crizelor și misiunilor de pace din afara teritoriului acesteia. În plus, este foarte promițătoare și decizia lansării unui program de cercetare pe 7 ani, în valoare de 1,4 miliarde euro, pentru dezvoltarea tehnologiilor necesare asigurării „homeland security“.

Sporirea autonomiei operaționale a structurilor UE se va putea realiza, în viitor, prin crearea unor instituții și structuri militare similare celor ale NATO, în special în domeniile informațiilor strategice, comunicațiilor permanente, de supraveghere și cercetare tactică, precum și de transport și logistice la nivel strategic și tactic³⁶.

În ianuarie 2005 a devenit operațională **Agenția Europeană de Apărare (EDA)**, care sprijină statele membre în eforturile de îmbunătățire a capacităților de apărare în domeniul managementului crizelor. În 2006, domeniile prioritare ale Agenției au fost: realimentarea în aer, transportul strategic (înzestrare, analiza cerințelor, noi sisteme de elicoptere grele, nave rapide), sistemele de tip C3, comunicațiile prin satelit, captarea de imagini (sateliți, avioane fără pilot).

A.2. Structuri civile ale UE

Consiliul European din iunie 2004 a adoptat un Plan de acțiune în domeniul managementului crizelor civile, acesta vizând: □constituirea unor **echipe multifuncționale**, rapid dislocabile; îmbunătățirea interoperabilității, a procedurilor privind susținerea tehnică a unei operații (aspectele financiare și achizițiile), precum și dezvoltarea unui nou Obiectiv global în domeniul civil.

Pe baza evoluțiilor anterioare în domeniul capacităților civile ale UE, Consiliul European din decembrie 2004 a aprobat Obiectivul Global Civil 2008, care prevede ca Uniunea să fie capabilă să lanseze simultan misiuni de gestionare a crizelor civile, cu diferite grade de angajare, rapid dislocabile (30 de zile), posibil și pentru perioade lungi de timp. Operațiunile civile vor fi lansate autonom, comun sau în strânsă cooperare/conducere cu o operație militară a UE, iar în cadrul acestora, un rol important îl va avea **Celula Civil-Militară**.

În cursul anului 2006, s-a realizat operaționalizarea **Echipelor de Răspuns la Crize (Crisis Response Teams - CRT)**, parte a dezvoltării capacității operaționale în domeniul managementului crizelor civile. Acestea sunt constituite din experți civili în diferite domenii (achiziții, logistică, sisteme de comunicații), care participă la misiuni de prospectare și evaluare a situației din teren, înainte de lansarea operației propriu-zise și în fazele inițiale ale acesteia. Până la finele anului 2006, trebuia să fie disponibilă o rezervă de 100 astfel de experți.

³⁶ Vezi, mai în detaliu, Embracing the European Union as An International Security Actor – A Strategy for Action. Grupul de la Vermsberg, Bertelsmann Fondation Publishers, Gutersloh, 2000, pp.17-25.

B. Operații (misiuni) ale UE

Structurile operaționale realizate la nivelul UE după 2000 au deja o practică consistentă, procedurile au fost desăvârșite, testate, validate. Câteva operații în teren, militare și de poliție, au fost lansate pe două continente, fie aparținând ONU sau NATO, fie în situație de urgență, multe alte misiuni au fost sau sunt în desfășurare, confirmând viabilitatea deciziilor luate în sfera structurilor UE. Demersul de convergență capacitară, intrat în cea de-a doua fază a sa, va fi dezvoltat și mai profesionist, prin conducerea de către Agenția specializată constituită în probleme de armament.

În prezent, UE poate executa trei tipuri de operații (misiuni): militare, civil-militare și civile. Până acum, Uniunea a întreprins patru operații militare (ARTEMIS – R. D. Congo, CONCORDIA – FYROM, ALTHEA – Bosnia și Herțegovina și EUFOR RD Congo), două misiuni civil-militare (de sprijin al misiunii AMIS II a Uniunii Africane în Darfur și de asistență la frontiera dintre Moldova și Ucraina - EUBAM) și zece misiuni civile (Misiunea de poliție în Bosnia și Herțegovina – EUPM, Misiunea de poliție PROXIMA în FYROM, Misiunea EUJUST THEMIS în Georgia, Misiunea EUPOL KINSHASA în R. D. Congo, Misiunea EUSEC în R.D.Congo, Misiunea EUJUST LEX în Irak, Misiunea de observare în Aceh (MOA) în Indonezia, Misiunea EUPOL COPPS în Teritoriile Palestiniene, Misiunea EUBAM RAFAH în Teritoriile Palestiniene și Misiunea EUPAT în FYROM).

Potrivit specialiștilor, deși o asemenea împărțire este acceptată, în realitate, o distincție între operațiile civile și cele militare în cadrul PESA este greu de făcut. Numeroase misiuni civile implică sprijin militar, așa cum operații militare sunt urmate de misiuni civile sau de programe de asistență și dezvoltare ale Comisiei Europene. Operațiile de gestionare a crizelor sunt desfășurate de UE fie apelând la capacitățile și resursele NATO, fie autonom.

B.1. Operații (misiuni) în Balcanii de Vest

Operația EUFOR ALTHEA (lansată la 2 decembrie 2004), cea mai importantă misiune militară condusă de UE în Bosnia și Herțegovina, se desfășoară cu ajutorul capacităților NATO, în baza Acordurilor Berlin Plus, și vizează menținerea unui mediu de securitate sigur, în vederea implementării prevederilor Acordului de la Dayton. Nivelul Forței este de 6.300 militari (sub cel inițial, fixat la 7.000), reprezentând contribuții din partea a 22 state membre UE și a 11 state-terțe. Pe lângă responsabilitățile militare, EUFOR poate acționa în sprijinul Reprezentantului Special al UE

în Bosnia, prin susținerea luptei împotriva crimei organizate, și include Unitatea de Poliție Integrată, plasată sub comandă militară.

Misiune de gestionare a crizelor de mare anvergură a UE, Althea este de tipul operație de menținere a păcii, iar faza în gestionarea crizei – de stabilizare/reconstrucție.

Structura militară a operației cuprinde: un stat major, o componentă de poliție militară integrată și trei Task forces – prima, în zona de nord, sub comandament finlandez, a doua, în zona de nord-vest, sub comandament britanic, și a treia, în zona de sud-est, sub un comandament asigurat prin rotație, de Franța, Italia, Spania și Germania. Fiecare din cele trei pachete de forțe dispune de o capacitate de reacție (companii de manevră) și o capacitate de vigilență operațională, organizate într-o unitate de informații și recunoaștere și o unitate ușoară de legătură și observare, constituită din echipe repartizate în teritoriu pe baza împărțirii administrative a țării. Potrivit acordurilor NATO – UE Berlin Plus, operația Althea utilizează mijloace de planificare, de comandament și de comunicații ale NATO.

EUPM BiH (Misiunea de Poliție a UE în Bosnia și Herțegovina) a fost prima misiune de management al crizelor civile, care a avut ca obiectiv sprijinirea procesului de reformă și modernizarea forțelor de poliție din Bosnia. Misiunea acordă și asistență în domeniul instruirii și în lupta împotriva crimei organizate și a corupției. A fost lansată la 1 ianuarie 2003, având un efectiv de peste 500 ofițeri de poliție, din 33 de țări (inclusiv nouă state-terțe). În mai 2006, misiunea număra aproximativ 880 persoane³⁷.

Activitățile civile și ale UE în Bosnia și Herțegovina sunt derulate în cadrul abordării integrate a Reprezentantului Special al Uniunii în zonă. Părerile unor specialiști merg spre completarea misiunii cu alte forțe (unitate de elită de luptă contra criminalității), care să asigure o mai mare eficacitate acțiunilor acesteia.

Operația CONCORDIA a fost prima misiune militară lansată de UE în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (FYROM) și derulată, cu recurs la mijloacele și capacitățile NATO, în perioada 18 martie 2003 – 15 decembrie 2003. Reprezentând un test al funcționării Acordurilor Berlin Plus, misiunea a înlocuit operația Alianței, Allied Harmony, și a avut ca scop asigurarea unui mediu sigur pentru implementarea Acordurilor de la Ohrid. Faza din gestionarea crizei pe care se înscrie operația este cea de prevenire.

³⁷ Esther BARBE și María A. SABIOTE, “Las misiones de la Política Europea de Seguridad y Defensa”, *Dossier Especial del Observatori de Política Exterior Europea*, No. 4, mayo 2006, Bellaterra (Barcelona), Institut Universitari d’Estudis Europeus.

La misiune au luat parte 350 militari, din 26 de state membre și țerte.

EUPOL PROXIMA (Misiunea de Poliție a UE în Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei) a reprezentat continuarea în plan civil a misiunii Concordia. A fost lansată la 15 decembrie 2003, cu un personal de aproximativ 200 experți (ofițeri de poliție), și a fost încheiată la 14 decembrie 2005. A avut ca obiectiv sprijinirea poliției locale în lupta împotriva corupției și promovarea standardelor europene în domeniu.

EU Police Advisory Team (EUPAT), cu obiectiv de consiliere, în ordine fiind cea de-a treia misiune a Uniunii în FYROM, a înlocuit, în ianuarie 2006, misiunea Proxima, cu scopul de a asigura o tranziție lină de la instrumentele PESA către proiectele comunitare, gestionate de Comisia Europeană. Personalul misiunii: 30 polițiști.

B.2. Misiuni în Africa

Operația ARTEMIS (13 iunie -1 septembrie 2003) este prima misiune militară autonomă *out of area* a UE în Africa (R.D.Congo). Lansată în baza solicitării ONU de sprijin al forței de menținere a păcii a Națiunilor Unite, operația a avut obiectivul de a oferi o Forță temporară de stabilizare (protecția taberelor de refugiați, securitatea aeroportului și a populației civile), până la sosirea unei Forțe consolidate a ONU de menținere a păcii (MONUC). Misiunea a fost una de tip „reacție rapidă”, utilă pentru dezvoltarea ulterioară a proiectului Grupurilor de Luptă. Franța, ca națiune-cadru, a pus la dispoziție structurile de comandă operațională și comandamentul Forței. Nivelul Forței a fost de 2.000 de militari (cea mai mare parte, 1.700, fiind militari francezi). La misiune au contribuit alte 21 state membre și trei state nemembre (Brazilia, Canada și Africa de Sud).

EUPOL Kinshasa, misiune de poliție civilă *out of area* (lansată la 30 aprilie 2005 și care urma să se încheie la 31 decembrie 2006, dar a fost prelungită până în 30 iunie 2007), având ca obiectiv sprijinirea activității Unității Integrate de Poliție, derivate din Acordul de la Pretoria (decembrie 2003). Mandatul misiunii este implementat de o echipă de 30 de membri.

Sprijinul UE, prin participarea Germaniei, Belgiei și Ungariei, cu personal, și a altor șase state țerte, financiar, este exclusiv de consiliere, în scopul creșterii capacității de coordonare a forțelor de poliție congoleze, responsabilitatea menținerii ordinii și siguranței publice aparținând autorităților congoleze.

EUSEC Kinshasa, misiune civilă *out of area* a UE în R.D.Congo, prin care s-a urmărit sprijinirea reformei sectorului de securitate din țară. Lansată la 8 iunie 2005, misiunea urma să se încheie la 2 mai 2006. Dimensiunea ei a fost redusă, având în componere 8 experți, detașați din state membre, a căror sarcină o reprezenta consilierea autorităților congoleze, în cadrul misiunii Forței de menținere a păcii a Națiunilor Unite din R.D.Congo, pe durata procesului electoral (iunie-octombrie 2006).

Operația EUFOR R.D.Congo (30 iulie – 30 noiembrie 2006), cea de-a patra operație a UE în această țară africană și a doua cu caracter militar în zonă. În cadrul ei, Germania, Franța, Spania, Belgia, Portugalia și Suedia participă cu 1.450 de militari, la sprijinul operației de menținere a păcii a Națiunilor Unite MONUC, pe timpul alegerilor din R.D.Congo. Operația a fost planificată să desfășoare 800 de militari de menținere a păcii în Kinshasa (elementul avansat) și alți 800 în Gabon (elementul de rezervă, o forță de intervenție imediată în cazul în care elementul avansat ar fi necesitat forțe suplimentare sau ar fi fost necesară evacuarea sa).

Misiunea UE de sprijin al AMIS II (18 iulie 2005), a inclus 16 ofițeri de poliție, 19 experți în planificare militară și logistică și 11 observatori militari, și este prima misiune civil-militară a UE în folosul Misiunii AMIS II a Forței de menținere a păcii a Uniunii Africane în Sudan (care acordă asistență în procesul de creare a încrederii, protecție a civililor și ajutor umanitar, asigură îndeplinirea Acordului de încetare a ostilităților de la N'Djamena, din 8 aprilie 2004). Este o misiune în coordonare cu NATO, la care iau parte: Austria, Danemarca, Franța, Italia, Țările de Jos, Suedia și Regatul Unit. Misiunea include două componente: una civilă (de consiliere a conducerii poliției sudaneze de la toate nivelurile, de sprijin în formarea personalului componentei civile a poliției și al unei unități de poliție pentru Secretariatul Uniunii Africane) și una militară (pentru asistență tehnică și de planificare la toate nivelurile misiunii AMIS II, cu includerea structurii de coordonare a sprijinului logistic, de observatori militari, în cadrul planului de întărire a misiunii, de instruire a trupeii și observatorilor africani, de transport strategic și tactic, precum și de observare aeriană).

B.3. Orientul Mijlociu și Asia de Sud-Est

Misiunea de Poliție în teritoriile palestiniene (**EU COPPS**) – **Biroul UE de coordonare a sprijinului poliției palestiniene**, este prima misiune

cu caracter civil în Orientul Mijlociu, prin care UE sprijină Autoritatea Palestiniană în îmbunătățirea poliției civile și a capacității de impunere a legii și ordinii, acordă asistență în implementarea Planului de Dezvoltare a Poliției Civile Palestiniene și consiliere și sprijin pentru reforma judiciară. Misiunea, cu un mandat de 3 ani, este compusă din aproximativ 33 experți naționali. Se desfășoară în perioada 1 iunie 2006 – iunie 2009.

Misiunea de Asistență a UE la punctul de frontieră Rafah, **EU BAM Rafah**, prima misiune de securitate a UE în Orientul Mijlociu, a fost lansată la 25 noiembrie 2005, când s-a deschis punctul de frontieră respectiv, în contextul retragerii israeliene din Gaza. Desfășurată până la 25 decembrie 2006, de un personal de 70 persoane, din șase țări membre și una terță, reprezintă o prezență ce mijlocește construcția încrederii între ANP și Israel în acest punct crucial.

EUJUST LEX, misiune civilă de consolidare a statului de drept în Irak (1 iulie 2005 – 30 iunie 2006), prin dezvoltarea sistemului juridic și de poliție irakian. Misiunea a constat în furnizarea de asistență și instruire, în statele membre UE sau în regiune, pentru 770 de judecători, procurori, ofițeri de poliție și cadre din sistemul penitenciarelor irakiene. Misiunea a fost coordonată de 16 specialiști la Bruxelles și 5 funcționari la Bagdad, în funcții de legătură cu autoritățile irakiene.

Misiunea de Monitorizare în Aceh (declanșată la 15 septembrie 2005), s-a lansat de către Consiliul European, în contextul solicitării guvernului indonezian și mișcării separatiste GAM, pentru demobilizarea și dezarmarea forțelor rebele, re poziționarea forțelor militare și de poliție și reintegrarea membrilor GAM. Este prima misiune a UE în Asia, organizată în colaborare cu ASEAN. La misiune iau parte 230 persoane neînarmate (130 de la UE și 100 de la ASEAN).

B.4. Caucazul de Sud și Europa de Est

EUJUST Themis, prima misiune de tip „stat de drept“ a UE (derulată în Georgia, în perioada 16 iulie 2004 – 15 iulie 2005), având ca obiectiv susținerea reformei sistemului juridic și sprijinul controlului și supravegherii frontierelor. La misiune, au participat 13 experți civili europeni și 14 persoane din staff-ul local.

EUBAM, misiune de asistență a UE la granița dintre R. Moldova și Ucraina, inclusiv în sectorul transnistrean, cu obiectivul de a susține activitățile de prevenire a traficului de persoane și bunuri, precum și de blocare a proliferării armelor și fraudelor vamale. Misiunea a fost lansată în decembrie 2005 și a devenit pe deplin operațională începând cu 15 ianuarie 2006, vizând pregătirea și consilierea oficialilor, pentru îmbunătățirea cooperării la graniță și facilitarea schimbului de informații între cele două țări. Mandatul a fost de doi ani, cu posibilitatea de a fi extins. Structura misiunii include un șef, 70 de experți naționali și 50 de experți locali.

C. Indicatori de analiză a tipurilor de structuri militare și civil-militare folosite de UE în gestionarea crizelor și conflictelor armate

- indicator de raționalitate a structurii, dat de nevoile reale ale misiunii;
- statutul forței;
- indicatori de calitate (nivelul instruirii, încadrare, dotare);
- organizarea internă;
- nivelul de competențe (gradul de specializare) al structurii;
- indicatori de viabilitate a structurii (putere de foc, coeziune, sinergie, capacitate de sprijin și de logistică, fiabilitatea sistemelor, securitatea sistemelor de informații și comunicații, alte potențialități);
- indicator de management (capacități de gestionare, de pregătire a forței);
- indicator de capacitate de evoluție posibilă (de adaptabilitate);
- indicatori de operaționalitate (experiență în misiuni anterioare, logistică, capacități de transport strategic, comunicații, informații, capacitate de autoprotecție);
- indicatori de reușită a misiunii (performanța structurii, stabilitatea structurii);
- indicatori de răspuns;
- indicatori de risc;
- indicatori de independență financiară (capacitate de mobilizare a fondurilor necesare, costuri);
- indicatori de parteneriat (natura parteneriatului cu alte structuri, perenitatea relației, modul de stabilire a parteneriatului, gradul de reciprocitate, starea de contractualizare, gradul de dependență de alte structuri);

- indicatori socio-politici (consolidarea legăturilor sociale, impactul asupra mediului, a comunităților locale etc.).

2.3.1.3. Structuri NATO

NATO este cea mai puternică și cea mai eficientă structură militară și politico-militară de apărare și de securitate din câte au existat vreodată. Alianța, care reunește țări democratice cu tradiții și roluri deosebite în configurarea mediului de securitate, are un rol foarte important în gestionarea conflictualității actuale și viitoare. Pentru ca deciziile care se iau să fie corecte, realiste și eficiente, conform principiilor de alcătuire și funcționare a Alianței, în procesul de transformare, s-au realizat structuri mai suplă, adaptate foarte bine împrejurărilor.

NATO dispune de structuri civile și de structuri militare.

Structuri civile

Consiliul Atlanticului de Nord (NAC)

A fost creat prin Tratatul Atlanticului de Nord, potrivit articolului 9, având autoritate politică și putere de decizie. Se reunește de mai multe ori pe an, la nivel de miniștri de apărare, miniștri de externe și, periodic, la nivel de șefi de state și de guverne (summit-ul de la Washington din 1999, summit-ul de la Praga din 2002, summit-ul de la Istanbul din 2004 etc.). De asemenea, la nivel de ambasadori (reprezentanți permanenți), se reunește în fiecare săptămână.

Consiliul are abilitatea și capacitatea de a crea organisme care-i sunt subordonate. Există, la ora actuală, în jur de 40 de comitete formate din reprezentanți ai țărilor membre, dintre care: comitetul militar și conferința directorilor naționali de armamente.

Secretariatul Internațional

Consiliul este prezidat de secretarul general al NATO, personalitate de rang înalt desemnată de țările membre. Secretarul general conduce Secretariatul Internațional, compus din reprezentanți ai țărilor membre, care este însărcinat cu sprijinirea lucrărilor Consiliului și comitetelor subordonate.

Structuri militare

Comitetul Militar

Este cea mai înaltă autoritate militară a Alianței. Se află sub autoritatea generală a Consiliului Atlanticului de Nord. Este compus din reprezentanți permanenți ai șefilor de state majore ai armatelor. Face recomandări autorităților politice ale NATO în domeniul operațional și stabilește directivele pentru marile comandamente ale NATO.

Statul Major Militar Internațional

Este compus din personal militar detașat de către țările membre și secondează Comitetul Militar. Elaborează planuri, efectuează evaluări și recomandă o doctrină pe probleme militare supuse Comitetului Militar spre examinare.

Comandamente ale structurii militare integrate:

- Comandamentul Aliat pentru Operații (Alliance command for operation (ACO));
- Comandamentul Aliat pentru Transformare (Alliance command for transformation (ACT))

Agenții ale NATO

NATO dispune, în mod progresiv, de agenții pentru satisfacerea nevoilor de ansamblu sau ale țărilor membre. Anumite agenții sunt însărcinate cu activități generale, cum ar fi standardizarea, cercetarea și tehnologia, dezvoltarea mijloacelor de comunicare și de comandament sau cu mentenanța.

Forța de Reacție Rapidă a NATO (NATO Response Force – NRF)

Se constituie din contingente de forțe care se rotesc la șase luni. Comandamentul Suprem al Forțelor Aliate din Europa (SACEUR) este însărcinat cu antrenarea și certificarea NRF. În caz de angajare, de îndată ce Consiliul NATO a luat decizia politică de a activa forța de reacție, aceasta este plasată sub comanda SACEUR. Forța de intervenție pot fi condusă dintr-un cartier general fix sau mobil, terestru sau ambarcat, la al doilea nivel de comandament NATO.

NRF trebuie să fie în măsură să îndeplinească misiuni de luptă împotriva terorismului internațional, în combaterea proliferării ADM și de evacuare a civililor în caz de pericol.

NRF a atins capacitatea operațională în octombrie 2004.³⁸

³⁸ http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg/kcxml/04_Sj9SPykssy0xPLMnMz0vM0Y_QjzKLi4w3DgsCSYGYRqbm-pEwMV-P_NxU_aC0InIv_OD9gtyIckdHRUUAiw7GgQ!!/delta/base64xml/L3dJdyEvd0ZNOUFzOUMvNEIVRS82XzlfM1ZV

Structura NATO este flexibilă, transformabilă și adaptabilă oricăror cerințe ale situației.

(Anexa nr. 6)

2.3.1.4. Forțele de intervenție (acțiune, reacție) rapidă imediată

În căutarea de soluții pentru contracararea acțiunilor militare care se declanșau în timp scurt, cu finalități politico-militare majore, statele occidentale și, apoi, URSS, și-au constituit, încă de acum 15-20 de ani, forțe de acțiune (reacție, intervenție) rapidă. Denumită ca atare sau nu, această categorie de forțe suplina neajunsurile structurilor militare angajate după principii clasice, dictată de limite tehnice și organizatorice, precum și de proceduri de proiectare și angajare mult prea greoaie.

După încetarea Războiului Rece, misiunile armatelor au fost modificate, fapt ce a determinat schimbări conceptuale pe măsură. Principalele caracteristici ale forțelor militare erau, până în acel moment, următoarele:

- masivitatea;
- acțiuni statice, reactive, regionale și de uzură;
- logistică punctuală.

Apoi, înțelegerea principiului conform căruia „prosperitate fără securitate nu poate exista“ a determinat extinderea geografică a problemelor de securitate și lărgirea viziunilor, de la aspectele pur militare la cele politice, economice, sociale, de mediu și de altă natură. Astfel, forța armată a secolului al XXI-lea se cerea să devină:

- mobilă;
- proactivă;
- manevrieră;
- capabilă să desfășoare acțiuni globale, dar precise;
- cu o logistică integrat-distributivă.

Drept răspuns la provocările mileniului al III-lea, specialiștii militari au inițiat și dezvoltat noi concepte de ducere a acțiunilor militare. Alături de Network Centric Warfare (Războiul bazat pe Rețea), Rapide Reaction Force (Forța de Reacție Rapidă) și Response Force (Forța de Răspuns) sunt doar câteva dintre cele mai revoluționare concepte.

Forța de Reacție Rapidă Europeană

Decizia pentru crearea unei Forțe de Reacție Rapidă Europeană (FRRE) a fost luată în decembrie 1999, la Helsinki, ca urmare a

învățămintelor deloc favorabile Europei desprinse din situațiile de criză de până atunci, îndeosebi din neputința europeană de a rezolva criza din Kosovo, fără sprijinul masiv al Statelor Unite ale Americii. La conferința asupra capacităților din 20-21 noiembrie 2000, de la Bruxelles, s-a configurat Forța de Reacție Rapidă Europeană (FRRE), care urma să aibă 100.000 de oameni, 400 de avioane de luptă și 100 de nave. Toate țările UE, cu excepția Danemarcei, o parte dintre țările NATO și dintre țările candidate la UE au anunțat atunci că vor pune la dispoziție mijloace militare, astfel încât, în 2003, această structură să devină operațională.

Exista, desigur, o experiență în acest sens, întrucât, în iunie 1995, fusese creată o Forță de Reacție Rapidă compusă din 4.500 oameni (Franța, Marea Britanie și Olanda), care avea ca misiune să protejeze forțele europene angajate în procesul de rezolvare a crizei iugoslave și de menținere a păcii în cadrul misiunii FORPRONU.

Deși, în 2000, persistau încă unele dificultăți politice, structurale și materiale care puneau oarecum la îndoială realizarea unui asemenea proiect al creării unei FRR europene, el a fost totuși aprobat și acceptat. S-a constatat că UE depinde în întregime, din punct de vedere militar, de Statele Unite în ceea ce privește operațiile de anvergură: informații, comandă și control, informația prin satelit, realimentarea aeronavelor în zbor, munițiile ghidate prin GPS, proiecția forțelor, operațiile psihologice etc. Incapacitatea Europei de a-și rezolva singură problemele mai fusese relevată și în cazul crizei din Bosnia din 1992 și 1995. La Petersberg, în 1992, fuseseră definite aceste misiuni și inserate, în 1997, în Tratatul de la Amsterdam. Ele cuprind acțiuni umanitare și de evacuare, menținerea păcii și gestionarea crizelor, inclusiv restabilirea păcii prin operații rapide și de înaltă intensitate, de tipul celei desfășurate atunci în Kosovo.

La Helsinki, s-au fixat condițiile necesare pentru ca astfel de misiuni să poată fi îndeplinite: capacitatea acestei forțe trebuia să fie de valoarea unui corp de armată, adică în jur de 60.000 de oameni, sprijiniți de 400 de avioane și 100 de nave de luptă, capabilă să se desfășoare în 60 de zile și să rămână timp de un an în teatrul de operații.

În cursul anului 2000, s-a făcut evaluarea acestor capacități, luându-se în considerație un scenariu dificil (separare/prevenție) și unul ușor (ajutor umanitar/evacuarea refugiaților). S-a ajuns la concluzia că este necesară această forță de 100.000 de oameni (60.000 pentru forțele terestre, 30.000 pentru forțele aeriene și navale și 10.000 pentru elemente logistice și de stat major). În același an, s-a întocmit și un catalog cu contribuția fiecărei țări, după ofertele făcute.

La 20 noiembrie 2000, la Bruxelles, fiecare țară membră a UE, cu excepția Danemarcei (care nu a acceptat aplicarea Tratatului de la

Amsterdam), a făcut cunoscut Consiliului European angajamentul său privind participarea la FRRE. În detaliu, aceste angajamente se prezintă astfel:

- ◆ **Germania:** 13.300 oameni, 93 de avioane de luptă, 3 avioane de supraveghere, 35 avioane de transport, 40 elicoptere și 20 de nave;
- ◆ **Austria:** 2.000 oameni (un batalion de infanterie blindată, un batalion de infanterie ușoară, o companie de apărare NBC, o companie de ajutor umanitar și elemente de sprijin – unități de transport, elicoptere, geniu);
- ◆ **Belgia:** 3.000 oameni (o brigadă mecanizată), 12 avioane F-16, 11 avioane C-130 și 2 Airbus, 2 fregate, o navă de sprijin și 6 dragoare;
- ◆ **Spania:** 6.000 oameni (o brigadă mecanizată, un escadron mecanizat, o companie aeromobilă, o companie amfibie, un stat major terestru tip divizie și un stat major aerian), 40 avioane de luptă și de transport, un grup aero-naval în jurul portavionului „Principe Asturias“;
- ◆ **Finlanda:** 2.000 oameni;
- ◆ **Franța:** 12.000 oameni, dintre care state majore la nivel strategic și operativ, 75 avioane, dintre care 29 de transport, 12 nave, inclusiv portavionul „Charles de Gaulle“ și două de transport amfibii;
- ◆ **Marea Britanie:** 12.500 oameni (o brigadă blindată, mecanizată sau aeromobilă, o brigadă amfibie și diverse elemente de sprijin), 72 avioane de luptă, 18 nave dintre care și un portavion, 2 submarine nucleare, 4 distrugătoare/fregate și un portelicopter;
- ◆ **Grecia:** 4.000 oameni (o brigadă mecanizată), 30 avioane de vânătoare-bombardament și 4 avioane de transport, 6 nave de suprafață și un submarin;
- ◆ **Irlanda:** 800 oameni (un batalion de infanterie), 5 elicoptere de transport;
- ◆ **Italia:** 12.000 oameni (4 brigăzi, dintre care una aeromobilă, un batalion de infanterie marină și 230 carabinieri), 47 avioane de luptă, 22 avioane de sprijin și elicoptere, 19 nave;
- ◆ **Luxemburg:** 100 oameni;
- ◆ **Olanda:** 5.000 oameni (o brigadă blindată);
- ◆ **Portugalia:** 1000 oameni;
- ◆ **Suedia:** 1500 oameni.

În total: 60 de batalioane, 4 portavioane, 31 fregate, 9 submarine de atac, 400 avioane de luptă, 29 avioane de realimentare, 161 avioane de transport cu rază de acțiune medie și lungă.

La acestea se adaugă și celelalte țări membre NATO sau candidate la UE, astfel:

- ◆ **Turcia:** 5.000 oameni (o brigadă de infanterie motorizată), 40 avioane F-16 și 2 avioane de transport, 2 fregate, un submarin și o navă de sprijin;
- ◆ **Norvegia:** 3.500 oameni;
- ◆ **România:** 1.200 oameni;
- ◆ **Cehia:** 1.000 oameni;
- ◆ **Slovacia:** 450 oameni;
- ◆ **Ungaria:** 350 oameni.

În total, FRRE dispune, la ora actuală, de: 87.000 oameni (cifra se apropie de 100.000, fiecare țară asigurând rezerve substanțiale în acest sens)³⁹.

La vremea respectivă, au fost numeroase discuții privind relațiile FRRE cu NATO. O *armată europeană* nu putea fi percepută ca binevenită, de îndată ce există o *alianță euro-atlantică* foarte puternică și care funcționează foarte bine. Dar, așa cum se știe, FRRE lasă fiecărei țări controlul politic asupra contingentului propriu. Nu este vorba de o armată europeană, ci de o Forță Europeană de Reacție Rapidă, complementară NATO, ceea ce este cu totul altceva.

Pentru ca o astfel de forță să poată avea o mobilitate tactică și strategică necesară și efectivă, era nevoie de achiziționarea a încă 185 de avioane de transport la mare distanță A-400 M și continuarea programului pentru realizarea elicopterului mijlociu NH-90. La acestea se adaugă sisteme de supraveghere în teatru (sateliți, stații terestre și navele corespunzătoare, avioane și alte mijloace), pentru rețeaua senzorilor de informație, supraveghere și recunoaștere (ISR) și mijloace de analiză, în rețelele centrale de conducere. Situația se va ameliora în 2005, după lansarea sateliților Helios 2, SAR Lupe și Cosmos-Skymed Pleiade. Europa este în curs de a-și îmbunătăți semnificativ mijloacele aeriene de transport strategic, precum și sistemele de arme de mare precizie.

Constituirea FRRE este un prim pas într-un proiect mai ambițios al UE de a-și crea propria componentă militară. Dar constituirea acesteia necesită din partea Europei un nou mod de înțelegere a politicii de securitate

³⁹ În luna mai 2003, miniștrii apărării din țările UE, reuniți la Bruxelles, au anunțat că FRRE este operațională, fiind în măsură să îndeplinească un „larg avantaj” de operații de menținere a păcii (http://fpfre.peopledaily.com.cn/french/200305/20/fra20030520_61090.html).

și apărare. Statele membre ale UE au un PIB comparabil cu cel al Statelor Unite, însă alocă numai 65%⁴⁰ din cât alocă Washingtonul pentru propriile forțe armate.

Totodată, renunțarea la tradiționala organizare a apărării și a investițiilor în apărare pe nivelul național nu poate să asigure dezvoltarea și fructificarea avantajelor economice ale combinării resurselor statelor UE.

Forța de Răspuns a NATO (NRF)

Forța de Răspuns a NATO (NRF) este o structură de tip *joint*, multinațională, *high tech*, flexibilă, desfășurabilă, interoperabilă și sustenabilă în teatru.

Este adică acea forță de care are nevoie Alianța pentru a interveni prompt oriunde se ivește o situație de criză și se impune acțiunea prin forță. Această forță este în măsură să acționeze atât izolat, cât și ca element înaintat al unei forțe mult mai puternice, ca o avangardă sau ca o forță de reacție rapidă.

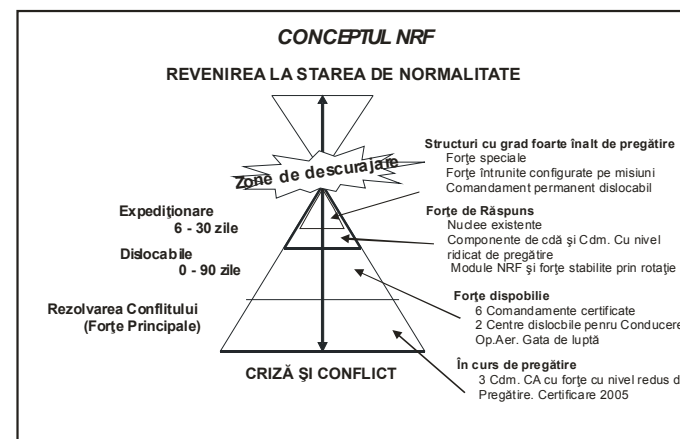
De aceea, ea trebuie să fie în măsură să îndeplinească întreaga gamă de misiuni ale Alianței. Se prevede ca, atunci când NATO o va folosi, ea să fie în măsură să se desfășoare în cinci zile și să se poată autosusține în teatru cel puțin o lună. NRF este unul dintre cele mai concrete și mai eficiente elemente ale transformării Alianței.

Ea se află în centrul acestei transformări. Iar esența acestei transformări este *reacția rapidă*. Ca și FRR europeană, NRF se constituie prin contribuția țărilor membre NATO. NRF și FRRE sunt privite de toți aliații ca fiind structuri necesare, moderne, compatibile între ele și complementare.

Spre deosebire de FRRE, care este, în principiu (dar nu în exclusivitate) destinată să îndeplinească misiuni de tip Petersberg, NRF este o structură de luptă, destinată să acționeze, în timpul cel mai scurt, pentru îndeplinirea oricărei misiuni din panoplia Alianței, pe cele trei mari paliere:

- ◆ desfășurarea de forțe pentru descurajarea unei agresiuni;
- ◆ desfășurarea ca forță autonomă pentru operații de apărare colectivă tip articol 5 sau non-articol 5 (gestionarea crizelor, operații de stabilitate);
- ◆ desfășurarea ca prim element al unei structuri de forțe mult mai mari.

Decizia pentru constituirea acestei structuri a fost luată de șefii de state și de guverne la summit-ul de la Praga din noiembrie 2002 și a fost aprobată în iunie 2003, cu ocazia reuniunii miniștrilor de externe de la Bruxelles.

Sursa: NATO Response Force, <http://www.dgap.org/biz/veransfaltung> Praes.

La summit-ul de la Praga, s-a convenit ca NRF să devină operațională cel târziu în octombrie 2004, iar capacitatea operațională deplină să fie atinsă până în octombrie 2006. Conceptul NRF trebuie înțeles în contextul eșecului Inițiativei de Capacități de Apărare (DCI), care urmărea reducerea diferențelor dintre capacitățile și tehnologiile militare americane și europene, prin focalizarea achizițiilor comunitare și eforturilor bugetare pe următoarele domenii-cheie⁴¹:

- mobilitatea și dislocabilitate;
- capacitate de susținere în teatru;
- angajare în tot spectrul operațional;
- capacitate de supraviețuire;
- comunicații interoperabile.

Din păcate, alocațiile bugetare europene nu au putut asigura atingerea scopurilor propuse. Summit-ul de la Praga a consfințit înlocuirea conceptului DCI cu PCC (Angajamentul de Capabilitate). Schimbarea numelui nu a fost un act final. Aceasta a fost impusă de înlocuirea a trei scopuri generale: un punct de plecare nou, într-o nouă abordare;

⁴⁰ Olga Popistașu, Oana Maria Ursu, *Noua politică de securitate. Noile forțe militare ale NATO și UE*, în *Studii de securitate*, nr. 1/2004, p. 3.

⁴¹ Kugler Hans Binnendijk, *Transforming European Force*, în *The International Institute for Strategic Studies*, Survival, vol. 44, nr. 3, 2002, p. 18

concentrarea resurselor asupra capacităților specifice fiecărui partener și sublinierea angajamentului față de Alianță⁴².

Rolul Forței de Răspuns a NATO îl constituie:

- realizarea unei capacități de reacție cu capacități de dislocare rapidă pe teritoriile statelor membre, precum și ale altor state, pentru îndeplinirea întregului spectru de misiuni NATO;
- realizarea interoperabilității forțelor, prin modernizarea echipamentului și tehnicii;
- operaționalizarea unor concepte și inițiative;
- asigurarea capacităților C4I adecvate, securizate și interoperabile;
- optimizarea cheltuielilor militare, reorientarea programelor de achiziții;
- nucleu de forțe care va constitui modelul de bază al forțelor NATO.

Pentru aceasta, s-a prevăzut ca NRF să fie compusă din forțe aeriene, maritime și terestre, care se vor rota la fiecare șase luni. În principiu, această structură se compune din:

- Forțe terestre de valoare brigadă;
- Forțe maritime până la forța navală a NATO;
- Capabilitate aeriană în măsură să asigure până la 200 de ieșiri de luptă pe zi;
- Structură de comandament pe măsură.

O astfel de forță s-a prevăzut să aibă în jur de 21.000 oameni. NRF va fi pregătită, în mod special, pentru a fi în măsură să fie desfășurată în 7-30 de zile în puncte sensibile de pe mapamond și va rămâne operațională până la trei luni.

Incompatibilitățile tehnice și problemele de interoperabilitate vor fi rezolvate prin participarea tuturor, astfel:

- Munițiile de precizie vor fi realizate de un consorțiu compus din Olanda, Canada, Belgia, Danemarca și Norvegia;
- Vehiculele aeriene fără pilot vor fi furnizate de Italia, Canada, Franța, Spania, Turcia și Olanda;
- Mijloacele de identificare NBC și apărarea împotriva acestora vor fi realizate de Ungaria și Polonia;
- Elemente ale apărării aeriene vor reveni Olandei și Spaniei;

- Va fi folosit, pentru transport, avionul C-17 german, în timp ce un consorțiu va pune la punct un sistem de posibilități de transport aerian comun;
- Realizarea mijloacelor de protecție navală împotriva minelor revine Norvegiei și Germaniei.

Structurile de comandă vor fi reorganizate la nivelurile cele mai înalte în cadrul conceptului de transformare a comenzii NATO, rolurile fiind distribuite între Statele Unite și alți membri ai Alianței. După summit-ul din Turcia din 2004, noii membri NATO, între care și România, au primit și ei sarcini precise în ceea ce privește NRF.

Misiuni pentru FRRE ȘI NRF

<i>FRRE</i>	<i>NRF</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ misiuni umanitare; ▪ misiuni de salvare; ▪ misiuni de stabilitate; ▪ misiunile forțelor combatante în managementul de criză. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ managementul consecințelor (inclusiv NBC); ▪ impunerea păcii (inclusiv gestionarea migrației în masă); ▪ embargo și interdicții; ▪ contraterorismul și operațiuni antiteroriste; ▪ operațiuni de evacuare a noncombatanților; ▪ apărarea antirachetă.

În cadrul modalităților prin care cele două forțe au fost proiectate, dezvoltate și operaționalizate, există o distincție clară între obiectivele și misiunile repartizate fiecăreia în parte: una se bazează pe „intervenții în cazul conflictelor de intensitate scăzută” („Soft power”), iar cealaltă a fost creată și pregătită să rezolve conflictele la un nivel ridicat al spectrului conflictual sau, cu alte cuvinte, să lupte în „conflicte de înaltă intensitate” („hard power”). Pe de altă parte, noua forță a NATO va fi desfășurată în 7 zile, fiind complementară structurilor existente – precum EUROCOP-ul din Strasbourg – și urmează să fie utilizată pentru gestionarea situațiilor critice conflictuale.

NATO și UE caută în prezent căi spre a lărgi cooperarea. Acest lucru s-a întâmplat deja în cazul summit-ului de la Washington, dar este mult mai evident după 11 septembrie 2001. Modul în care se intenționează a fi formate și stabilite relațiile dintre NATO/SUA și UE (Politica Europeană Comună de Securitate și Apărare), cu forțele lor militare – Forța de Răspuns a NATO și Forța Europeană de Reacție Rapidă – va influența securitatea europeană pe termen lung. Forța de Răspuns a NATO, creată și formată să

⁴² www.nato.int/shape/news_2003/07/i030716.htm, NATO lances Response Force.

lupte în „conflicte de înaltă intensitate”⁴³, reprezintă un pas important în adaptarea NATO la noul mediu de securitate.

În ciuda unor discuții și intervenții privind posibila duplicare a eforturilor de apărare și competiția potențială între *Forța de Răspuns a NATO și Forța Europeană de Reacție Rapidă*, ele sunt, în realitate, complementare. Acestea ar trebui să ducă la o echitabilă împărțire a poverii între NATO și UE și să întărească simultan ambele organizații, permițând statelor implicate să-și modernizeze sistemele militare, crescându-le abilitatea de a opera împreună. În Europa Occidentală sunt operaționalizate sau în curs de operaționalizare structuri de desfășurare rapidă proiectate să fie puse la dispoziția NATO sau UE în caz de necesitate, astfel:

Corpul 1 Germano-Olandez

Marea unitate este pregătită să acționeze în întreaga gamă de misiuni, în operații de joasă sau înaltă intensitate, precum și în operații de salvare și înlăturare a urmărilor calamităților naturale. Cei 60.000 de militari aflați în organica acestuia pot fi gata de misiune în 20-30 de zile de la primirea ordinului⁴⁴.

Eurocorpul

Este o structură de acțiune rapidă care poate fi pusă la dispoziția NATO sau UE. Cele trei divizii organizate au în componere unități și tehnică de luptă care provin din toate statele NATO și UE⁴⁵.

Corpul Aliat de Reacție Rapidă (ARRC)

Această structură a fost proiectată să poată executa întreaga gamă de misiuni NATO. Corpul se desfășoară la ordinul SACEUR și are următoarele forțe⁴⁶: Divizia 1 Blindată (Marea Britanie); Divizia 1 Blindată (Statele Unite); Divizia 1 Mecanizată (Turcia); Divizia 2 Infanterie Mecanizată (Grecia); Divizia 3 Mecanizată (Italia); Divizia 3 Mecanizată (Marea Britanie).

Corpul Spaniol de Desfășurare Rapidă (NRDC-S)

Acest corp a fost înființat în luna decembrie 2002 și are misiunea să opereze în întreaga gamă de acțiuni NATO sub autoritate regională,

subregională și CJTF⁴⁷. Echipamentul celor trei brigăzi din subordine (spaniolă, portugheză și greacă) este pe deplin transportabil cu avioane de transport C-130.

Corpul de Desfășurare Rapidă Italian (NRDC-I)

Acest corp este desfășurabil în 30 de zile. La dispoziția acestuia se află Divizia 1 Mecanizată italiană și o divizie din Marea Britanie (cu scopuri de instrucție)⁴⁸.

Corpul de Dislocare Rapidă Turc (NRDC-T)

Acest corp poate participa la întreaga gamă de misiuni NATO. În statul major lucrează ofițeri și subofițeri din Canada, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Olanda, Polonia, Spania, Marea Britanie, Turcia și SUA.

NRDC-T are în subordine permanentă: o divizie mecanizată, un regiment mecanizat și un regiment de transmisiuni⁴⁹.

Acestea sunt, la ora actuală, prioritățile europene și euro-atlantice în ceea ce privește reacția rapidă la noile provocări ale mileniului al treilea. Aceste preocupări sunt, totuși, abia la început. Trăim o epocă de mari schimbări, ne aflăm la confluența dintre societatea de tip industrial și cea de tip informațional, iar noua revoluție în domeniul militar încă nu s-a încheiat. Practic, abia începe.

⁴³ Owen Pengelly, *Rapid Reaction Forces: More Questions than Answers* Basic Publications nr. 25, ianuarie 2003.

⁴⁴ Cf. NATO's NATIONS nr. 2/2003, pp. 88-899.

⁴⁵ Ibidem, pp.90-91

⁴⁶ Ibidem, pp. 92.93.

⁴⁷ Ibidem, pp. 94-95.

⁴⁸ Ibidem, pp. 96-97.

⁴⁹ Ibidem, pp.99-102.

CAPITOLUL 3

STRUCTURI ȘI MODALITĂȚI MEDIATICE FOLOSITE ÎN PROCESUL DE GESTIONARE A CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR ARMATE

Crizele există în toate lumea și afectează, într-o formă sau alta, toată lumea. Crizele, ca și conflictele armate, se desfășoară de-acum în văzul lumii, întrucât rețeaua și media permit și impun intensificarea actului de comunicare. O astfel de comunicare nu înseamnă, în mod automat sau implicit, și transmiterea adevărului.

Comunicarea este, totuși, foarte importantă. Rolul mediei și al Internetului este, adesea, hotărâtor în configurarea procesului de gestionare a crizelor și conflictelor armate.⁵⁰

3.1. Rolul mediei în gestionarea crizelor din Orientul Mijlociu

Mijloacele de comunicare în masă au o uriașă forță de influențare a consumatorului de informație, a publicului.

Rolurile mass-media reprezintă atribuțiile, sarcinile și misiunile generale, potențiale care îi revin acesteia în cadrul societății. “Media are rolul de **câine de pază al societății** fiind în același timp oglinda ei”.

Principalele **roluri** ale presei, după Marx, sunt:

- a) **cultural** – ce constă în propagarea culturii către consumator (promovarea culturii maselor);
- b) **formativ** de opinii într-un anumit stil, nu neapărat dezirabil;
- c) **informativ** – de a transmite noutățile;
- d) **propagandistic** – rolul de promovare a valorilor, ideologiilor.

Peter Gross acorda comunicării mediatice și rolul de **substitut** de vectori informativi sociali, având capacitatea de a reforma, schimba mentalități sau structuri, dar și de substitut *al puterii și al opoziției, un substitut pentru clasa politică, care a fost educată abia în ultima vreme, deși incomplet, un substitut pentru sistemul juridic, adesea slab și ineficient, și pentru unele organe de investigație ezitante.*

Rolurile presei sunt conjuncturale. Dintre rolurile mass-mediei se află acela **de a determina sau influența evenimente și situații.**

Rolurile neintenționate ale presei: atitudine civică, politizare, tendințe participative, bulversarea valorilor: care participă toate la dezvoltarea societății civile, prin obișnuirea acesteia cu diversitatea de opinii sau opoziții (tratament mai divers al temelor).

„Războiul mediatic cuprinde întreg spectrul de confruntări, purtate exclusiv în mass-media, atât între presa provenind din tabere adverse aflate în conflict, cât și cele dintre diferitele organe ale mass-media aparținând aceleiași părți, referitoare la războiul în cauză, pentru impunerea propriilor puncte de vedere”⁵¹. Acesta se duce prin toate canalele mediatice: televiziune, radio, presă scrisă, presă on line.

Locul ocupat de media în timpul pregătirii și desfășurării războiului din Irak a confirmat, într-o anumită măsură, evoluția profundă a rolului informației și comunicării în războaiele contemporane.

Concret, în Orientul Mijlociu, începând cu Războiul din Golful Persic din 1990-1991, presa a deținut rolul activ de armă secretă a Coaliției multinaționale. Spre deosebire de conflictele anterioare, datorită evoluției tehnologiei comunicațiilor, ziaristii au devenit independenți de militari. Totodată, Războiul din Golf din 1991 a constituit primul conflict transmis prin mijloace multimedia, folosind drept canal mediatic Internet-ul.

Presa a fost întrebuintată în luptă ca vector de propagandă de către ambele tabere, pentru atingerea scopurilor lor de politică externă, descurajarea și dezinformarea adversarului și întărirea moralului propriei opinii publice. Vaste operațiuni psihologice de descurajare și manipulare s-au desfășurat pe calea undelor, la războiul radiourilor luând parte ambele tabere. Pentru prima dată, presa a fost unul din principalele canale de comunicare a taberelor adverse, atât înainte, cât și după desfășurarea operațiunilor militare. Interviu cu Saddam Hussein, luat de către un reporter al CNN-ului, a provocat emoții diverse și polemice. Imaginile transmise în direct sau imediat după bombardament au ajutat la cunoașterea feței reale a războiului, cu efectele distrugătoare.

Funcția de informare corectă a fost transformată în cea de spectacol. Controlul și cenzura mass-media au fost omniprezente și favorabile Coaliției care dispunea de mijloacele tehnice necesare. Presa internațională nu era pregătită pentru un conflict de o asemenea amploare, neputând face față cenzurii și presiunii militare a Coaliției.

Se poate spune că, în timpul crizei din Golf, s-au desfășurat în paralel mai multe conflicte:

⁵⁰ Thierry Libaert ,LA COMMUNICATION DE CRISE, Dunod, 2005.

⁵¹ Hentea, Călin, PROPAGANDA FĂRĂ FRONTIERE, Editura Nemira, București, 2002, p. 24.

- cel real, dintre armatele aliate și armata irakiană;
- cel propagandistico-mediatic, destinat influențării opiniilor publice din fiecare tabără și justificării acțiunilor întreprinse;
- unul concurențial, dintre ziariștii de război care luptau între ei pentru exclusivitate și „știri fierbinți”.

CNN a fost principalul agent de presă (privilegiat) care a jucat rolul mediatic decisiv în acest conflict.

Sistemul de propagandă irakian, corespunzător modelului totalitar copiat după cel sovietic, a fost de tip piramidal, avându-l în frunte pe Saddam Hussein, iar la bază toate terminalele mediatic, diplomatice sau de influență disponibile. Toate acțiunile de propagandă erau supervizate de Ministerul Culturii și Informațiilor, Partidul Socialist Baas, Consiliul Comandamentului Revoluției și chiar de Saddam.

Au existat trei elemente care au contribuit la difuzarea cu succes a propagandei irakiene:

- enorma atenție a mass-media internaționale, concentrată asupra evenimentelor din Golful Persic, după invadarea Kuweitului;
- marea abilitate a guvernului irakian de a valorifica în interesul său noile tehnologii de comunicații;
- caracterul agresiv și imaginativ al propagandei irakiene.

Strategia mediatică a lui Saddam Hussein a cuprins, încă din prima fază, utilizarea televiziunilor occidentale din Bagdad pentru diseminarea mesajelor irakiene, urmărind descurajarea opiniei publice americane și vest-europene. Acesta a apărut în mai multe imagini terifiante pentru public:

- la 23 august 1990, într-un material filmat cu Saddam și ostatici occidentali, ținând în brațe și jucându-se cu unul dintre ostatici, un băiețel de 5 ani, Stuart Lockwood;
- la 17 ianuarie 1991, se declara Jihadul, prin intermediul presei internaționale;
- la 26 februarie 2003, într-un interviu CBS News, Saddam neagă că a încălcat regulile sancțiunilor.

Strategia dictatorului irakian a fost ineficientă în fața campaniei diplomatice și mediatică a americanilor, pentru care s-au folosit resurse materiale și tehnologice costisitoare. La rândul lor, și saudiții au angajat, pentru o campanie de presă mondială destinată susținerii operațiunii „Scutul Deșertului”, pentru suma de 12 milioane de dolari, firma Hill & Knowlton.

Coaliția multinațională a dus o politică de presă condusă de Pete Williams, asistent al secretarului de stat pentru Apărare. Williams propusese trei niveluri de libertate a mediatizării, primul corespunzător începutului

războiului, al doilea concretizat de momentul maxim de confruntare și al treilea, când situația frontului trecea sub control aliat.

Numărul ziariștilor prezenți în zona de conflict a variat între 800 și 1.600. Închirierea unei transmisii TV prin satelit costa 10.000 de dolari. Mass-media americane nu au ezitat să publice sondaje de opinie neconfirmate care arătau că americanii aveau mai multă încredere în militari decât în corespondenții de război. Mai mult, arătau că opinia publică americană erau de acord cu restricțiile impuse presei!!! De asemenea, acuzația adusă de Tony Blair și George W. Bush lui Saddam Hussein cu privire la existența ADM a reprezentat un vârf al istoriei dezinformării.

În Golf, s-au afirmat și media anglo-saxone. Chestiunea atitudinii media a fost primordială pentru echipa lui Tony Blair.

În războiul psihologic, mass-media a avut un rol crucial. Mijlocul folosit de PSYOPS a fost radioul, pentru chemarea la revoltă împotriva lui Saddam și incitarea minorităților etnice și religioase din Irak prin „propagandă neagră”. Au fost create posturi de radio care păreau să emită de pe teritoriul kuveitian sau chiar irakian, dar, de fapt, emiteau din zonele controlate de aliați („Vocea Irakului Liber”, „Radio Irakul Liber” și „Vocea Golfului”, toate controlate de CIA). Un alt post de radio deosebit de activ a fost „Vocea Americii”, care și-a dublat emisiunile în limba arabă, transmițând pe aceeași frecvență cu Radio Bagdad, cu un emițător foarte puternic.

Irakul a folosit și el posturi de radio pentru ofensiva propagandistică: „Sfânta Mecca”, „Vocea Irakiană a păcii” și „Mama tuturor bătațiilor”.

Altă metodă folosită pentru propaganda de război a fost cea arhicunoscută, a răspândirii unor fluturași cu mesaje și îndemnuri pentru trupele și populația irakiană.

Cea mai eficientă tehnică de manipulare, ce folosește ca suport mass-media, este reprezentată însă de controlul informației (rescrierea istoriei, cenzurarea știrilor, dezinformările, falsificarea realității etc.).

Al Jazeera, de la lansarea sa în 1996 de către emirul Qatarului, a provocat o breșă în câmpul mediatic arab, care, până atunci, fusese controlat de regimuri autoritare. Pentru prima dată, era utilizat un mijloc de presă în limba arabă, ce folosea ultimele tehnologii ale informațiilor prin care se raportau informații din lumea arabă, așa cum nu se făcuse până atunci. Aceasta spărgea tabu-ul adevărului oficial absolut, reda vizibilă opoziție politică, ce fusese încriminată până la acel moment, și regimul de la putere. Al Jazeera a devenit foarte rapid instituția de referință care prezenta fenomenul războiului cu imagini în direct ale victimelor și atrocităților. Informațiile erau de primă mână, imaginile inedite, adesea de exclusivitate, declarații importante sau simptomatice ale liderilor principalei crize locale.

Televiziunea Al Jazeera, numită și „CNN-ul lumii arabe”, se făcuse deja remarcată, datorită interviurilor cu Bin Laden din 1998 și 1999, iar după 11 septembrie a devenit portavocea organizației lui Bin Laden și a organizației Al Qaeda, programele sale fiind atent monitorizate de mass-media occidentală. Al Jazeera este, de asemenea, și cel mai important actor mediatic pentru Afganistan, având mare credibilitate în lumea arabă.

După 11 septembrie, informația a evoluat și mai clar spre funcția ei de armă de luptă, atât ofensivă, cât și defensivă. Dominanța mediatică a Statelor Unite a devenit o cerință de bază pentru câștigarea războiului antiterorist. Ea face parte nemijlocită din strategia acestui război și, fără îndoială, va juca în continuare un rol foarte important în desfășurarea acestuia.

Marea miză a implicat o concurență nemiloasă pentru difuzarea celor mai senzaționale știri, reportaje, declarații, chiar cu riscul asumat al diseminării doar a unor zvonuri sau dezinformări, provenind dintr-una din tabere. Pakistanul a devenit, peste noapte, terenul reporterilor de război din toată lumea. Islamabadul s-a transformat într-o „Mecca a știrilor”, deoarece reprezenta singura punte de legătură cu „lumea civilizată”.

În octombrie 2001, Al Jazeera devenea principalul observator al „războiului antiterorist”. Se inversase fluxul informațional dinspre sud înspre nord. Confirmarea sa în hegemonia mediatică în lumea arabă a venit odată cu debutul celei de-a doua Intifade și a operațiunii contra Irakului,

La 24 martie 2003, a apărut versiunea engleză a site-ului panarab Al Jazeera foarte atacată de hackeri.

La 7 august 2004, Al Jazeera întrerupea programul pentru a difuza în direct o secvență neobișnuită. Primul ministru irakian, Iyad Allaoui, anunța decizia guvernului său de a închide biroul de televiziune satelitară din Bagdad. În luna în care postul Al Jazeera a fost închis, media arabe și internaționale și-au exprimat reprobarea față de această decizie.

Campania de demonizare a funcționat și în cazul lui Bin Laden, dar cu modificări față de cea organizată pentru Saddam Hussein, având mare grijă de a separa liderul de poporul său. Poporul era prezentat drept o victimă inocentă a opresiunii care trebuia „salvată” de propaganda oficială a unui regim criminal.

Războiul din Golful Persic rămâne un moment de referință în istoria conflictelor informaționale, înscriind definitiv armele neletale ale minții și sufletului omenesc în panoplia instrumentelor de luptă ale planificatorilor politici și militari.

3.2. Rolul mediei în gestionarea crizelor din Transnistria

Pe fundalul dezintegrării URSS, un șir de republici sovietice și-au proclamat suveranitatea. Acest proces s-a soldat cu adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova, la 23 iunie 1990, a Declarației de Suveranitate⁵². Ca răspuns la pașii fermi ai câtorva republici spre obținerea independenței, conducerea URSS aplică tactica stimulării separatismului în republicile „răzvrătite”. Așa se face că, la 2 septembrie 1990, la Tiraspol, are loc „cel de-al doilea congres extraordinar al deputaților sovietelor de diferite niveluri” din unele localități nistrene, la care este proclamată – o nouă „republică” pe teritoriul Moldovei – Republica Sovietică Socialistă Moldovenească Nistreană, în componența URSS.

Republica Moldova a apărut ca stat independent la 27 august 1991, în calitate de succesori al Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești (RSSM), care fusese creată în 1940, după anexarea de către URSS a Basarabiei (spațiul dintre râurile Prut și Nistru, cu denumirea istorică Basarabia). Teritoriul RSSM (37 mii km²) a fost constituit din Basarabia și o parte din teritoriul fostei Republici Autonome Sovietice Socialiste Moldovenești (RASSM). Pentru justificarea expansiunii teritoriale și creării statalității „sovietice socialiste moldovenești” statul sovietic a promovat o politică dură de deznaționalizare și de creare a „noului popor”, adică a celui „moldovenesc”. Momentul-cheie a „moldovenismului sovietic” a fost românofobia, inoculată prin toate mijloacele statului totalitar (deportări, nimicirea fizică a intelectualității, foametea artificială din 1947, „spălarea creierelor”). Trecutul istoric diferit al acestor două părți componente ale RSSM, ca și structura etnică diferită a populației, a determinat atitudini dominante diametral opuse la procesele politice ce au urmat după 1985.

În condițiile politicii de „perestroika”, inițiată de Mihail Gorbaciov în 1985, în toate fostele republici unionale a devenit posibilă abordarea problemei emancipării naționale a populației autohtone. Aceste două momente, emanciparea națională a populației autohtone și transformarea RSSM într-un stat independent, au provocat o atitudine ostilă în centrele industriale din zona de est a Republicii Moldova. Starea de spirit dominantă din această regiune și greșelile tinerei democrații din Moldova au fost abil exploatare de către conducerea URSS, iar după 1991 – de Federația Rusă. La agravarea situației au contribuit și trupele fostei Armate a 14-a; unitățile acesteia au fost dislocate după 1945 în orașele din zona de est a Republicii Moldova. Această suprapunere de factori negativi a provocat în primăvara anului 1992 un conflict armat de proporții între puterea constituțională și

⁵² Stela, Suhan, Natalia, Cojocaru, MEMORIA COLECTIVĂ ȘI CONSTRUCȚII IDENTITARE ÎN TRANSNISTRIA, Chișinău, 2002 p. 8.

regimul separatist, în urma căruia ultimul a instaurat controlul deplin asupra a 12% din teritoriul Republicii Moldova și a 700.000 de locuitori.

Mass-media, considerată a fi „câinele de pază al democrației” în statul de drept, joacă un rol important în informarea publicului, în constituirea curentelor de opinie și chiar în formarea opiniei publice. Ea realizează informarea populației cu tot ceea ce prezintă interes pentru aceasta, desigur dacă se respectă principiile și normele deontologice ale jurnalistului. În același timp, mass-media, îndeosebi prin intermediul televiziunii, poate și să manipuleze publicul, fie prin omiterea unor informații esențiale despre unele evenimente interne și internaționale, fie prin difuzarea unor știri și imagini a căror veridicitate nu este verificată potrivit regulilor profesiei de jurnalist. De regulă, evenimentele pline de inedit, de neobișnuit și senzaționale, care cresc ratingul postului de televiziune și sporesc tirajul ziarelor, sunt cele mai „vânate” de jurnaliști. În categoria evenimentelor interesante pentru mass-media intră și conflictele armate, iar conflictul transnistrean, deși este un conflict armat „înghețat”, a prezentat și prezintă interes pentru mass-media.

În același timp, mass-media este parte a circuitului informațiilor despre evenimente, fapte, fenomene și procese sociale, militare, economice, politice, culturale. Astăzi, se asistă la creșterea exponențială a fluxului de informații și sporirea incertitudinii. Ignoranța, ideile preconcepute și deficiențele structurale, întotdeauna, au înconjurat conflictele tradiționale al unei opacități generatoare de fricțiuni. Astăzi, cu multiplicarea surselor și releelor, există un potop de informații care ajung concomitent la actorul beligerant și la spectatori conflictului și care permit acestora din urmă de a reacționa luând parte la aceasta. Nicio conflagrație modernă nu a făcut deloc economie de informații, și aceasta poate atât împropăta, cât și dezamorsa un conflict. Achiziționarea și producerea de informații sunt de acum înainte procese simetrice și permanente, iar mass-media face cu brio acest lucru, dispunând atât de resursa umană necesară, cât și de mijloacele tehnice aferente.

Totodată, mass-media participă voluntar sau nu la punerea în scenă a violenței și a influenței ficțiunii. Caracterul spectacular al beligeranței nu datează de ieri, dar rezonanța din media audiovizuală modernă și emulația datorată suporturilor multimedia tind să exacerbeze violența asimetrică. Actele cele mai sângeroase se adresează astfel colectivităților beligerante și trebuie să fie văzute prin acestea: ambuscadele Hezbollah, retransmise ușor prin propria sa televiziune prin satelit, masacre și amputări fotografiate de autorii lor în Balcani relevă un proces identic. La polul opus, forțele statale sunt scrutate cu atenție de media ale cărei cunoștințe provin mai ales din ficțiune. Natura și mărimea beligeranțelor condiționează astăzi

comportamentul în funcție de nevoile punerii lor în scenă și potrivit țintei mesajului.

Există tendința în mass-media de a se concentra pe individual, în detrimentul colectivului. Forma, ritmul și competitivitatea media audiovizuală modernă explică predilecția ei generală pentru emoție, persoane și detalii, în detrimentul reflecției, al colectivității și al vederii de ansamblu. Apetitul lor insașiabil pentru particularități sfâșietoare și aversiunea lor pentru evenimentele repetitive generează o plictiseală care se opune mecanismelor lente ale confruntărilor strategice. Aceste dispozițiuni, care favorizează punctualitatea și transparența operațiilor de înaltă intensitate, din această cauză nu au făcut de puține ori din mass-media vectorii autorizați ai unei dezinformări permanente.

De asemenea, mass-media facilitează predominanța factorilor imateriali. Aprecierea tradițională a mijloacelor adversarului, pornind de la ceea ce se conchide despre posibilitățile sale de acțiune, nu are decât o valoare limitată în afara războiului total. Mai mult decât calculul aproximativ al capacității de acțiune (factori fizici), este evaluarea voinței de acțiune (factori psihologici) și luarea în calcul a inhibițiilor (factori etici) care permit să se imagineze comportamentele posibile. Într-o epocă în care un reportaj televizat poate fi o armă operativă mai eficace decât o brigadă de blindate, cunoașterea actorilor implicați – stare a lor de spirit, cultura lor, prejudecățile lor și legăturile pe care le întrețin între ei – este condiția sine qua non a unei aprecieri realiste a situației. Mass-media, prin informațiile difuzate, poate conduce la crearea unei imagine realiste, corecte și veridice asupra situației din zona conflictului armat despre care relatează știrile sale.

Cele afirmate despre atitudinea și conduita mass-media în relatările sale despre crizele sociale și conflictele armate se aplică și conflictului transnistrean. Astfel, despre conflictul transnistrean au apărut și apar diverse materiale, de la știri succinte la analize și studii ale unor specialiști în domeniu, atât în presa din Republica Moldova, cât și din străinătate. În general, despre acest conflict s-au scris articole atât în perioada sa „activă”, cât și acum, când el se află în starea de „conflict înghețat”.

În presa din Franța, termenul Transnistria a apărut în 12 reprize în cotidianul *Le Monde* între 2001 și 2003, iar tema nu era tratată în sine decât în două articole⁵³. În rest, au fost prezentate relațiile ruso-europene sau foarte mediaticul general Alexandru Lebed, a cărui carieră era legată de regiunea orientală a Republicii Moldova. În schimb, presa specializată, ca de

⁵³ Cf. Jean-Francais SAULET, *Regards croisees sur le probleme de la Transnistria*, în <http://www.sciencespo-toulouse.fr/IMG/pdf/givor.pdf>, p. 1.

exemplu, „Courrier des Pays de l'Est” sau revista „Politique Internationale”, a tratat subiectul cu profesionalism.

De asemenea, presa scrisă și televiziunea din Republica Moldova și România au scris despre conflictul transnistrean, informând publicul interesat cu stadiul tratativelor de soluționare a conflictului, cu aspecte privind viața și activitatea populației din Transnistria. Totodată, mass-media din Republica Moldova a scris prompt despre principalele evenimente petrecute în viața autoproclamatei republici separatiste transnistrene. Astfel, spații largi au fost acordate recensământului populației efectuat în 2005 și referendumului din 2006 în Transnistria, în presa scrisă din Republica Moldova. În acest sens, se pot menționa ziarurile *Moldova azi*, *Flux*, *Timpul*, *Jurnal de Chișinău*. Totodată, în presa scrisă din Moldova au apărut studii asupra conflictului transnistrean aparținând unor analiști politici moldoveni, care au avansat propuneri concrete de soluționare a acestui conflict.

Mass-media nu s-a rezumat doar la a relata știri sau articole despre conflictul transnistrean, ci a făcut referiri ample și la viața politică și economică din această autoproclamată republică. Astfel, *Le Monde* în numărul său din 26 august 2001 vorbea despre faptul că Transnistria produce arme, iar *Le Figaro* din 11 decembrie 2002 își însoțea materialul scris și cu o fotografie în care se puteau vedea arme și muniție, iar comentariul alăturat imaginii sublinia că „Mii de tone de arme și muniții au căzut în mâinile grupurilor mafiote care fac trafic cu ele”⁵⁴.

Lectura materialelor publicate în presa scrisă, îndeosebi din Franța și România, ca și în cea din Republica Moldova despre conflictul transnistrean, despre Transnistria, în general, conduce la următoarele aprecieri:

- cele mai multe știri privesc desfășurarea tratativelor de soluționare a conflictului transnistrean. Orientarea politico-ideologică își pune amprenta pe conținutul și poziționarea în ziar a știrilor privind procesul tratativelor de soluționare a conflictului transnistrean;
- articolele despre conflictul transnistrean sunt semnate fie de ziariști cu reputație, fie de analiști politici și cercetători din diferite institute de cercetare științifică din Republica Moldova și din România. De asemenea, au publicat diferite materiale în presa scrisă cu referiri ample la posibila rezolvare a conflictului transnistrean și reprezentanți ai unor ONG-uri din România, Republica Moldova și chiar din Transnistria;

- știrile difuzate, articolele și studiile publicate de presa scrisă din România și Republica Moldova, mai ales, par să reflecte interesele unor grupuri din țările respective.

În ceea ce privește contribuția mass-media la gestionarea conflictului transnistrean se pot face următoarele constatări:

- aportul mass-media la gestionarea conflictului este unul semnificativ dacă se are în vedere că publicul larg este informat despre viața și activitatea din Transnistria de presa scrisă, de radiodifuziunea și televiziunea din Republica Moldova, din România și din alte țări, ce sunt interesate de evoluția situației din această zonă a continentului european. De altfel, de când România a devenit membru al NATO și al Uniunii Europene, se pare că interesul comunității internaționale față de situația din această zonă geografică a crescut simțitor. Astfel, Uniunea Europeană și SUA și-au intensificat eforturile de soluționare adecvată a conflictului transnistrean;
- mass-media, prin știrile difuzate, prin articolele și studiile publicate despre conflictul transnistrean, prin difuzarea unor interviuri cu personalități politice din statele ce participă la comisia de negocieri privind soluționarea acestuia, contribuie la formarea curentelor de opinie pro sau contra privind respectivul conflict, în rândurile publicului autohton și ale celui internațional;
- mass-media, îndeosebi prin intermediul emisiunilor informative de televiziune, exercită o influență directă semnificativă asupra opiniei publice din Republica Moldova, dar și din lume, atrăgând-o sau făcând-o să se îndepărteze de conflict, de ideea susținerea soluționării sale așa cum doresc cetățenii moldoveni, și nu cum ar vrea separatiștii de la Tiraspol;
- mass-media, acceptând să difuzeze materiale provenind de la membrii unor organizații ale societății civile, își sporește contribuția la gestionarea conflictului transnistrean, prin informarea celor interesați că, pe lângă instituțiile statale și interguvernamentale oficiale implicate în procesul soluționării acestui conflict, există și alte forțe ce au un aport din ce în ce mai semnificativ la instaurarea păcii și stabilității în zonele cu conflicte înghețate. În acest sens, se poate da ca exemplu Boris Asarov, președintele Asociației transnistrene „Pro Europa”, care face o analiză pertinentă a conflictului dintre Chișinău și Tiraspol. Astfel, el apreciază că acest conflict este o verigă importantă în sistemul de securitate euro-atlantic în regiunea Mării Negre. Existența lui generează contradicții în domeniul cooperării regionale. Un pericol

⁵⁴ Apud: Jean-Francois SAULET, *Regards croisées sur le probleme de la Transnistria*, în <http://www.sciencespo-toulouse.fr/IMG/pdf/givor.pdf>, p. 2.

pentru stabilitatea și securitatea regională prezintă și *componenta ideologică a zonei de conflict*. În Transnistria, ca și în alte zone de conflict din statele situate în regiunea Mării Negre, cu eforturile Rusiei, a fost instalat un model arhaic, care funcționează în chip de formațiune parastatală, constituind *de facto* o enclavă criminală, dotată cu toate instrumentele nelegitime specifice. Aceste zone, constituie un loc ideal pentru înființarea „off-shor-ului negru”, cu circuit ilegal de mărfuri, incluzând armament și droguri. Volumul anual al acestui circuit este estimat la circa două miliarde de dolari americani⁵⁵. Astfel de enclave sunt atractive pentru reprezentanții terorismului internațional, care, în mod firesc, pot acționa pe teritoriile acestora nestingheriți de autoritățile autoproclamate ce le conduc. Componenta ideologică a zonelor „conflicteelor înghețate” este marcată, potrivit lui Boris Asarov, de amplificarea tendințelor de manifestare a intoleranței naționale, antisemitism și xenofobie;

- mass-media, prin posibilitatea de a transmite în direct, pe „viu”, cum se spune, evenimente sociale semnificative (iar unui conflict armat i se poate atribui un asemenea calificativ), face ca părțile implicate în conflict să respecte convențiile internaționale privind ducerea războiului. În același timp, contribuie la respectarea drepturilor generale ale omului de către beligeranți în zona de conflict, atât pentru militari, cât și pentru populația civilă.

În concluzie, se poate considera că mass-media, dacă își îndeplinește rolul dat de statutul său într-o societate democratică, are un aport consistent și semnificativ la gestionarea unui conflict armat. Contribuția sa este directă, prin informarea corectă și oportună a publicului larg cu tot ceea ce privește conflictul armat, prin formarea curentelor de opinie favorabile soluționării grabnice și adecvate a conflictului respectiv, precum și prin influențarea opiniei publice interne și mai ales internaționale, care astfel poate adopta o atitudine corectă față de derularea procesului de instaurare a păcii și stabilității în zona afectată de conflictul armat. De asemenea, aportul său crește ca urmare a *controlului sistematic* pe care mass-media îl exercită asupra celor care gestionează criza socială/conflictul armat. Practic, controlul se produce prin solicitarea de către mass-media a informațiilor privind procesul gestionării crizei sociale/conflictului armat și difuzarea lor către publicul larg. Pe de altă parte, cei cu responsabilități în materie de gestionare a crizei/conflictului armat, prin informarea făcută mass-media, practic se angajează să urmeze cu fidelitate planul stabilit. În cazul abaterii

⁵⁵ Cf. Boris ASAROV, președintele Asociației transnistrene „Pro Europa”, *Zona Mării Negre și Republica Moldova: motive de securitate sporită și perspective euroatlantice*, <http://www.azi.md/news?ID=34958>

voluntare de la acesta, mass-media informează, iar ei pot fi trași la răspundere de opinia publică ce urmărește evoluția procesului de gestionare a conflictului armat respectiv.

3.3. Rolul mediei în analiza terorismului

Evoluția din domeniile tehnologiei informației și media a determinat ca imaginea să devină element dominant ca instrument de transmitere a informațiilor, mai ales în ceea ce privește conflictele militare. În perioada în care presa scrisă deținea puterea, publicul era nevoit să-și construiască în minte o poveste în funcție de ceea ce citea. În era imaginilor, fotografia și materialul filmat lasă loc din ce în ce mai puțin unui efort de interpretare rațională a ceea ce privitorul vede, raportarea publicului la evenimentul urmărit realizându-se de cele mai multe ori în funcție de receptarea versiunii de prezentare a acestuia, într-un anumit context psihologic. Imaginea este convingătoare, întrucât omul o vede cu ochii lui. Iar ochii, în accepția experienței îndelungate a întregii omeniri, nu te înșală. Este, desigur, un adevăr. Dar un adevăr parțial, întrucât posibilitățile media de a manipula imaginile sunt, astăzi, practic, nelimitate. Omul vede doar ceea ce i se prezintă.

Din păcate, mai ales în ultima perioadă, mass-media este folosită de toată lumea, mai exact, de toți cei care au putere și influență, inclusiv de teroriști, pentru a-și face cunoscute opțiunile, cerințele, idealurile, pentru a-și promova interesele, a obține anumite efecte, dar și pentru a-și exprima revendicările și scopurile, pentru a semăna teroare în rândul maselor de oameni. Teroarea vine nu numai din partea celor slabi, ca reacție asimetrică, ci și din partea celor foarte puternici, ca sistem de acțiuni disproporționate.

Mass-media este și la îndemâna unora dintre teroriști. Ea a devenit astfel atât un mijloc, cât și o metodă întrebuințată de grupările teroriste contemporane pentru comunicare, negociere, răscumpărare și răspândire a terorii.

Mass-media și Internetul înseamnă partea vizibilă a unui aisberg pe care-l numim globalizare informațională. Oricine poate fi afectat în comportament, gândire de imaginile virtuale și de mesajele subliminale.

Dacă urmărim o anumită televiziune sau știrile transmise de oricare agenție de presă, ori ascultăm știrile transmise de un post de radio ori televiziune etc., vom observa că un grad ridicat de mediatizare îl au acțiunile teroriste. Cercetătorii media constată că aproape nu există zile în care jurnalele de știri să nu prezinte acte / atentate teroriste petrecute în diverse țări ale lumii. Atentatele teroriste din aceste țări se remarcă, în plus, printr-o amploare fără precedent, atât în ceea ce privește tehnicile și tacticile

teroriste utilizate, numărul victimelor, implicațiile politice pe plan global, cât și în ceea ce privește intensitatea lor mediatizare.

Cele mai multe informații publice despre terorism se datorează mass-mediei, imaginilor, explicațiilor și definițiilor pe care acestea le oferă. Mass-media sunt, de cele mai multe ori, primele instituții sociale care dau termenul sau definesc o acțiune ca fiind teroristă sau nu. De regulă, ele transmit informațiile referitoare la astfel de acțiuni înaintea instituțiilor statale. În general, există patru tipuri de perspective de abordare publică a conceptului de terorism: oficială, alternativă, populistă și opozițională.⁵⁶

Transmiterea în direct sau în înregistrare a atacurilor teroriste extrem de sângeroase, cum au fost cele din SUA, de la 11 septembrie 2001 și cele din Madrid de la 11 martie 2004, precum și a execuțiilor de persoane nu face decât să îngrozească opinia publică și să influențeze deciziile claselor politice.

Sectorul media folosit de teroriști se ocupă, în primul rând, de „ridicarea în slăvi” a liderilor, de manipularea comunităților și de „satisfacerea dorințelor” dușmanilor, ținând popoarele ocupate cu evenimente fără nici o importanță, acceptând liberalizarea corupției, care se întinde peste tot.

Este suficient ca unul din mijloacele de informare în masă, în urma analizei oportunității difuzării unei știri și deciziei „șefului” postului de emisie, să disemineze știrea despre un act terorist, că imediat celelalte instituții mass-media transmit informația de presă de la sursa preluată și citată.

Și spațiul românesc în care s-au desfășurat evenimentele din decembrie 1989 revendică mai multe dimensiuni pentru a reuși să cuprindă toate meandrele și jocurile de culise ale acțiunilor teroriste. S-a vorbit mult de fenomenul terorist al acelei perioade, dar primele cuvinte folosite au fost cele ale de acum celebrului Teodor Brateș, care anunța în direct, la TVR, pe 22 decembrie 1989, în jurul orei 15.45 „atacuri teroriste asupra sediului televiziunii”⁵⁷. Abia rostit și mediatizat, termenul de terorism a fost însoțit de mai multe interpretări, acesta devenind la limită difuz, dar care în rândul populației și-a lăsat amprenta.

Prin specificul lor, mijloacele de comunicare în masă realizează, prin intermediul imaginii și limbajului, schimburile de semne și simboluri, ajungând la domeniul valorilor.

Fără îndoială, războiul împotriva terorismului va fi un conflict de lungă durată, în care nu sunt marcate liniile frontului și în care practicantii

terorismului au estompat intenționat distincția dintre combatanți și necombatanți. În aceste condiții, terorismul este mai mult decât o bombă sau o armă, el este o luptă care folosește ca teatru arena politica, este un război de idei și ideologii. Combaterea terorismului cere fermitate, curaj, imaginație și abilitate.

Din păcate însă, puținele studii care au apărut nu reușesc să umple golul de cunoaștere în domeniul securității internaționale și forțelor armate. În contextul schimbării amenințărilor, un curent favorabil în prezent este dezvoltarea culturii de securitate la populația românească.

Un rol important al mediei în combaterea terorismului îl reprezintă strategia de avertizare în presă, chiar și în presa locală, a unor eventuale acțiuni viitoare. Cu toate că, în ultima perioadă, presa are tendința să servească scopuri teroriste, de aceea nici un mesaj nu are un statut privilegiat, el trebuie să înfrunte să aibă efecte garantate spre rezultate pozitive, de protejarea și instruirea populației. În acest sens, momentan, emisiunile și rubricile din media, în scop educativ, dedicate acestei tematici, cel puțin în România, au o slabă dezvoltare, sunt difuzate și publicate, în general, sporadic. Chiar și în întreaga lume, până la 11 septembrie 2001, această tematică nu era abordată; abia după evenimentele de atunci, atenția celor cu competențe în domeniu a fost îndreptată spre pregătirea populației pentru combaterea terorismului.

Pentru a fi difuzat în mod repetat un mesaj în mass-media, trebuie respectate anumite canoane de aparență și de discurs. În această remarcă, construirea unei culturi de securitate ar trebui să implice organizațiile internaționale și statele, prin instituțiile guvernamentale prin diverse acțiuni cu efecte pozitive în combaterea terorismului. De multe ori mass-media produce, uneori, „spectacolul terorist”, pentru că experții, mobilizați de coloșii de presă, își câștigă existența din aceasta, ceea ce predispune populația la acțiuni de ignorare a unor astfel de emisiuni.

⁵⁶Simona, Ștefănescu, MEDIA ȘI CONFLICTELE, Editura Tritonic, București, 2004, p. 51.

⁵⁷Nicu, Gavriluță, Studiu introductiv, p. 6 / Jean, Servier, TERORISMUL, Editura Institutul European, Iași 2002.

- reconstrucție (MPUE – Bosnia, EUPAT – Macedonia).

CAPITOLUL 4

ANGAJAREA ÎN GESTIONAREA CRIZELOR ȘI CONFLICTELOR ARMATE

4.1. Intervenția în gestionarea crizelor din Balcanii de Vest (analiză)

Instituții angajate de UE în gestionarea crizelor:

- actori europeni – instituții comunitare – Comisia Europeană și Consiliul European, cu organismele sale (Înaltul Reprezentant, Secretariatul Consiliului, Unitatea de Poliție, Unitatea de Planificare și Alertă Rapidă, Centrul de Situații, Consiliul de Afaceri Generale și Relații Externe, Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar, Celula civilo-militară, Centrul Operației, Comitetul însărcinat cu aspectele civile ale gestionării crizelor, Grupul politico-militar și Grupul de Consilieri pentru Relații Externe);

- alți actori – alianțe, organizații regionale și state terțe.

Considerații generale: caracterul hibrid al operațiilor de gestionare a crizelor din Balcani și implicațiile internaționale ale acestui tip de operații fac ca UE să nu acționeze niciodată singură. În faza de intervenție cu folosirea forței, e necesar un mandat internațional al CS al ONU și colaborarea cu organizații sau state terțe, vecine din zona crizelor sau aliați tradiționali ai UE (NATO, ca și organizații regionale cu care UE colaborează frecvent).

Tipul operațiilor:

- menținerea păcii (Althea - BiH);
 - garantarea aplicării unui acord politic (Concordia – FYROM);
 - formare polițienească – consiliere sau sprijin al poliției locale în lupta contra corupției și promovarea standardelor europene (Proxima – Macedonia și EUPAT, MPUE – BiH).

Faza în gestionarea crizei:

- prevenire (Concordia, Proxima);
- stabilizare și reconstrucție (Althea –BiH);

Personalul:

Numericește, forțele UE au variat de la o misiune la cealaltă, de la sub 7000 militari (Althea) la câteva zeci sau sute de persoane (în misiunile de poliție ale Uniunii). Pentru anul 2007, s-a propus reducerea graduală a personalului misiunii Althea la 2500 militari, organizați pe structuri mai mici, numite echipe de observare și legătură.

Finanțarea operațiilor:

Modalitățile de finanțare sunt stabilite de art. 28.3 al Tratatului UE. Operațiile civile de gestionare a crizelor sunt finanțate de la bugetul PESC. Operațiile cu implicare militară sunt finanțate astfel: o parte, prin contribuția mutuală a statelor, în funcție de PNB-ul fiecăruia, iar mecanismul administrativ și financiar Athena girează costurile comune. Restul contribuției revine direct statelor membre, în funcție de participare. Circa 10 la sută din costul operației militare este mutualizat. Problema care se pune în domeniul finanțării operațiilor UE este aceea de a se obține o eficiență mai ridicată a fondurilor utilizate pentru capacitățile militare.

Concluzii din analiza desfășurării operațiilor:

- aspecte decizionale, de management și de comandă: dificultăți datorate inexistenței unei autorități unice în probleme de politică externă, ceea ce diminuează din eficacitatea și perenitatea acțiunii externe a UE; împărțirea competențelor între Comisia Europeană și Consiliul European menține riscul permanent al unui dezacord între statele membre în interiorul Consiliului. Tratatul Constituțional prevede unirea într-o singură persoană a posturilor de Comisar european al relațiilor externe și de Înalt Reprezentant pentru PESC/Secretar General al Consiliului. Există riscul unor rivalități și contradicții mutuale între cele două structuri. În general, până acum, divergențele s-au atenuat prin natura relativ consensuală a operațiilor efectuate, ale căror amploare și dimensiune militară au rămas limitate, și prin aceea că au beneficiat de asentimentul instituțiilor internaționale și atlantice. Totuși, dezvoltarea operației Althea a constituit un test important pentru UE, pusă să realizeze, pentru prima dată, o operație militară de mare anvergură. Coordonarea activităților dintre Franța și Marea Britanie, ca și cu partenerii lor, a decurs bine. În situația unor crize obișnuite, capacitatea statelor UE de a acționa în comun apare din ce în ce mai satisfăcătoare. Folosirea cooperărilor întărite sau structurate pare să crească această

capacitate de acțiune în comun. În viitor, totuși, va trebui să sporească coordonarea dintre statele membre UE în fiecare etapă de derulare a crizei.

Multe situații din teatru au fost depășite prin soluții ad-hoc, iar nu prin proceduri predefinite. Totuși, s-a concluzionat că trebuie să existe mai multe răspunsuri pregătite din timp pentru procesele decizionale.

Se preconizează crearea unui sistem viabil de management al informațiilor militare, prin utilizarea mai eficientă a resurselor puse la dispoziție de statele participante la operații, care să ajute în mod real comandantii în luarea deciziilor în etapele de desfășurare a operației (misiunii) militare a UE.

Mai buna desfășurare a operațiilor obligă la înlăturarea unor obstacole ce țin de statutul internațional al teritoriului în care se acționează, coexistența în acest teritoriu a comunităților locale, existența tradițiilor morale și politice, incompatibile cu democrația liberală a statului modern, birocratic și laic, legitimitatea politică internă și internațională a noilor autorități, probleme de procedură, capacități, mediu.

- capacități militare și civile⁵⁸: vor trebui întărite capacitățile militare ale UE, mai ales cele de intervenție (cele de transport strategic, dar și cele de intelligence), multiplicare grupurile tactice de luptă, adâncite standardizarea și interoperabilitatea, pentru a permite diferitelor armate europene să acționeze în comun. Se cer întărite capacitățile civile (ofițeri de poliție, specialiști în drept, administratori civili, personal de protecție civilă). Va trebui acționat pe baza obiectivelor Conferinței de Îmbunătățire a Capacităților Civile din 21 noiembrie 2001 și a angajamentelor luate de diferite state în cadrul Obiectivului Global 2008, ca și pe baza Scopului fundamental 2010 referitor la dezvoltarea unei capacități care să reflecte noul mediu strategic, Strategia de Securitate Europeană, evoluția tehnologiei și lecțiile învățate din operațiile PESA.

Potrivit Headline Goal 2010, forțele cu care contribuie statele membre trebuie să fie capabile să fie desfășurate împreună, să realizeze o mai mare interoperabilitate în teatru și să fie susținute în ceea ce privește logistica materială și umană. Este nevoie de îndeplinirea unui spectru mai larg de misiuni, incluzând și operații întrunite de dezarmare, sprijin pentru state terțe în combaterea terorismului sau reforma din sectorul securității.

Numărul în creștere al misiunilor operaționale solicită un caracter mai activ al UE în domeniul PESA. Organizația trebuie să fie capabilă să întreprindă intervenții timpurii, rapide, atunci când este nevoie, robuste și să susțină simultan mai multe operații. Pe acest fond, s-a inițiat procesul de

⁵⁸ Vezi Quentin PERRET, *L'Union européenne et la gestion des crises*, Fondation Robert Schuman, Le policy papers de la fondation, nr. 22, 13 martie 2006, <http://www.robert-schuman.org/supplement/questions-europe22.htm>

realizare a grupurilor tactice de luptă – battlegroups, prin care Uniunea va avea forțe integrate, de tăria unui batalion de infanterie consolidat (aproximativ 1 500 de militari), capabile să declanșeze o operație terestră în maximum zece zile de la decizia UE de lansare a operației. Una din lecțiile învățate a fost aceea că disponibilitățile de personal ale unui comandament de corp din teatru nu sunt suficiente totdeauna pentru a satisface toate nevoile.

Odată cu dezvoltarea Civilian Headline Goal 2008, se fac și eforturi de a satisface cerințele militare ale Headline Goal 2010, printr-o mai mare coerență a eforturilor Uniunii Europene, prin capacități operaționale civil-militare întrunite. În organizarea operațiilor militare autonome ale UE, va trebui să se recurgă, în principal, la comandamente naționale, ce pot fi multinaționalizate, pentru a participa activ la operații conduse de UE. În anumite condiții, mai ales atunci când un răspuns comun civil-militar este necesar și nu este identificat niciun comandament național, Celula civil-militară din cadrul EUMS va putea genera capacitatea de a planifica și a conduce o operație, prin intermediul unui Centru de operații.

Până în prezent, cooperarea între UE și NATO a avut loc în special în domeniile operațiilor și capacităților. Pentru Operația ALTHEA, UE continuă să se bazeze pe bunurile și capacitățile NATO, în special pentru lanțul de comandă operațională. Temporar, o celulă a UE a fost constituită la Comandamentul SHAPE pentru Operația ALTHEA, SHAPE Liaison Team, ce se află, în prezent, în cadrul EUMS. Permanentizarea NATO Liaison Team în cadrul EUMS, precum și a Celulei UE la SHAPE urmează să fie finalizată prin Comitetul Politic și de Securitate al UE și Consiliul Nord-Atlantic.

Ca parte a Secretariatului General, EUMS a stabilit relații cu Departamentul Operațiunilor de Menținere a Păcii al ONU. De două ori pe an, un comitet comun de coordonare (UE-ONU) se întrunește la New York sau Bruxelles, pentru a discuta aspecte de interes comun și a decide asupra unei cooperări viitoare. Se preconizează ca, în viitor, un ofițer de legătură al EUMS să fie stabilit pe lângă Națiunile Unite, la New York, spre a îmbunătăți cooperarea între părțile militare ale celor două organizații.

Ultimele evoluții ale mediului internațional indică necesitatea dezvoltării la nivelul Uniunii a unor forțe (structuri) care să-i permită să facă față cu succes provocărilor majore ale secolului XXI. După aprecierile prof. dr. John L. Clarke, de la Centrul Marshall, UE va trebui să poată desfășura în viitor: operații de intervenție/luptă ofensivă, de stabilitate și sprijin internațional, operații în sprijinul civililor, operații de apărare națională, operații de asistență și suport umanitar internațional și operații militare unilaterale. Aceasta va impune structurarea unor forțe corespunzătoare (în

viziunea sa, de 12 tipuri): forțe terestre convenționale active (grele și ușoare), forțe pentru operații speciale, forțe de rezervă, forțe de securitate la frontiere, forțe de securitate internă, gărzii naționale/miliții, forțe paramilitare, forțe speciale de poliție, forțe naționale de poliție, companii militare private, forțe care să asigure securitatea comercială.

- aspecte operaționale: s-a realizat o cooperare eficientă între misiunile Althea și alte misiuni ale UE în BiH (MPUE), ca și între UE și NATO; îndeplinirea completă a mandatului operațiilor obligă la o susținere materială și umană corespunzătoare din partea statelor participante; este foarte importantă sinergia ce trebuie realizată permanent între componenta militară, cea de poliție și cea economică a misiunilor; sunt, de asemenea, importante vizibilitatea trupelor UE în îndeplinirea misiunilor și relația de lucru cu agențiile naționale și internaționale implicate; trebuie văzute mai clar importanța și complexitatea misiunilor poliției în teatru, în raport cu misiunile celorlalte forțe; se cere menținută o colaborare activă a UE cu OSCE, în misiunile cu caracter civil, în chestiuni de poliție de frontieră, pace și ordine publică, luptă contra corupției și a crimei organizate, programe de dezvoltare instituțională în cadrul Acordului de Asociere și Stabilizare; misiunile UE au asigurat, într-un spațiu multietnic și multicultural bulversat politic și economic, ca al Balcanilor, reducerea dezvoltărilor negative, a instabilității la frontierele UE, întărirea securității, respectului drepturilor omului și prosperității economice, crearea condițiilor pentru accesarea în structurile europene și euro-atlantice, restabilirea relațiilor de bună vecinătate în regiune, prezervarea diversității multinaționale și multietnice a țărilor regiunii și protejarea minorităților, trecerea țărilor la economia de piață; se poate aprecia că misiunile au responsabilizat mai mult statele balcanice și vecine asupra prezentului și viitorului lor, relevând, totodată, capacitatea UE de a desfășura, în cooperare cu NATO, forțe considerabile, apte de a îndeplini misiuni complexe și de a asigura continuitatea acestora în teritorii; dimensiunea angajării forțelor UE în viitor pleacă de la „Concepția privind Tranziția EUFOR în vederea finalizării operației Althea”, prin care prezența militară în BiH în 2007 va fi diminuată gradual ca efective, până la 2500 militari, pentru obținerea unei forțe mai suplă, adaptate noului mediu de securitate.

4.2. Intervenția în gestionarea crizelor din Africa

Instituții angajate de UE în gestionarea crizelor:

- actori europeni – instituții comunitare – Comisia Europeană și Consiliul European, cu organismele proprii;

- alți actori – ONU (MONUC), Uniunea Africană (AMIS II), state terțe.

Tipul operațiilor:

- out of area, total autonomă, de interpunere (Artemis);
- out of area, de sprijin al ONU în operația de menținere a păcii – MONUC (EUFOR RD Congo);
- de sprijin militar și civil al forțelor de stabilizare (Sprijin al AMIS II);
- de sprijin și asistență pentru reforma serviciilor de securitate (EUPOL Kinshasa).

Faza în gestionarea crizei:

- intervenție/stabilizare (Artemis);
- stabilizare (Sprijin al AMIS II);
- reconstrucție (EUPOL Kinshasa);
- supraveghere alegeri (EUFOR RD Congo).

Personalul:

În funcție de necesități, forțele angajate de UE au inclus 2000 militari (Artemis), 1450 (EUFOR RD Congo), 30 persoane (EUPOL Kinshasa), 8 persoane (EUSEC Kinshasa) și un număr variabil de persoane, în componenta militară și cea civilă a misiunii (Sprijin UE al AMIS II).

Finanțarea operațiilor:

Operațiile au avut o finanțare diferită în funcție de nivelul angajării: de la 16,7 mil.E (EUFOR RD Congo) la 7 mil. E (Artemis), 4,4 mil. E (EUPOL Kinshasa), 4,09 mil. E (Sprijin UE al AMIS II), 1,6 mil. E (EUSEC Kinshasa). Modalitățile de finanțare sunt identice cu cele prezentate anterior, pentru misiunile din zona Balcanilor.

Concluzii din analiza desfășurării operațiilor (Cazul Artemis RD Congo):

Mandatul Operației Artemis: Rezoluția 1484 /2003 a Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite.

Bază juridică: Acțiunea Comună a Consiliului 2003/423/PESC din 5 iunie 2003 privind operația militară a UE în RD Congo.

Situația care a generat-o și conținutul deciziei: Prima misiune militară de gestionare a crizelor total autonomă a UE și, totodată, prima misiune a Uniunii out of area, Artemis, din R. D. Congo, este una din operațiile inedite ale acesteia, desfășurată într-un spațiu conflictual deosebit,

unde au murit, din 1998 până în prezent, circa 3,5 milioane persoane, urmare directă sau indirectă a conflictului. Violența extremă care caracterizează regiunea Ituri a impus intervenția forțelor MONUC (aprilie 2003), iar în mai, același an, autorizarea, de către Consiliul de Securitate al ONU, a constituirii unei forțe de intervenție de urgență condusă de Franța, ce va reprezenta viitoarea misiune militară Artemis a UE. Obiectivul misiunii acestei Forțe Multinaționale Provizorii de Urgență în Bunia, potrivit Rezoluției Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite, a fost ca, în coordonare cu MONUC, să contribuie la stabilizarea condițiilor de securitate și la îmbunătățirea situației umanitare în Bunia, să garanteze protecția aeroportului și a refugiaților din țară în taberele de la Bunia și, dacă situația o cere, să contribuie la securitatea populației civile, personalului ONU și a prezenței umanitare în oraș⁵⁹, dar și să dea un impuls eforturilor UE și ONU în sprijinul procesului de pace în RD Congo și regiunea Marilor Lacuri. Misiunea s-a finalizat la 1 septembrie 2003, fiind înlocuită cu operația de menținere a păcii a Națiunilor Unite MONUC II.

Caracteristicile conflictului: Violența a fost generată și întreținută atât de forțe naționale, cât și din statele vecine; conflictul interetnic dintre milițiile populațiilor hema (sprijinită de Ruanda) și lendu (sprijinită de Uganda) este partea vizibilă a unei lupte naționale și internaționale pentru controlul resurselor congoleze; violențele extreme din Ituri, care urmăresc deținerea controlului teritoriului, resurselor minerale și puterii locale, au condus la pierderea unui număr impresionant de vieți omenești și refugiarea a jumătate de milion de oameni; confruntările interetnice datează încă din perioada colonială; motivul implicării statelor vecine în reactivarea și exacerbarea tensiunilor interetnice îl reprezintă exploatarea bogatelor resurse minerale ale regiunii; tactica aplicată de Uganda a fost de a alimenta confruntările pentru a menține o stare de haos și a-și justifica astfel prezența în teritoriu, care să-i permită exploatarea resurselor zonei.

Actorii din teatru:

- Regruparea Congoleză pentru Democrație (RCD);
- Mișcarea de Eliberare din Congo (MLC);
- Milițiile active din Ituri:
 - Uniunea Patrioților Congolezi (UPC);
 - Regruparea congoleză pentru Democrație – Mișcarea de Eliberare (RCD-ML);
 - Partidul pentru Unitatea și Salvagardarea Integrității Congo (PUSIC);
 - Frontul Revoluționar pentru Ituri (FRPI);

- Forțele Naționaliste și Integraționiste (FNI);
- Frontul de Rezistență Patriotică din Ituri (FPRI).

Misiunea Forței UE (IEMF):

Stabilizarea situației din regiune, prin asigurarea protecției taberelor de refugiați, a securității aeroportului și a populației civile, până la sosirea unei Forțe consolidate a ONU de menținere a păcii (MONUC).

Structura Forței:

Forța Multinațională desfășurată în Ituri (IEMF), pe baza aprobării Consiliului UE din 5 iunie 2003, a fost de tipul unei Forțe de Reacție Rapidă, cu personal pus la dispoziție de 22 state membre și trei state nemembre și cu capacități militare franceze de conducere a operației (structuri de comandă operațională și comandamentul forței).

Comitetul Militar al UE a controlat desfășurarea operației, iar Comitetul Politic și de Securitate a avut controlul politic și al conducerii strategice. Cei 2000 de militari ai forței au aparținut Franței (1700) și altor 21 state membre și trei state nemembre. Desfășurarea primilor militari a avut loc între 12 iunie și 6 iulie (1.100 în Bunia, 600 în Uganda și 150 în N'Djamena, capitala Ciadului).

Acțiunea Forței:

Forța a dezvoltat o misiune limitată în timp și localizată într-un spațiu geografic redus (orașul și aeroportul din Bunia). Potrivit aprecierii reprezentantului special al UE pentru regiunea Marilor Lacuri, Aldo Ajello, operația a avut un caracter pozitiv, pentru rapiditatea răspunsului, care a permis să se evite un masacru, și pentru contribuția la crearea condițiilor necesare spre a da un nou impuls procesului politic.

Forța a creat un climat favorabil pentru încheierea acordului final de la Kinshasa și anunțul formării unui guvern de unitate națională la 30 iunie. UE a demonstrat, prin rapiditatea intervenției, că are capacitatea autonomă de a interveni în exterior.

Totuși, această capacitate este foarte limitată. Atât MONUC, cât și Artemis au asigurat protecția civililor numai în spații foarte restrânse. S-a apreciat că pacificarea regiunii Ituri ar fi necesitat intervenția unei forțe internaționale mult mai importante numeric și drept capacitate militară de intervenție. O asemenea forță ar fi avut capacitatea și puterea de a demilitariza părțile implicate în conflict și a opri genocidul. Artemis a demonstrat că, atunci când există o voință politică comună a UE, există și capacitatea de a răspunde rapid la o criză⁶⁰.

⁵⁹ Vezi, pentru detalii, Alexandra LAGES, Laurence THIEUX, *Artemis: operacion de paz de la UE en Africa*, decembrie 2003, <http://www.iecah.org/espanol/paises/africa/artemis.htm>

⁶⁰ Alexandra LAGES, Laurence THIEUX, op. cit., publicată în *Papeles de Cuestiones Internacionales*, N. 83, otono – 2003, pp. 49 – 55.

Punându-și forțele în serviciul ONU, UE a dovedit că are capacitatea de a răspunde cererilor de ajutor ale organizației internaționale, cooperând cu aceasta, spre a înfrunta o situație de criză, printr-o misiune autonomă de mare anvergură.

Artemis a fost înlocuită printr-o nouă forță a MONUC, compusă din 3.800 militari, provenind din Bangladesh, Pakistan și Nepal, ce s-au alăturat celor 800 militari uruguaieni, aflați sub comandă franceză.

Concluzii: Informarea realizată de Departamentul de Menținere a Păcii al Națiunilor Unite⁶¹ menționează ca principale puncte forte ale operației:

- succesul în protecția aeroportului, infrastructura necesară realizării ajutorului umanitar;
- înalta capacitate de disuasiune a forței;
- bunele capacități aeriene, de informații și observare nocturnă;
- buna comunicare cu populația locală;
- buna cooperare în teren între Artemis și MONUC.

Puncte slabe ale operației sunt considerate:

- insistența europeană asupra limitării mandatului și a spațiului geografic al operației;
- faptul că niciunul dintre participanții la operație nu a demonstrat voința de a se încorpora în operația Națiunilor Unite, ce a avut capacități substanțial inferioare, în special în sfera forțelor speciale, a capacităților de informații și aeriene.

Extrem de importantă rămâne decizia UE de a se angaja în a genera stabilitate pe alte continente și a folosi pentru aceasta forțe semnificative, chiar și autonom. Uniunea însă, din rațiuni ce țin de statele membre, ezită în a-și implica foarte mult personalul în acțiuni preventive⁶², preferând diplomația și angajamentele preventive în vederea rezolvării crizelor. Cercetătorii domeniului apreciază că ar fi necesar ca, la dispoziția UE, să se afle forțe naționale suplimentare, iar nu o rezervă de forțe, și ca demersurile de realizare a capacităților să fie orientate, cu prioritate, spre calitate. Reforma structurii militare a Uniunii decurge destul de greoi, astfel că cele mai multe desfășurări de trupe europene în lume sunt în misiuni naționale.

⁶¹ Peacekeeping Best Practices Unit, "Operation Artemis: The Lessons of the Interim Emergency Multinational Force", New York: United Nations Peacekeeping Department, octombrie de 2004.

⁶² Jean-Yves HAINE, *NATO și construirea păcii*, Revista NATO, vara 2005, <http://nids.hq.nato.int/docu/review/2005/issue2/romanian/military.html>

Statele membre, accentuează aceiași analiști, trebuie să asigure un nivel adecvat al cheltuielilor pentru apărare și să ia măsuri concrete pentru întărirea disponibilității, interoperabilității, flexibilității și posibilității de dislocare a forțelor lor armate, precum și să angajeze resursele necesare pentru eliminarea neajunsurilor identificate de mecanismul ECAP. Se așteaptă foarte mult de la grupurile tactice de luptă, inițiativă lansată ca rezultat direct al experienței dobândite în cadrul operației Artemis. Este de așteptat ca, în stadiul următor, operația să fie preluată de participanții la misiunile de menținere a păcii din țările africane sau din alte țări.

Se manifestă încă neîncredere în capacitatea UE de a intra rapid în teatru, mai ales datorită minusurilor din sfera transportului strategic. De altfel, chiar consensul european privind asumarea unui rol mai mare în Africa este, azi, limitat. Opțiunile prezente merg, cum indică noile angajamente civile și inițiativa creării forței de jandarmerie și a celei de pază a frontierelor, mai degrabă, spre intervenția în faza de post-stabilizare.

Chiar și în acest caz, însă, este imperios necesară sporirea capacităților C4ISR, a celor care permit ducerea războiului facilitat de rețele, iar nu bazat pe acestea, lucru dificil de implementat de către statele Uniunii⁶³, dat fiind că incumbă mari cheltuieli de apărare pe termen scurt.

Cum se știe, SHAPE are în prezent responsabilitatea atât pentru planificarea operațională a NATO, cât și pentru cea a UE. Dar cum se va tranșa problema în viitor? Vor fi conduse misiunile de către NATO sau autonom, prin grija unor comandamente oferite de unele state membre importante, ca Franța, în cazul Congo? Iată cum un experiment de genul celui al operației Artemis iscă multe semne de întrebare pentru perspectiva structurilor operaționale europene.

4.3. Politici și strategii naționale (ale statelor)

Aproape toate statele dezvoltă, într-o formă sau alta, politici de angajare în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor armate. Aceste politici sunt corelate în cadrul și prin intermediul organizațiilor și organismelor internaționale, dar și prin relațiile de parteneriat și prin tratatele și acordurile de colaborarea bilaterală și multilaterală.

Fiecare stat contribuie, pe măsura posibilităților sale, la dezvoltarea și punerea în operă a unor politici și strategii cât mai eficiente de gestionare a crizelor și conflictelor armate. În această epocă istorică, deosebit de complexă, de trecere la o societate de tip informațional, la o societate a

⁶³ Ibidem.

cunoașterii, este foarte important ca statele să dezvolte astfel de politici și strategii.

4.3.1. Angajarea germană

Participarea Germaniei⁶⁴ la misiuni de prevenire a conflictelor ca și la misiuni multinaționale de menținere a păcii este amplă. Germania trimite în teatrele de operații: forțe de interpunere, forțe de poliție și personal civil calificat.

De asemenea, Germania contribuie din punct de vedere financiar și furnizează echipamente.

Angajare militară

În cadrul misiunilor multinaționale de menținere a păcii, Germania continuă să intervină în principal în Balcani și în Afganistan.

De asemenea, Germania se situează printre țările care furnizează cele mai multe forțe pentru operațiile UE și NATO în Bosnia-Herțegovina și în Kosovo, sub mandatul Consiliului de Securitate al ONU.

Polițiști germani participă în Kosovo, în cadrul Misiunii de Poliție a Națiunilor Unite (MINUK) și în Bosnia-Herțegovina, în cadrul Misiunii de Poliție a UE.

Germania este cel mai mare furnizor de forțe pentru Forța Internațională de Asistență a Securității în Afganistan (ISAF), contribuind în mod substanțial la stabilizarea acestei țări.

Germania coordonează intervenția ISAF în întreaga regiune din Nordul Afganistanului și, în cadrul extinderii misiunilor ISAF din această țară, a luat în responsabilitate conducerea celor două echipe de reconstrucție provinciale (PRT), la Kunduz și Feyzabad.

Germania are numeroase forțe în cadrul misiunilor „căști albastre” sub egida ONU. Militarii nemți sunt desfășurați, mai ales ca observatori militari, în Georgia, Sudan și în regiunile frontaliere dintre Etiopia și Eritreea.

Angajare civilă

Misiunile civile se duc în cadrul unor mandate multidimensionale. Germania a trimis experți îndeosebi în domeniile justiției, administrației, sănătății, furnizării de echipamente și logisticii. În jur de o sută de experți

⁶⁴ <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/fr/Aussenpolitik/VereinteNationen/DUundVN/VN-Friedensmissionen.html>

civili nemți activează în cadrul misiunilor ONU. Pentru pregătirea acestor experți s-a constituit, în 2002, Centrul pentru Misiuni Internaționale de Pace (ZIF).

Angajare pentru prevenirea crizelor

Germania este una dintre țările foarte active în elaborarea politicii Națiunilor Unite de prevenire a crizelor, precum și în reformarea mecanismelor ONU și acțiunilor de menținere și instaurare a păcii.

Există, din luna mai 2004, un plan al guvernului federal german intitulat „Prevenirea civilă a crizelor, reglementarea conflictelor și consolidarea păcii”. Acest plan subliniază rolul deosebit pe care îl are și și-l asumă Germania în ceea ce privește angajarea sa multilaterală în prevenirea crizelor și în gestionarea conflictelor.

Germania are următoarele contribuții:

- 8,662 % cotizații obligatorii, ceea ce asigură ca Germania să contribuie în mod substanțial din punct de vedere financiar la toate misiunile de pace (325 milioane euro în 2005);

- în martie 2006, Germania participa în mod direct, prin trimitere de personal, la nouă misiuni ONU sau sub mandat ONU:

- MANUA și ISAF în Afganistan;
- MINUEE în Etiopia și în Eritreea;
- MINUK și KFOR în Kosovo;
- MINUL în Liberia;
- MONUG în Georgia;
- MINUS în Sudan;
- EUFOR în Bosnia-Herțegovina

- în jur de 6 500 soldați și 260 polițiști;

- experți civili care aduc o contribuție importantă la realizarea mandatului misiunilor ONU, sub forma serviciilor de sănătate, echipamente tehnice și logistice, justiție și administrație.

Susținerea Sistemului de Forțe și Mijloace de Așteptare ale Națiunilor Unite (UNSAS)

Germania participă la întreaga gamă de misiuni ONU, de la prevenirea conflictelor la refacerea post-conflict.

UNSAS a fost creat în 1994. Începând cu 2000, UNSAS dispune, în afara serviciilor de sănătate și echipament tehnic și de capacități militare importante: unități de transport terestru și aerian, capacități sanitare, unități de geniu, elemente de telecomunicații și elemente de securitate din diferite

domenii, unități de marină de recunoaștere, supraveghere și deminare, observatori militari, poliție militară și personal de stat major.

Proiecte în domeniul prevenirii crizelor și gestionării conflictelor

Proiectele promovate de Germania în acest domeniu sunt numeroase. Printre ele se situează și cele realizate de organizațiile neguvernamentale, după aprilie 2004, îndeosebi prin intermediul Institutului pentru Relații Externe „Zivik“. Unul dintre acestea este Programul de sprijin al Ministerului Federal al Afacerilor Externe în ceea ce privește măsurile de prevenție civilă a crizelor. În marea lor majoritate, aceste proiecte sprijină angajarea Națiunilor Unite în zone de conflict prin intermediul dialogului civil ca și prin crearea de structuri solide de reglementare a rezolvării conflictelor.

Guvernul federal german susține aceste proiecte și prin mijloace financiare substanțiale. În afara cotizațiilor, volumul resurselor suplimentare acordate de această țară se ridică la 13,8 milioane euro pe an.

În iunie 2002, Ministerul Federal al Afacerilor Externe a fondat Centrul pentru Misiuni Internaționale de Pace (ZIF) care are drept scop consolidarea procesului de trimitere a unor experți în cadrul misiunilor organizațiilor internaționale.

ZIF realizează recrutarea, pregătirea și angajarea în misiuni a acestui personal, precum și servicii de consiliere tehnică și științifică. Dispune de mijloacele necesare și de personal abilitat pentru a selecționa, în viitor, experți, atât pentru misiunile ONU cât și pentru cele ale OSCE și UE. Centrul de formare de la Bundeswehr pentru misiuni de pace sub egida Națiunilor Unite de la Hammelburg pregătește contingentele operaționale și formează, la intervale regulate de timp, observatori militari internaționali și personal civil (formație de bază pentru jurnaliști și membri ai organizațiilor neguvernamentale).

Colegiul de Apărare al Forțelor Armate Federale este deschis statelor membre ONU care doresc să participe la „cursul de formare a ofițerilor de state major ai Națiunilor Unite“ (UNSOC).

Germania susține cu mijloace financiare substanțiale și cu consiliere tehnică „Centrul Internațional Kofi Annan de pregătire în domeniul menținerii păcii“ din Ghana, care are ca misiune să contribuie la consolidarea capacității organizațiilor regionale africane ce formează forțe de menținere a păcii în proximitatea numeroaselor operații în curs de desfășurare.

4.3.2. Angajarea elvețiană

În Elveția, există Direcția de Dezvoltare și Cooperare (DDC)⁶⁵. Aceasta cuprinde patru domenii ale Departamentului Federal al Afacerilor Externe:

- cooperare și dezvoltare bilaterală;
- cooperare și dezvoltare multilaterală;
- ajutor umanitar;
- cooperare tehnică cu Europa de Est.

DDC dispune de un buget anual de un miliard de franci și contează pe 400 de colaboratori în țară și în străinătate.

DDC participă la programe internaționale.

Cooperarea și dezvoltarea au ca obiectiv să lupte împotriva sărăciei ajutând persoanele interesate. Încurajează mai ales accesul statelor la autonomie economică și politică, contribuind la ameliorarea condițiilor de producție, ajută la soluționarea problemelor ecologice și asigură accesul la educație și asigurarea medicală pentru populațiile cele mai defavorizate.

Ajutorul umanitar acordat de Confederație are drept scop să salveze vieți și să amelioreze suferința. Prin Corpul Elvețian de Ajutor în caz de Catastrofe (ASC), Elveția furnizează un ajutor direct în caz de catastrofe și conflicte armate. În același timp, ea susține organizațiile umanitare partenere.

Cooperarea în ceea ce privește dezvoltarea bilaterală vizează îndeosebi 16 țări situate în Africa, Asia și America Latină. Cooperarea tehnică vizează îndeosebi Balcanii, mai ales în Bosnia, dar și în unele dintre țările care fac parte din Comunitatea Statelor Independente.

Elveția cooperează, de asemenea, cu instituții ale ONU și Banca Mondială și cu băncile regionale de dezvoltare.

În total, Elveția susține în jur de 800 de programe și proiecte, de-a lungul mai multor ani, ce sunt încă în desfășurare.

4.4. Decizia politico-militară

Procesul de globalizare - firească, în esența lui – este însoțit și de numeroase efecte secundare. Mai mult, există o puternică rezistență la

⁶⁵ <http://www.socialinfo.ch/cf/site/page.cfm?id=41D>

globalizare, care se manifestă pe cel puțin două paliere: afirmarea puternică a identităților, globalizarea fiind, din această perspectivă, o integrare de identități; accentuarea procesului de fragmentare, care, pe de o parte, „agresează» globalizarea și, pe de altă parte, menține și accentuează starea de haos.

Una dintre condițiile obligatorii ale reușitei globalizării o reprezintă *globalizarea securității*. Departe de a fi o simplă metaforă, globalizarea securității presupune un răspuns global nu numai la riscuri, pericole și amenințări, ci și la cerințele de gestionare a acestora și de monitorizare și reducere a vulnerabilităților.

Globalizarea nu este un proces liniar, cu o dezvoltare uniform accelerată, ci un proces complex, care are și efecte colaterale, constând în noi provocări, în noi amenințări și noi vulnerabilități, care alcătuiesc cealaltă latură a globalizării în planul securității – *globalizarea insecurității*.

Rezultatele acțiunilor celor două componente contradictorii ale globalizării în planul securității au determinat creșterea interdependențelor dintre actorii internaționali. Aceasta a impus cooperarea tot mai aprofundată a națiunilor, solidaritatea lor activă, fie că este vorba de reducerea decalajelor de dezvoltare, de probleme de mediu, de funcționarea democratică a statelor și a comunității internaționale, fie de asigurarea securității colective împotriva amenințărilor terorismului internațional și a proliferării armelor de distrugere în masă.

Mediul de securitate internațional este, în prezent, încărcat de riscuri și amenințări grave – terorism și teroare a armelor de distrugere în masă, dispute interetnice și rivalități religioase, crimă organizată transfrontalieră, stări de tensiune și conflict întreținute de forțe destabilizatoare în multe zone ale lumii, tulburări interne, ca și unele evenimente neprevăzute: inundații, cutremuri, secete etc., fiecare în parte și toate la un loc constituind riscuri de instabilitate și insecuritate pentru comunitatea internațională.

Asigurarea securității colective este, de aceea, obiectivul care a reunit eforturile ONU și ale celorlalte organizații internaționale, care a sporit solidaritatea statelor lumii, cooperarea și colaborarea lor, ducând la reglementări comune, structuri, proceduri și capacități de combatere a provocărilor secolului XXI, la un răspuns eficient la crize și la amenințările și instabilitățile regionale, zonale și globale.

Mai mult decât oricare altă organizație internațională, ONU prețuiește și afirmă solidaritatea statelor lumii în apărarea securității. Strategia mondială antiteroristă propusă în mai 2006 de ONU este un astfel de act care, dacă va fi definitivat și adoptat, va reuni toate statele membre în jurul ideii de combatere comună a terorismului, prin strategii coerente și

eficiente, va întări capacitatea sistemului Națiunilor Unite de a ajuta statele să lupte cu terorismul și să-și coordoneze mai bine activitățile în domeniu. Solidaritatea, văzută prin prisma acestui Raport-document, se traduce prin atragerea la campania mondială împotriva terorismului atât a Națiunilor Unite, cât și a societății civile și a sectorului privat, într-un spirit multilateral și ferm, ca și prin sprijinul material adus victimelor terorismului și familiilor acestora prin instituirea unui sistem de asistență pentru reintegrare în societate și regăsirea unei existențe demne, productive.

În perioada post Război Rece, preocuparea de întărire a solidarității statelor pentru creșterea securității globale s-a intensificat, atât din partea marilor puteri, cât și a principalelor instituții internaționale: ONU, NATO, UE. Acestea au organe de decizie specifice, create pentru a răspunde eficient necesităților manageriale ale structurilor respective.

Indiferent de particularitățile fiecărei instituții sau organism, decizia, în general, ca proces intelectual, specific acțiunii umane, decizia politico-militară este rezultatul unei acțiuni complexe, care implică o alegere, o opțiune.

Aceasta este determinată, în principal, de o serie de factori ca: forțele umane disponibile; evoluția evenimentelor, fenomenelor sau faptelor, deci condițiile concrete ce rezultă din situația de stare; resursele materiale, financiare etc.

În general, organizațiile internaționale cu atribuții în gestionarea crizelor și conflictelor armate înțeleg prin această activitate ansamblul mecanismelor, procedurilor și acțiunilor prin care factorii de decizie stabilesc și pun în aplicare măsurile necesare pentru prevenirea și controlul crizelor care ar putea degenera în conflicte militare deschise, iar când acestea se produc, pentru limitarea efectelor și înlăturarea urmărilor lor.

4.4.1. Sistemul de elaborare a deciziilor politico-militare

Organizația Națiunilor Unite a stabilit proceduri clare de luare a deciziilor.

Carta ONU prevede, în articolul 34, că organismul împuternicit să ia în discuție orice situație de criză de pe glob este *Consiliul de Securitate*. De asemenea, potrivit articolului 35, oricare stat membru poate aduce în atenția Consiliului de Securitate orice conflict care amenință pacea și securitatea internațională.

Instrumentele juridice esențiale care conțin un mandat aplicabil în procesul prevenirii conflictelor și gestionării crizelor sunt incluse în Carta

Națiunilor Unite. Codificarea lor este dată de articolele 1, 11 (2) și 24 din capitolele VI și VIII, articolele 40, 41 și 99.

Articolul 1 arată că scopul ONU îl constituie “menținerea păcii și securității internaționale și, în acest scop, să ia măsuri colective eficiente pentru prevenirea și eradicarea amenințărilor la adresa păcii și să faciliteze, prin mijloace pașnice și în conformitate cu principiile justiției și dreptului internațional, negocierile sau reglementarea pașnică a disputelor internaționale sau a situațiilor care ar putea duce la o încălcare a păcii”⁶⁶.

Articolul 24 specifică funcțiile și atribuțiile Consiliului de Securitate cărui statele membre i-au conferit responsabilitatea menținerii păcii și securității.

Articolul 25 prevede că “statele membre ale ONU sunt de acord să ducă la îndeplinire deciziile Consiliului de Securitate”, în conformitate cu prevederile Cartei.

Capitolele VI și VII ale Cartei privesc reglementarea pașnică a diferendelor și acțiunilor care pun în pericol pacea, încălcă pacea sau reprezintă acte de agresiune.

Pe baza *articolului 35*, oricare dintre statele membre poate supune orice situație conflictuală atenției Consiliului de Securitate sau Adunării Generale. Mai mult decât atât, oricare dintre membrii Adunării Generale poate propune introducerea unui punct pe ordinea de zi. Propunerea este adresată Biroului Adunării Generale, ce cuprinde 23 de vicepreședinți, care decid includerea acelui punct pe ordinea de zi a Adunării Generale.

Secretarul General poate fi solicitat să joace rolul de mediator și consultant al guvernelor în domeniul prevenirii conflictelor. În exercitarea atribuției de prim-administrator al ONU, el adoptă decizii politice. *Articolul 99* îi conferă puteri prin care el poate “supune atenției Consiliului de Securitate orice problemă care, în opinia sa, ar putea amenința menținerea păcii și securității internaționale”⁶⁷.

În vederea gestionării crizelor, atât Secretarul General, cât și Consiliul de Securitate pot acționa: pentru a emite un aviz, în calitate de mediatori, pentru a lua diverse alte măsuri.

În cadrul acestor măsuri, se numără și intervenția cu specialiști militari și civili și chiar cu forțe în zonele cu potențial beligen ridicat.

Efectivele de prevenire a conflictelor de care dispune ONU au cunoscut o creștere semnificativă în ultimii 30 de ani. Astfel, în anul 1987, Secretarul General a dispus înființarea oficială a unui dispozitiv de alertă rapidă sub forma Biroului pentru Cercetare și Culegere de Informații (ORCI – Office for Research and Collection of Information). Un sistem

interdepartamental de alertă rapidă s-a creat în 1991, de către Comisia de Coordonare Administrativă a ONU (ACC-UN Administrative Coordinating Committee) în domeniul umanitar. Apoi s-a înființat un mecanism consultativ eficient care include un nucleu de organisme, ca: FAO, Departamentul Problemelor Politice și Umanitare, UNHCR, UNICEF, UNDP, WFP și Centrul pentru Drepturile Omului.

Tehnologiile avansate din domeniul comunicațiilor asigură transmisiuni rapide, prin radio, e-mail, satelit, între sediile din New York și din lumea întreagă, asigurând furnizarea în timp optim a informațiilor și analizelor destinate atât Secretarului General ONU, cât și factorilor de decizie din statele membre.

Conform documentelor oficiale, noile proceduri ONU de prevenire și gestionare a crizelor sunt:

- *identificarea și gestionarea timpurie a zonelor potențiale de criză*, prin intermediul unor surse, cum ar fi ambasadorii la ONU și/sau ofițerii politici din teritoriu, care funcționează ca rezidenți-coordonatori și/sau reprezentanți ai misiunilor ONU de prevenire a conflictelor;

- *legături operaționale* între organismele însărcinate cu problemele politice și umanitare și operațiunile de menținere a păcii, de alertă rapidă la sediul ONU, prin intermediul unui nucleu de birouri și agenții specializate ale ONU, cu responsabilități în domeniu;

- *pregătirea unui inventar* al unităților militare disponibile și al nivelului de pregătire și dotare a acestora și consolidarea pregătirii personalului militar și civil implicat în operațiunile de menținere a păcii, la New York și la nivel regional, în întreaga lume;

- *consolidarea conducerii colective a Consiliului de Securitate* prin eforturi de includere a monitorizării și, după caz, a aplicării instrumentelor existente în domeniul dezarmării, controlului armamentelor și neproliferării, iar, la nevoie, prin avertizare, urmată de impunerea de sancțiuni;

- *o mai bună coordonare* între operațiunile de realizare și cele de menținere a păcii cu celelalte eforturi depuse în cadrul sistemului, ca și cu elementele exterioare de contact din domenii relevante, cu organizații neguvernamentale și alte entități de interes public (de exemplu, mediile științifice), de natură să asigure atât respectarea păcii negociate, cât și a altor acorduri dintre părți;

- *integrarea și protecția refugiaților, precum și repatrierea lor voluntară;*

- *pregătirea unei liste de experți pentru misiunile ad-hoc în domeniul asistenței umanitare și al drepturilor omului;*

⁶⁶ Carta ONU, p.3.

⁶⁷ Carta ONU, p.25.

- *sporirea resurselor bugetare*, în concordanță cu extinderea activităților de menținere a păcii, prin stabilirea unui fond de rezervă special destinat acestora.

Demn de remarcat este faptul că, în perioada Războiului Rece, numeroase conflicte s-au dovedit a fi pentru forțele și resursele Consiliului de Securitate dificil de gestionat. Cu toate acestea, a fost posibilă limitarea sau restrângerea sferei de acțiune a multor conflicte regionale, care ar fi putut degenera în confruntări între superputeri.

Azi, cu tot efortul făcut de comunitatea internațională în direcția asigurării securității și stabilității mondiale ONU, în general și Consiliul de Securitate, în special, s-au dovedit a fi de multe ori depășite de evenimente, organisme greoaie, care iau decizii tardive, cu organe de execuție care acționează cu o precauție mult prea mare, afectând operativitatea și eficiența activității de gestionare a crizelor și conflictelor.

4.4.2. Metodologia de elaborare a unei decizii politico-militare în cadrul ONU

Urmărind politica sa de prezervare a păcii, prevenire a războiului, întărire a securității și stabilității, în conformitate cu sarcinile sale de securitate fundamentale, Alianța Nord-Atlantică a statuat ca, în cooperare cu celelalte organizații, să prevină conflictele sau, în situația apariției unei crize, să contribuie la gestionarea sa efectivă, cu aplicarea normelor dreptului internațional, inclusiv prin posibilitatea executării de operațiuni non-Art.5 de răspuns la crize.

Sistemul NATO de Răspuns la Crize (NCRS)

Scopul NCRS este de a asigura pregătirea și sprijinul necesare în prevenirea crizelor și conflictelor și în managementul crizelor pentru întreaga gamă de operații prevăzute în Art.5 și altele. Sistemul face să sporească abilitatea Alianței și, în anumite cazuri, a națiunilor care nu sunt membre NATO, în a se pregăti și a răspunde la întreaga gamă de crize cu care Alianța ar putea fi nevoită să se confrunte. În acest scop, sistemul cuprinde o întreagă gamă de măsuri menite să permită Alianței și, în anumite cazuri, națiunilor care nu sunt membre NATO să reacționeze într-o manieră sincronizată și cu discernământ.

Pentru a realiza aceste lucruri, NCRS trebuie să fie în măsură:

a) să fie un sistem de management al crizelor complet integrat care să susțină Alianța în răspunsul dat la o serie întreagă de crize;

b) să asigure controlul politic necesar din partea Consiliului asupra Măsurilor de Răspuns la Criză (CRMs), delegându-și autoritatea pentru a lua măsurile potrivite de îmbunătățire a flexibilității și vitezei de reacție (delegarea autorității necesită de fiecare dată aprobarea expresă a Consiliului);

c) să îmbunătățească interacțiunea civili-militari și să aibă în vedere măsurile privind inter-relațiile dintre civili și militari;

d) să includă o întreagă gamă de măsuri sub autoritatea Consiliului, în sprijinul eforturilor de prevenire a crizei și conflictului;

e) să țină cont și să permită Alianței să reacționeze la avertizările furnizate de Sistemul de Avertizare și Culegere de Informații al NATO (NIWS) într-o manieră sincronizată;

f) să completeze și să sprijine Sistemul de Planificare Operativă al NATO;

g) să atragă încrederea autorităților politice, militare și civile ale NATO;

h) să evite suprapunerea inutilă cu alte procedee sau cu alte înțelegeri ale NATO;

i) să fie capabil să sprijine operațiile în funcție de caz și cu aprobarea NAC, folosind dotările și capacitățile NATO, sub conducerea altor organizații internaționale;

j) să fie în măsură să sprijine implicarea națiunilor care nu sunt membre ale NATO, în funcție de caz și cu aprobarea NAC, în răspunsul la criză, atunci când este cazul.

În scopul îndeplinirii cu succes a rolului pe care și l-a asumat, Alianța a elaborat Manualul Sistemului NATO de Răspuns la Criză (NCRSM). Acesta este un compendiu al componentelor NCRS, în care se descriu, în detaliu, modalitățile de folosire a acestora pe timpul unei crize. Totodată, Manualul respectiv servește drept bază pentru statele majore ale NATO de la nivelul al II-lea al Structurii de Comandă a NATO pentru elaborarea completărilor la NCRSM.

Principalele foruri decizionale ale NATO cu competențe în managementul crizelor

Luarea deciziilor politice și militare în cadrul NATO se realizează la nivelul mai multor organisme, în funcție de importanța obiectivelor urmărite și de eșalonul destinat îndeplinirii acestora.

➤ *Consiliul Nord-Atlantic (NAC)*

Cea mai înaltă autoritate a Alianței este Consiliul Nord-Atlantic. Acesta „are autoritate politică și puteri decizionale efective”⁶⁸. El emite declarații și comunicate.

Consiliul Nord-Atlantic este constituit din Reprezentanții permanenți ai statelor membre. Aceștia se întrunesc cel puțin o dată pe săptămână. NAC poate să se întrunească și la nivel înalt, când, la lucrările lui, participă șefii de guverne, miniștrii de externe sau miniștrii apărării din statele membre. Demn de remarcat este faptul că, indiferent de nivelul întrunirii, deciziile Consiliului au același statut și aceeași validitate.

Deciziile se adoptă pe baza „unanimității și acordului comun”⁶⁹. Fiecare stat membru reprezentat în NAC sau în comitetele subordonate își păstrează suveranitatea asupra propriilor decizii.

➤ *Comitetul pentru Planificarea Apărării (DPC)*

În probleme privind politica de apărare care implică structura integrată a forțelor, cea mai înaltă autoritate o reprezintă DPC. Acest Comitet este alcătuit din reprezentanți permanenți ai tuturor aliaților, cu excepția Franței. Cel puțin de două ori pe an, DPC se întâlnește la nivel de miniștri ai apărării. Principala lui atribuție este să rezolve „problemele legate de planificarea apărării colective”⁷⁰.

Pe timpul perioadelor de tensiune și de criză, Comitetul are următoarele funcții: să asigure un punct de focalizare în cadrul Alianței pentru schimbul de intelligence, informații și alte date; să acționeze ca un forum pentru consultări, inclusiv în domeniul nuclear, în care aliații să-și poată exprima și compara opiniile; să servească drept forum pentru armonizarea opiniilor sub forma unor decizii colective privind măsurile ce urmează a fi luate.

În îndeplinirea acestor funcții, DPC este sprijinit de alte organisme ale Alianței care sunt active în managementul crizei, inclusiv de Comitetul Militar, Comitetul Politic, Grupul de Coordonare Politică (PCG) și Comitetul Superior de Planificare a Protecției Civile în Cazuri de Urgență (SCEPC).

➤ *Statul Major Internațional (IS)*

Statul Major Internațional asigură sprijin direct DPC și comitetelor civile ale acestuia. Deși acesta, formal, nu are atribuții în procesul de consultare a NATO, el joacă un rol important, facilitând obținerea consensului între aliați. Pentru aceasta, el acționează astfel: conduce întrunirile și servește drept principal moderator în construirea consensului la

aceste întruniri; redactează în forma inițială comunicatele și alte lucrări pe care Comitetul și comitetele de sprijin le au în vedere; pregătește recomandările politice pentru secretarul general și pentru oficialii cei mai importanți; ia măsurile necesare pentru implementarea hotărârilor comitetelor Alianței.

➤ *Comitetul Politic*

Comitetul Politic este un forum pentru consultări politice obișnuite. În afara menținerii membrilor Alianței în pas cu tendințele și evoluțiile politice de interes, Comitetul pregătește studierea problemelor politice în vederea discutării lor în Consiliu și pune la dispoziție rapoarte despre subiectele ce urmează a fi dezbătute. De asemenea, Comitetul monitorizează și acordă consultanță Consiliului în politica de informații publice și de îndrumare. Mai mult decât atât, acesta are misiunea de a urmări respectarea hotărârilor Consiliului și implementarea acestora.

Comitetul Politic poartă, în genere, răspunderea pentru relațiile NATO cu alte organizații internaționale. Din acest punct de vedere, el revizuieste relațiile NATO în desfășurare cu organizații cum ar fi OSCE și ONU și, de asemenea, contribuțiile NATO la întrunirile la nivel înalt (ale conducătorilor de state, miniștrilor etc.) ale OSCE și ONU. Comitetul organizează o întâlnire anuală cu experți ai ONU pe probleme de interes reciproc.

În perioadele de tensiune și de criză, consultările Comitetului se vor concentra în mod firesc asupra aspectelor de imediată actualitate cu care se confruntă Alianța. În astfel de perioade, întrunirile Comitetului pot fi convocate ori de câte ori este necesar, cu scopul de a ține constant sub observare situația și de a furniza la timp NAC opinii și aprecieri despre evenimentele în curs.

Comitetul Politic e alcătuit, în mod normal, din consilierii politici ai delegațiilor și este prezidat de către asistentul secretarului general pentru probleme politice și politica de securitate sau de către adjunctul acestuia.

➤ *Grupul de Coordonare Politică (PCG)*

Grupul de Coordonare Politică răspunde de asigurarea consilierii NAC/DPC în ceea ce privește implicațiile politice/militare ale managementului crizei. Acesta își exercită funcția monitorizând și evaluând situațiile de criză posibile, ținând cont de obiectivele politice ale Alianței, stadiile pregătirii și situația militară actuală.

Grupul acordă consultanță și recomandări Consiliului cu privire la:

a) aspectele politice și militare ale planificării pentru situații neprevăzute și pentru operații proiectate;

⁶⁸ Organizația Tratatului Nord-Atlantic, MANUALUL NATO, Brussels, 2001, p.94.

⁶⁹ Ibidem, p.95.

⁷⁰ Ibidem, p.96.

b) aspectele politice sensibile ale Planurilor de Operații (OPLANs), inclusiv înțelegerile la nivel C2, regulile de angajare (ROE) și aspectele juridice și financiare;

c) desfășurarea operațiilor specifice;

d) mobilitatea și refacerea forțelor Alianței, inclusiv primirea și sprijinirea de către națiunile gazdă și coordonarea cu agențiile civile.

Grupul acționează ca un centru focal al coordonării cu organizațiile internaționale, cum ar fi ONU, UE, OSCE, ICRC și UNHCR, și pentru consultări cu națiunile care nu sunt membre ale NATO în ceea ce privește planificarea și desfășurarea operațiilor specifice.

În anumite condiții, PCG este autorizat să acționeze în numele NAC/DPC.

PCG este alcătuit din membrii delegațiilor naționale și din reprezentanți ai Autorității Militare NATO și ai Statului Major Internațional. Este prezidat fie de asistentul secretarului general pentru operații sau asistentul secretarului general pentru planificare și politica de apărare, fie de asistentul secretarului general pentru probleme politice și politica de securitate, în funcție de subiectul în cauză. Delegații naționali își reprezintă guvernele.

➤ *Comitetul Superior pentru Planificarea Protecției Civile în Situații de Urgență (SCEPC)*

SCEPC este un comitet care se subordonează direct NAC și conlucrează atunci când este cazul cu Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC). Rolul SCEPC este de a da o orientare strategică planificării protecției civile în situații de urgență CEP și activității de pregătire. NAC a stabilit rolurile principale pentru NATO CEP: ajutorarea civililor în cazul operațiilor de răspuns la criză prevăzute în Art.5 și neprevăzute de acesta; sprijinirea autorităților naționale în situații de urgență civile și protejarea populației de efectul armelor de distrugere în masă și cooperarea cu statele partenere.

Reprezentarea națională la SCEPC constă în mod normal din consilierii pentru planificarea protecției civile în situații de urgență ai delegațiilor care își reprezintă guvernele pe timpul aplicațiilor importante sau operațiilor reale. În cazul unei crize, SCEPC ar urma să fie condus de către asistentul secretarului general pentru operații.

Planificarea protecției civile NATO în caz de urgență se concentrează, în primul rând, asupra susținerii militarilor și națiunilor, în special în cazul protecției populației civile. Realizarea acestui lucru îmbracă o gamă diversă de preocupări, cum ar fi cele din domeniul mobilizării și utilizării resurselor (alimente, agricultură, industrie, energie, forță de muncă, medicină, transporturi, etc.), căilor de comunicație civile și asistenței în

rezolvarea problemei refugiaților. Din momentul acceptării CEP la nivel național, inclusiv a pregătirii planurilor și implementării măsurilor care să le facă viabile, SCEPC răspunde în numele NAC de orientarea politică, de coordonarea generală a CEP și de pregătirile la nivelul NATO.

Pe timp de criză, SCEPC poate recomanda declararea măsurilor corespunzătoare ale Sistemului NATO de Răspuns la Criză (NCRS). De asemenea, acesta implementează și coordonează Acordurile CEP de Management al Crizei (ca parte a procedurilor generale de management al crizei ale NATO) sprijinind Consiliul. Aceste acorduri stabilesc niște relații mai apropiate și mai organizate cu Autoritățile Militare NATO și scot în evidență cooperarea cu partenerii sub toate aspectele managementului crizei. De asemenea, acordurile apelează la folosirea secțiunii de Planificare a Protecției specializate a SCEPC de către experți civili ai acestora.

În fine, o mare parte din coordonarea operațiilor SCEPC revine Centrului Euro-Atlantic de Coordonare a Măsurilor de Răspuns la Dezastre, care servește drept punct focal al EAPC de distribuire a informațiilor legate de CEP și de coordonare a eforturilor de ajutorare al țărilor EAPC.

➤ *Comitetul Militar (MC)*

Comitetul Militar este autoritatea militară supremă în Alianță. El reprezintă sursa primară de consiliere militară a secretarului general, a NAC și a DPC, în problemele care țin de politica militară și de strategie. Comitetul Militar este alcătuit din șefii apărării țărilor aliate.

În situația gestionării unei crize, MC evaluează solicitările și propunerile comandamentelor din teatru, le prezintă tuturor șefilor statelor majore ale apărării (CHODs), după care le supune spre aprobare NAC/DPC.

➤ *Statul Major Militar Internațional (IMS)*

Statul Major Militar Internațional este un stat major în sprijinul MC. Principalele atribuții ale sale sunt:

- a) acordarea sprijinului solicitat de MC;
- b) prelucrarea și furnizarea informațiilor militare culese;
- c) procesarea propunerilor de acțiuni militare înaintate de MC și a recomandărilor MC către NAC/DPC;
- d) furnizarea directivelor și indicațiilor MC către comandantul strategic al Comandamentului Aliat al Operațiilor (ACO);
- e) elaborarea analizei militare strategice (SMA).

Pe timpul unei crize, pentru a putea îndeplini eficient aceste misiuni, IMS dispune de propria sa Organizație de Management al Crizei (CMO), iar atunci când criza atinge dimensiunea nucleară, de o celulă nucleară specifică în sprijinul procesului de consultare al NATO care urmează niște directive și proceduri specifice nemenționate aici, datorită caracterului secret.

Toți membrii IMS au posturi specifice în organizația de management al crizei pe care și le pot prelua în 24 de ore de la ordonarea încadrării de către Centrul NATO al Situației (SITCEN).

➤ *Organizația pentru Managementul Crizelor a Cartierului General NATO (CMO)*

Se consideră că eficiența întregului proces de management al crizelor va fi determinată într-o măsură importantă de structura și procedurile Organizației pentru Managementul Crizei a Cartierului General NATO.

Aceasta trebuie să reflecte în activitățile sale filozofia care a condus la dezvoltarea NCRS în ceea ce privește flexibilitatea, adaptabilitatea și repercusiunile și să faciliteze operațiile NCRS, NIWS, Sistemul de Planificare a Operațiilor și acordurile CEP de management al crizei într-un mod unitar și armonios. În acest scop, CMO trebuie să îndeplinească următoarele misiuni interconectate:

a) să faciliteze consultările și procesul decizional NAC pe timp de criză;

b) să faciliteze interacțiunea dintre NAC și comitetele superioare NATO care au responsabilități în domeniul managementului crizei (PCG, MC, PC, SCEPC și alte comitete în mod corespunzător), inspirându-se din experiența componentelor de stat major IS/IMS (CMTF), odată activate;

c) să faciliteze interfața dintre Cartierul General NATO și statele aliate și, acolo unde este posibil, capitalele parteneri și ale altor state care nu sunt membre NATO și cartierele generale ale altor organizații internaționale.

NATO HQ CMO se compune din CMO-urile IS și IMS, Centrul NATO HQ al Situației (SITCEN), EADRCC și două acorduri de coordonare și susținere reciprocă ale NATO HQ. La un nivel superior, adjunctul secretarului general, asistenții secretarului general (ASG) pentru afaceri politice și politica de securitate, pentru politica de apărare și planificare, pentru operații, pentru diplomație publică și directorul IMS (DIMS), managerul executiv și directorul biroului privat sau persoanele desemnate expres de către aceștia să îi reprezinte îl consiliază și îl ajută pe secretarul general și președinte al MC (CMC) în conducerea NAC/DPC și a MC pe timpul unor situații de criză.

➤ *Centrul NATO al Situației (SITCEN)*

Această instituție joacă un rol important pe tot parcursul procesului de management al crizei, prin diseminarea informațiilor și produselor intelligence către delegațiile naționale și statele majore ale NATO, asigurarea expertizei, sprijinirea componentelor CMO și CMTF ale IS și IMS și prin asigurarea unor transmisiuni sigure ale datelor elaborate de NATO HQ în vederea dezvoltării operației propriu-zise.

În concluzie, procesul decizional în cadrul NATO se bazează pe consensul reprezentanților fiecărui stat membru. Organele de decizie au o structură piramidală, în care fiecare element are atribuții specifice.

4.4.3. Procesul decizional politico-militar adoptat de Uniunea Europeană

Recunoscută cu prisosință, puterea economică a Uniunii Europene trebuie să fie susținută de o putere militară care să-i permită să-și sporească și să-și impună rolul de lider pe arena internațională. Pentru aceasta, specialiștii consideră că sunt necesare unele măsuri esențiale: adoptarea proiectului tratatului Constituției, clarificarea relațiilor cu SUA, întărirea dimensiunii strategice a Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC), abandonarea comportamentului neutru adoptat de anumite state, întărirea capabilităților militare și revigorarea voinței politice⁷¹.

În cadrul Politicii Externe și de Securitate Comună și Politicii Europene de Securitate și Apărare, structura procesului decizional este de tip interguvernamental. Rolul cheie revine statelor membre ale Uniunii, ai căror reprezentanți se reunesc în forumul Consiliului European (șefii de stat și de guvern), în format ministerial (Consiliul Afaceri Generale și Relații Externe), ambadorial (Comitetul Reprezentaților Permanenți sau Consiliul Politic și de Securitate), șefi de stat major sau adjuncti ai acestora (Comitetul Militar), precum și în grupuri de lucru formate din experți naționali din partea reprezentanțelor permanente ale statelor membre pe lângă UE. Pe lângă aceste structuri, la procesul decizional participă, de la caz la caz, și Comisia Europeană. În domeniul politico-militar, Parlamentul European are doar un rol consultativ.

Consiliul European și Consiliul Uniunii Europene

Conform Tratatului UE, Consiliul European definește principiile și direcțiile generale de acțiune în domeniul politicii externe și de securitate, incluzând aspectele referitoare la dimensiunea de apărare, iar Consiliul UE adoptă deciziile necesare implementării acestora. Instrumentele juridice de care dispune Consiliul sunt strategiile comune, acțiunile comune și pozițiile comune. Consiliul UE recomandă șefilor de stat și de guvern strategiile comune, pe care le implementează ulterior, în special prin adoptarea de acțiuni și poziții comune.⁷²

⁷¹ Fabien Terpan, *Politique étrangère, sécurité, défense : la lente progression de l'Europe politique*, în <http://www.euractiv.com/fr/securite/politique-europenne-securite-defense-pesd/article-120304>, p.1.

⁷² *Tratatul de la Maastrich*, art.13

Problematika securității și apărării în cadrul Consiliului Uniunii Europene este analizată la nivelul Consiliului Afaceri Generale și Relații Externe (CAGRE). Acesta se reunește la nivel de miniștri de externe lunar sau de câte ori este necesar. CAGRE se întrunește în formate separate pentru a trata afacerile generale (se discută aspecte instituționale, politici generale), și relațiile externe.

De două ori pe semestru (informal la jumătatea președinției și formal la schimbarea acesteia), se întrunesc și miniștrii apărării. În cadrul acestor ședințe, se dezbate aspectele cu implicații militare ale PESA. La reuniunile CAGRE participă și Secretarul General / Înalt Reprezentant al Consiliului, precum și reprezentanții ai Comisiei Europene.

Reuniunile sunt prezidate de ministrul de externe al statului care deține Președinția Consiliului UE.

Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER) este structura care pregătește întâlnirea miniștrilor de externe, și este format din reprezentanții permanenți ai statelor membre la Bruxelles. COREPER se întrunește în două formate:

- COREPER 1, cu atribuții în domeniul politicilor comunitare (din cadrul pilonului I);
- COREPER II (gestionează în special problematica relațiilor externe și politicii de securitate și apărare – pilonul II).

Procesul decizional de rutină pornește de la orientările politice majore rezultate în urma reuniunilor Consiliului European. Transformarea acestora în politici ale Uniunii și implementarea lor se face de către Consiliul UE, prin intermediul Secretariatului General și al structurilor responsabile și, de la caz la caz, al Comisiei Europene (aspectele comunitare din cadrul politicii externe și de securitate a UE). La nivelul Consiliului, rolul major revine Comitetului Politic și de Securitate (PSC), al cărui profil instituțional este prezentat mai jos.

În elaborarea documentelor privind problematica securității și apărării, PSC primește recomandări și opinii din partea Comitetului Militar (care beneficiază de expertiză din partea Statului Major Militar), a Comitetului privind Aspectele Civile în Managementul Crizelor, a Comisiei (dacă este cazul), a serviciului juridic și a celorlalte structuri cu atribuții din cadrul Secretariatului General al Consiliului.

Pe această bază, ambasadorii reuniți la nivelul Comitetului Politic și de Securitate, avizează documentul, care va fi înaintat Comitetului Reprezentanților Permanenți, pentru discutarea eventualelor probleme asupra cărora nu s-a întrunit consensul.

Miniștrii de externe reuniți în cadrul Consiliului UE decid cu privire la document, pe care îl promovează în final pe agenda Consiliului European.

Secretarul General / Înalt Reprezentat pentru PESC

Tratatul de la Amsterdam (adoptat în 1997, intrat în vigoare în 1999) îi atribuie Secretarului General al Consiliului UE (TEU, Art. 26) și rolul de Înalt Reprezentant pentru PESC (SG/ÎR pentru PESC). În condițiile încorporării Politicii Europene de Securitate și Apărare, în cadrul pilonului II al Politicii Externe și de Securitate Comună, după Summit-ul franco-britanic de la St. Malo (decembrie 1998), SG/ÎR pentru PESC a obținut responsabilități și în domeniul securității și apărării.

Unitatea Politică de Planificare și Avertizare Timpurie

Pentru consilierea Secretarului General în exercitarea atribuțiilor sale, a fost înființată o structură politică denumită: Unitatea Politică de Planificare și Avertizare Timpurie. Atribuțiile acestei structuri, conform Declarației nr. 6 anexate Tratatului de la Amsterdam, includ: monitorizarea și analiza evoluțiilor în planul PESC; evaluarea intereselor externe și de securitate ale Uniunii și identificarea domeniilor prioritare de acțiune; avertizarea timpurie privind situațiile care pot conduce la crize politice cu impact asupra PESC; redactarea, la solicitarea Consiliului, Președinției sau din proprie inițiativă, de recomandări, analize și strategii. În urma Consiliilor Europene de la Köln (iunie 1999), Helsinki (decembrie 1999) și Nisa (decembrie 2000), liderii UE au decis constituirea unor noi structuri politice și militare permanente, cu scopul de a oferi Consiliului UE orientarea politică și direcționarea strategică necesare.

Comitetul Politic și de Securitate (PSC)

La nivel politico-militar, PSC gestionează toate aspectele referitoare la PESC/PESA și are o poziție centrală în elaborarea răspunsului UE la crize⁷³. Acesta este responsabil de evaluarea mediului internațional de securitate, de definirea politicilor UE și de monitorizarea implementării acestora, precum și de direcționarea politică în domeniul dezvoltării capacităților militare.

În situația apariției unei crize, PSC este structura Consiliului UE care examinează opțiunile viabile pentru elaborarea răspunsului Uniunii, cu respectarea cadrului instituțional unic și fără a aduce prejudicii procesului decizional specific fiecărui pilon.

Președinția PSC este asigurată de statul care deține președinția rotativă a Uniunii. În relația cu Comitetul Militar, PSC elaborează liniile directoare politice și strategice și primește opinii și recomandări din punct

⁷³ TRATATUL DE LA MAASTRICH, Art. 25.

de vedere militar. Atunci când este necesar, președintele Comitetului Militar poate lua parte la reuniunile PSC. Din ianuarie 2005, Comisia Europeană participă în mod permanent la reuniunile PSC.

În atribuțiile sale, este prevăzut ca acest organism să primească informații, opinii și recomandări din partea Comitetului privind Aspectele Civile în Managementul Crizelor (CIVCOM), căruii îi transmite orientări politice. CIVCOM reprezintă echivalentul civil al Comitetului Militar, având responsabilitatea furnizării de recomandări privind aspectele politice în managementul crizelor non-militare și prevenirii conflictelor. La reuniunile CIVCOM participă delegații ai statelor membre și în curs de aderare din cadrul reprezentanțelor permanente ale statelor membre.

Statele membre sunt reprezentate în PSC, la nivel de ambasadori, cu respectarea principiului „un stat-un reprezentant”. La reuniunile PSC, participă reprezentanți ai serviciului juridic din cadrul Secretariatului General al Consiliului, reprezentanți ai Comisiei Europene, precum și reprezentanți ai statelor în curs de aderare, cu statut de observatori*.

Totodată, au fost formalizate și reuniuni Troica PSC cu reprezentanți la nivel ambasadorial ai statelor terțe (ex. Troica PSC – Rusia), precum și reuniuni PSC-Consiliul Nord Atlantic (structura similară de la nivelul NATO). Reuniunile PSC, organizate de 2 ori pe săptămână, sau de câte ori este nevoie, sunt pregătite de așa-numitul grup Nicolaidis, grup de lucru al PSC, precum și de Grupul Politico Militar (Political Military Group – PMG), compuse din experți politico-militari din cadrul reprezentanțelor permanente ale statelor membre pe lângă Uniunea Europeană.

Comitetul Politic și de Securitate și Secretariatul General sunt asistate, în activitatea lor, și de alte structuri, precum rețeaua corespondenților europeni (COREU) din statele membre și Comisie, care asigură schimbul operativ de informații prin rețele telex criptate, RELEX (grupul consilierilor pe relații externe), precum și grupurile de lucru PESC, compuse din diplomați din statele membre și oficiali RELEX, structurate pe criterii funcționale și geografice.

Comitetul Militar al UE (EUMC)

Această structură reprezintă cea mai înaltă autoritate militară constituită la nivelul Consiliului UE. Membrii Comitetului Militar sunt șefii de stat major din statele membre sau reprezentanții acestora în Bruxelles. Președintele EUMC este un general de patru stele, numit de Consiliul UE la

* A fost cazul României și Bulgariei, înainte de aderare. Această procedură vizează, în continuare, acele state din Balcanii de Vest care vor fi primite, probabil, la următoarea extindere.

recomandarea Comitetului Militar reunit în format șefi de stat major, pentru un mandat de trei ani, în afară de cazul în care Consiliul UE decide altfel.

Principala atribuție a EUMC este să acorde consiliere militară Comitetului Politic și de Securitate în domeniul dezvoltării conceptului privind managementul crizei în aspectele militare ale acestuia, evaluări de risc ale potențialelor crize, precum și elaborarea, evaluarea și revizuirea obiectivelor în domeniul dezvoltării capacităților militare.

Totodată, Comitetul Militar este destinat să ofere orientări militare generale pentru Statul Major al UE. Relațiile dintre EUMC și structurile relevante ale NATO sunt definite în cadrul documentelor privind aranjamentele de cooperare permanentă între cele două organizații.

Lucrările EUMC sunt pregătite de un grup de lucru (EUMC Working Group), de EUMS sau de alte structuri cu responsabilități în domeniu. Î

n vederea gestionării problematicii dezvoltării capacităților militare de apărare, conform Obiectivului Global 2010 (Headline Goal 2010), a fost creată o structură specială în coordonarea EUMC, grupul de lucru privind Obiectivul Global (HTF), constituit din experți militari din partea statelor membre și EUMS.

Statul Major Militar al UE (EUMS)

Acest organism este parte a Secretariatului General al Consiliului UE. El este compus din experți militari aparținând tuturor statelor membre.

Principalele atribuții ale EUMS sunt: avertizarea timpurie, evaluare situațională și planificarea strategică pentru întreaga gamă de misiuni militare ale UE, cu sau fără recurs la resursele și capacitățile NATO, respectiv misiuni de menținere a păcii, misiuni cu forțe combatante în managementul crizelor (incluzând misiuni de impunere a păcii), precum și misiunile definite de Strategia Europeană de Securitate (operațiuni de dezarmare, sprijinul statelor terțe în combaterea terorismului și reforma sectorului de securitate).

EUMS lucrează sub directă îndrumare a Comitetului Militar. El oferă expertiză militară pentru structurile UE, în special SG/ÎR pentru PESC. Totodată, acest stat major reprezintă legătura dintre forțele armate ale statelor membre și Consiliul UE.

Directorul general al EUMS are un mandat de 3 ani. În condițiile extinderii misiunilor conduse de UE, numărul experților EUMS este de aproximativ 200. Din punctul de vedere al structurii organizatorice, EUMS cuprinde 6 componente: Politici și Planificare, Informații, Operații și Exerciții, Logistică și Resurse, Comunicații și Sisteme de Informații, Celula de Planificare Civil-Militară.

Structuri de cooperare NATO-UE

➤ *Celula de Planificare Civil-Militară*

Aceasta a fost constituită în anul 2005, ca urmare a orientărilor șefilor de stat și de guvern adoptate cu ocazia Consiliului European din decembrie 2003. Responsabilitățile Celulei de Planificare vizează consolidarea capacității Uniunii de a planifica o operațiune de management al crizelor, susținerea comandamentului național desemnat pentru gestionarea unei operațiuni autonome, asistarea în coordonarea operațiunilor civile și generarea capacității de a genera o operațiune autonomă a UE. De îndeplinirea acestor responsabilități răspunde o echipă permanentă de 30 de experți militari și civili.

Se preconizează ca Celula de Planificare să aibă capacitatea operațională de a genera un Centru Operațional. Acesta va trebui să asigure planificarea și derularea unei operațiuni autonome a Uniunii, în situația în care este necesar un răspuns de tip civil-militar comun și nu poate fi identificat nici un comandament național disponibil.

Pentru asigurarea legăturilor operative dintre UE și NATO au fost constituite structurile permanente de legătură ale UE la SHAPE și ale NATO pe lângă EUMS.

➤ *Celula UE la SHAPE* are rolul de a facilita pregătirea unei operațiuni UE cu sprijinul capabilităților și logisticii NATO.

În contrapartidă, a fost structurată *Echipa de legătură a NATO la UE*. Aceasta funcționează în cadrul EUMS.

Direcția Generală pentru Relații Externe (DGE)

Această structură răspunde de gestionarea problematicii PESA în cadrul Secretariatului General al Consiliului. În cadrul acesteia, se află Direcția Apărare (DG E VIII, responsabilă în special de operațiunile de management al crizelor militare) și Direcția pentru managementul crizelor civile (DG E IX).

Centrul de Situații

Centrul se află în subordinea directă a SG/ÎR pentru PESC. Instituției îi revine misiunea de a asigura informațiile, analizele și avertizarea timpurie, pe bază de surse deschise sau clasificate, provenite din partea statelor membre sau a instituțiilor europene. Centrul monitorizează evoluțiile curente în planul securității internaționale și elaborează analize pe termen mediu pe teme de interes pentru SG/ÎR pentru PESC și diferitele structuri

ale Consiliului, în special PSC. Elaborează, totodată, și analize în vederea sprijinirii pregătirii, lansării și derulării operațiunilor de management al crizelor.

Institutul pentru Studii de Securitate (ISS)

Institutul a fost înființat în anul 2001, în scopul de a contribui la dezvoltarea PESC/PESA prin cercetare academică și elaborarea de analize în domeniile relevante.

4.4.4. Particularități ale procesului de elaborare a deciziilor militare

În teoria și practica militară, decizia comandantului de la orice eșalon trebuie să anticipeze activitățile care vor fi declanșate și rezultatele scontate prin punerea în practică a acesteia. Procesul de luare a deciziei implică judecăți strategice, operative și tactice, în funcție de situația concretă existentă în teren.

Tehnologia adoptării deciziilor

La nivelul entităților militare, decizia are un puternic caracter operațional, prin implicarea profundă și cât mai eficientă a elementelor de conducere și de execuție, aspect ce a îndreptățit pe unii autori să considere etapele procesului decizional ca acțiuni operaționale.

În cadrul acestora:

- Comandantul asigură conducerea, direcționarea și coordonarea statului major. Decizia și răspunderea finală îi aparțin comandantului structurii (forței) respective.
- Statul major este structura care furnizează comandantului datele de care are nevoie pentru luarea deciziilor, inclusiv elemente și variante de decizie.

Doctrina NATO prezintă decizia comandantului ca fiind activitatea în cadrul căreia acesta analizează cursurile de acțiune care îi sunt recomandate de statul major pentru îndeplinirea misiunii.

Comandantul stabilește unul din cursurile de acțiune propuse, la care poate aduce modificări. În final, acesta devine decizia sa.

Decizia comandantului cuprinde:

- Alegerea unui curs de acțiune;
- Concepția operației.

Decizia comandantului se referă la:

- Forțele implicate (cine?)
- Intenția comandantului (de ce?)

- Descrierea operației (ce, cum, unde, când ?)

Atât teoreticienii, cât și practicienii militari susțin, în lucrările lor, că procesul de planificare și luare a deciziei cunoscut azi, probabil, va cunoaște transformări majore, având în vedere trendul conceptelor doctrinare privind rolul, locul și viitoarele misiuni ale forțelor armate.

Elemente ale procesului de luare a deciziei în armata americană

În cadrul procesului de elaborare a deciziei în armata americană, se poate observa faptul că rezultatele fiecărei etape generează date pentru următoarea. Estimările statului major reprezintă suportul deciziei și fiecare compartiment își pregătește estimarea proprie analizând factorii și dezvoltând opțiuni având în vedere recomandările de planificare ale comandantului. Conținutul estimărilor, după luarea deciziei, constituie datele de bază pentru anexele la plan sau ordinul de operație.

Procesul de luare a deciziei începe cu primirea sau anticiparea unei noi misiuni. Ea poate proveni din ordinul dat de eșalonul superior sau din desfășurarea unei operațiuni în curs. Statul major se pregătește pentru analiza misiunii, imediat ce primește ordinul preliminar. Aceasta presupune existența: ordinelor sau planurilor de la eșalonul superior (fiecare ofițer din statul major primește o copie a acestora pentru o înțelegere totală a cerințelor misiunii); hărților zonei de operații; procedurilor de operare ale statului major propriu și cele ale eșalonului superior; actelor normative specifice; estimărilor elaborate în cadrul statului major.

Lucrările de specialitate prezintă faptul că, odată ce noua misiune este primită, comandantul și statul major trebuie să facă o evaluare inițială destinată optimizării timpului comandantului, statului major și subunităților pentru planificarea și pregătirea acțiunilor de luptă.

Evaluarea constă în: determinarea timpului disponibil de la primirea misiunii până la trecerea la execuție; determinarea timpului necesar pentru planificarea, pregătirea și executarea misiunii de către statul major și unitățile (subunitățile) subordonate; determinarea timpului necesar pentru pregătirea informativă a câmpului de luptă (Intelligence Preparation of the Battlefield – IPB); analiza estimărilor deja disponibile ale statului major pentru sprijinul planificării.

O ultimă activitate este transmiterea ordinului preliminar către subunitățile subordonate. Acesta trebuie să conțină minimum: tipul operației (operațiunii); zona de desfășurare; alocarea timpului (de principiu); acțiuni de pregătire, transport sau de cercetare care trebuie începute.

Analiza misiunii

Aceasta constă într-o succesiune de activități care se finalizează printr-o ședință de informare a comandantului. Estimările continuă și pe timpul analizei misiunii.

Pașii prin care se realizează analiza misiunii sunt:

1. Analiza ordinului primit de la eșalonul superior. Această fază are ca rezultate completa înțelegere a următoarelor: intenția comandantului, misiunea eșalonului superior și a structurii proprii – inclusiv obiectivele, riscurile, resursele aflate la dispoziție și zona de operații, concepția de acțiune a eșalonului superior, timpul limită pentru executarea misiunii. Pregătirea informativă a câmpului de luptă (IPB). Această activitate este în responsabilitatea comandantului. Ea impune: identificarea factorilor care influențează favorabil sau nefavorabil acțiunile, identificarea lipsurilor din informațiile curente, identificarea punctelor decisive care influențează cursul acțiunilor militare, identificarea căilor de acces, a culoarelor favorabile pentru desfășurarea forțelor și a zonelor favorabile în care inamicul poate fi nimicit sau în care trupele proprii pot fi surprinse și atacate, evaluarea tuturor aspectelor mediului, ce include: teren, vreme, infrastructură și populația din zona de acțiune și stabilirea modalităților în care acestea pot influența desfășurarea acțiunilor militare, estimarea și evaluarea amenințărilor din toate mediile (geografic, meteorologic, electronic etc.).

2. Determinarea sarcinilor precizate, deduse și a celor esențiale. Sarcinile precizate sunt cele stabilite de către eșalonul superior. Sarcinile deduse sunt cele care trebuie îndeplinite pentru a realiza un obiectiv prestabilit, dar care nu sunt transmise în ordinele eșalonului superior. Acestea rezultă dintr-o analiză detaliată a ordinelor primite, din situația inamicului, din desfășurarea acțiunii și din analiza terenului. Vor fi reținute doar sarcinile ce necesită o alocare suplimentară de resurse. După ce ofițerii din statul major întocmesc listele cu sarcinile precizate și cele adiacente, le vor analiza pentru a reține necesitățile specifice ale fiecăruia. Ulterior, vor prezenta o listă cu obiective comandantului pentru a fi aprobate. Obiectivele din această listă care trebuie îndeplinite pentru executarea misiunii sunt obiectivele esențiale.

3. Revederea mijloacelor disponibile. Comandantul și statul major analizează și determină dacă au toate resursele necesare pentru îndeplinirea misiunii. Dacă descoperă lipsuri, vor stabili resursele necesare de completat și vor înainta cereri în acest sens către eșalonul superior.

4. Determinarea constrângerilor. Constrângerile se pot materializa în cereri specifice sau interzicerea unor acțiuni de către eșalonul

superior. Comandantul și statul major trebuie să le identifice și să le dea curs.

5. **Identificarea faptelor și a supozițiilor critice.** Faptele sunt datele cunoscute referitoare la operațiune, inclusiv dispozitivul aliaților și al inamicului, resursele umane la dispoziție și sprijinul logistic. Supozițiile critice sunt presupuneri despre situația actuală sau viitoare, care sunt făcute în absența factorilor reali. O presupunere este reală dacă întrunește atât coeficienți de valabilitate, cât și de necesitate. Dacă este posibil, toate acțiunile probabile vor fi clarificate cu eșalonul superior și vor fi înlocuite cât mai repede posibil cu factori reali.

6. **Evaluarea riscului.** Comandantul și statul major vor identifica riscuri posibile și vor face o evaluare inițială a nivelului acestora pentru fiecare în parte. Riscurile pot fi de mai multe feluri: riscul tactic – asociat prezenței inamicului în zona de desfășurare a operațiilor, riscul accidental – poate cuprinde toate activitățile ce privesc trupele proprii, pregătirea tehnicii și condițiile de mediu (ex: personal neantrenat corespunzător pentru misiune, tehnică și materiale parțial operative, vizibilitate redusă etc.).

7. **Determinarea cerințelor de informații esențiale ale comandantului.** Comandantul va decide ce informații sunt importante, bazându-se pe tipul misiunii, intențiile eșalonului superior și opțiunile prezentate de statul major. Statul major trebuie să revadă în permanență nevoile critice de informații în timpul procesului de planificare și să le modifice atunci când situația se schimbă.

8. **Întocmirea și aplicarea planului de cercetare și supraveghere a zonei de acțiune.** Pe baza IPB-ului inițial și a cerințelor de informații esențiale necesare luării deciziei de către comandant, statul major și, în primul rând, S-2 identifică lacunele din informațiile disponibile și stabilește un plan inițial de recunoaștere, cercetare și supraveghere pentru a obține informații, bazat pe mijloacele de cercetare disponibile. S-3 include aceste măsuri într-o anexă la planul de activitate pentru punerea în funcțiune a elementelor de cercetare spre a intensifica efortul de culegeri de informații.

9. **Planificarea timpului la dispoziție.** Comandantul și statul major vor compara timpul necesar îndeplinirii obiectivelor principale cu termenele limită transmise de eșalonul superior, pentru a se asigura că îndeplinirea misiunii se va face în timpul alocat.

10. **Începerea elaborării ordinului de operații către unitățile subordonate.** Șeful de stat major (sau șeful S-3) începe elaborarea ordinului de operații pe baza analizei misiunii. Aceasta trebuie să conțină toate elementele necesare misiunii: Ce tip de misiune de luptă se execută? Cine va executa misiunea? Când va începe? Unde se va desfășura acțiunea? Cum vor

fi angajate resursele aflate la dispoziție? Scopul acțiunii pentru fiecare subunitate.

11. **Efectuarea ședinței de informare cu analiza misiunii.** Statul major îl informează pe comandant despre propria analiză a misiunii, folosind următorul plan: misiunea, intenția comandantului, concepția acțiunii și obiectivele principale ale brigăzii; revederea primelor sarcini trasate de comandant; rezultatele IPB inițial; sarcinile specificate, deduse și cele principale, constrângerile acțiunii; resursele aflate la dispoziție; posibilele pericole și riscurile pe care le implică; nevoile de informații esențiale ale comandantului; încadrarea în timp; misiunea reformulată recomandată. Ofițerii din statul major trebuie să cunoască situația subunităților subordonate și să prezinte informații relevante pentru misiune.

12. **Aprobarea misiunilor pentru unitățile subordonate.** După ședința de analiză a misiunii, comandantul aprobă misiunile pentru subordonați. Acestea pot fi cele propuse de statul major, o versiune modificată a acestora sau o variantă prezentată de comandant. Odată ce au fost aprobate, devin misiunile unităților.

13. **Prezentarea concepției comandantului.** În timpul analizei misiunii, comandantul prezintă concepția sa de desfășurare a operațiunii. După analiza misiunii, el își poate modifica această concepție, dacă este necesar. Concepția comandantului reprezintă o versiune clară și exactă despre ce trebuie să facă unitățile (subunitățile) subordonate pentru îndeplinirea misiunii. Ea asigură legătura dintre misiune și concepția operației. Misiunea și intenția comandantului trebuie înțelese cu două eșaloane mai jos.

14. **Elaborarea precizărilor comandantului.** După ce comandantul a aprobat misiunea reformulată și și-a prezentat intenția, transmite statului major precizările necesare, pentru a-l ajuta să-și concentreze activitățile în planificarea acțiunii. Comandantul poate face acest lucru în scris sau oral. Ordinele comandantului trebuie să se concentreze asupra principalelor obiective care duc la îndeplinirea misiunii. Acestea vor indica când, unde și cum intenționează comandantul să-și folosească forțele și resursele pentru a îndeplini misiunea.

15. **Elaborarea ordinului preliminar.** După ce comandantul a făcut precizările, statul major trimite către subunități un ordin preliminar, care va conține: misiunea, intenția comandantului, raionul în care va dispune unitatea, cerințele critice de informații ale comandantului; riscurile probabile, măsuri de cercetare ce vor fi luate de unități (subunități), măsuri de siguranță și protecție electronică, măsuri de mascare, priorități specifice, încadrarea în timp.

16. **Revederea faptelor și supozițiilor.** În timpul procesului de luare a deciziei, comandantul și statul major vor revedea periodic toate datele certe și ipotezele. De câte ori au loc schimbări, comandantul și statul major trebuie să aprecieze rezultatul acestora și să facă modificările necesare în planificare.

Elaborarea concepției

1. **Elaborarea cursurilor de acțiune.** După primirea precizărilor, statul major va întocmi câteva cursuri de acțiune pentru analiză și comparații, care să conțină diferențe fundamentale în ceea ce privește modul de îndeplinire a misiunii (dacă nu există diferențe, nu este obligatorie întocmirea mai multor cursuri). Întocmirea cursurilor de acțiune este o încercare deliberată de a acoperi toate posibilitățile de desfășurare a unei misiuni și de a proiecta cursurile de acțiune imprevizibile pentru inamic.

2. **Analiza cursurilor de acțiune** identifică ce curs de acțiune îndeplinește misiunea cu minim de pierderi și asigură cea mai bună poziționare a forțelor pentru îndeplinirea unor misiuni ulterioare.

3. **Compararea cursurilor de acțiune** începe prin evaluarea avantajelor și dezavantajelor fiecărui curs de acțiune de către fiecare ofițer din statul major, din perspectiva sa. Fiecare ofițer prezintă părerea sa față de considerațiile celorlalți. Folosind criteriile de evaluare, statul major analizează fiecare curs de acțiune, subliniindu-i avantajele și dezavantajele. Comparând plusurile și minusurile fiecărui curs de acțiune, identifică avantajele și dezavantajele și stabilește cursul optim ce va fi adoptat. Statul major va exercita cursurile de acțiune cu ajutorul jocurilor de război.

4. **Briefing-ul de decizie al comandantului.** După finalizarea analizelor și comparațiilor, statul major identifică cursul de acțiune optim și face o recomandare.

5. **Aprobarea cursului de acțiune.** După briefing-ul de decizie, comandantul hotărăște asupra celui mai avantajos curs de acțiune. Dacă le respinge pe toate, statul major va trebui să reia procesul. Dacă în schimb, comandantul modifică un curs de acțiune propus sau dă statului major unul diferit, statul major îl va revizui pentru a evalua rezultatele. Odată ales cursul de acțiune, comandantul face precizări privind prioritățile de sprijin logistic, pregătirea ordinilor și pregătirea pentru îndeplinirea misiunii. După identificarea riscurilor asociate cursului de acțiune ales, comandantul va dispune măsurile pentru reducerea riscurilor. Oricum, va trebui să obțină aprobarea comandantului eșalonului superior pentru orice risc ce poate periclita hotărârea acestuia.

Elaborarea planului operației

Pe baza hotărârii comandantului și a precizărilor finale, statul major definitivează cursul de acțiune și completează planul de operații, pregătind emiterea ordinului de operații. Ordinul de operații și planul de operații furnizează toate informațiile de care au nevoie subordonații pentru execuție. În final, comandantul revede și aprobă ordinele înaintea redactării lor de către statul major general. Comandantul și statul major vor desfășura un briefing de confirmare cu comandanții de unități, pentru a se asigura că aceștia au înțeles intenția și concepția comandantului.

Briefing-ul de confirmare a misiunii (backbrief) are scopul de a confirma înțelegerea de către comandanții subordonați a intenției comandantului și a concepției operației.

Revederea planului operației

Această activitate constă în analiza planului de operație, în scopul validării lui. Ea se desfășoară imediat după elaborarea planului, iar după aceea, periodic, în funcție de evoluția situației, pentru actualizarea și, respectiv, validarea lui permanentă.

Elemente ale procesului de elaborare a deciziei în armata britanică

Decizia este înțeleasă ca un element esențial al actului de comandă, ce trebuie însușit perfect, alături de analiza situației, rezolvarea problemelor și planificare.

Elementele procesului de elaborare a deciziei se aplică la toate nivelurile de comandă și depind de analiza logică și de competența comandantului și a statului său major. În timpul acestui proces, comandantul poate consulta statul major, dar decizia finală îi revine întotdeauna acestuia. Este foarte important ca deciziile să fie relevante, luate la timp și potrivit fiecărui nivel de comandă.

Etape ale procesului de elaborare a deciziilor (unele se pot întrepătrunde). Manualele și regulamentele militare prevăd următoarele:

a. **Orientarea** este etapa în care comandantul face analiza inițială asupra a ceea ce se cere din partea sa. O poate face raportându-se la misiunea primită, la intenția comandantului eșalonului superior sau, mai puțin formal, la situația în care se găsește. În cadrul procesului de estimare, această etapă este denumită și analiza misiunii. Ea îi permite unui executant să se concentreze și asupra unei situații în evoluție, conform intenției comandantului superior. Totodată, potrivit acestei intenții, subordonatul poate să acționeze în raport cu schimbările la față de care superiorul nu este

încă informat. Regula este aceea că subordonatul primește întotdeauna misiunea. Atunci când din motive obiective nu primește misiunea, comandantul trebuie să fie în măsură să o deducă, urmând principiile actului de comandă. În completarea etapei de orientare, comandantul stabilește timpul în care va fi luată decizia și prioritățile de lucru ale statului major (inclusiv stabilirea necesarului de informații critice). De asemenea, se stabilește timpul și pentru alte activități obligatorii acestei etape.

b. **Consultarea**, a doua etapă, are loc numai dacă timpul o permite. Când timpul la dispoziție este scurt, etape de consultare și analiză se pot suprapune. Indiferent de situație, consultarea se va desfășura astfel: **cu eșalonul superior** (sus). Comandantul consultă eșalonul superior în ceea ce privește misiunea primită, intenția și mijloacele prin care se așteaptă ca acesta să își îndeplinească misiunea. Comandantul subordonat are datoria să-i raporteze superiorului său toate problemele importante (constrângeri) legate de încadrarea cu personal sau de asigurarea materială ce ar putea afecta îndeplinirea cu succes a misiunii primite. Cererile pentru asigurarea unor resurse suplimentare sau de clarificare a unor detalii nu pot fi interpretate ca o lipsă de încredere față de eșalonul superior. Informarea poate avea loc și după luarea deciziei; cu vecinii (lateral). Aceste consultări au loc atât cu reprezentanții din unitățile sau subunitățile vecine, cât și cu cei din propria structură, **cu subordonații** (în jos). Consultările constituie unul din principalele mijloace prin care comandantul poate să-și formeze o idee asupra a ceea ce este realizabil. Pe durata consultării, comandantul ține seama de faptul că decizia sa nu va fi afectată de teama sau neputința subordonaților de a înțelege ideea de ansamblu a acțiunilor. Ca regulă generală, comandantul își va consulta subordonații (dacă timpul o permite), acțiune prin care poate obține informații referitoare la situația lor, formându-și propria imagine. Cu cât climatul de încredere dintre comandant și subordonați este mai puternic, cu atât procesul de consultare poate avea loc fără a fi afectată autoritatea nici uneia dintre părți.

c. **Analiza**. Înainte de luarea deciziei, la toate nivelurile (mai puțin la eșaloanele tactice mici), comandantul va analiza rezultatele activității statului major ca urmare a orientărilor (direcționărilor) trasate de către acesta. Comandantul trebuie să-și compare propria analiză cu cea a statului major, pentru a ajusta diferitele opțiuni privind cursurile de acțiune atât pe parcursul, cât și la sfârșitul acestei etape.

d. **Revederea**. Comandantul se va asigura că acțiunea ordonată a fost executată și actualizată conform desfășurării evenimentelor. În timp ce statul major își îndeplinește atribuțiile monitorizând situația, comandantului îi rămân sarcinile de a controla și de a revedea situația față de misiunea primită, conform intenției comandantului eșalonului superior. El va continua

să dețină permanent inițiativa în evoluția acțiunilor de luptă, concentrându-se asupra inamicului, exploatându-i greșelile și profitând de orice oportunitate.

La finalul etapei de analiză, comandantul ia decizia, care presupune adoptarea unui curs de acțiune ce va cuprinde intenția acestuia, precum și concepția acțiunilor de luptă ce se desfășoară sub comanda eșalonului superior.

Chiar dacă comandantul a luat decizia, procesul de elaborare nu se consideră încheiat până când comandantul (sau șeful de stat major, în numele său) nu s-a convins că acesta a fost materializat în ordin și a fost transmis subordonaților. În această etapă, comandantul se bazează pe feedback-uri (rapoarte) active din partea subordonaților. Potrivit principiilor de comandă, feedback-urile cu informații de stare sunt esențiale la începutul unei campanii sau operații importante, atunci când reușita unui plan este încă nesigură. În aceste condiții, comandantul se va asigura că a fost pe deplin înțeles de către subordonați, cu atât mai mult atunci când a fost adoptat un curs de acțiune deosebit (original).

Etapele procesului de elaborare a deciziei cuprind metodele prin care comandantul, asistat de statul său major, elaborează și ia decizia; descriu în detaliu procesul de estimare. În continuare, sunt descrise aspectele principale ale procesului de elaborare a deciziei. Deși o mare parte a procesului de estimare poate fi delegată statului major, comandantul este responsabil de modul cum unitatea sa va acționa în luptă. Procesul de estimare poate fi aplicat la nivel strategic, operativ și tactic, în operații de război, în operațiile altele decât războiul, sau în activitățile militare desfășurate pe timp de pace.

Statul major este responsabil pentru definitivarea întregului proces de estimare, sub directă îndrumare a comandantului sau a șefului de stat major. Comandantul este întotdeauna cel căruia îi aparține decizia.

Procesul de estimare se realizează în următoarele etape:

1. **Analiza misiunii** care este un proces logic, de extragere și deducere a sarcinilor, pentru îndeplinirea misiunii stabilite prin ordinul eșalonului superior. Acest proces reliefează efectul ce trebuie realizat în contextul întregii operații. Comandantul stabilește ce constrângeri există și, pe măsură ce operația progresează, ia deciziile necesare. Este un proces dinamic, care declanșează și influențează derularea întregii activități de estimare, fiind continuat și pe durata revederii situației și a misiunii.

2. **Evaluarea factorilor**. În această etapă sunt analizați factorii care influențează sarcinile ce urmează a fi îndeplinite, dintre care următorii sunt obligatorii: inamicul, terenul, condițiile meteorologice, forțele proprii (inclusiv suportul logistic), surprinderea și evitarea surprinderii, precum și

timpul. Pot fi analizați și alți factori considerați relevanți. De exemplu, în operațiile, altele decât războiul, factorii politici sunt foarte importanți. Concluziile vor confirma unele dintre sarcinile stabilite (sau deduse), iar altele vor fi eliminate, ca nefiind determinante pentru misiunea primită. Rezultatul evaluării factorilor se constituie într-o listă a sarcinilor care trebuie îndeplinite.

3. În etapa elaborării cursurilor de acțiune are loc identificarea, în termeni generali, a unui curs de acțiune bazat pe sarcinile analizate. Pentru fiecare curs de acțiune, vor fi analizate avantajele și dezavantajele în funcție de misiune, în scopul stabilirii capacității de luptă, a riscurilor implicite. Urmează etapa de decizie.

4. **Decizia** trebuie să fie rezultatul logic al procesului de estimare și, pe baza lui, comandantul decide (sau dezvoltă) un posibil curs de acțiune, având în vedere avantajele și dezavantajele fiecărei variante, în funcție de modul probabil de acțiune a inamicului. Decizia comandantului stă la baza definitivării activităților de planificare curentă, precum și a celor viitoare. Decizia trebuie să reprezinte concepția generală a operației și să includă intenția comandantului (planul de operații).

5. **Elaborarea și revederea planului.** Odată cu luarea deciziei, se elaborează planul și sunt emise ordinele. Noile informații, pe măsură ce sunt disponibile, vor fi folosite pentru reevaluarea situației și, implicit, a sarcinilor. Dacă situația se schimbă radical, comandantul reia procesul de estimare, începând cu analiza misiunii, pentru a verifica dacă decizia sau planul elaborat mai este valabil. Revederea procesului de estimare poate avea loc în orice moment, iar comandanții vor căuta să evite situațiile de supraîncărcare personală sau a statului major, ca rezultat al unor evenimente neprevăzute sau al schimbărilor nesemnificative. Decizia, după ce este luată, va fi transmisă subordonaților cât mai curând posibil. Ea va suplimenta directiva preliminară (emisă la eșaloanele operative) sau ordinul preliminar inițial (la eșaloanele tactice), documente întocmite și transmise subunităților la încheierea analizei misiunii. O dată luată decizia nu va mai fi modificată cu ușurință. Arta actului de comandă constă în identificarea circumstanțelor și a momentului când se impune luarea unei noi decizii.

Prezentarea deciziei. În anumite situații, inclusiv pe timpul pregătirii operației, comandantul își va prezenta decizia eșaloanelor superioare și celor subordonate, statului său major, unităților vecine sau ofițerilor de legătură ai acestora.

CONCLUZII

1. Crizele și conflictele armate violente sunt numeroase, surprinzătoare și au urmări foarte grave. De regulă, ele se produc fie în interiorul unui stat, între diferitele grupări politice, etnice și sociale, fie la granița dintre două state. În ultimii ani, au proliferat însă și alte tipuri de crize și de conflicte armate, greu de gestionat, de controlat și de combătut, cum sunt cele produse de terorism. Situația este foarte complexă, practic, fiecare continent cunoscând numeroase și diversificate tipuri de crize și conflicte armate extrem de violente. Recrudescența violenței face dificilă rezolvarea crizelor și conflictelor armate și mai ales lichidarea urmărilor acestora.

2. Crizele și conflictele armate nu rezolvă problemele pentru care s-au declanșat, ci dimpotrivă, accentuează și mai mult tensiunile, vulnerabilitățile sociale, economice și psihologice, produc pierderi de vieți omenești și distrugerii materiale imense, greu de recuperat în decurs de o generație. De aceea, paralel cu politicile și strategiile preventive, este necesar să se continue dezvoltarea și punerea în operă a unor strategii post-criză și post-conflict, care să aibă în vedere atât pregătirea forțelor și mijloacelor necesare pentru soluționarea problemelor extrem de complexe care se creează după o criză și îndeosebi confruntare armată, cât și modalitățile concrete de acțiune.

3. Nu toate regiunile de pe planetă au aceeași predispoziție către crize și conflicte. Unele sunt tradițional conflictuale, ceea ce impune un tratament atent al acestora din partea comunității internaționale, un sprijin activ-preventiv, pentru a opri aceste crize și conflicte în faza incipientă sau a le dirija spre forme nonviolente. Este necesară o nouă abordare, de pe poziții internaționale, a conflictualității generale și regionale și o adaptare a strategiilor de soluționare la noile amenințări, îndeosebi teroriste și asimetrice.

4. Țara noastră participă activ, în cadrul Alianței Nord-Atlantice sau ca parte a unor coaliții, la operațiile de gestionare a crizelor și conflictelor armate și a situațiilor postconflict. În ultimul timp, s-a acumulat o experiență bogată, exprimată în noile doctrine operaționale, care cuprind moduri de acțiune în caz de crize, conflicte și postcriză sau post-conflict. Este necesară aprofundarea științifică a domeniului, continuarea monitorizării și evaluării zonelor tensionate și conflictuale, îndeosebi a celor din proximitatea

României (Balcani, Transnistria, Caucaz, Orientul Apropiat, Asia Centrală), pentru a se desprinde la timp noile tendințe, pericolele și amenințările care se profilează la orizontul anilor care vor veni.

5. Strategia Marelui Orient Mijlociu, elaborată de americani, stagnează. Fiecare dintre cele patru puncte fierbinți s-a activat la maximum în 2006 și 2007. Acțiunile din Afganistan sunt deosebit de periculoase, fapt pentru care, la summit-ul NATO de la Riga, s-a subliniat că misiunea din Afganistan constituie o prioritate (principală) pentru NATO. Începând cu finele anului 2006, misiunea ISAF a desfășurat și acțiuni contrateroriste. Se aprecia să o astfel de atitudine ar putea duce fie la diminuarea acțiunilor talibanilor și ale extremiștilor din zonă și la stabilizarea relativă a mediului strategic din această parte a Orientului Mijlociu și a sudului Asiei, fie la escaladarea situației. A dus la escaladarea conflictualității.

6. Situația confuză și primejdioasă din Irak, activarea arcului șiiit, problemele numeroase pe care le va genera aprobarea, în Parlamentul irakian, a legii federalizării, situația extrem de gravă din Orientul Apropiat, ca și schimbarea raportului de forțe din Congresul american, în urma alegerilor din noiembrie 2006, n-au permis, cel puțin până la jumătatea anului 2007, escaladarea tensiunilor în zona iraniană a Golfului.

7. Probabil că, în Orientul Mijlociu, nu se va produce, cel puțin pe termen mediu, un conflict major, ci un reviriment major de reconciliere și de soluționare convenabilă și de durată a acestor conflicte care trenează de prea mult timp. Dar, cum Orientul Mijlociu este una dintre zonele cu cel mai înalt grad de instabilitate și cu cea mai redusă probabilitate ca evenimentele prevăzute să se și realizeze, orice este posibil.

8. Multe dintre soluțiile concrete ale acestor probleme depind nu doar de modul în care se conjugă atitudinea președintelui ANP, Abbas (Abu Mazen), în fața Hamasului, cea a conducerii Libanului față de Hezbollah și cea a Israelului față de punerea în aplicare a foii de parcurs, cu evoluția situației din Irak, din Afganistan și din Iran, ci și de modul în care realitățile și voința țărilor din zonă se armonizează cu atitudinea Uniunii Europene, a Statelor Unite, a G 8 și a Ligii Arabe față de chestiunea generală și specifică a Orientului Mijlociu și, în context, a Orientului Apropiat. Soluțiile pentru astfel de probleme, deși trebuie să poarte amprenta voinței locale, regionale, au, totuși, o amploare și o conotație globală, privesc întreaga lume.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Carl von Clausewitz, DESPRE RĂZBOI, Editura Militară, 1986
2. ROMÂNIA ȘI TRATATELE INTERNAȚIONALE, Editura Militară, București 1972, p. XIX
3. Samuel P. Huntington, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, 1998.
4. (Samuel P. Huntington, *Superputerea solitară*, în Foreign Affairs/ New York Times Syndicate, 1999.
5. www.ac-paris.fr/IMG/html/mediterranee.html, *Conflicts et rapports de force en Méditerranée*,
6. Capitaine de Vaisseau Coustillière
7. Keith Krause, *Conflict Prevention*, în International Security: Challenges and Prospects, Editura Swiss Federal Department of Foreign Affairs, Berna, 2003, p. 20.
8. Koffi Annan, Un Documents/1998/Un Secretary General, *The Causes of Conflict and Promotion of Durable Peace and Sustainable Development in Africa*.
9. Ministry of Foreign Affairs Canada, *Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, International Development Research Centre, 2004, p. 42.
10. Plamen Pentev, *Euro-Atlantic Solidarity an Post-Conflict Rehabilitation: Adjusting the Strategic Approaches*, în NATO and EU Approaches to Crisis Management in the Face of Current Security Challenges, Krakovia, 2004, pp. 70-71.
11. ¹CSSAS, *Amenințări la adresa securității*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.
12. Julian Lindley-French, *Europe Needs the U.S. to Succeed in Iraq*, in Wall Street Journal Europe, 21 august 2003.
13. Marina Ottaway, *Promoting Democracy After Conflict: The Difficult Choices*, în International Studies Perspectives nr. 4/2003, p. 316.
14. CONTROLUL PARLAMENTAR AL SECTORULUI DE SECURITATE. Principii, mecanisme și practici. *Ghid practic pentru parlamentari*, Nr. 5 – 2003, p.120.
15. DOCTRINA OPERAȚIILOR FORȚELOR TERESTRE, București, 2004, p. 170.

16. Thierry Libaert ,LA COMMUNICATION DE CRISE, DUNOD, 2005
17. Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, DIFERENDE ETNICE, Fond propriu.
18. Nauro F. Campos, Cheng Hsiao, Jeffrey B. Nugent, *Crises, What Crises?*, in IZA Discussion Paper No. 2217, July 2006.
19. United Nations Statistics Division, *Millennium indicators definitions*, http://millenniumindicators.un.org/unsd/mifre/mi_dict_xrxx.asp?def_code=169.
20. http://ec.europa.eu/europeaid/promotion/index_en.htm.
21. *BSEC Economic Agenda for the Future towards a More Consolidated, Effective and Viable BSEC Partnership*, http://www.bsec-organization.org/main.aspx?ID=BSEC_Economic_Agenda.
22. J.-P. Graber (*directeur de l'Ecole supérieure de Commerce de La Neuveville- Suisse*).La Crise : chambardement social et politique, în <http://www.bible-ouverte.ch/crise.htm>
23. Mohamed M. Sahnoun, Un environnement pour la paix
24. http://www.fsa.ulaval.ca/personnel/VernaG/EH/F/deff/plan_général_du_site.htm
25. Rapport N 2000/06 : Conflits nationaux et internationaux în <http://www.csis-scrs.gc.ca/fr/publications/perspectives/200006.asp>.
26. **Dicționarul explicativ al limbii române**, Editura Academiei, București, 1984.
27. **Dicționarul diplomatic**, București, 1979.
28. Cf.F.Bonnelle, Alocuțiunea susținută la Reuniunea în plen a Comitetului NATO pentru planificarea în domeniul urgențelor civile.
29. Col.(r)dr. Lucian Stancilă, Gl.bg.dr.ing. Gheorghe Savu, **Crizele ca manifestări ale dezechilibrului social**, în *Tendințe în evoluția fenomenului militar la început de secol*, Editura UNAp, 2006.
30. Organizația Tratatului Nord-Atlantic, Manual NATO, 2001, p.98
31. **The Alliance's New Strategic Concept**, Roma, 9 nov. 1991.
32. Cf. Quentin Perret, **The European Union and Crisis Management**, în *Foundation Robert Schuman European Issues*, no 22, 13 March 2006
33. Phillippe C. Schmitter, 1974, "Still the century of corporatism" in "The New corporatism" edited by Frederick Pike and Thomas Stritch; Notre Dame; University of Notre Dame Press.
34. Centrul de Studii Strategice de Securitate, TERORISMUL. DIMENSIUNE GEOPOLITICĂ ȘI GEOSTRATEGICĂ. RĂZBOIUL TERORIST, RĂZBOIUL ÎMPOTRIVA TERORISMULUI, Editura AISM, 2002
35. Michael Pohly, Khalid Duran , OSAMA BIN LADEN SI TERORISMUL INTERNATIONAL la 'Econ Ullstein List Verlag' GmbH&Co. KG, Munchen, 2001, reeditata de Editura 'Axel Springer' SRL România, 2002.
36. Ghe. Aradavoaiice, D. Iliescu, D. Nita, TERORISM, ANTITERORISM, CONTRATERORISM, Editura Antet, Bucuresti, 1997.
37. Gérard Chaliand, Arnaud Blin, HISTOIRE DU TERRORISME DE L'ANTIQUITÉ À AL QUAIDA, Éditions Bayard, 2004.
38. Glassboro State College, INTERNATIONAL TERRORISM IN THE CONTEMPORARY WORLD, ed. by Marius S. Livingston, Greenwood Press, 1998
39. General de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, TERORISMUL CONTEMPORAN – FACTOR DE RISC LA ADRESA SECURITĂȚII ȘI APĂRĂRII NAȚIONALE, ÎN CONDIȚIILE STATUTULUI ROMÂNIEI DE MEMBRU NATO, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.
40. Katzman, Kenneth, TERRORISM: NEAR EASTERN GROUPS AND STATE SPONSORS, Congressional Research Center Report for Congress, 2001
41. Arnaud BLIN, LE DÉSARROI DE LA PUISSANCE : LES ETATS-UNIS VERS LA "GUERRE PERMANENTE" ?, Éditions [Lignes de Repères](#), 2004.
42. Gérard Chaliand, TERRORISMES ET GUERILLAS, Éditions Flammarion, 1985.
43. Gérard Chaliand, LES STRATÉGIES DU TERRORISME, Éditions Desclée de Brouwer, Collection Culture de Paix, 2002.
44. Barthélémy Courmont, Darko Ribnikar, LES GUERRES ASYMÉTRIQUES. CONFLITS D'HIER ET D'AUJOURD'HUI, TERRORISME ET NOUVELLES MENACES, Éditions PUF, Coll. Enjeux stratégiques, 2002.
45. *La guerre contre le terrorisme*, de Christian Delanghe, general (r) de corp de armată, 18.09.2001, www.fr.strategie.org.
46. RAPPORT DE 2-eme PHASE 51-eme SESSION NATIONALE Comité 2 „ *Les Fragilites de l'Europe face au terrorisme*“, mai 1999.
47. <http://www.sri.ro/>, *Sistemul național de alertă teroristă*
48. <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096f.htm>, *Communiqué du Sommet d'Istanbul*, publicat de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord, ținută la Istanbul la 28 iunie 2004.

49. <http://www.g7.utoronto.ca/francais/2007heiligendamm/france/2007-antiterrorisme-fr.html>
50. http://www.actrus.ro/reviste/4_2000/art_12.html
51. <http://jamesbond007.net/html/services-secrets.html> , *Les Services Secretes*.
52. *L'élaboration d'une armée commune*, în <http://europefreezee.org/>
53. Embracing the European Union as An International Security Actor – A Strategy for Action. Grupul de la Vermsberg, Bertelsmann Foundation Publishers, Gutersloh, 2000.
54. Esther BARBE și Maria A. SABIOTE, “Las misiones de la Política Europea de Seguridad y Defensa”, *Dossier Especial del Observatori de Política Exterior Europea*, No. 4, mayo 2006, Bellaterra (Barcelona), Institut Universitari d'Estudis Europeus.
55. Quentin PERRET, *L'Union européenne et la gestion des crises*, Fondation Robert Schuman, Le policy papers de la fondation, nr. 22, 13 martie 2006, <http://www.robert-schuman.org/supplement/questions-europe22.htm>
56. Alexandra LAGES, Laurence THIEUX, *Artemis: operacion de paz de la UE en Africa*, decembrie 2003, <http://www.iecah.org/espanol/paises/africa/artemis.htm>
57. Peacekeeping Best Practices Unit, “*Operation Artemis: The Lessons of the Interim Emergency Multinational Force*”, New York: United Nations Peacekeeping Department, octubree de 2004.
58. Jean-Yves HAINE, *NATO și construirea păcii*, Revista NATO, vara 2005, <http://nids.hq.nato.int/docu/review/2005/issue2/romanian/military.html>
59. HENTEA, Călin, *Propaganda fără frontiere*, Editura Nemira, București, 2002.
60. Stela, Suhan, Natalia, Cojocaru, *Memoria colectivă și construcții identitare în Transnistria*, Chișinău, 2002.
61. Jean-Francais SAULET, Regards croisees sur le probleme de la Transnistria, în <http://www.sciencespo-toulouse.fr/IMG/pdf/givor.pdf>.
62. Jean-Francais SAULET, Regards croisees sur le probleme de la Transnistria, în <http://www.sciencespo-toulouse.fr/IMG/pdf/givor.pdf>, p. 2
63. Boris ASAROV, președintele Asociației transnistrene „Pro Europa”, *Zona Mării Negre și Republica Moldova: motive de securitate sporită și perspective euroatlantice*, <http://www.azi.md/news?ID=34958>
64. Simona, Ștefănescu, „*Media și conflictele*”, Editura Tritonic, București, 2004, p. 51
65. Nicu, Gavriluță, Studiu introductiv, p. 6 / Jean, Servier, *Terorismul*, Editura Institutul European, Iași 2002
66. Carta ONU.
67. Organizația Tratatului Nord-Atlantic, **Manualul NATO**, Brussels, 2001.
68. Fabien Terpan, **Politique étrangere, securite, defense :la lente progression de l'Europe politique**, în <http://www.euractiv.com/fr/securite/politique-europenne-securite-defense-pesd/article-120304>.
69. **Tratatul de la Maastrich**.
70. <http://monsie.wanadoo.fr/infocrise/page3.html>

ANEXE

Anexa nr. 1. Participarea Armatei României la misiuni internaționale⁷⁴

TEATRE DE OPERAȚII	MISIUNI SUB EGIDA				TOTAL EFECTIVE
	NATO	UE	ONU	TIP COALITIE	
Bosnia Herțegovina		EUFOR 83			83
Kosovo	KFOR 149				149
Afganistan	ISAF 770			Enduring Freedom 95	865
Irak	NTMI 4		UNAMI 100	Iraqi Freedom 499	603
Altele	Active Endeavor		Observatori militari și monitori 62	Ofițeri de legătură 10	72
TOTAL	923	83	162	604	1772

Actualizat: 26 februarie 2007

OPERAȚIILE ÎN SPRIJINUL PĂCII DIN BALCANI

1. Misiunea condusă de Uniunea Europeană în Bosnia - Herțegovina (EUFOR)

a. Contribuția: 1 Pluton de poliție militară, în cadrul Unității Integrate de Poliție (IPU) din subordinea EUFOR HQ

⁷⁴ Sursa: <http://www.mapn.ro/misiuniRO/index.php>

b. Personal: 23 militari
 c. Locația: Sarajevo, Bosnia și Herțegovina
 d. Perioada: A participat la misiunea SFOR începând cu data de 01.07 2000, ca parte a Detașamentului Național "BOSNIA", iar de la 02.12.2004 este parte a EUFOR
 e. Misiuni îndeplinite:
 - Patrulare și culegere de informații în zona localităților;
 - Participare, în colaborare cu forțele EUFOR, la dispozitive de luptă împotriva dezordinii publice.

a. Contribuția: 1 Pluton transport, în cadrul bazei logistice olandeze din Grupul de Luptă Multinațional de Nord-Vest (MNTF-NW)

b. Personal: 28 militari

c. Locația: Banja Luka, Bosnia și Herțegovina

d. Perioada: A participat la misiunea SFOR începând cu 01.11 2000, iar de la 02.12.2004 este parte a EUFOR

e. Misiuni îndeplinite: - Transport persoane, marfă, muniție, mijloace auto sau de luptă defecte.

a. Contribuția: 1 Structură de Informații, pe lângă Comandamentul EUFOR (EUFOR HQ)

b. Personal: 5 militari

c. Locația: Bosnia și Herțegovina

d. Perioada: 2004.

e. Misiuni îndeplinite: - Misiuni specifice în folosul EUFOR.

a. Contribuția: 1 Structură de informații, în cadrul Grupului de Luptă Multinațional de Nord-Vest (MNTF-NW)

b. Personal: 20 militari

c. Locația: Bosnia și Herțegovina

d. Perioada: 2005

e. Misiuni îndeplinite: - Misiuni specifice în folosul MNTF-NW

a. Contribuția: Personal de stat major, în cadrul Comandamentului EUFOR (EUFOR HQ)

b. Personal: 7 militari

c. Locația: Sarajevo, Bosnia și Herțegovina

d. Perioada: Începând cu data de 01.09.2002, în cadrul SFOR HQ, de la data de 02.12.2004 militarii activând în cadrul EUFOR HQ

e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

2. Misiunea condusă de NATO în Kosovo (KFOR)

- a. Contribuția: 1 Companie de Infanterie (Detașamentul național român de forțe - ROFND), în cadrul detașamentului italian din Grupul de Luptă Multinațional de Vest (MNTF-W)
- b. Personal: 86 militari
- c. Locația: Gorazdevac (în apropierea orașului PEC), Kosovo
- d. Perioada: Începând cu 01.03 2002
- e. Misiuni îndeplinite:
- Verificarea respectării acordului de pace;
 - Paza și apărarea taberei, a așezămintelor de cult și a persoanelor din perimetrul acestora;
 - Asigurarea libertății de mișcare pe căile de comunicații în cadrul zonei de responsabilitate, prin puncte de control trafic și patrulare;
 - Căutarea și colectarea de armament și materiale prohibite;
 - Protecția populației civile pe timpul întoarcerii la căminele din zona de responsabilitate.
- a. Contribuția: Personal de stat major, în cadrul comandamentului misiunii KFOR (KFOR HQ)
- b. Personal: 21 militari
- c. Locația: Pristina, Kosovo
- d. Perioada: Începând cu 14.11.1999
- e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.
- a. Contribuția: 1 Structură de Informații, pe lângă Comandamentul KFOR (KFOR HQ)
- b. Personal: 9 militari
- c. Locația: Kosovo
- d. Perioada: 2002
- e. Misiuni îndeplinite: - Misiuni specifice în folosul KFOR.
- a. Contribuția: 1 Structură de Informații în cadrul Grupului de Luptă Multinațional de Est (MNTF-E)
- b. Personal: 30 militari
- c. Locația: Kosovo
- d. Perioada: 2005
- e. Misiuni îndeplinite: - Misiuni specifice în aria de responsabilitate a MNTF-E

a. Contribuția: Personal de stat major, în cadrul comandamentului NATO HQ, Sarajevo , Bosnia și Herțegovina

b. Personal: 2 militari

c. Locația: Sarajevo , Bosnia și Herțegovina

d. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

a. Contribuția: Ofițeri de legătură, Belgrad , Serbia

b. Personal: 1 militar

c. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

PARTICIPAREA CU OBSERVATORI MILITARI ȘI MONITORI LA MISIUNI SUB EGIDA ONU ȘI OSCE

MONUC - MISIUNEA ONU DE OBSERVARE DIN REPUBLICA DEMOCRATĂ CONGO (din 23.10.1999)

observatori militari

UNMIK - MISIUNEA ONU INTERIMARĂ DE ADMINISTRARE ÎN KOSOVO (din 10.06.1999)

ofițeri de legătură

UNMEE - MISIUNEA ONU DIN ETIOPIA SI ERITREA (din 09.10.2000)

ofițeri de legătură și observatori militari

ONUCI - MISIUNEA ONU DIN COASTA DE FILDEȘ (din 16.06.2003)

observatori militari

UNAMA - MISIUNEA ONU DIN AFGANISTAN (din 25.07.2003)

ofițeri de legătură

UNMIL - MISIUNEA ONU DIN LIBERIA (din 18.11.2003)

observatori militari

UNOMIG - MISIUNEA ONU DIN GEORGIA (din 2003)

ofițeri de legătură

UNMIS - MISIUNEA ONU DIN SUDAN (din 12.11.2005)

observatori militari

NEPAL - misiune ONU (din ianuarie 2007)

observatori militari

PRINCIPALELE MISIUNI EXECUTATE:

prevenirea reluării ostilităților;

participare la planificarea programului de dezarmare, demobilizare și reintegrare a foștilor combatanți;
sprijin în furnizarea de ajutoare umanitare;
monitorizarea situației refugiaților.
participare la elaborarea politicilor și strategiilor militare și civile de reconstrucție.

OPERAȚIILE ÎN SPRIJINUL PĂCII DIN AFGANISTAN

1. Misiuni sub comanda NATO - OPERAȚIUNEA ISAF

a. Contribuția: Personal de stat major
b. Personal: 30 militari
c. Locația: Afganistan
d. Perioada: în curs de desfășurare
e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

a. Contribuția: Echipă medicală
b. Personal: 3 militari
c. Locația: Konduz, Afganistan
d. Perioada: 01.11.2004
e. Misiuni îndeplinite: - Asistență medicală în cadrul PRT.

a. Contribuția: Echipă mobilă de observare
b. Personal: 7 militari
c. Locația: Mazar- e- Sharif, Afganistan
d. Perioada: 12.08 2004
e. Misiuni îndeplinite:
- Patrulare, observare, cercetare;
- Identificarea principalilor lideri din zona de responsabilitate

a. Contribuția: 1 Structură de informații
b. Personal: 25 militari
c. Locația: Afganistan
d. Perioada: în curs de desfășurare
e. Misiuni îndeplinite: - Misiuni specifice în folosul ISAF.

a. Contribuția: 1 Structură de informații
b. Personal: 5 militari
c. Locația: Afganistan

d. Perioada 2005
e. Misiuni îndeplinite: - Misiuni specifice în folosul ISAF.

a. Contribuția: 1 Batalion de Manevră
b. Personal: 479 militari
c. Locația: Qalat
d. Perioada: în curs de desfășurare
e. Misiuni îndeplinite:
- Patrulare, control trafic, escortă convoi;
- Căutare - cercetare în sprijinul securității forțelor coaliției;
- Sprijin umanitar al populației afgane: acordare de asistență medicală.

a. Contribuția: Detașament de Pază
b. Personal: 193 militari (1 Companie Infanterie- Rezerva operativă)
c. Locația: Kandahar
d. Perioada: în curs de desfășurare
e. Misiuni îndeplinite: participarea la asigurarea pazei aeroportului și bazei Kandahar

a. Contribuția: Grup de sprijin și tranziție
b. Personal: 3 militari
c. Locația: Kandahar , Afganistan
d. Perioada: în curs de desfășurare
e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

a. Contribuția: Celulă de Coordonare Informații
b. Personal: 25 militari
c. Locația: Afganistan
d. Perioada: în curs de desfășurare
e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

2. Misiuni în cadrul Coaliției - OPERAȚIUNEA ENDURING FREEDOM

a. Contribuția: Personal de stat major
b. Personal: 12 militari
c. Locația: Afganistan
d. Perioada: în curs de desfășurare

e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

- a. Contribuția: Personal SOF
- b. Personal: 36 militari
- c. Locația: Afganistan
- d. Perioada: în curs de desfășurare
- e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

- a. Contribuția: Detașamentul "ANA TRAINING"
- b. Personal: 47 militari
- c. Locația: Kandahar , Kabul
- d. Perioada: Începând cu 10.06.2003
- e. Misiuni îndeplinite:
 - Instruirea militarilor afgani și consilierea acestora pe timpul executării misiunilor;
 - Sprijinul militarilor pe timpul activităților de exploatare și mentenanță a tehnicii.

OPERATIILE ÎN SPRIJINUL PĂCII DIN IRAK

1. Misiuni sub comanda NATO - NATO TRAINING MISSION IRAK

- a. Contribuția: Personal de stat major - instructori.
- b. Personal: 4 militari
- c. Locația: Bagdad
- d. Perioada: Începând cu .08 2005
- e. Misiuni îndeplinite: - Instruirea militarilor irakieni.

2. Misiuni în cadrul Coaliției - OPERAȚIUNEA IRAQI FREEDOM

2.1 Sub comanda Comandamentului Forței Multinaționale - Irak

- a. Contribuția: Personal de stat major
- b. Personal: 18 militari
- c. Locația: Irak
- d. Perioada: în curs de desfășurare
- e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

- a. Contribuția: Detașament medical
- b. Personal: 20 militari

- c. Locația: Abu Ghraib, Bucca
- d. Perioada: Începând cu 01.11 2004
- e. Misiuni îndeplinite: - Asistență medicală pentru deținuții din închisorile Abu Ghraib și Bucca.

2.2 În cadrul Diviziei Multinaționale Sud - Est

- a. Contribuția: Batalion de Infanterie
- b. Personal: 389 militari
- c. Locația: Tallil.
- d. Perioada: în curs de desfășurare
- e. Misiuni îndeplinite:
 - Patrulare și executare puncte mobile de control pe principalele căi de comunicații;
 - Monitorizarea conductelor de petrol și a rețelei de energie electrică din zonă;
 - Patrulare și supraveghere în scopul prevenirii atacurilor îndreptate împotriva forțelor Coaliției;
 - Asigurarea securității activităților CIMIC.

- a. Contribuția: Companie de Infanterie - UNAMI
- b. Personal: 100 militari
- c. Locația: Basra ,
- d. Perioada: în curs de desfășurare
- e. Misiuni îndeplinite:
 - Pază și securitate înel median sediu ONU;
 - Executare puncte control trafic;
 - Supraveghere muncitori care lucrează pentru ONU;
 - Însoțire convoaie ONU.

- a. Contribuția: Element de Sprijin Național
- b. Personal: 3 militari
- c. Locația: Tallil.
- d. Perioada: în curs de desfășurare
- e. Misiuni îndeplinite: - Coordonarea mișcării în teatru a forțelor și mijloacelor.

- a. Contribuția: Celulă Coordonare Informații
- b. Personal: 13 militari

- c. Locația: Tallil.
- d. Perioada: în curs de desfășurare
- e. Misiuni îndeplinite: - În conformitate cu atribuțiile specificate în fișele posturilor.

2.3 În cadrul Diviziei Multinaționale Centru -Sud

- a. Contribuția: [1 Structură de Informații](#)
- b. Personal: 56 militari
- c. Locația: Irak
- d. Perioada: 2006
- e. Misiuni îndeplinite: - Misiuni specifice.

PARTICIPAREA ARMATEI ROMÂNIEI CU PERSONAL DE STAT MAJOR ȘI DE LEGĂTURĂ ÎN CADRUL COMANDAMENTELOR destinate conducerii operațiilor din Balcani, Afganistan și Irak

1. În cadrul USCENTCOM

- a. Contribuția: 1 echipă de legătură (ofițeri de legătură și personal de stat major)
- b. Personal: 8 militari
- c. Locația: Tampa - SUA.
- d. Perioada: Începând cu 10.12 2001
- e. Misiuni îndeplinite:
 - Asigurarea legăturii cu forțele românești participante la operațiile conduse de USCENTCOM;
 - Asigurarea legăturii între factorii de decizie naționali și americani;
 - Transmiterea informațiilor privind contingentele românești factorilor de decizie naționali.

2. În cadrul PJHQ

- a. Contribuția: 1 ofițer de legătură
- b. Personal: 1 militar
- c. Locația: Northwood
- d. Perioada: Începând cu 13.05 2003
- e. Misiuni îndeplinite:
 - Asigurarea legăturii cu forțele românești participante la operațiile conduse de USCENTCOM;
 - asigurarea legăturii între factorii de decizie naționali și PJ HQ;
 - Transmiterea informațiilor privind contingentele românești factorilor de decizie naționali.

3. În cadrul CJTF - HOA

- a. Contribuția: 1 ofițer de stat major
- b. Personal: 1 militar
- c. Locația: Cornul Africii - Djibouti
- d. Perioada: Începând cu 01.02 2003
- e. Misiuni îndeplinite:
 - Participare la planificarea și conducerea acțiunilor în CJTF-HOA;
 - Consolidarea relațiilor în cadrul parteneriatului strategic româno-american.

Anexa nr. 2 Principii de criză⁷⁵

1. *Anticipare*

Cu cât o criză a fost mai bine pregătită, cu atât șansele surmontării ei sunt mai importante. Anticiparea este cuvântul-cheie al comunicării în caz de criză.

2. *Recenzare*

Treceți în revistă toate posibilitățile producerii unei crize în organizația dumneavoastră. Fiți exhaustivi înainte de a pondera, prin potențialuri de ocurență gravitatea consecințelor și stăpânire subiectului.

3. *Deschidere*

Atenție la tipologiile prea rigide. Crizele nu izbucnesc niciodată acolo unde le așteptăm și conțin rareori o singură modalitate de criză.

4. *Alertă*

Istoria arată că procesul de alertă este adesea punctul slab al dispozitivelor de criză. Catastrofele au fost adesea prevăzute, dar alerta a întârziat. Cazul de la 11 septembrie 2001 este edificator în acest sens.

5. *Simulare*

Cunoașterea prealabilă a consecințelor unei crize permite stăpânirea fluxului informațiilor. Simulările tehnice (scurgerea hidrocarburilor, nori toxici etc.) permit asigurarea credibilității informațiilor.

6. *Organizare*

Celula de criză este nodul dispozitivului. Ea trebuie să fie constituită înaintea oricărei crize, iar membrii săi trebuie să poată fi contactați în orice moment.

7. *Simplitate*

Celula trebuie să fie suplă și ușoară. Un număr prea mare de membri riscă să îngreuneze discuțiile și să complice procesul de decizie.

8. *Exersare*

Practicare regulată a exercițiilor de criză permite ameliorarea reflexelor și reducerea tensiunilor în cazul unei crize reale

9. *Formare*

Cuvântul mediatic necesită acumularea anumitor date referitoare la: scurte fraze, utilizarea de imagini, repetarea constantă a mesajului

10. *Reperare*

În caz de urgență, un memo cu zece interlocutori (interni și externi) este o modalitate puțin costisitoare de anticipare a crizelor.

11. *Difuzare*

Acest memo, ca și reamintirea succintă a procedurilor, trebuie să fie difuzate între întreprinderi

12. *Verificare*

Adesea, detalii anodine pot împiedica dispozitivele de criză să acționeze corect și coerent: sala de criză închisă, parole de la calculatoare uitat sau necunoscute, linii telefonice insuficiente.

13. *Prezervare*

Media care caută să contacteze un interlocutor și care se mulțumește să răspundă standard: „Nu pot să vi-l dau, este în celula de criză” ar putea fi suspectată.

14. *Elaborare de mesaje*

Mesajele trebuie să fie elaborate înainte de producerea crizei. Pe timpul crizei, presiunile externe și interne reduc reculul necesar.

15. *Evitare a afinităților*

Pentru a evita fenomenele de dinamică de grupuri, este necesar să se includă un „poil a gratter” capabil să repună pe rol consensurile prea evidente.

16. *Lăsare de urme*

Întreprinderea se poate ameliora prin examinarea fără concesiilor a forțelor și slăbiciunilor decelate în cadrul exercițiilor de criză.

⁷⁵ <http://monsie.wanadoo.fr/infocrise/page3.html>

17. *Limpezire*

Înainte de a citi declarația de presă, citiți-o unui salariat din afara celei, care va sesiza imediat formulele alambicate sau utilizarea abuzivă a jargonului.

18. *Extindere*

Chiar dacă ei nu sunt membri permanenți ai celei, directorul juridic și cel financiar trebuie să fie consultați, orice criză având un impact direct asupra acestor domenii.

19. *Cunoaștere a interlocutorilor*

Un interlocutor care vă descoperă în situația de criză nu poate avea încredere în dumneavoastră. Actorii operaționali dintr-o criză trebuie să se cunoască înainte de aceasta.

20. *Grijă asupra reputației*

Buna reputație reduce consecințele crizei. Dacă aveți imaginea unui corupt notoriu, criza va fi imputată răutății dumneavoastră. Imaginea corectă permite acceptarea bunei credințe.

21. *A nu se neglija vecinii*

Riveranii sunt un interlocutor major căci ei vor fi, adesea, primii interogați de către media în cazul unei probele industriale.

22. *A se cultiva aliații*

Cuvântul dumneavoastră nu este cel mai credibil dacă sunteți judecat separat. Căutați interlocutori care pot să asigure, prin interdependență, credibilitatea cuvântului pe care-l pronunțați.

23. *Conectare*

Navigarea strategică pe Internet permite decelarea eventualelor crize. În perioada de criză, navigația pe internet trebuie să fie amplificată, iar media în permanență ascultată.

24. *Pregătire de suporturi*

Dosare de presă, video, site-uri pe web vor permite câștigarea de timp prețios dacă au fost corect anticipate.

25. *Grijă față de diagnostic*

Capacitatea de a detecta o situație ce constitutivă a unei crize permite adaptarea organizației și a strategiei la respectiva situație.

26. *Reperare (identificare) a celor care asaltează*

Un articol foarte critic într-un jurnal puțin credibil pentru calitatea informațiilor sale nu necesită în mod automat răspunsuri argumentate.

27. *Control al implicației*

Un articol foarte critic despre sectorul dumneavoastră de activitate, dacă nu sunteți nominalizat, nu impune neapărat un răspuns. Alertați federația dumneavoastră, pregătiți-vă mesajele, dar nu răspundeți în mod izolat.

28. *Detectare a jocului actorilor*

Care este reacție concurenței? Cum se comportă aliații? Alți interlocutori care pot face să evolueze criza.

29. *A nu se uita dimensiunea internă*

Salariații sunt adesea publicul uitat în comunicarea de criză. Ei admit cu dificultate să primească informația din exterior, mai ales în perioadele cele mai delicate.

30. *Concentrare asupra conjuncturii*

Media este omniprezentă, dar ținta dumneavoastră principală nu poate fi marele public. Dacă vrei să fii prea reactiv, riști să piezi din vedere conjunctura și țintele esențiale.

31. *A ști să spui „nu”*

Media joacă un rol important în obținerea spontaneității. Trebuie să știți să refuzați un interviu, dacă nu l-ați pregătit, pentru că, altminteri, riscați să fiți antrenat în afara mesajului pe care vreți să-l transmiteți.

32. *Amânare*

A spune „nu” nu semnifică „no comment”. Marcați-vă teritoriul anunțați că nu dispuneți de informații, dar angajați-vă la o întâlnire cu presa în 2-3 ore.

33. *Coerență*

Puteți emite mai multe mesaje, dar acestea trebuie să fie coerente între ele, conform argumentului ceauln perforat (Freud 1905): 1. Eu n-am împrumutat niciodată un ceauln; 2. ceauln avea deja o gaură când mi l-au dat, 3. Am înapoiat ceauln în perfectă stare.

34. *Cunoaștere a pasivului*

Comunicarea de criză va suferi mult timp din cauza problemelor Seveso, Cernobîl, a azbestului sau a sîngelui contaminat unde fiecare se va strădui să minimalizeze percepția riscurilor. Discursul de tipul „totul este sub control” este adeseori foarte puțin credibil.

35. *Reacție rapidă*

Reacția este un parametru important de succes. Dacă nu relevați criza, veți fi suspectat că ați vrut să o disimulați.

36. *Coordonare*

Jurnaliștii for amplifică toate discordanțele între diferiții interlocutori.

37. *Asumare*

Trebuie recunoscută amploarea evenimentului și răspuns la actele proprii, aceasta semnificând faptul că nu există intenția de neasumare a responsabilității.

38. *Punere a răului înainte*

În perioada de stres, există a tendință de acceptare și folosire a știrilor liniștitoare. Nu trebuie îndepărtate ipotezele cele mai pesimiste.

39. *Spunere a adevărului*

Minciunea este eroarea supremă, de vreme ce nimic nu poate fi ascuns multă vreme.

40. *Transparentă*

A fi transparent semnifică a asculta și a arăta o atitudine deschisă. Numărul verde, web cam, porțile deschise demonstrează facultatea de a comunica.

41. *Probare de empatie*

Arătați o față umană, întrucât neliniștile sunt reale, familiile victimelor nu sunt consolabile. Este nevoie de o prezență umanitară.

42. *Ocupare de teren*

O criză se greează în timp. Nu este suficient să se reacționeze imediat. Trebuie gestionată criza pe o perioadă lungă de timp.

43. *Privilegiere a preciziei*

Nu vă încredeți în efectele anunțurilor. Privilegiați datele tangibile, concrete, certe. Orice aproximare sau promisiune neonorată se va întoarce împotriva dumneavoastră.

44. *Alegere a unui bun purtător de cuvânt*

Un director de comunicații nu va fi credibil prin simpla sa funcție. El trebuie să aibă calitățile unui purtător de cuvânt. Dacă criza evoluează, adesea nu este recomandat să fie expus pre repede directorul întreprinderii.

45. *A nu se închide prea devreme celula de criză*

Dacă sfârșitul crizei pare apropiat, nu dizolvați celula de criză, s-ar putea ca ea să reizbucnească.

46. *Valorificare a experienței*

O criză reală reprezintă cel mai bun exercițiu. De aceea, ea trebuie să facă obiectul unei analize profunde.

47. *A se mulțumi colaboratorilor*

Întrucât au fost supuși la eforturi mari, este nevoie să se adreseze mulțumiri colaboratorilor.

48. *A se ține promisiunile*

Dacă ați angajat măsuri corective, este necesar ca ele să fie puse rapid în aplicare chiar dacă se poate ivi acuzația de manipulare.

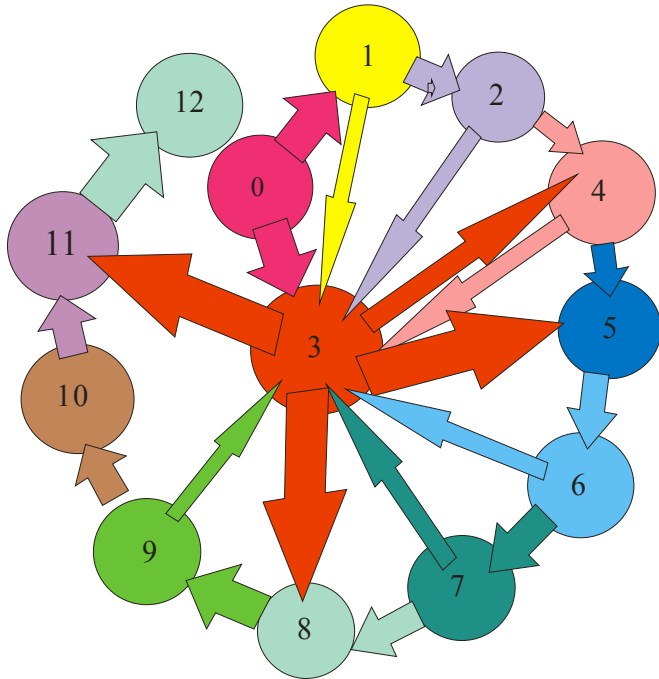
49. *Reizbucnire*

Orice criză poate constitui o oportunitate pentru o nouă evoluție. Capitalizați aquis-ul pentru a vă consolida imagine.

50. *A fi tot timpul pregătit*

Viitoarea criză nu este prea departe.

Anexa nr. 3
Conexiuni în cadrul procesului de gestionare a crizelor și conflictelor

LEGENDA

- Ø sisteme coerente, fluente, flexibile și ușor adaptabile la împrejurări de culegere a datelor și informațiilor;
- 1. sisteme, specializate și interconectabile, de analiză, evaluare și valorificare a rezultatelor analizei datelor și informațiilor;
- 2. sisteme de evaluare a interconecțiilor;
- 3. sisteme coerente și interconectabile de elaborare a deciziilor;
- 4. sisteme de corelare a deciziilor;
- 5. sisteme de punere în aplicare a deciziilor și a modalităților de interconectare a acestora;
- 6. sisteme de evaluare a desfășurării crizelor;
- 7. sisteme de corectare de erorilor și de asamblare a rețelelor specifice;
- 8. sisteme de acțiune la vârful crizei, eventual în cazul conflictelor armate și războaielor;
- 9. sisteme de acțiune militară și civil-militară post-conflict sau post-criză;
- 10. sisteme de stingere a focarelor remanente de crize;
- 11. sisteme de prevenire a eventualelor re izbucniri;
- 12. sisteme de refacere și reconstrucție.

Anexa nr. 4
Sisteme de responsabilități

SISTEME DE GESTIONARE		RESPONSABILITĂȚI PRIVIND:
1	Sisteme coerente, fluente, flexibile și ușor adaptabile la împrejurări de culegere a datelor și informațiilor	Calitatea, coerența, continuitatea și oportunitatea fluxului informațional, siguranța, securitatea și protecția acestora
2	Sisteme, specializate și interconectabile, de analiză, evaluare și valorificare a rezultatelor analizei datelor și informațiilor	Calitatea, oportunitatea, suficiența, coerența, interconectabilitatea rezultatelor analizei datelor și informațiilor și a evaluărilor efectuate
3	Sisteme de evaluare a interconecțiilor	Calitatea interconecțiilor, a folosirii efective a rezultatelor și a concluziilor care se desprind de aici
4	Sisteme coerente și interconectabile de elaborare a deciziilor	Calitatea, oportunitatea și eficiența deciziilor, precum și a transmiterii lor rapide la factorii de execuție
5	Sisteme de corelare a deciziilor	Calitatea proceselor de evaluare, corelare și corectare a deciziilor
6	Sisteme de punere în aplicare a deciziilor și a modalităților de interconectare a acestora	Calitatea, rapiditate, precizia, siguranța și securitatea proceselor de punere în aplicare a deciziilor
7	Sisteme de evaluare a desfășurării crizelor	Calitatea evaluărilor, frecvența, oportunitatea și optimizarea proceselor de evaluare
8	Sisteme de corectare de erorilor și de asamblare a rețelelor specifice	Sesizarea la timp a erorilor și modalitățile de corectare imediată, fără deformarea fluxului acțiunii
9	Sisteme de acțiune la vârful crizei, eventual în cazul conflictelor armate și războaielor	Calitatea, rapiditatea, oportunitatea, coerența, proporționalitatea, legalitatea și eficiența intervenției politice, diplomatice, militare și civil-militare
10	Sisteme de acțiune militară și civil-militară post-conflict sau post-criză	Calitatea, proporționalitatea și legalitatea acțiunilor militare și civil-militare post criză, limitele angajării, claritatea și precizia scopurilor și obiectivelor realizabile prin mijloace militare și civil-militare
11	Sisteme de stingere a focarelor remanente de crize	Identificare și evaluarea acestor focare. Fixarea misiunilor, selectarea forțelor și mijloacelor, fixarea limitelor acțiunii și a competențelor
12	Sisteme de prevenire a eventualelor re izbucniri	Calitatea evaluării situației și corelarea factorilor și structurilor abilitate să acționeze preventiv
13	Sisteme de refacere și reconstrucție.	Calitatea sistemelor destinate refacerii și reconstrucției, respectarea etapelor fixate și desfășurarea întocmai a acțiunilor respective. Protecția populației și a sistemelor de valori

Anexa nr. 5
Structuri folosite de ONU în gestionarea crizelor și conflictelor armate

N r. c r t.	Denumirea operației	Durată	Locație	Buget 2006 (misiuni în desfășurare e) - USD	Tip	Efective (misiuni în desfășurare)	Victime (misiuni în desfășura re) – 31 decembri e 2006
1	UNTSO - UN Truce Supervision Organization (Organizația ONU pentru Supravegher ea Armistițiilor)	Mai 1948 - prezent	Orientul Mijlociu	29.961.200	<ul style="list-style-type: none"> Furnizare a de asistență pentru UNDOF și UNIFIL 	150 observatori militari <i>Țări participante cu observatori militari:</i> Argentina – 5, Australia – 11, Austria – 7, Belgia – 1, Canada – 7, Chile – 3, China – 4, Danemarca – 12, Estonia – 2, Finlanda – 13, Franța – 3, Irlanda – 12, Italia – 7, Nepal – 2, Olanda – 12, Noua Zeelandă – 8, Norvegia – 13, Rusia – 5, Slovacia – 2, Slovenia – 2, Suedia – 6, Elveția – 10, SUA – 3 101 personal civil internațional 120 personal civil local 0 voluntari ONU TOTAL: 371	48
2	UNMOGIP - UN Military Observer Group in India and Pakistan (Misiunea de Observare a Națiunilor Unite în India și Pakistan)	Ianuarie 1949 - prezent	India și Pakistan	7.919.100	<ul style="list-style-type: none"> Misiune militară de supravegh ere 	41 observatori militari <i>Țări participante cu observatori militari:</i> Chile – 2, Croația – 7, Danemarca – 6, Finlanda – 5, Italia – 5, Coreea – 10, Suedia – 5, Uruguay – 1 23 personal civil internațional 49 personal civil local 0 voluntari ONU TOTAL: 113	11
3	UNEF I - First UN Emergency Force (Prima Forță ONU pentru Urgențe)	Noiembr ie 1956 – iunie 1967	Egipt	-	<ul style="list-style-type: none"> Securizar ea Canalul de Suez 	-	-
4	UNOGIL - UN	Iunie 1958 –	Liban	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionar ea criza 	-	-

205

	Observation Group in Lebanon (Grupul ONU pentru Supravegher e în Liban)	decembr ie 1958			politică și religioasă din Liban		
5	ONUC - UN Operation in the Congo (Operația ONU în Congo)	Iulie 1960 – iunie 1964	Congo	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionar ea criza politică și umanitară d Congo 	-	-
6	UNSF - UN Security Force in West New Guinea (Forța de Securitate ONU în Noua Guinee de Vest)	Octombr ie 1962 – aprilie 1963	Noua Guinee de Vest	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionar ea conflictul dintre Indonezia și Noua Guinee de Vest, pe care dorește să o ocupe 	-	-
7	UNYOM - UN Yemen Observation Mission (Misiunea ONU pentru Observare în Yemen)	Iulie 1963 – septembr ie 1964	Yemen	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionar ea războiul civil din Yemen, în care s-au implicat Arabia Saudită și Egiptul 	-	-
8	UNFICYP - UN Peacekeepin g Force in Cyprus (Forța Națiunilor Unite de Menținere a Păcii în Cipru)	Martie 1964 - prezent	Cipru	46.270.400	<ul style="list-style-type: none"> Forță de menținere a păcii 	853 soldați <i>Țări participante cu forțe militare:</i> Argentina – 295, Austria – 4, Canada – 1, Croația – 4, Ungaria – 84, Slovacia – 196, Marea Britania – 269 64 polițiști <i>Țări participante cu forțe polițienești:</i> Argentina – 4, Australia – 14, Croația – 2, El Salvador – 8, India – 7, Irlanda – 18, Italia – 4, Olanda – 7 37 personal civil internațional 104 personal civil local 0 voluntari ONU TOTAL: 1.058	176
9	DOMREP - Mission of the Representati ve of the SG in the Dominican Republic (Misiunea Reprezentan	Mai 1965 – octombri e 1966	Republica Dominicană	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionar ea războiul civil din Rep. Dominican ă 	-	-

206

	tului Secretarului General în Republica Dominicană)						
10	UNIPOM - UN India-Pakistan Observation Mission (Misiunea de Observare India-Pakistan)	Septembrie 1965 – martie 1966	India, Pakistan	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea războiului indo-pakistanez 	-	-
11	UNEF II - Second UN Emergency Force (A Doua Forță ONU pentru Urgențe)	Octombrie 1973 – iulie 1979	Egipt, Israel	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei Canalului de Suez și a Războiului de șase zile 	-	-
12	UNDOF - UN Disengagement Force (Forța ONU pentru Dezangajare)	Iunie 1974 - prezent	Înălțimile Golan	39.865.200	<ul style="list-style-type: none"> Supravegherea retragerii forțelor siriene și israeliene după Războiul de Yom Kippur 	<p>1.048 soldați <i>Țări participante cu forțe militare:</i> Austria – 376, Canda – 3, India – 198, Japonia – 31, Nepal – 3, Polonia – 341, Slovacia – 96 39 personal civil internațional 107 personal civil local 0 voluntari ONU TOTAL: 1.194</p>	42
13	UNFIL - UN Interim Force in Lebanon (Forța Interimară ONU în Liban)	Martie 1978 - prezent	Liban	350.866.600	<ul style="list-style-type: none"> Supravegherea retragerii forțelor israeliene, restaurarea păcii și securității, sprijinirea guvernului libanez 	<p>11.563 soldați <i>Țări participante cu forțe militare:</i> Belgia – 375, China – 190, Danemarca – 78, Finlanda – 205, Franța – 1.617, Germania – 903, Ghana – 660, Grecia – 225, Guatemala – 1, Ungaria – 4, India – 878, Indonezia – 850, Irlanda – 164, Italia – 2.415, Luxemburg – 2, Malaysia – 102, Nepal – 234, Olanda – 161, Norvegia – 134, Polonia – 319, Portugalia – 146, Qatar – 35, Slovenia – 11, Spania – 1.277, Suedia – 68, Turcia – 509 118 personal civil internațional 304 personal civil local 0 voluntari ONU TOTAL: 11.985</p>	258
1	UNGOMAP	Mai	Afghanistan,	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea 	-	-

4	- UN Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan (Birourile Misiunii ONU în Afghanistan și Pakistan)	1988 – martie 1990	Pakistan		<ul style="list-style-type: none"> ea crizei cauzată de invazia sovietică în Afghanistan 		
15	UNIIMOG - UN Iran-Iraq Military Observer Group (Grupul Militar de Observare al ONU în Iran-Irak)	August 1988 – februarie 1991	Iran, Irak	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea războiului dintre Iran și Irak 	-	-
16	UNAVEM I - UN Angola Verification Mission I (Misiunea ONU de Verificare în Angola)	Ianuarie 1989 – iunie 1991	Angola	-	<ul style="list-style-type: none"> Supravegherea retragerii totale a trupelor cubaneze din Angola 	-	-
17	UNTAG - UN Transition Assistance Group	Aprilie 1989 – martie 1990	Namibia	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul de independență namibian 	-	-
18	ONUCA - UN Observer Group in Central America (Grupul ONU de Observatori în America Centrală)	Noiembrie 1989 – ianuarie 1992	America Centrală	-	<ul style="list-style-type: none"> Verificarea implementării de către guvernele centrale africane a măsurilor pentru încetarea ajutorului acordat forțelor paramilitare și mișcărilor de insurgență din regiune 	-	-
19	UNIKOM - UN Iraq-Kuwait Observation Mission (Misiunea ONU de Observare)	Aprilie 1991 – octombrie 2003	Irak, Kuwait	-	<ul style="list-style-type: none"> Monitorizarea demilitarizării zonei de graniță dintre Iran și Irak 	-	-

	în Irak-Kuwait)						
20	MINURSO - UN Mission for the Referendum in Western Sahara (Misiunea Națiunilor Unite pentru Referendum în Sahara de Vest)	Aprilie 1991 - prezent	Sahara de Vest	45.935.000	<ul style="list-style-type: none"> Monitorizarea armistițiului și supravegherea reducerii efectivelor trupelor marocane în teritoriu 	<p>183 observatori militari <i>Țări participante cu observatori militari:</i> Argentina – 1, Austria – 2, Bangladesh – 7, China – 14, Croația – 5, Danemarca – 1, Egipt – 21, El Salvador – 5, Franța – 17, Ghana – 9, Grecia – 1, Guinea – 4, Honduras – 12, Ungaria – 7, Irlanda – 3, Italia – 5, Kenya – 3, Malaysia – 14, Mongolia – 5, Nigeria – 6, Pakistan – 8, Polonia – 1, Rusia – 22, Sri Lanka – 2, Uruguay – 8</p> <p>31 soldați <i>Țări participante cu trupe militare:</i> Danemarca – 1, Ghana – 10, Malaysia – 20</p> <p>4 polițiști <i>Țări participante cu forțe polițienești:</i> Egipt – 2, El Salvador – 2</p> <p>101 personal civil internațional 138 personal civil local 22 voluntari ONU TOTAL: 479</p>	14
21	UNAVEM II - UN Angola Verification Mission II (Misiunea ONU de Verificare în Angola)	Iunie 1991 – februarie 1995	Angola	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul de independență din Angola 	-	-
22	ONUSAL - UN Observer Mission in El Salvador (Misiunea ONU de Observare în El Salvador)	Iulie 1991 – aprilie 1995	El Salvador	-	<ul style="list-style-type: none"> Verificarea implementării acordurilor dintre guvernul din El Salvador și Gruparea Frente Farabundo Marti pentru Eliberare Națională 	-	-

23	UNAMIC - UN Advance Mission in Cambodia (Misiunea Avansată ONU în Cambodia)	Octombrie 1991 – martie 1992	Cambodia	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de căderea Khmerilor Roșii 	-	-
24	UNPROFOR - UN Protection Force (Forța de Protecție ONU)	Februarie 1992 – decembrie 1995	Fosta Iugoslavie	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea războaielor iugoslave 	-	-
25	UNTAC - UN Transitional Authority in Cambodia (Autoritatea ONU de Tranziție în Cambodia)	Martie 1992 – septembrie 1993	Cambodia	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de căderea Khmerilor Roșii 	-	-
26	UNOSOM I - UN Operation in Somalia I (Operațiunea a ONU în Somalia I)	Aprilie 1992 – martie 1993	Somalia	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Somalia 	-	-
27	ONUMOZ - UN Operation in Mozambique (Operațiunea a ONU în Mozambique)	Decembrie 1992 – decembrie 1994	Mozambic	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil liberian 	-	-
28	UNOSOM II - UN Operation in Somalia II (Operațiunea a ONU în Somalia II)	Martie 1993 – martie 1995	Somalia	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Somalia 	-	-
29	UNOMUR - UN Observer Mission Uganda-Rwanda (Misiunea ONU de Observare Uganda-Rwanda)	Iunie 1993 – septembrie 1994	Uganda, Rwanda	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de genocidul din Rwanda 	-	-
30	UNOMIG - UN Observer Mission in Georgia (Misiunea de Observatori ai	August 1993 - prezent	Georgia	33.377.900	<ul style="list-style-type: none"> Monitorizarea armistițiului dintre Georgia și Abkhazia 	<p>127 observatori militari <i>Țări participante cu observatori militari:</i> Albania – 2, Austria</p>	11

	Națiunilor Unite în Georgia)					<p>- 2, Bangladesh - 7, Croația - 2, Cehia - 5, Danemarca - 6, Egipt - 7, Franța - 3, Germania - 11, Grecia - 5, Ungaria - 7, Indonezia - 4, Iordania - 9, Pakistan - 11, Polonia - 5, Coreea - 7, România - 1, Rusia - 3, Suedia - 3, Elveția - 5, Turcia - 5, Ucraina - 5, SUA - 2, Uruguay - 5</p> <p>12 polițiști <i>Țări participante cu forțe polițienești:</i> Germania - 4, Ghana - 1, Polonia - 2, Rusia - 2, Elveția - 3</p> <p>98 personal civil internațional 181 personal civil local 1 voluntari ONU</p> <p>TOTAL: 419</p>		
31	UNOMIL - UN Observer Mission in Liberia (Misiunea ONU de Observare în Liberia)	Septembrie 1993 - septembrie 1997	Liberia	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Liberia 	-	-
32	UNMIH - UN Mission in Haiti (Misiunea ONU în Haiti)	Septembrie 1993 - iunie 1996	Haiti	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de lovitura de stat din 1991 și instaurarea regimului militar 	-	-
33	UNAMIR - UN Assistance Mission for Rwanda (Misiunea ONU de Asistență	Octombrie 1993 - Martie 1996	Rwanda	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de genocidul din Rwanda 	-	-

	pentru Rwanda)							
34	UNASOG - UN Aouzou Strip Observer Group (Grupul ONU de Observare a Fâșiei Aouzou)	Mai 1994 - iunie 1994	Ciad, Libia	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de disputa în jurul deținerii Fâșiei Aouzou 	-	-
35	UNMOT - UN Mission of Observers in Tajikistan (Misiunea ONU de Observatori în Tajikistan)	Decembrie 1994 - mai 2000	Tajikistan	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Tajikistan 	-	-
36	UNAVEM III - UN Angola Verification Mission III (Misiunea ONU de Verificare în Angola III)	Februarie 1995 - iunie 1997	Angola	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Angola 	-	-
37	UNCRO - UN Confidence Restoration Operation in Croatia (Operațiune a ONU de Reconstruire a Încrederii în Croația)	Mai 1995 - ianuarie 1996	Croația	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul din Croația 	-	-
38	UNPREDEP - UN Preventive Deployment Force (Forța ONU de Desfășurare Preventivă)	Martie 1995 - februarie 1999	Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războaiele iugoslave 	-	-
39	UNMIBH - UN Mission in Bosnia and Herzegovina (Misiunea ONU în Bosnia și Herțegovina)	Decembrie 1995 - decembrie 2002	Bosnia și Herțegovina	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul bosniac 	-	-
40	UNTAES - UN Transitional Administration for Eastern	Ianuarie 1996 - ianuarie 1998	Croația	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul din Croația 	-	-

	Slavonia, Baranja and Western Sirmium (Administrația Tranzitională a ONU pentru Slavonia de Est, Baranja și Sirmium de Vest)							
4 1	UNMOP – UN Mission of Observers in Prevlaka (Misiunea de Observatori ONU în Prevlaka)	Ianuarie 1996 – decembrie 2002	Croația	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de disputa teritorială asupra zonei Prevlaka 	-	-
4 2	UNSMIH - UN Support Mission in Haiti (Misiunea ONU de Sprijin în Haiti)	Iulie 1996 – iulie 1997	Haiti	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Asistarea guvernului haitian în procesul de reconstrucție 	-	-
4 3	MINUGUA – UN Verification Mission in Guatemala (Misiunea ONU de Verificare în Guatemala)	Ianuarie 1997 – mai 1997	Guatemala	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Guatemala 	-	-
4 4	MONUA - UN Observer Mission in Angola (Misiunea ONU de Observare în Angola)	Iunie 1997 – februarie 1999	Angola	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Angola 	-	-
4 5	UNTMIH – UN Transition Mission in Haiti (Misiunea ONU de Tranzitie în Haiti)	August 1997 – noiembrie 1997	Haiti	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Instruirea forțelor naționale de poliție 	-	-
4 6	MINOPUH - UN Civilian Police Mission in Haiti (Misiunea ONU a Poliției)	Decembrie 1997 – martie 2000	Haiti	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Instruirea forțelor naționale de poliție 	-	-

	Civile în Haiti)							
4 7	MINURCA – UN Mission in Central African Republic (Misiunea ONU în Republica Central Africană)	Aprilie 1998 – februarie 2000	Republica Central Africană	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiele din Rep. Central Africană 	-	-
4 8	UNOMSIL - UN Observer Mission in Sierra Leone (Misiunea ONU de Observare în Sierra Leone)	Iulie 1998 – octombrie 1999	Sierra Leone	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Sierra Leone 	-	-
4 9	UNMIK – UN Interim Administration Mission in Kosovo (Misiunea Națiunilor Unite de Administrare Interimară în Kosovo)	Iunie 1999 – prezent	Kosovo	-	217.962.000	<ul style="list-style-type: none"> Administrarea civilă interimară a Kosovo și forță internațională de poliție 	<p>37 observatori militari</p> <p><i>Țări participante cu observatori militari:</i></p> <p>Argentina – 1, Bangladesh – 1, Bolivia – 1, Bulgaria – 1, Chile – 1, Cehia – 1, Danemarca – 1, Finlanda – 2, Ungaria – 1, Irlanda – 4, Iordania – 2, Kenya – 1, Malawi – 1, Malaysia – 1, Nepal – 1, Noua Zeelandă – 1, Norvegia – 1, Pakistan – 1, Polonia – 1, Portugalia – 2, România – 3, Rusia – 2, Spania – 2, Ucraina – 2, Marea Britanie – 1,</p>	46

						<p>Zambia – 1</p> <p>1.960 polițiști</p> <p><i>Țări participante cu forțe polițienești:</i></p> <p>Argentina – 7, Austria – 28, Bangladesh – 29, Brazilia – 2, Bulgaria – 59, China – 18, Croația – 9, Cehia – 11, Danemarca – 24, Egipt – 16, Finlanda – 3, Franța – 52, Germania – 168, Ghana – 15, Grecia – 10, Ungaria – 5, India – 72, Italia – 26, Iordania – 58, Kenya – 15, Kirgizstan – 4, Lituania – 6, Nepal – 17, Olanda – 1, Nigeria – 16, Norvegia – 19, Pakistan – 155, Filipine – 46, Polonia – 123, Portugalia – 7, România – 182, Rusia – 40, Slovenia – 15, Spania – 13, Suedia – 35, Elveția – 6, Timorul de Est – 9, Turcia – 132, Ucraina – 190, Marea Britanie – 67, SUA – 223,</p>	
--	--	--	--	--	--	---	--

									Zambia – 9, Zimbabwe – 18 506 personal civil internațional 2.040 personal civil local 152 voluntari ONU TOTAL: 4.695	
50	UNAMSIL – UN Mission in Sierra Leone (Misiunea ONU în Sierra Leone)	Octombrie 1999 – decembrie 2005	Sierra Leone	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de războiul civil din Sierra Leone 	-	-		
51	UNTAET - UN Transitional Administration in East Timor (Administrația ONU de Tranziție în Timorul de Est)	Octombrie 1999 – mai 2002	Timorul de Est	-		<ul style="list-style-type: none"> Gestionarea crizei cauzate de invazia și ocupația indoneziană a Timorului de Est și asigurarea tranziției către independența țării 	-	-		
52	MONUC – UN Organization Mission in the Democratic Republic of Congo (Misiunea Organizației Națiunilor Unite în Republica Democrată Congo)	Noiembrie 1999 – prezent	Republica Democrată Congo	1.094.247.900		<ul style="list-style-type: none"> Forță de menținere a păcii în Congo 	734 observatori militari	<i>Țări participante cu observatori militari:</i> Algeria – 5, Bangladesh – 25, Belgia – 9, Benin – 18, Bolivia – 7, Bosnia și Herțegovina – 4, Burkina Faso – 12, Canada – 9, China – 12, Cehia – 3, Danemarca – 2, Egipt – 23, Franța – 6, Ghana – 24, Guatemala – 6, India – 47, Indonezia – 13, Irlanda – 3, Iordania	98	

						<p>– 25, Kenya – 36, Malawi – 26, Malaysia – 17, Mali – 24, Mongolia – 2, Maroc – 4, Nepal – 20, Olanda – 4, Niger – 18, Nigeria – 28, Pakistan – 47, Paraguay – 17, Peru – 5, Polonia – 3, România – 24, Rusia – 23, Senegal – 25, Africa de Sud – 28, Spania – 2, Sri Lanka – 2, Suedia – 5, Elveția – 2, Tunisia – 31, Ucraina – 11, Marea Britanie – 6, Uruguay – 45, Yemen – 2, Zambia – 24</p> <p>16.487 soldați</p> <p><i>Țări participante cu forțe militare:</i></p> <p>Bangladesh – 1.330, Benin – 750, Bolivia – 200, China – 218, Ghana – 461, Guatemala – 105, India – 4.372, Indonezia – 175, Iordania – 66, Malawi – 109, Maroc – 809, Nepal – 1.030, Pakistan – 3.563, Senegal – 450, Serbia – 6, Africa de Sud –</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--

						<p>1.056, Tunisia – 463, Uruguay – 1.324</p> <p>1.075 polițiști</p> <p><i>Țări participante cu forțe polițienești:</i></p> <p>Argentina – 2, Bangladesh – 250, Benin – 8, Burkina Faso – 52, Cameroon – 48, Republica Central Africană – 7, Ciad – 2, Coasta de Fildeș – 1, Egipt – 13, Franța – 10, Guinea – 52, India – 250, Iordania – 3, Madagascar – 7, Mali – 20, Niger – 41, România – 1, Rusia – 3, Senegal – 286, Suedia – 3, Turcia – 10, Ucraina – 3, Vanatu – 2, Yemen – 1</p> <p>919 personal civil internațional 2.092 personal civil local 665 voluntari ONU</p> <p>TOTAL: 21.972</p>	
5 3	UNMEE – UN Mission in Ethiopia and Eritrea (Misiunea Națiunilor Unite în Etiopia și Eritrea)	Iulie 2000 – prezent	Etiopia și Eritrea	137.385.10 0	<ul style="list-style-type: none"> • Implemen tarea armistițiului între Etiopia și Eritrea 	<p>222 observatori militari</p> <p><i>Țări participante cu observatori militari:</i></p> <p>Algeria – 8, Austria – 2, Bangladesh – 8, Bolivia – 2, Bosnia și Herțegovina – 8, Brazilia – 5,</p>	17

						<p>Bulgaria – 5, China – 9, Croația – 4, Cehia – 2, Danemarca – 4, Finlanda – 5, Franța – 1, Gambia – 3, Germania – 2, Ghana – 10, Grecia – 3, Guatemala – 3, India – 8, Iran – 3, Iordania – 8, Kenya – 8, Kirgizstan – 2, Malaysia – 7, Mongolia – 5, Namibia – 4, Nepal – 5, Nigeria – 6, Norvegia – 4, Pakistan – 5, Paraguay – 4, Peru – 3, Polonia – 6, România – 5, Rusia – 3, Africa de Sud – 5, Spania – 3, Suedia – 3, Elveția – 2, Tanzania – 8, Tunisia – 5, Ucraina – 5, SUA – 7, Uruguay – 5, Zambia – 9</p> <p>2.063 soldați</p> <p><i>Țări participante cu forțe militare:</i></p> <p>Bangladesh – 5, Gambia – 1, Ghana – 4, India – 985, Iordania – 839, Kenya – 178, Malaysia – 3, Namibia – 3,</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--

									<p>Nigeria – 2, Tanzania – 2, Tunisia – 2, Uruguay – 36, Zambia – 3</p> <p>149 personal civil internațional 194 personal civil local 65 voluntari ONU</p> <p>TOTAL: 2.693</p>	
54	UNMISSET – UN Mission of Support in East Timor (Misiunea ONU de Sprijin în Timorul de Est)	Mai 2002 – mai 2005	Timorul de Est	-		<ul style="list-style-type: none"> Menținere a noului statut de independență al țării și a securității sale externe și interne 	-	-		
55	UNMIL - UN Mission in Liberia (Misiunea Națiunilor Unite în Liberia)	Septembrie 2003 - prezent	Liberia	714.877.300		<ul style="list-style-type: none"> Supravegherea armistițiului și instruirea poliției naționale 	<p>188 observatori militari</p> <p><i>Țări participante cu observatori militari:</i></p> <p>Bangladesh – 17, Benin – 3, Bolivia – 3, Bulgaria – 2, China – 5, Cehia – 3, Danemarca – 2, Ecuador – 2, Egipt – 8, El Salvador – 3, Etiopia – 19, Gambia – 4, Ghana – 13, Iordania – 7, Kenya – 3, Kirgizstan – 4, Malaysia – 10, Mali – 1, Moldova – 3, Muntenegru – 2, Namibia – 3, Nepal – 3, Niger – 1, Nigeria – 19, Pakistan – 14, Paraguay – 1, Peru – 1, Polonia – 2,</p>	87		

						<p>Coreea – 1, Rusia – 6, Senegal – 3, Serbia – 4, Togo – 2, Ucraina – 3, SUA – 5, Zambia – 3</p> <p>13.613 soldați</p> <p><i>Țări participante cu forțe militare:</i></p> <p>Bangladesh - 3.191, Benin – 1, Bolivia – 1, Brazilia – 2, China – 565, Croația – 3, Ecuador – 1, Etiopia – 1.592, Finlanda – 2, Franța – 1, Germania – 9, Ghana – 857, Irlanda – 325, Iordania – 123, Kenya – 4, Malawi – 2, Moldova – 1, Mongolia – 250, Namibia – 613, Nepal – 42, Nigeria – 1.955, Pakistan – 2.989, Filipine – 168, Coreea – 1, Senegal – 601, Suedia – 3, Togo – 1, Ucraina – 301, Marea Britanie – 3, SUA – 6</p> <p>1.097 polițiști</p> <p><i>Țări participante cu forțe polițienești:</i></p> <p>Argentina – 8, Bangladesh – 29, Bosnia și</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--

						<p>Herțegovina – 11, China – 23, Cehia – 5, El Salvador – 2, Fiji – 30, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei – 1, Gambia – 32, Germania – 5, Ghana – 41, Jamaica – 8, Iordania – 140, Kenya – 27, Kirgizstan – 3, Malawi – 19, Namibia – 6, Nepal – 256, Nigeria – 162, Norvegia – 10, Pakistan – 28, Filipine – 35, Polonia – 3, Rusia – 11, Rwanda – 15, Samoa – 16, Serbia – 7, Sri Lanka – 11, Suedia – 13, Turcia – 33, Uganda – 20, Ucraina – 13, SUA – 10, Uruguai – 3, Yemen – 4, Zambia – 26, Zimbabwe – 31</p> <p>504 personal civil internațional</p> <p>941 personal civil local</p> <p>263 voluntari ONU</p> <p>TOTAL: 16.606</p>	
5 6	UNOCI – UN Operation in Côte d'Ivoire (Operația Națiunilor	Aprilie 2004 – prezent	Coasta de Fildeș	472.889.300	<ul style="list-style-type: none"> Facilitare a implementării procesului de pace 	<p>190 observatori militari</p> <p><i>Țări participante cu</i></p>	27

57	MINUSTAH – UN Stabilization Mission in Haiti (Misiunea Națiunilor Unite de Stabilizare în Haiti)	Iunie 2004 – prezent	Haiti	489.207.100	<ul style="list-style-type: none"> Forță de menținere a păcii 	<p>6.684 soldați <i>Țări participante cu forțe militare:</i> Argentina – 557, Bolivia – 218, Brazilia – 1.212, Canada – 4, Chile – 499, Croația – 1, Ecuador – 67, Franța – 2, Guatemala – 105, Iordania – 761, Maroc – 1, Nepal – 755, Pakistan – 1, Paraguay – 33, Peru – 207, Filipine – 156, Sri Lanka – 958, SUA – 3, Uruguay – 1.144</p> <p>1.692 polițiști <i>Țări participante cu forțe polițienești:</i> Argentina – 4, Benin – 30, Burkina Faso – 52, Camerun – 43, Canada – 80, Ciad – 8, Chile – 10, China – 130, Columbia – 2, Egipt – 7, El Salvador – 2, Franța – 78, Grenada – 1, Guinea – 65, Iordania – 292, Madagascar – 1, Mali – 24, Mauritius – 2, Nepal – 131, Niger – 37, Nigeria – 125, Pakistan – 249, Filipine – 41, România – 10, Rusia – 8, Rwanda – 11, Senegal – 124, Sierra Leone – 2, Spania – 46, Togo – 9, Turcia – 8, SUA – 50, Uruguay – 4, Vanatu – 3, Yemen – 3</p> <p>432 personal civil internațional 642 personal civil local 191 voluntari ONU TOTAL: 9.641</p>	24
58	ONUB – UN Operation in Burundi (Operația Națiunilor Unite în Burundi)	Iunie 2004 – decembrie 2006	Burundi	-	<ul style="list-style-type: none"> Monitorizarea implementării Acordului de pace și reconcilierii de la Arusha 	-	
59	UNMIS – UN Mission in Sudan (Misiunea Națiunilor Unite în Sudan)	Martie 2005 – prezent	Sudan	1.079.534.400	<ul style="list-style-type: none"> Srijinirea implementării Acordului de pace, asistență umanitară, protecția și promovarea 	<p>592 observatori militari</p> <p><i>Țări participante cu observatori militari:</i> Australia – 6, Bangladesh – 22,</p>	16

										<p>ea drepturilor omului.</p>	<p>Belgia – 5, Benin – 7, Bolivia – 15, Botswana – 5, Brazilia – 14, Burkina Faso – 7, Cambodia – 15, Canada – 15, China – 14, Danemarca – 10, Ecuador – 20, Egipt – 18, El Salvador – 5, Fiji – 8, Gabon – 6, Germania – 31, Grecia – 4, Guatemala – 8, Guinea – 14, India – 21, Indonezia – 13, Iordania – 12, Kenya – 6, Kirgizstan – 9, Malawi – 6, Malaysia – 8, Mali – 14, Moldova – 2, Mongolia – 2, Mozambique – 2, Namibia – 9, Nepal – 10, Olanda – 7, Noua Zeelandă – 2, Nigeria – 13, Norvegia – 17, Pakistan – 23, Paraguai – 6, Peru – 12, Filipine – 6, Coreea – 7, România – 12, Rusia – 15, Suedia – 3, Tanzania – 9, Tailanda – 15,</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	-------------------------------	---	--

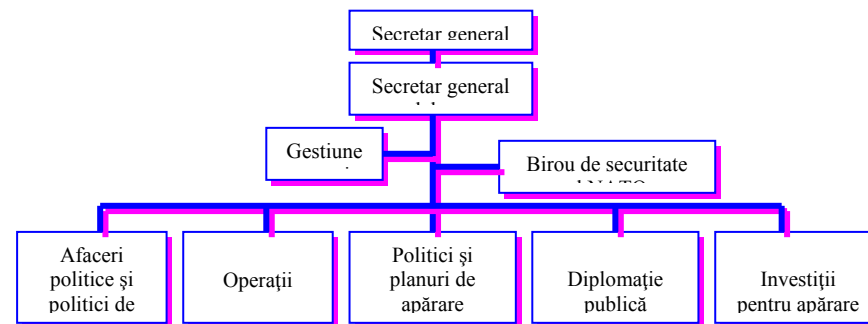
						<p>Uganda – 9, Ucraina – 8, Yemen – 16, Zambia – 17, Zimbabwe – 15</p> <p>8.734 soldați</p> <p><i>Țări participante cu forțe militare:</i></p> <p>Australia – 9, Bangladesh – 1.528, Cambodia – 136, Canada – 7, China – 446, Croația – 5, Danemarca – 6, Egipt – 818, Finlanda – 2, Germania – 4, Ghana – 3, Grecia – 2, India – 2.606, Iordania – 7, Kenya – 823, Malawi – 1, Malaysia – 3, Nepal – 5, Olanda – 2, Noua Zeelandă – 1, Nigeria – 6, Norvegia – 9, Pakistan – 1.558, Rusia – 123, Rwanda – 261, Africa de Sud – 1, Suedia – 2, Tanzania – 2, Turcia – 4, Marea Britanie – 3, Zambia – 349, Zimbabwe – 2</p> <p>680 polițiști</p> <p><i>Țări participante cu forțe polițienești:</i></p> <p>Argentina – 11,</p>	
--	--	--	--	--	--	--	--

						<p>Australia – 10, Bangladesh – 32, Bosnia și Herțegovina – 2, Brazilia – 3, Canada – 2, China – 9, Danemarca – 2, Egipt – 1, El Salvador – 6, Fiji – 7, Finlanda – 2, Gambia – 18, Germania – 5, Ghana – 41, India – 28, Jamaica – 5, Iordania – 21, Kenya – 21, Kirgizstan – 1, Malaysia – 10, Namibia – 1, Nepal – 56, Olanda – 11, Nigeria – 49, Norvegia – 4, Pakistan – 42, Filipine – 47, Rusia – 12, Rwanda – 24, Samoa – 17, Sri Lanka – 24, Suedia – 10, Tanzania – 2, Turcia – 28, Uganda – 20, Ucraina – 24, SUA – 11, Uruguai – 2, Vanuatu – 6, Yemen – 3, Zambia – 21, Zimbabwe – 29</p> <p>799 personal civil internațional 2.234 personal civil local 185 voluntari ONU</p> <p>TOTAL: 13.224</p>	
--	--	--	--	--	--	---	--

60	UNMIT - UN Integrated Mission in Timor-Leste (Misiunea Integrată a Națiunilor Unite în Timorul de Est)	August 2006 - prezent	Timorul de Est	170.221.100	<ul style="list-style-type: none"> Srijinire a guvernului în procesul de reconstrucție 	<p>32 observatori militari <i>Țări participante cu observatori militari:</i> Australia – 4, Bangladesh – 4, Brazilia – 4, China – 2, Fiji – 1, Malaysia – 2, Noua Zeelandă – 2, Pakistan – 4, Filipine – 3, Portugalia – 4, Singapore – 2</p> <p>1.099 polițiști <i>Țări participante cu forțe polițienești:</i> Australia – 39, Bangladesh – 193, Brazilia – 3, Canada – 1, Croația – 1, El Salvador – 6, Gambia – 31, Iordania – 1, Malaysia – 199, Nepal – 31, Noua Zeelandă – 25, Pakistan – 36, Filipine – 149, Portugalia – 200, Coreea – 5, România – 10, Rusia – 1, Samoa – 17, Singapore – 21, Spania – 10, Sri Lanka – 45, Suedia – 3, Tailanda – 31, Turcia – 9, SUA – 4, Uruguay – 2, Vanuatu – 11, Yemen – 9, Zimbabwe – 6</p> <p>129 personal civil internațional 320 personal civil local 100 voluntari ONU TOTAL: 1.680</p>	1							
TOTAL				aprox. 5,28 miliarde USD	-	<table border="1"> <tr> <td>2.496 observatori militari</td> <td rowspan="6">96,900</td> </tr> <tr> <td>68.923 soldați</td> </tr> <tr> <td>8.675 polițiști</td> </tr> <tr> <td>4.555 personal civil internațional</td> </tr> <tr> <td>10.300 personal civil local</td> </tr> <tr> <td>1.951 voluntari ONU</td> </tr> </table>	2.496 observatori militari	96,900	68.923 soldați	8.675 polițiști	4.555 personal civil internațional	10.300 personal civil local	1.951 voluntari ONU	900
2.496 observatori militari	96,900													
68.923 soldați														
8.675 polițiști														
4.555 personal civil internațional														
10.300 personal civil local														
1.951 voluntari ONU														

Anexa nr. 6 Organigrama structurii NATO

Noua structură comportă șase divizii (diviziuni), fiecare condusă de un secretar general adjunct (ASG) și Biroul de Securitate al NATO, condus de un director, astfel:

1. Divizia INVESTIȚII PENTRU APĂRARE. Este însărcinată cu dezvoltarea mijloacelor și capacităților pentru întărirea capacității de apărare a NATO. Se ocupă de planificarea armamentelor, a mijloacelor de apărare aeriană și de investiții în serviciul securității.

2. Divizia POLITICI ȘI PLANURI DE APĂRARE. Are rolul de direcționare în domeniul sarcinilor de securitate fundamentală a NATO, în raport cu politica de apărare. Se ocupă de planurile de apărare, de politica nucleară a Alianței și de cea de apărare împotriva ADM.

3. Divizia GESTIONARE EXECUTIVĂ. Veghează la buna funcționare a sediului NATO, asigură eficacitatea Secretariatului Internațional și susține toate elementele care lucrează la sediu (servicii de sprijin și de asigurare a conferințelor, gestionarea informației și a sistemelor, resurselor umane și financiare).

4. Divizia OPERAȚII. Furnizează capacitatea operațională necesară NATO pentru asumarea de responsabilități în materii de descurajare, de apărare și de gestionare a crizelor. Se ocupă de activitățile NATO în probleme de gestionare a crizelor și de menținere a păcii, de planuri civile în urgențe și de exerciții.

5. Divizia AFACERI POLITICE ȘI POLITICA DE SECURITATE. Se ocupă de aspectele politice ale sarcinilor fundamentale de securitate ale NATO. Se preocupă de problemele regionale, economice și de securitate, de relațiile cu alte organizații internaționale și cu țările partenere.

6. Divizia DIPLOMAȚIE PUBLICĂ. Informează marele public asupra activităților politice ale NATO, prin contacte cu media și prin pagina web a Alianței, prin publicații tipărite, seminarii și conferințe. Se ocupă, de asemenea, de programul științific al NATO.

7. BIROUL DE SECURITATE AL NATO. Este o entitate separată, care are misiunea de a coordona, controla și pune în aplicare politica de securitate a NATO, de a veghea la securitatea generală în sânul Organizației și de a gera serviciile de securitate a sediului.

Sursa: <http://www.nato.int/issues/restructuring/chart-fr.htm>

**Autorii studiului: SECURITATEA SISTEMELOR DE
COMUNICAȚII, SUPORT ÎN GESTIONAREA CRIZELOR**

***II. SECURITATEA SISTEMELOR DE COMUNICAȚII,
SUPORT ÎN GESTIONAREA CRIZELOR***

Impactul caracteristicilor diferitelor tipuri de crize asupra sistemelor de
comunicații militare și civil-militare naționale, de alianță și de coaliție –
partea I

Coordonator
Colonel conf. Univ. dr. EUGEN BOAMBĂ

Eugen BOAMBĂ
Alexandru Șerbănescu
Eugen Trană
Adrian Rotariu
Tudor Cherecheș
Ion Voievozeanu
George Busuioc
Radu Dumitru
Ciprian Larco
Doru Safta
Petrica Ciotarnae
Iulian Rincu
Lucian Istode
Oroian Teofil
Mihai Șova
Vasile Anghel

CAPITOLUL 1

CONCEPTELE ȘI TIPOLOGIA CRIZELOR

În ultimii ani, problema gestionării crizelor constituie o importanță preocupare a specialiștilor și un principal obiectiv al Tratatului Nord-Atlantic. În acest context, Centrul European pentru Studii de Securitate "George C. Marshall" definește **criza** ca "*situație care amenință obiective principale, restricționează timpul de reacție și surprinde factorii de decizie*".

Participanții la Seminarul "*The Baltic Crisis Management*" au definit **criza** ca "*situație sau eventualitate în care proceduri guvernamentale, normale la nivel național sau internațional, nu sunt suficiente pentru a susține o gestionare eficientă, fapt care pune în pericol vieți omenești, proprietatea, mediul înconjurător, stabilitatea internațională*".

Încercând să integreze în concept și fenomenele care nu afectează securitatea națională, analiștii francezi dau o definiție mai largă a **situației de criză**, ca fiind "*o stare de urgență la care se adaugă o situație destabilizatoare, datorată unor evenimente grave de natură a afecta funcțiile vitale ale unui sistem social, economic, politic sau ale unui ansamblu de sisteme și care depășesc, prin pericolozitate și amploare, capacitatea obișnuită de intervenție*".

Încercări similare de abordare a crizei și a situațiilor de criză se regăsesc în lucrările unor numeroși specialiști, majoritatea evaluând evenimente care, necontrolate, pot constitui amenințări la adresa securității naționale. Spre exemplu, în Statele Unite ale Americii, situații de criză mai semnificative au fost cea generată de acțiunile violente ale populației de culoare în Los Angeles, din 1992, și cea provocată de acțiunile teroriste, din 11 septembrie 2001. În Franța, printre situațiile de criză, a fost inclusă și mișcarea camionagiilor din 1993, generată de o hotărâre a administrației în legătură cu permisul de conducere care, cel puțin într-o primă fază, nu punea în pericol instituțiile statului francez.

NATO și-a constituit organisme specializate în studierea, cunoașterea și gestionarea crizelor, dar și pentru organizarea, conducerea și coordonarea antrenamentelor unităților în dezvoltarea, evaluarea și perfecționarea procedurilor operaționale. În acest sens, specialiștii Tratatului Nord-Atlantic definesc **criza** ca "*situație națională sau internațională, caracterizată prin existența unei amenințări la adresa intereselor, obiectivelor și a valorilor prioritare ale părților implicate*".

Conform unor sondaje sociale efectuate în zone românești limitrofe Mării Negre, cetățenii percep, datorită izolării, în mod amplificat efectele calamităților, catastrofelor, accidentelor tehnologice, incendiilor de mari proporții și altor evenimente cuprinse în termenul unanim acceptat "dezastre", dacă au loc pe uscat, și le suportă mult mai ușor pe cele de pe mare – prietenul lor de o viață. Oricum, pentru diminuarea efectelor, ei așteaptă din partea autorităților acordarea dreptului la protecție și acțiuni pentru diminuarea efectelor.

Criza are la bază cauze economice, politice, sociale, religioase, juridice, etnice etc., care nu au fost rezolvate în cadrul sistemului, în timp util și în mod pașnic, pentru armonizarea raportului dintre nevoi și posibilități. Niciodată nu vom întâlni însă crize care să aibă la bază numai una din categoriile de cauze enumerate mai sus. Întotdeauna va fi o sumă de cauze, din care una sau unele vor avea un rol primordial.

Apariția și evoluția situațiilor de criză au la origine cauze de natură obiectivă, ca urmare, ele nu se rezolvă și nu trebuie să fie lăsate să se rezolve de la sine.

Diminuarea din intensitate a cauzelor care produc fenomenul de criză sau înlăturarea acestora se poate realiza doar prin intervenția instituțiilor, a factorului conștient, prin voința și acțiunea dirijată a oamenilor, prin intermediul instituțiilor politice, juridice, economice, diplomatice și militare.

1.1 Clasificarea crizelor

După domeniul în care se manifestă și cauzele care le determină, crizele pot fi de natură: politică, diplomatică, economică, socială, financiară, militară, informațională, comunicațională, tehnologică, psihologică, ecologică sau de alta natură.

După spațiul în care se manifestă, crizele se pot delimita în: locale, regionale, naționale, continentale și mondiale.

După gradul de complexitate, crizele pot fi: simple, complexe și combinate.

Crize cauzate de factori naturali

Crizele cauzate de factori naturali sunt la fel de periculoase ca orice alt tip de crize, dacă nu chiar mai periculoase, deoarece:

- momentul declanșării lor nu depinde de oameni;
- sunt crize de un tip deosebit și nu se produc ca urmare a unor acumulări periculoase în plan economic, social sau de altă natură;

- sunt crize care urmează unui fenomen natural cu urmări tragice (cutremure, erupții vulcanice, inundații, revărsări, avalanșe, uragane, cicloane, tsunami etc.), în fața cărora oamenii sunt, de regulă, neputincioși;
- crizele cauzate de astfel de fenomene se constituie în urmări ale acestor dezastre, fac parte din efectele lor, sunt, adică, efecte de dezastre;
- aceste crize induc în plan economic, social, moral efectele cele mai directe și cele mai periculoase ale dezastrelor.

Pagubele unor astfel de fenomene sunt uriașe, iar infrastructurile și bunurile oamenilor se refac în câțiva ani, prin eforturi foarte mari. Dincolo de aceste eforturi, este vorba de crearea unei stări de nesiguranță, de teamă, de neîncredere.

Oamenii de știință trebuie să-și confrunte scenariile și ipotezele, modelele teoretice și observațiile în curs. Criza din 1995 de pe insula Soufrière de Montserra din Caraibe (o mică insulă sub administrare britanică) arată că se poate colabora în mod eficient. Oamenii de știință au fost integrați în echipele MVO (Montserra Volcano Observatory), analiza datelor și informarea presei efectuându-se corect și în timp util. A fost difuzată o informație comprehensibilă care a dus la liniștirea populației, prevenirea panicii, limitarea zvonurilor și conștientizarea pericolului. Crizele care se declanșează din cauze naturale pot fi bine gestionate, dacă există decizii politice corespunzătoare.

1.2 Terorismul și influența lui asupra crizelor

Terorismul modern, generalizat, omniprezent este un produs al societății moderne. Mediul de securitate este generat și marcat de foarte mulți factori economici, politici, sociali, informaționali, ecologici, de realități și de interese. Cea mai mare influență asupra configurației sale o au, desigur, progresele tehnice, procesele de regionalizare și globalizare, dar și decalajele economice imense, evoluția îngrijorătoare a polului sărăciei, degradarea mediului, proliferarea armelor de distrugere în masă și recrudescența fenomenului terorist, pe fondul dezvoltării infraționalității, corupției, crimei organizate și traficului de droguri, de arme, de influență și de carne vie.

Terorismul a generat unele schimbări importante în orice domeniu și în orice activitate, inclusiv în ceea ce privește filozofia și fizionomia operațiilor militare, indiferent unde, când și sub ce formă s-ar desfășura

acestea. El apare, deopotrivă, ca un factor perturbator și ca o amenințare directă.

Terorismul face parte din acele amenințări asimetrice permanente, flexibile, aleatoare, surprinzătoare, greu de anticipat, de supravegheat, de controlat și, mai ales, de contracarat, care mențin o stare permanentă de alertă, de nesiguranță și de teamă. El se constituie în una dintre cele mai grave provocări de la începutul secolului și se dezvoltă ca un cancer al intoleranței, extremismului, violenței și absurdului. Terorismul a devenit deja un fenomen cu o dezvoltare planetară și este greu de presupus că, la ora actuală și în următorii 5-10 ani, omenirea are sau va avea capacitatea să găsească, rapid, soluții pentru eradicarea cauzelor lui. De aceea, fără a se neglija efortul de înlăturare sau de soluționare a cauzelor, se va acționa, probabil și în continuare, îndeosebi pentru protecția cetățeanului, proprietății, instituțiilor și societății, pentru lichidarea urmărilor atacurilor de tip terorist și, evident, pentru distrugerea grupurilor, organizațiilor și rețelelor teroriste. Practic, toate țările guvernate în mod corespunzător și toate organizațiile și organisme internaționale au luat măsuri pentru a se proteja împotriva terorismului și pentru a combate terorismul.

Mediul de securitate se optimizează și se menține prin politici, strategii și acțiuni menite să reducă vulnerabilitățile, să atenueze decalajele, să asigure controlul armamentelor și gestionarea crizelor și conflictelor. Situația internațională nu permite, la ora actuală, ca obiectivele unei strategii viabile de securitate să poată fi îndeplinite cu ușurință și în totalitate. Multe zone rămân incerte, atât prin capacitatea de a genera crize și conflicte, cât și prin dificultatea gestionării și dezamorsării acestora.

Terorismul este o amenințare foarte gravă. Gravitatea ei constă în abilitatea rețelelor și organizațiilor teroriste de a surprinde, prin dificultatea evaluării terorismului, prin valul de incertitudini și de angoase care însoțesc acest fenomen, greu de înțeles și de explicat. Oricât de importante și de acute ar fi problemele care generează nedreptăți și nemulțumiri, ele nu explică fenomenul terorist.

Terorismul nu este, așa cum se încearcă uneori să se justifice, o reacție a celui slab împotriva celui puternic, ci o acțiune premeditată, punitivă și răzbunătoare, inumană, criminală – adesea sinucigașă și totdeauna feroce –, care are ca obiectiv să distrugă, să ucidă cu cruzime și să înspăimânte. Terorismul nu se justifică și nu se poate justifica în nici un fel, întrucât el nu se prezintă nici ca o modalitate de deblocare a unei situații strategice – așa cum se prezintă, în general, războiul –, nici ca o simplă reacție de răzbunare împotriva unui dușman pe care nu-l poți lovi altfel, ci ca o agresiune intempestivă și criminală împotriva ființei umane, a civilizației și sistemelor de valori.

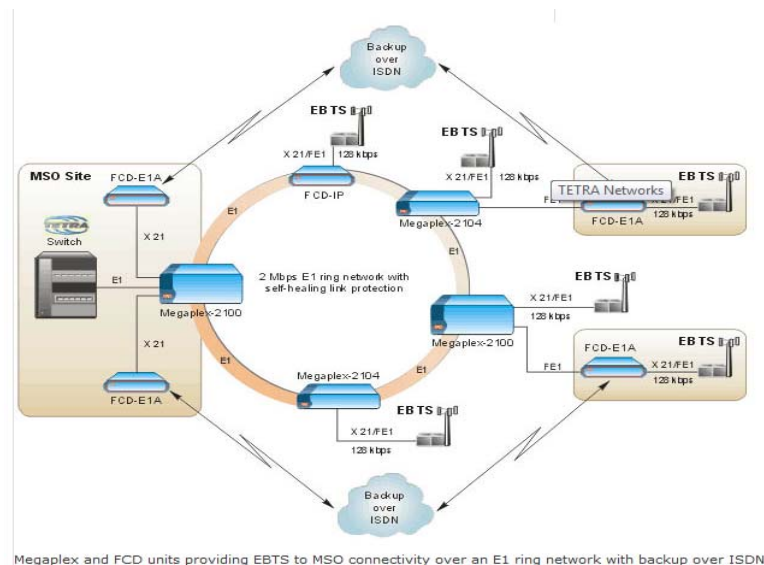
Terorismul nu a afectat, până acum, în mod direct, România, deși țara noastră se află pe unul dintre culoarele cele mai active ale traficantilor de droguri și de carne vie, ale rețelelor mafioate și ale crimei organizate, și în apropierea unor zone generatoare de conflicte și terorism (Caucaz, Balcani, zona kurdă, Orientul Apropiat). De aici nu rezultă însă că țara noastră va fi ocolită de acest fenomen, ci, dimpotrivă, este posibil ca, în noile conjuncturi, terorismul să cuprindă și România.

1.3 Echipamente de comunicații utilizate în gestionarea crizelor

În Europa, există intenția de a construi o rețea radio națională mobilă digitală standardizată pentru agențiile guvernamentale și pentru organizațiile responsabile cu menținerea siguranței publice, destinată să înlocuiască în totalitate, într-un interval mediu, rețelele vechi de comunicații.

Dintre soluțiile tehnice disponibile sunt preferate următoarele sisteme de comunicații:

1. Prima platformă, **TETRA** (Terrestrial Trunked Radio). Aceasta reprezintă un standard deschis ETSI destinat rețelelor radio mobile în Europa. Rețelele naționale bazate pe acest standard se află fie încă în faza de construire, fie în faza de testare. Există mai mulți producători concurenți care oferă terminale și hardware-uri aferente rețelei TETRA, însă datorită faptului că nu toate interfețele au fost standardizate până în prezent, sistemele oferite de diverși producători nu sunt interoperabile în totalitate (de exemplu, la interfața dintre comutator și stația de bază). Este posibil ca *T-Systems* și *Motorola* să acționeze în scopul dezvoltării TETRA, astfel încât să îndeplinească cerințele aferente unei rețele naționale. În **Fig. 1.1** este prezentat un concept de rețea de comunicații cu soluții de tip back-up.

Megaplex and FCD units providing EBTS to MSO connectivity over an E1 ring network with backup over ISDN

Fig. 1.1. Rețea de comunicații cu back-up.

2. Cea de a doua platformă, **TETRAPOL**, a fost proiectată inițial de către *MATRA* ca sistem radio digital de tip trunked pentru serviciile de urgență din Franța, iar apoi s-a transformat într-un standard, implementat în numeroase rețele naționale care pot servi ca puncte de referință. Activități de dezvoltare aflate în curs și având ca scop armonizarea TETRAPOL cu cerințele pretinse de guvernul german sunt desfășurate de *EADS Telecom*;
3. Cea de a treia alternativă este reprezentată de GSM-900, care intenționează să extindă rețelele GSM existente și să profite de infrastructura radio GSM disponibilă pe banda 900-MHz. Cu toate acestea, nu există în lume rețele de referință care ar putea să demonstreze ca GSM sunt potrivite pentru aplicațiile specifice sistemelor de comunicații suport la criză.

CAPITOLUL 2

IDENTIFICAREA VULNERABILITATILOR RETELELOR DE COMUNICATII

Rețelele de comunicații sunt, în general, structuri deschise, la care se pot conecta un număr mare și variat de componente. Complexitatea arhitecturală și distribuția topologică a rețelelor conduce la o lărgire necontrolată a cercului utilizatorilor cu acces nemijlocit la resursele rețelei.

În felul acesta, *vulnerabilitatea rețelelor* se manifestă pe două planuri: pe de o parte, posibilitatea modificării sau distrugerii informației, adică *atacul la integritatea ei fizică* și, pe de altă parte, posibilitatea folosirii neautorizate a informațiilor, adică *scurgerea lor din cercul (limitat) de utilizatori stabilit*. Trebuie avute în vedere, cu prioritate, două aspecte legate de securitatea informatică:

- *Integritatea* resurselor unei rețele, adică *disponibilitatea* lor indiferent de defectele de funcționare, *hard* sau *soft*, de încercările ilegale de sustragere a informațiilor, precum și de încercările de modificare a informațiilor;
- *Caracterul privat*, adică dreptul individual de a controla sau influența ce informație, referitoare la o persoană, poate fi memorată în fișiere sau baze de date și cine are acces la aceste date.

O *rețea sigură* este aceea în ale cărei componente (resurse și operații) se poate avea încredere, adică furnizarea de servicii de calitate și corecte (care funcționează conform cerințelor și specificațiilor). Deoarece o rețea este alcătuită din componente diferite, ea reprezintă o zonă convenabilă pentru diferite atacuri sau operații ilegale, lucru care conduce la concluzia că protecția a devenit unul dintre aspectele operaționale vitale ale unei rețele.

Securitatea și, în special, *caracterul privat* trebuie să constituie obiectul unei analize atente în cazul rețelelor, din următoarele motive:

- Rețelele sunt ansambluri foarte complexe. Este dificil să se obțină o schemă completă a tuturor entităților și operațiilor existente la un moment dat, astfel încât rețelele sunt vulnerabile la diferite tipuri de atacuri sau abuzuri. Complexitatea este generată de dispersarea geografică, uneori internațională a componentelor (nodurilor) rețelei, implicarea mai multor

organizații în administrarea unei singure rețele, existența unor tipuri diferite de calculatoare și sisteme de operare, existența unui număr mare de entități;

- În viitorul imediat, rețelele de comunicații vor deveni o parte esențială din viața socială și individuală. De funcționarea lor corectă depinde activitatea guvernamentală, comercială, industrială și chiar personală;
- Pe măsură ce calculatoarele personale pot fi conectate de acasă în rețele, o serie de activități pot fi făcute de persoane particulare. Trebuie avute în vedere tipurile de date pe care persoanele le pot citi, care sunt celelalte persoane cu care pot comunica, la ce programe au acces etc.;
- Tot mai multe informații memorate în fișiere devin posibil de corelat prin intermediul rețelelor. Această asociere de fișiere privind persoanele poate avea consecințe nefaste asupra caracterului privat individual;
- Informația este vulnerabilă la atac, în orice punct al unei rețele, de la introducerea ei până la destinația finală. În particular, informația este mai susceptibilă la atac atunci când trece prin liniile de comunicații. Măsurile puternice de control al accesului, bazate pe parole, scheme de protecție fac mai atractive atacurile asupra liniilor rețelei decât asupra echipamentelor.

2.1 Amenințări asupra securității comunicațiilor și metode de protecție

General vorbind, amenințările asupra comunicațiilor sunt prezente încă de la apariția primului mesaj transmis de om. Din categoria acestor amenințări fac parte interceptarea, modificarea, reluarea, mascarada și repudierea, iar pentru realizarea lor se folosesc tehnici din ce în ce mai sofisticate. De aceea trebuie găsite metode care să ajute la înlăturarea amenințărilor sau, dacă nu este posibil acest lucru, măcar la diminuarea efectelor produse de apariția unor astfel de acțiuni.

Confidențialitatea mesajului de tip voce, text sau date poate fi asigurată prin criptare folosind drept cheie o secvență cunoscută doar de utilizatorii autorizați și care au acces la aceasta. Criptarea simetrică poate și ea să ofere confidențialitate. Un interceptor ar putea avea acces la textul criptat, dar dacă nu deține cheia necesară nu va putea obține textul clar transmis. Un algoritm nesimetric poate fi de asemenea utilizat în criptare, în acest caz cheile folosite nu mai sunt identice pentru părțile corespondente.

Chiar dacă sunt multe avantaje oferite de utilizarea criptării nesimetrice, atunci când trebuie implementată o metodă de criptare optimă se poate opta și pentru o criptare simetrică care oferă confidențialitate și totodată o procesare mult mai rapidă a datelor. Deoarece caracteristicile celor două metode sunt complementare se pot folosi variante de sisteme hibride pentru creșterea și combinarea avantajelor folosirii lor în protecția mesajelor.

Confidențialitatea datelor chiar dacă este vorba de voce sau text este foarte importantă și este luată în considerare atunci când se face evaluarea proprietăților unui sistem. Comunicațiile sunt vulnerabile la amenințări și atacuri care sunt îndreptate către autentificare, confidențialitate, integritatea datelor, accesul la informațiile cu caracter special sau la dispozitivele de criptare. Tehnologia continuă să evolueze și o dată cu ea evoluează și amenințările îndreptate împotriva siguranței comunicațiilor. Lupta continuă între cei care doresc protecția legăturilor și cei care doresc interceptarea și modificarea acestora a dus la apariția unor noi metode de realizare a scopului urmărit atât de o parte cât și de cealaltă. Este de datoria administratorului de securitate al unei rețele de comunicații să asigure protecția utilizatorilor acesteia în fața amenințărilor asupra caracterului confidențial al legăturilor dar și să impună pentru utilizatorii acelei rețele respectarea unor norme stricte de protejare a rețelei și a informației care circulă în cadrul ei. În momentul în care o politică de securitate a fost stabilită, este de datoria administratorului de securitate să dezvolte tactica necesară pentru realizarea unor aplicații și alegerea unei infrastructuri adecvate, a unor proceduri operaționale prin care să se asigure nivelul de securitate planificat.

Autentificarea reprezintă prima problemă care se pune atunci când este vorba de un mesaj, fie el de tip date, voce sau text, înainte de a fi transmis sau stocat. În transmiterea mesajelor bazate pe semnalul vocal recunoașterea vocii poate constitui o metodă de autentificare dacă cei doi corespondenți sau grupul din care face parte cel care emite sunt familiarizați cu componența grupului. Pot exista însă cazuri în care nu se cunosc între ei toți corespondenții, sau calitatea legăturii nu este adecvată pentru a se putea asigura parametrii doriți ai semnalului vocal și de aceea se impune nevoia utilizării unor măsuri suplimentare cum ar fi metode de criptare simetrice sau asimetrice. În cazul în care se folosește o cheie simetrică se va asigura certitudinea faptului că deținătorul acesteia aparține grupului atunci când un mesaj a fost criptat cu cheia în cauză aparținând grupului. Uneori poate să apară și alte probleme legate de reluarea mesajului sau mascaradă, când o a treia parte care interceptează legătura înregistrează mesajul și-l transmite mai târziu sau pretinde că prin folosirea unei convorbiri interceptate valide face parte din grup. Chiar dacă cea de-a treia parte, care intervine pe

parcursul legăturii, nu deține cheia de decriptare, faptul că are loc o retransmisie a mesajului după un anumit timp, va crea confuzie în rândul celor care recepționează și pot decodifica mesajul. Pentru eliminarea acestor amenințări se introduce un timp de autentificare, metodă întâlnită atât la echipamentele de criptare a vocii cât și în rețelele radio sau facsimil. Implementarea și oferirea acestei facilități trebuie urmărită la achiziționarea unui echipament nou. Se pot utiliza și alte metode de autentificare cum ar fi marca temporală sau secvența de acceptare a cheii.

Deoarece, pentru majoritatea textelor sau datelor, transmisia nu se face în timp real, sunt necesare metode noi de autentificare. Una dintre metodele foarte des utilizate este cunoscută sub numele de cod de autentificare a mesajului (MAC). MAC este similar cu o funcție de dispersie (hash), cu excepția faptului că, uneori un virus poate fi folosit pentru a modifica comportamentul funcției hash, lucru imposibil în cazul codului de autentificare nu poate fi modificat de acțiunea unui virus. Acest lucru se datorează faptului că MAC-ul este legat de o cheie ce aparține unui utilizator. Cheia secretă, proprie utilizatorului, va cripta codul de autentificare și va atașa rezultatul la mesaj, transmițând apoi întreaga secvență cu ajutorul emițătorului. La recepție se va înlătura headerul MAC criptat de la mesaj și va fi decriptat cu cheia adecvată, iar rezultatul obținut va fi comparat cu valoarea codului de autentificare din mesaj. Coincidența acestora va garanta integritatea mesajului.

Autentificarea definește un utilizator (uman sau proces) pe baza acreditării sau altei dovezi de identitate. Autentificarea determină cine sau ce folosește rețeaua sau resursele și contorizează atacurile ascunse. Prin asigurarea identității unui utilizator, sistemul poate urmări acțiunile acestuia. Atât controlul accesului cât și disponibilitatea se bazează pe identificarea utilizatorului. Pe durata autentificării, o parte verifică identitatea celeilalte părți. În anumite cazuri, ambele părți se pot autentifica reciproc, operațiune intitulată autentificare mutuală. Pentru numerotare și realizarea managementului de securitate, fiecare utilizator trebuie să aibă un nume sau un identificator unice.

Autentificarea unui utilizator uman necesită existența uneia sau mai multor elemente după cum urmează:

- ceva cunoscut (parola);
- ceva posedat (cheie fizică sau smart card);
- anumită caracteristică fixă (amprenta degetului, a vocii sau a retinei);
- anumită informație contextuală (adresa sursă a cererii).

Autentificarea prin criptarea cu cheie simetrică are și ea limitările ei. De aceea, noile metode implementate folosesc criptarea asimetrică pentru

autentificarea mesajului, cu ajutorul setului de chei (privată și publică). Autentificarea sursei este garantată de faptul că, dacă un mesaj criptat poate fi decriptat cu ajutorul cheii publice, atunci înseamnă că la emisie s-a folosit cheia privată corespunzătoare doar utilizatorului care o deține. Un mesaj criptat cu cheia publică poate fi decriptat de către o persoană care deține cheia privată însă în acest caz sursa mesajului este incertă.

Integritatea legăturilor, mesajelor și fișierelor trebuie să urmărească protejarea rețelei împotriva modificării sau ștergerii datelor recepționate și chiar dacă procedurile de confidențialitate urmăresc eliminarea ascultării, ele oferă o mică protecție împotriva modificării sau ștergerii. Textul și datele sunt vulnerabile la atacurile ce se îndreaptă asupra integrității mesajului datorită faptului că aceste tipuri de mesaje pot fi transmise și cu o întârziere ce va fi insesizabilă pentru corespondenți. Soluția aleasă pentru integritatea acestor tipuri de mesaje poate avea la bază implementarea unor sisteme ce folosesc semnătură digitală, coduri de autentificare a mesajului sau o altă schemă redundantă la textul clar, aceste metode pot folosi de asemenea criptarea. Semnătura digitală reprezintă avantajul oferit de criptarea asimetrică ce permite autorului mesajului original să semneze documentul într-o manieră care să-l determine pe destinatar să recunoască în ceea ce a recepționat o copie validă a originalului transmis în rețea. Orice modificare efectuată asupra mesajului protejat transmis va afecta și semnătura digitală și o dată cu aceasta este dovedită alterarea integrității mesajului. Utilizarea cheilor publice la criptare pentru generarea și verificarea semnăturilor poate asigura și autenticitatea mesajului dar și a expeditorului deoarece, în acest caz, doar cel care a deținut cheia privată adecvată putea semna textul original și acest lucru este verificat de potrivirea cheii publice. În felul acesta cel care a semnat un mesaj nu poate nega acest lucru iar semnătura poate avea valoare juridică. Semnătura digitală oferă posibilitatea verificării publice a unui anumit corespondent. Spre exemplu, în cazul unei rețele toți cei care sunt în posesia unei chei publice corespunzătoare cheii private aparținând unui membru din cadrul rețelei pot verifica semnătura acestuia din urmă. Autenticitatea și integritatea mesajului pot fi asigurate, așa cum am menționat mai sus, cu ajutorul semnăturii digitale deoarece orice modificare a mesajului sau înlocuire a acestuia cu un altul va fi detectată la recepție.

Una dintre cele mai simple dar și mai importante și fundamentale funcții în cadrul securității unei rețele de comunicații este controlul disponibilității rețelei și a accesului la un anumit mediu, date importante sau echipamente de criptare.

Controlul accesului determină momentele când accesul către o resursă este permis sau nu. Permițerile sau autorizările utilizatorilor sau

proceselor sunt definite de politica de securitate. Deciziile politicii de autorizare și autentificare a utilizatorului trebuie să aibă loc înaintea permițerii accesului către resursă. Scopul controlului accesului este de a preveni accesul neautorizat către orice resursă.

Accesul neautorizat poate include:

- folosirea neautorizată a resurselor sistemului;
- ștergerea neautorizată a informației;
- modificarea neautorizată a informațiilor sau a sistemului;
- distrugerea neautorizată a informațiilor sau a programelor;
- introducerea neautorizată de comenzi în sistem.

Pentru controlul accesului și verificarea disponibilității rețelei se pot folosi numere de identificare personală (PIN), parole, cartele de acces sau metode biometrice de autentificare.

O altă formă de acces la informațiile prelucrate de echipamentele protejate, din cadrul unei rețele de comunicații, este realizată cu ajutorul interceptării radiațiilor compromițătoare. În cadrul unui echipament, blocurile componente ale acestuia pot fi și trebuie grupate pe zone, în funcție de vulnerabilitatea informației în traseul parcurs de semnal în aceste părți ale sistemului. Zona neagră este o denumire acordată cablurilor, componentelor, blocurilor și echipamentelor care conțin și prelucrează numai informații neclasificate și reprezintă aria în care apar astfel de semnale. Zona roșie este reprezentată de cablurile, componentele, echipamentele în care sunt vehiculate și prelucrate semnale caracteristice informațiilor clasificate.

Radiațiile compromițătoare sunt reprezentate de semnalele emise neintenționat, care depind de datele sau informațiile importante prelucrate de un anumit echipament și care, dacă ar fi interceptate și analizate, ar putea divulga informațiile clasificate transmise sau recepționate, stocate sau procesate în cadrul aceluia sistem.

Zona de radiații specifică echipamentelor TEMPEST (Transient ElectroMagnetic Pulse Emanation STandard) reprezintă aria stabilită ca rezultat al determinării, calculării sau cunoașterii caracterului radiației echipamentelor de acest tip. Această zonă include tot spațiul în care ar putea avea loc o interceptare cu succes.

Conceptul de separare roșu-negru a zonelor de vulnerabilitate din punct de vedere al securității apare ca o necesitate de stabilire a părților care trebuie să aibă asigurată o protecție deosebită, astfel încât traseul semnalului criptat și al celui în clar să fie separate.

Radiațiile compromițătoare sunt datorate cuplării directe a circuitelor cu semnale trece bandă datorită cuplării galvanice, capacitive, inductive și cuplării secundare datorată armonicilor de modulație.

Armonicele de modulație sunt detectate cu ajutorul echipamentelor de monitorizare radio. Spre exemplu monitorul radiază semnale video, tastatura, adaptoarele grafice, imprimantele, scanerele, sursa de alimentare și cablurile pot de asemeni constitui surse de radiații. Pentru evitarea acestor radiații compromițătoare trebuie asigurate măsuri încă de la proiectarea și realizarea echipamentelor. Protecția TEMPEST se referă la limitarea energiei semnalelor emise neintenționat în așa fel încât nivelul informației conținut de acestea să nu fie compromițător. Primul pas este reprezentat de proiectarea cu atenție a cablajului și se adoptă de regulă soluția realizării acestuia multistrat. O parte importantă a cablajului este reprezentată de placa de masă care va fi realizată dintr-o peliculă metalică ce va izola componentele folosite pentru prelucrarea semnalului informațional, componente ce se află, de regulă, în partea de sus a cablajului, de stratul de jos compus din blocurile de alimentare. Componentele din zona roșie trebuie montate separat și cât mai departe de cele din zona neagră. Cuplarea între cele două zone ar trebui realizată folosind un cablu optic în cazul ideal, dar și varianta folosirii unei interfețe adecvate reprezintă o altă soluție. De asemenea se recomandă să se separe masa zonei roșii de cea a zonei negre.

Măsurile de protecție electromagnetică se referă la problemele ce trebuie rezolvate pentru limitarea radiațiilor neintenționate și se prezintă sub mai multe aspecte. Trei dintre acestea sunt comune atât măsurilor TEMPEST cât și celor EMC: filtrarea semnalului și controlul puterii, ecranarea dispozitivelor radiante și izolarea pentru asigurarea conductivității carcasi.

2.2 Categoriile de atacuri asupra unei rețele de calculatoare

Amenințările la adresa securității unei rețele de calculatoare pot avea următoarele origini: dezastre sau calamități naturale (incendii, explozii, inundații, cutremure etc.), defectări ale echipamentelor, greșeli umane de operare sau manipulare, fraude. Primele trei tipuri de amenințări sunt accidentale, în timp ce ultima este intenționată. Câteva studii de securitate a calculatoarelor estimează că jumătate din costurile implicate de incidente sunt datorate acțiunilor voite distructive, un sfert dezastrelor accidentale și un sfert greșelilor umane. Acestea din urmă pot fi evitate sau, în cele din urmă, reparate printr-o mai bună aplicare a regulilor de securitate (salvări regulate de date, discuri oglindite, limitarea drepturilor de acces).

Amenințările datorate acțiunilor voite au ca suport faptul că, în general, un (*calculator*) *intrus* se poate plasa în orice punct al unei rețele, având ca obiectiv interceptarea traficului de mesaje. În cadrul acestui tip de amenințări se disting două categorii principale de atacuri:

1. *Atacuri pasive* – sunt acelea în cadrul cărora intrusul observă informația ce trece prin “canal”, fără să interfereze cu fluxul sau conținutul mesajelor. Ca urmare, se face doar *analiza traficului*, prin citirea identității părților care comunică și “învățând” lungimea și frecvența mesajelor vehiculate pe un anumit canal logic, chiar dacă conținutul acestora este neinteligibil. Atacurile pasive au următoarele caracteristici comune:
 - Nu cauzează pagube (nu se șterg sau se modifică date);
 - Încalcă regulile de confidențialitate;
 - Obiectivul este de a “asculta” datele schimbate prin rețea;
 - Pot fi realizate printr-o varietate de metode, cum ar fi supravegherea legăturilor telefonice sau radio, explorarea radiațiilor electromagnetice emise, rutarea datelor prin noduri adiționale mai puțin protejate.
2. *Atacuri active* – sunt acelea în care intrusul se angajează fie în furtul mesajelor, fie în modificarea, reluarea sau inserarea de mesaje false. Aceasta înseamnă că el poate șterge, întârzia sau modifica mesaje, poate să facă inserarea unor mesaje false sau vechi, poate schimba ordinea mesajelor, fie pe o anumită direcție, fie pe ambele direcții ale unui canal logic. Aceste atacuri sunt serioase deoarece modifică starea sistemelor de calcul, a datelor sau a sistemelor de comunicații. Există următoarele tipuri de amenințări active:
 - *Mascarada* – este un tip de atac în care o entitate pretinde a fi o altă entitate. De exemplu, un utilizator încearcă să se substituie altuia sau un serviciu pretinde a fi un alt serviciu, în intenția de a lua date secrete (numărul cărții de credit, parola sau cheia algoritmului de criptare). O “mascaradă” este însoțită, de regulă, de o altă amenințare activă, cum ar fi înlocuirea sau modificarea mesajelor;
 - *Reluarea* – se produce atunci când un mesaj sau o parte a acestuia este reluată (repetată), în intenția de a produce un efect neautorizat. De exemplu, este posibilă reutilizarea informației de autentificare a unui mesaj anterior. În conturile bancare, reluarea unităților de date implică dublări și/sau alte modificări nereale ale valorii conturilor;
 - *Modificarea mesajelor* – face ca datele mesajului să fie alterate prin modificare, inserare sau ștergere. Poate fi folosită pentru a se schimba beneficiarul unui credit în transferul electronic de fonduri sau pentru a modifica valoarea aceluși credit. O altă utilizare poate fi modificarea câmpului destinat/expeditor al poștei electronice;

- *Refuzul serviciului* – se produce când o entitate nu izbuteste să îndeplinească propria funcție sau când face acțiuni care împiedică o altă identitate de la îndeplinirea propriei funcții;
- *Repudierea serviciului* – se produce când o entitate refuză să recunoască un serviciu executat. Este evident că în aplicațiile de transfer electronic de fonduri este important să se evite repudierea serviciului atât de către emițător, cât și de către destinatar.

În cazul atacurilor active se înscriu și unele programe create cu scop distructiv și care afectează, uneori esențial, securitatea calculatoarelor. Există o terminologie care poate fi folosită pentru a prezenta diferitele posibilități de atac asupra unui sistem. Acest vocabular este bine popularizat de “poveștile” despre *hackeri*. Atacurile presupun, în general, fie citirea informațiilor neautorizate, fie (în cel mai frecvent caz) distrugerea parțială sau totală a datelor sau chiar a calculatoarelor. Ce este mai grav este posibilitatea potențială de infestare, prin rețea sau copieri de dischete, a unui mare număr de mașini. Dintre aceste programe distructive amintim:

- *Virusii* – reprezintă programe inserate în aplicații, care se multiplică singure în alte programe din spațiul rezident de memorie sau de pe discuri; apoi, fie saturează complet spațiul de memorie/disc și blochează sistemul, fie, după un număr fixat de multiplicări, devin activi și intră într-o fază distructivă (care este de regulă exponențială);
- *Bomba software* – este o procedură sau parte de cod inclusă într-o aplicație “normală”, care este activată de un eveniment predefinit. Autorul bombei anunță evenimentul, lăsând-o să “explodeze”, adică să facă acțiunile distructive programate;
- *Viermii* – au efecte similare cu cele ale *bombelor* și *virusilor*. Principala diferență este aceea că nu rezidă la o locație fixă sau nu se duplică singuri. Se mută în permanență, ceea ce îi face dificil de detectat. Cel mai renumit exemplu este *viermele INTERNET-ului*, care a scos din funcțiune o parte din *INTERNET* în noiembrie 1988;
- *Trapele* – reprezintă accese speciale la sistem, care sunt rezervate în mod normal pentru proceduri de încărcare de la distanță, întreținere sau pentru dezvoltatorii unor aplicații. Ele permit însă accesul la sistem, eludând procedurile de identificare uzuale;
- *Calul Troian* – este o aplicație care are o funcție de utilizare foarte cunoscută și care, într-un mod ascuns, îndeplinește și o altă funcție. De exemplu, un *hacker* poate înlocui codul unui program normal de control “login” prin alt cod, care face

același lucru, dar, adțional, copiază într-un fișier numele și parola pe care un utilizator le tastează în procesul de autentificare. Ulterior, folosind acest fișier, *hacker-ul* va penetra foarte ușor sistemul.

2.3 Abordarea securității rețelelor de comunicații

Într-o primă abordare, vom considera o *rețea de comunicații sigură* dacă *toate operațiile sale sunt întotdeauna executate conform unor reguli strict definite*, ceea ce produce o protecție completă a entităților, resurselor și operațiilor. Această definiție este completă în sensul că ea nu trebuie să definească ce probleme (amenințări) pot apărea într-o rețea precum și în ce circumstanțe și ce componente ale rețelei sunt amenințate. Lista de amenințări constituie baza definirii *cerințelor de securitate*. Odată acestea recunoscute, trebuie elaborate *regulile* conform cărora să se controleze operațiile rețelei. Aceste reguli operaționale se numesc, în fapt, *servicii de securitate*, iar implementarea serviciilor se face prin *protocoale de securitate*, utilizând o mulțime de *mecanisme de securitate* proiectate conform setului de reguli definite. O astfel de rețea se numește rețea sigură de calculatoare. Pentru a o defini, trebuie elaborate:

- lista cerințelor de securitate;
- regulile de protecție și securitate;
- mecanismele de securitate corespunzătoare celor de mai sus.

Pentru a proiecta și implementa un sistem integrat de securitate al unei rețele, trebuie parcurse următoarele etape:

1. Este necesar, mai întâi, să identificăm toate amenințările împotriva cărora este cerută protecția:
 - ✓ *analiza vulnerabilităților*, adică identificarea elementelor potențial slabe ale rețelei;
 - ✓ *evaluarea amenințărilor*, adică determinarea problemelor care pot apărea datorită elementelor slabe ale rețelei;
 - ✓ *analiza riscurilor*, adică a posibilelor consecințe pe care aceste probleme le pot crea.

Rezultatul acestei faze de analiză îl constituie *cerințele de securitate* ale rețelei.

2. Următoarea etapă constă în definirea *politicii de securitate*, ceea ce înseamnă să se decidă:
 - ✓ care *amenințări* trebuie eliminate și care se pot tolera;
 - ✓ care *resurse* trebuie protejate și la ce nivel;
 - ✓ cu ce *mijloace* poate fi implementată securitatea;

- ✓ care este *prețul* măsurilor de securitate care poate fi acceptat.
3. Odată stabilite obiectivele politicii de securitate, următoarea etapă constă în *selecția serviciilor de securitate*. Acestea sunt funcții individuale, care sporesc securitatea rețelei. Fiecare serviciu poate fi implementat prin metode variate, numite *mecanisme de securitate*. Pentru implementarea și utilizarea eficientă a mecanismelor de securitate, este nevoie de o sumă de activități numite *funcții de gestiune a securității*. *Gestiunea securității* într-o rețea constă în controlul și distribuția informațiilor către toate sistemele deschise în scopul utilizării serviciilor și mecanismelor de securitate și al raportării către administratorul rețelei a *evenimentelor de securitate* relevante care pot apărea.

Bibliografie

- [1] Roger J. Sutton, *Secure Communications. Applications and Management*, John Wiley & Sons, 2000
- [2] Victor Patriciu ș.a., *Securitatea Informatică în Unix și Internet*, Editura Tehnică, București, 1998

CAPITOLUL 3 METODE MODERNE DE SINCRONIZARE A REȚELOR DE COMUNICAȚII DIGITALE, SUPTOR ÎN GESTIONAREA CRIZELOR

3.1 Introducere în sincronizarea rețelelor

Noile aplicații, majoritatea bazându-se pe tehnologia pachetelor de date, asigură ușurința implementării și accesului securității rețelelor de comunicații. Noile arhitecturi solicită capacități tot mai mari de transport, asigurate în prezent doar de tehnologiile NG SDH/SONET, care au reușit să se adapteze la noile cerințe de trafic. În plus, prin intermediul nodurilor cunoscute sub denumirea MSPP (Multi Service Provisioning Platform), SDH/SONET poate combina informațiile provenite de la mai multe interfețe, cum ar fi Ethernet, MPLS (Multiprotocol Label Switch) sau RPR (Resilient Packet Ring), fără a le afecta pe cele provenite de la interfețele SDH sau PDH.

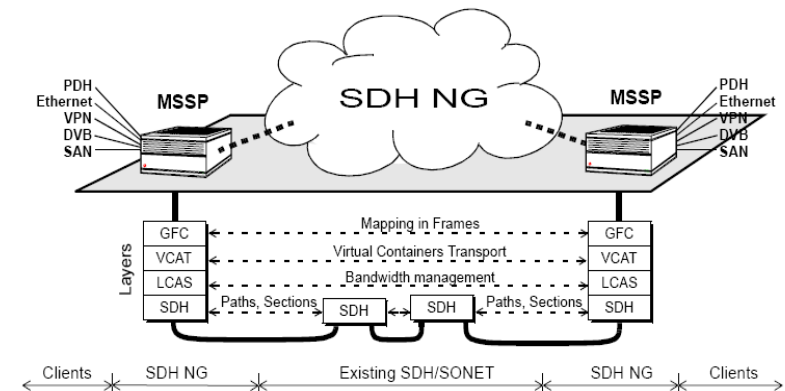

Fig. 3.1. Structură de comunicații pe suport SDH.

Această facilitate reduce costul per bit transportat, eliminând necesitatea utilizării unei rețele suplimentare pentru multiplexarea și transportul informațiilor provenite de la alte tipuri de interfețe decât SDH/SONET.

În scopul eficientizării transportului, NG SDH/SONET a adoptat un nou set de protocoale instalate în nodurile MSPP, acestea putând fi interconectate cu echipamentele mai vechi.

Principala problemă care stă la baza transmisiei informației în cadrul rețelelor SDH/SONET constă în sincronizarea echipamentelor interconectate în acest scop. Sincronizarea este o funcție critică pentru orice rețea de telecomunicații.

Sincronizarea este definită ca fiind setul de tehnici care asigură frecvența și faza ceasurilor echipamentelor într-o rețea pentru a rămâne constrânse între anumite limite specifice. O eroare de sincronizare poate avea consecințe grave, astfel că rețelele de sincronizare trebuie să reziste erorilor care apar cu o probabilitate ce nu este de neglijat. În **Fig. 3.2** este prezentată importanța sincronizării datelor transmise. Ceasurile 1 și 2 sunt nesincronizate, datele transmise cu aceste referințe fiind afectate de erorile de fază asociate fiecăruia.

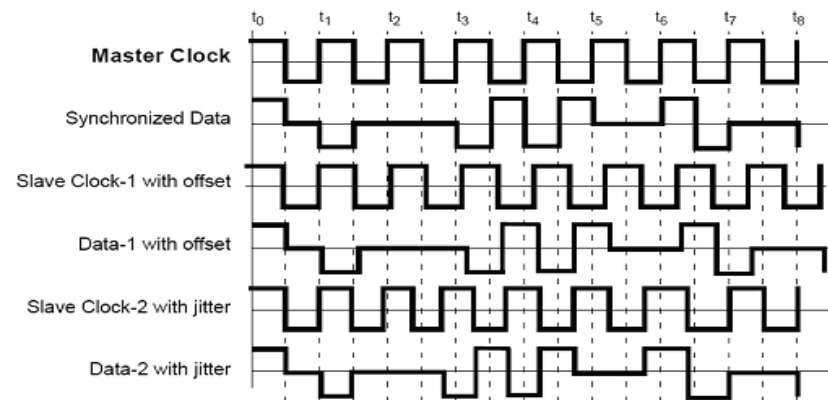

Fig. 3.2. Efectul pierderii sincronizării în rețea.

Dacă ceasul unui nod din rețea funcționează asincron, atunci viteza de transmisie și recepție a sistemelor de comunicație din fiecare nod ar fi diferită față de cea a altor noduri. În aceste cazuri, bufferele sistemelor ar fi supraîncărcate sau neîncărcate suficient, cauzând erori de transmisie a datelor cunoscute sub denumirea de alunecări (slips).

Efectele acestor impedimente variază în diferite sisteme și servicii. Unele servicii izocrone, ca telefonia, tolerează o sincronizare deficicientă destul de bine, utilizatorul resimțind efecte mici sau chiar nici un efect. Alte servicii, ca televiziunea digitală, faxul, sau servicii de video sau de voce

comprimată, sunt mult mai sensibile la problemele de sincronizare. În serviciile de date, cum ar fi TCP/IP, apariția alunecărilor forțează utilizatorul să retransmită pachetul, acest lucru făcând transmisia mai puțin eficientă.

De obicei, într-o rețea există mai multe noduri, acestea reprezentând unul sau mai multe echipamente conectate între ele. Fiecare echipament din nod este sincronizat de către ceasul propriu al nodului.

Scopul principal al unei rețele de sincronizare este deci evitarea sau minimizarea alunecărilor, lucru care poate fi realizat prin sincronizarea tuturor ceasurilor și deci a tuturor sistemelor de comunicație, de către un singur ceas master. În practică, ceasurile master, sau PRC (Primary Reference Clock), sunt realizate din Cesium, iar ceasurile slave sunt realizate cu OXCO (Ovenised Crystal Quartz Oscillator).

Conform ITU-T G.811, deviația maximă de frecvență între două PRC-uri trebuie să fie de $2 \cdot 10^{-11}$, iar rata maximă de alunecare între două PRC-uri este de o alunecare la 2,4 luni.

ITU-T G.812 specifică pentru ceasurile nodurilor de tranzit, deviația maximă de frecvență în cazul în care acestea funcționează în modul holdover de $5 \cdot 10^{-11} / 24$ ore. În cazul ceasurilor nodurilor locale, deviația maximă de frecvență, în modul holdover, este de $10^{-8} / 24$ ore.

Performanțele ceasului unui nod de tranzit sunt afectate atunci când ceasul rămâne în modul holdover mai mult de 3,5 zile, în timp ce pentru ceasul unui nod local sunt necesare doar șase ore pentru ca performanțele acestuia să fie afectate.

Este esențial ca sincronizarea rețelelor să se realizeze în conformitate cu standardul de calitate impus de utilizator. Un administrator de rețea trebuie să cunoască structura rețelei, scopul sincronizării rețelei, cerințele rețelei, utilitatea diverselor metode de sincronizare, înainte de a planifica sincronizarea unei rețele.

3.2. Topologia structurilor de sincronizare

Din punct de vedere al organizării rețelelor de sincronizare, cele mai întâlnite topologii sunt:

3.2.1. Topologia arbore (Tree)

Este o topologie de bază care funcționează pe principiul distribuirii referinței ceasului master către ceasurile slave subordonate. Are două puncte slabe: depinde de un singur ceas și semnalul se degradează treptat.

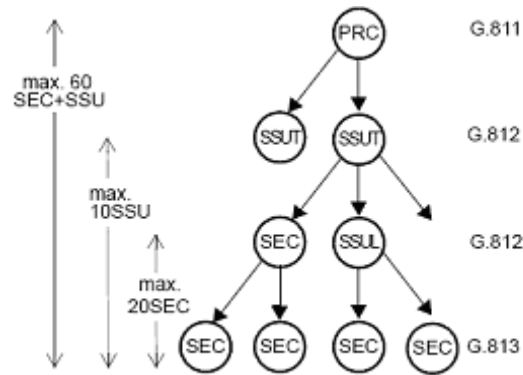

Fig. 3.3. Topologia arbore.

3.2.2. Topologia inel (Ring)

Topologia inel oferă posibilitatea de a crea o rețea arbore mai sigură decât cea arbore, principalul pericol în cazul acesteia fiind formarea buclelor de sincronizare.

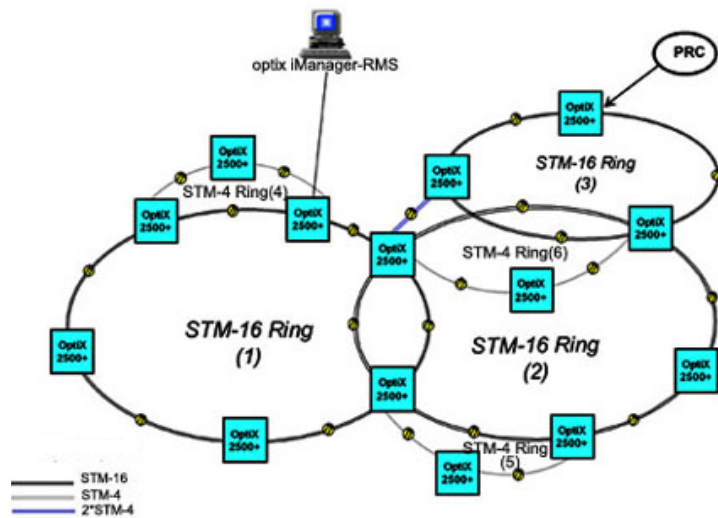

Fig. 3.4. Topologia inel.

3.2.3 Topologia distribuită (Distributed)

Nodurile utilizează mai multe ceasuri primare, la scară largă. Rețeaua de sincronizare completă este realizată din două sau mai multe "insule", fiecare dintre acestea depinzând de un ceas primar diferit. În realitate, o astfel de rețea este asincronă, dar mulțumită preciziei ridicate a ceasurilor utilizate în mod uzual ca ceasuri primare, rețelele funcționează într-un mod similar rețelelor sincrone complete.

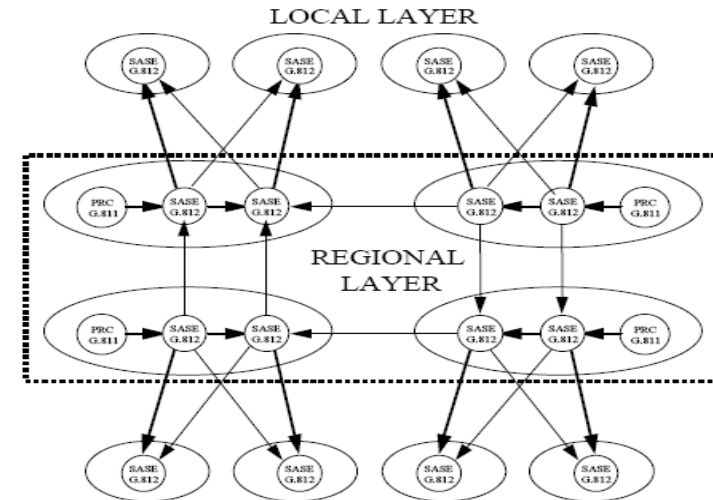

Fig. 3.5. Topologia distribuită.

Această topologie reprezintă de fapt un grup de subrețele de sincronizare fiecare având propriul ceas master (Fig. 3.6), oferind avantajul că pot fi planificate și implementate mult mai simplu decât o rețea mare de sincronizare. Deasemenea, wanderul este mai puțin semnificativ în astfel de rețele, legăturile dintre PRC-urile subrețelelor fiind mai scurte. Probabilitatea apariției buclelor de sincronizare este redusă semnificativ, întrucât rețelele de sincronizare nu sunt foarte extinse.

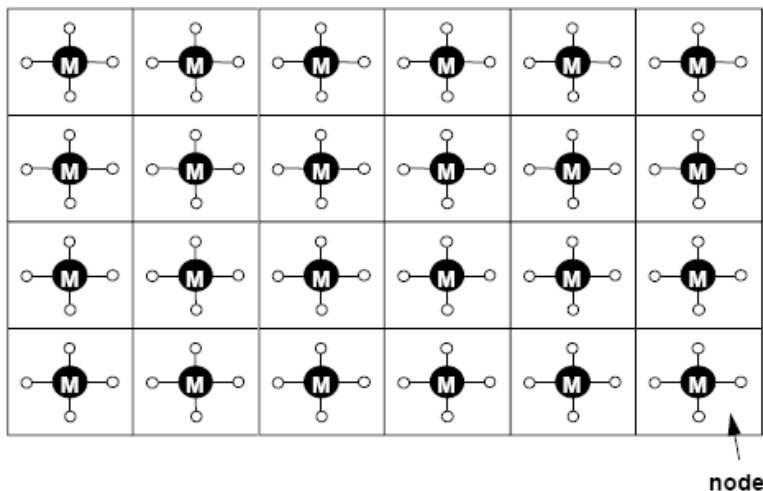

Fig. 3.6. Topologia distribuită.

Deși această topologie pare mai avantajoasă la prima vedere, implementarea ei este mai costisitoare, datorită numărului mare de PRC-uri utilizate. O metodă mai economică de a genera semnalele de sincronizare dorite presupune utilizarea GPS-ului. Însă, deși un receptor GPS este mic și puțin costisitor, trebuie conectat cu un SASE destul de costisitor pentru a obține performanțe asemănătoare celor obținute cu un PRC. Ideal este să se utilizeze două GPS-uri în fiecare nod pentru a oferi protecția și utilitatea necesară, această metodă devenind costisitoare pentru rețelele cu mai mult de 40 de noduri.

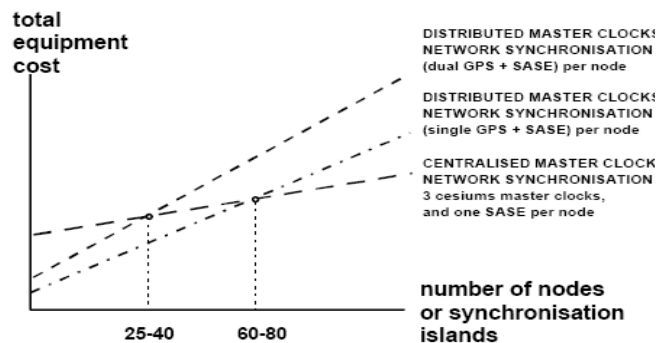

Fig. 3.7. Raportul costurilor necesare implementării

3.2.4. Topologia grătar (Mesh)

În această topologie, nodurile sunt interconectate, pentru a avea redundanță în cazul apariției unei erori. În cazul acestei topologii sunt frecvente buclele de sincronizare.

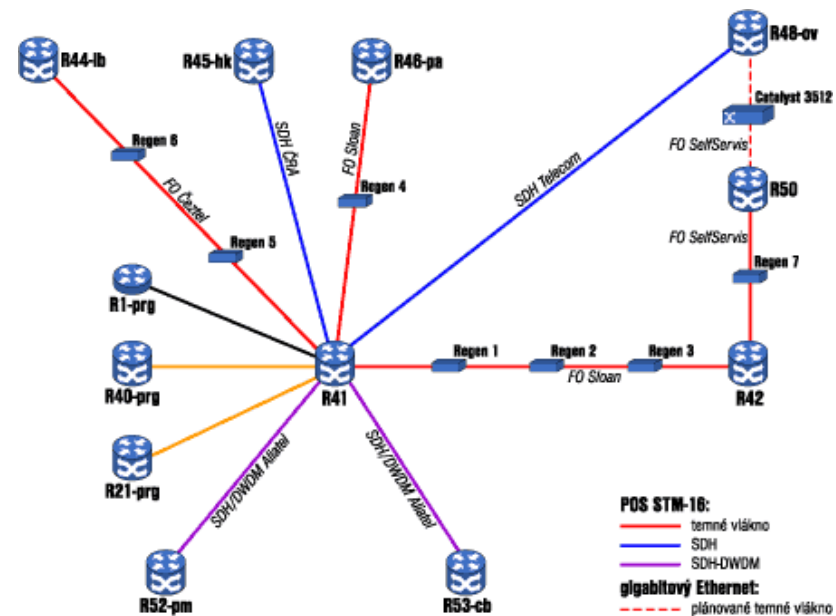

Fig. 3.8. Topologia grătar.

Rețelele sincronizate cuprind de obicei mai multe topologii, dar cel mai adesea, sunt realizate prin combinarea tuturor topologiilor. Multiplicarea și securizarea, implicând existența a mai mult de un ceas, precum și existența unui protocol de management al sincronizării, sunt caracteristici importante ale rețelelor moderne. Obiectivul este minimizarea problemelor asociate transportului semnalelor și utilizarea mai multor ceasuri, care se pot suplini în caz de erori. Rezultatul este o rețea foarte bine sincronizată, extrem de precisă și redundantă.

3.3 Arhitectura rețelelor sincronizate. Distribuirea semnalului de tact

Cea mai întâlnită metodă de distribuție a semnalului de sincronizare în rețelele de telecomunicație utilizează pentru transport purtătoare SDH sau SONET. În principiu, un PRC (Primary Reference Clock) generează un semnal de referință cu o precizie ridicată, semnal care este apoi distribuit către toate nodurile din rețea prin intermediul unor legături de transport.

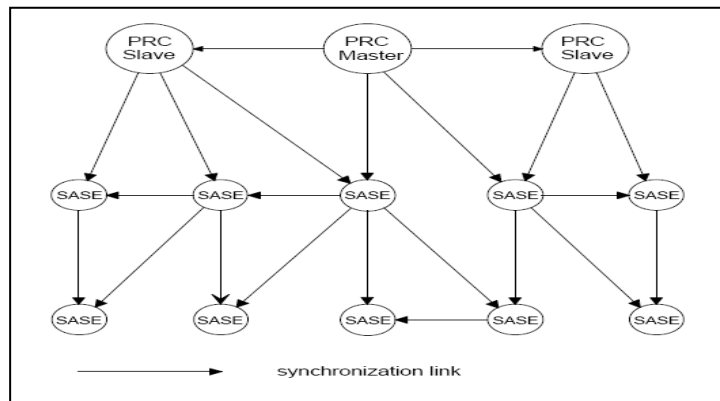

Fig. 3.9. Principiul distribuției sincronizării.

Ceasul master (PRC) este centrul rețelei de sincronizare, ceasurile celorlalte noduri fiind conectate cu el direct sau indirect.

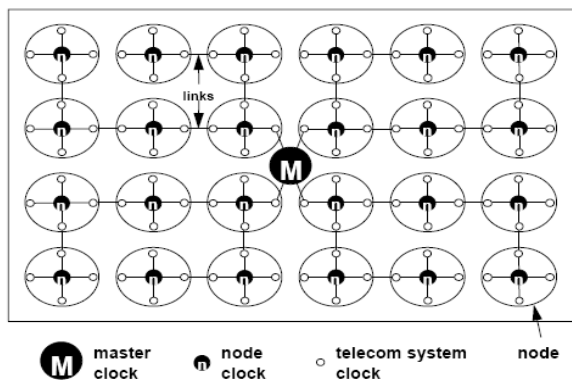

Fig. 3.10. Locul și rolul ceasului master.

Rețelele sincronizate pot avea arhitectură ierarhică sau neierarhică. Rețelele care folosesc arhitectura ierarhizată au o structură arbore. În astfel de rețele, un ceas *master* distribuie semnalul de sincronizare, transformând în *slave* celelalte ceasuri ale rețelei. O astfel de arhitectură se numește *sincronă*.

Într-o rețea de sincronizare ierarhică se regăsesc următoarele elemente:

- Un *ceas master*, care este de obicei un oscilator atomic din cesiu. Acest ceas este situat în vârful piramidei, de unde răspândește o serie de niveluri de sincronizare (Fig. 3.10):

- o *Ceasuri slave* de calitate ridicată, care sunt capabile să recepționeze semnalul de la master și, după ce acesta este filtrat și regenerat, să-l distribuie tuturor NE-urilor (Network Equipment) din nodurile cărora aparțin;
- o *Ceasurile NE-urilor*, cu care se termină ramurile arborelui, acestea preluând cele mai joase niveluri ale lanțului de sincronizare;
- o *Legăturile(link)*, prin intermediul cărora se realizează transportul semnalelor generate de ceasuri. Acestea pot să aparțină în totalitate rețelei de sincronizare, sau, alternativ, să fie parte dintr-o rețea de transport, caz în care semnalul de tact este extras din fluxul de date.

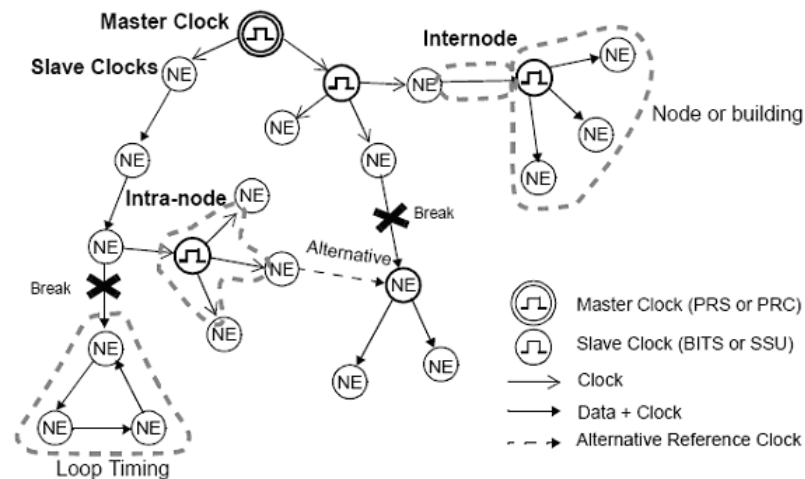

Fig. 3.11. Elementele componente ale unei rețele de sincronizare.

Există două metode de a distribui sincronizarea între nodurile din rețea:

Intranod – este utilizat un ceas slave de calitate ridicată cunoscut și sub denumirea de SSU (Synchronisation Supply Unit) sau BITS (Building Integrated Timing Supply), responsabil pentru distribuția sincronizării către echipamentele situate în nod. (fig. 11).

Internod - caz în care semnalul de tact este trimis către alt nod prin intermediul unei legături dedicate pentru acest scop sau printr-un semnal STM-n/OC-m.

Cerințele generale pentru rețelele SDH și SONET sunt ca orice NE să aibă cel puțin două ceasuri de referință și ca orice NE să fie capabil să genereze un semnal propriu de sincronizare, în cazul în care își pierde referința externă (modul *holdover*), până la refacerea acesteia.

În sistemele PRC master slave, unul dintre PRC-uri este master, celelalte fiind subordonate acestuia. PRC-urile slave primesc un semnal de referință de la master prin intermediul unei legături de sincronizare. În condiții normale de funcționare, PRC-urile slave doar regenerează semnalul de referință recepționat de la master, iar toate PRC-urile lor sunt în stand-by. Dacă semnalul de referință se pierde, datorită unei defecțiuni a PRC-ului master sau a liniei de legătură, și nu mai ajunge la unul dintre PRC-urile slave, acesta din urmă va selecta unul dintre PRC-urile subordonate lui ca fiind referință primară pentru a distribui semnalul de referință în rețeaua din care face parte.

Deși în condiții normale de funcționare PRC-urile slave nu îndeplinesc efectiv funcțiile unui PRC, au rolul de a asigura funcționarea sistemului prin îndeplinirea funcțiilor masterului în cazul defectării acestuia. Protecția împotriva defectării totale a PRC-ului master este principalul scop al utilizării mai multor PRC-uri. Legăturile de sincronizare care realizează conectarea PRC-urilor slave la master nu necesită legătură redundantă, din moment ce, în cazul unei defectări, PRC-urile slave pot funcționa independente.

În prezent, proiectarea unui sistem PRC pentru o rețea depinde de topologia rețelei, fiind astfel imposibilă elaborarea unor soluții standard care se potrivesc pentru toate aplicațiile, mai ales pentru rețele cu conectivitate redusă. În același timp, proiectarea sistemului trebuie să permită posibilitatea adaptării la dezvoltările și îmbunătățirile aduse ulterior, prin simple reconfigurări ale rețelei de sincronizare.

Semnalele de tact provenite de la rețeaua mutuală pot fi recepționate printr-un număr limitat de noduri de intrare sau prin toate nodurile de intrare.

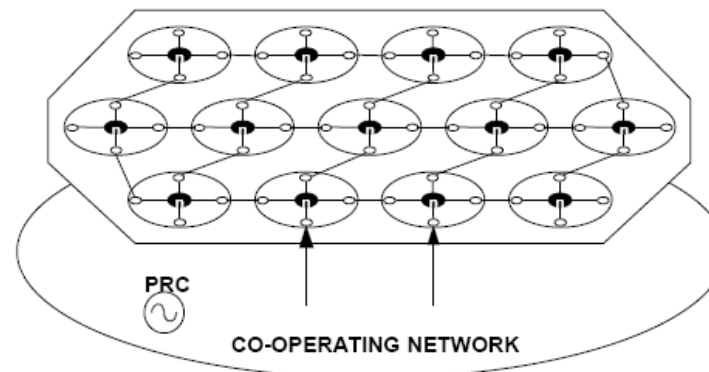

Fig. 3.12. Recepția semnalului de tact prin două noduri.

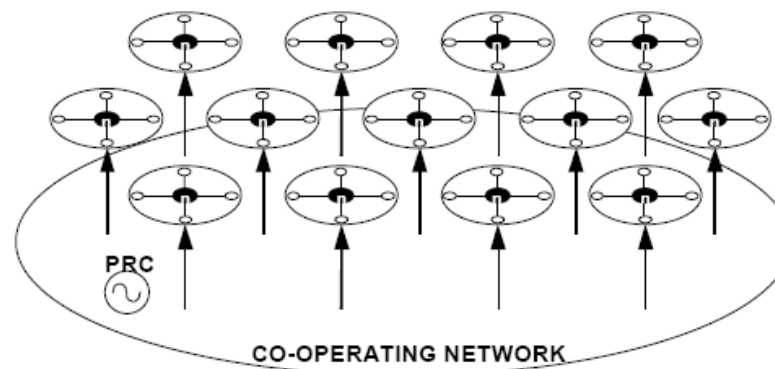

Fig. 3.13. Recepția semnalului de tact prin toate nodurile.

Aceste metode sunt, de asemenea, costisitoare, necesitând multe ceasuri care să furnizeze semnalele de tact utile. În acest caz, o soluție mai economică este utilizarea unui număr de semnale de tact furnizate de o rețea mutuală pentru sincronizarea unui număr mic de subrețele.

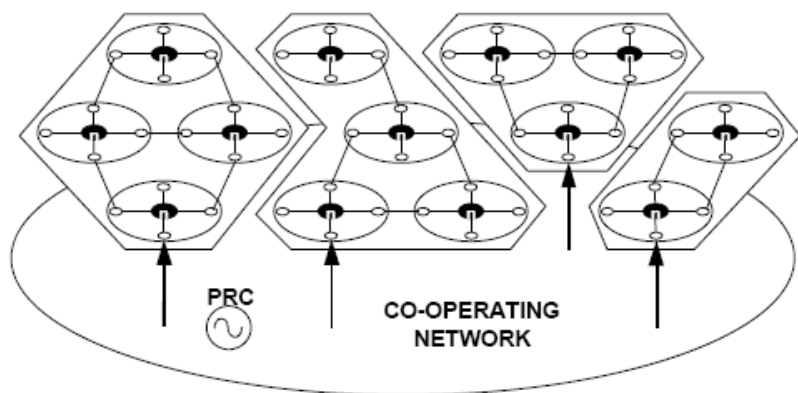

Fig. 3.14. Sincronizarea a patru subrețele.

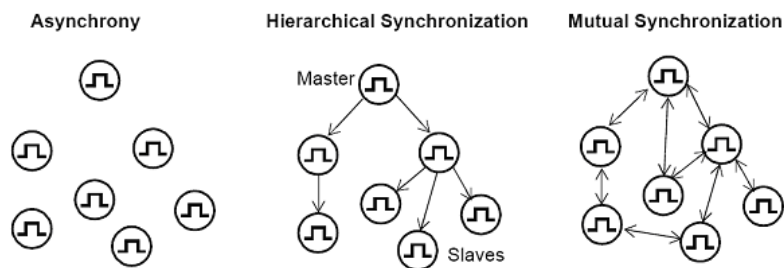

Fig. 3.15. Arhitecturi de sincronizare.

3.4 Implementarea mecanismelor de sincronizare

Introducerea tehnologiei SDH în rețelele de comunicații permite realizarea unei sincronizări mai bune a transferului realizat între NE-uri, deoarece echipamentele SDH au incluse funcții specifice de generare a semnalelor de sincronizare, filtrare și extracție. Cea mai bună și sigură metodă de a transporta sincronizarea în rețelele SDH este includerea informației de sincronizare în semnalele STM-N.

Rețelele de telecomunicații digitale necesită o sincronizare precisă, stabilă și fiabilă. Semnalul de sincronizare de referință este generat de obicei

de unul sau mai multe PRC-uri (Primary Reference Clock) și distribuit prin intermediul unei rețele de sincronizare.

În figura 16 este prezentată o metodă de sincronizare a rețelelor bazată pe tehnologia de transmisie SDH. Din moment ce rețelele de transmisie SDH sunt multiplexate în timp, acestea au capacitatea de a transporta în același timp date utile și informație de sincronizare.

În modelul prezentat, PRC-ul generează un semnal de tact de referință stabil și precis, transmis către ceasul SSU (Synchronization Supply Unit) sau BITS (Building Integrated Timing Supply). SSU/BITS se comportă ca un ceas al nodului, furnizând semnalele de tact adecvate pentru toate echipamentele de telecomunicații din nodul respectiv. În figură se observă că SSU/BITS transmite semnalul de tact către un comutator digital și un multiplexor SDH.

Pentru transmiterea semnalului de tact pe distanțe lungi, semnalele SDH sunt utilizate ca purtătoare. La recepție, SSU/BITS are rolul de a elimina perturbațiile care afectează semnalul de tact, cum ar fi deviația de frecvență, fluctuația fazei, jitterul sau wanderul, distribuind semnale de tact adecvate echipamentelor de telecomunicații din noduri. SSU/BITS are, de asemenea, rolul de a genera un semnal de tact local, în cazul pierderii semnalului furnizat de PRC.

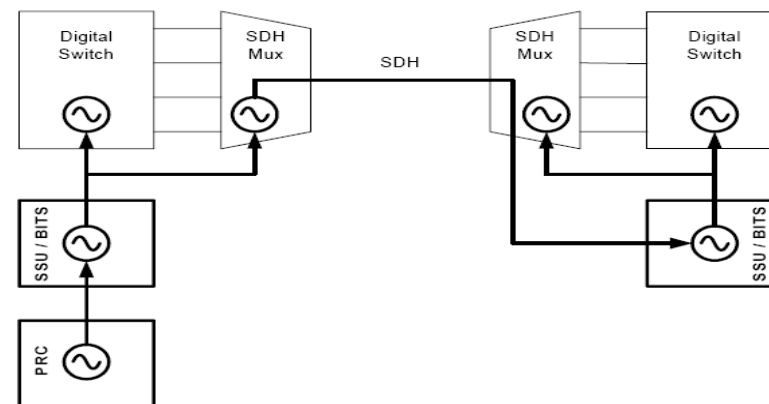

Fig. 3.16. Transmiterea semnalului de tact în rețea.

3.4.1. Alegerea unui set de PRC-uri.

Condiția care trebuie respectată în cazul alegerii numărului de PRC-uri este ca fiecare SASE/SSU (Standalone Synchronization Equipment/ Synchronization Supply Unit = SSU/BITS) al rețelei să

primească semnale de referință de la cel puțin două PRC-uri. Fiabilitatea unui singur PRC poate fi îmbunătățită suficient de mult prin utilizarea unui număr adecvat de PRS-uri redundante. Soluția constă în utilizarea mai multor PRC-uri localizate în mai multe subrețele diferite. Pentru o mai bună protecție, fiecare SASE/SSU trebuie să primească semnale de tact de referință de la cel puțin două PRC-uri.

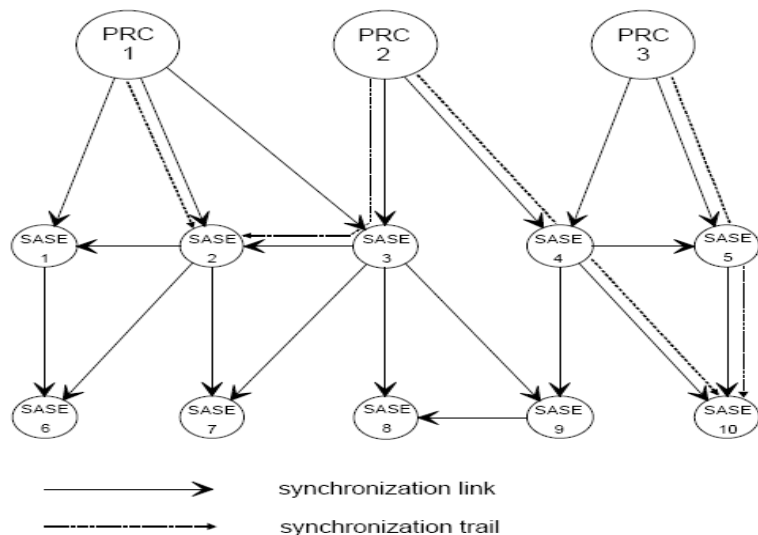

Fig. 3.17. Rețea de sincronizare cu trei PRC-uri.

În exemplul din Fig. 3.17 structura rețelei nu permite utilizarea doar a două PRC-uri, neexistând suficiente legături pentru a se furniza semnalul de sincronizare către toate SASE-urile. Pentru a soluționa problema, s-au folosit trei PRC-uri, fiind astfel posibilă transmiterea semnalului de sincronizare de la cel puțin două PRC-uri la fiecare SASE, așa cum este arătat în figură pentru SASE-urile 2 și 10.

În rețelele cu conectivitate redusă pot exista SASE-uri pentru care este imposibilă furnizarea semnalelor de referință de la mai mult de un PRC. În această situație se poate instala un receptor GPS local care furnizează un semnal de referință primar acestor SASE/SSU-uri.

3.4.2. Alegerea PRS-urilor (Primary Reference Sources) care echipează fiecare PRC

În practică, PRC-urile sunt realizate cu ceasuri atomice din cesium și/sau cu receptoare GPS utilizate ca surse de frecvență de referință.

Atât ceasurile atomice de cesiu, cât și receptoarele GPS pot fi folosite în calitate de PRS-uri subordonate unui PRC. În concluzie, există două tipuri de PRS-uri care îndeplinesc cerințele de precizie a frecvenței - ceasul de cesiu și receptorul GPS, combinate însă cu un oscilator local de înaltă calitate (de exemplu oscilatoare de cristal). Ceasul atomic este o sursă de frecvență independentă, pe când receptorul GPS depinde de un semnal primit de la un satelit, pe baza căruia generează semnalul de sincronizare.

În Fig. 3.18 este prezentată o astfel de situație:

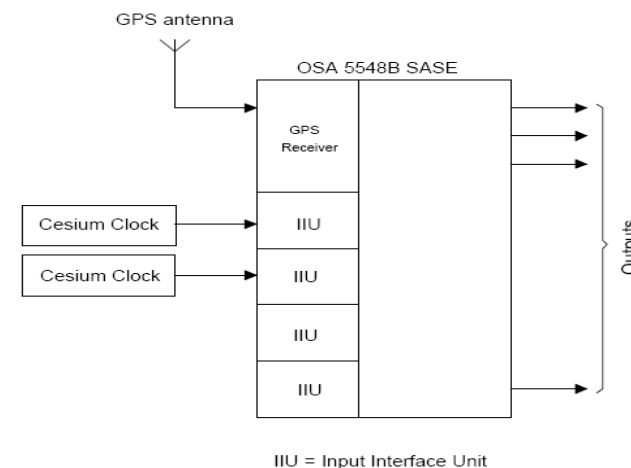

Fig. 3.18. Principiul distribuirii semnalului de tact de către PRC și GPS.

3.4.3. Sincronizarea legăturilor dintre SASE/SSU și PRC

Dacă se întâmplă ca un SASE/SSU să primească semnalul de sincronizare de la un singur PRC, atunci ar trebui să existe cel puțin două rute de transmitere a semnalului între PRC și SASE/SSU.

Eficiența sincronizării unei legături este, de obicei, în jur de 0,995. Obiectivul principal este realizarea unei sincronizări a SASE/SSU cu o eficiență de cel puțin 0,9995. În cazul conectării unui singur PRC, o astfel

de eficiență se poate obține doar prin utilizarea a cel puțin două legături de sincronizare între PRC și SASE/SSU, ajungând chiar la 0.9999.

Semnalul de sincronizare se transmite de la un PRC către un SASE/SSU, într-o rețea SDH, prin intermediul semnalelor STM-N și nu cu ajutorul tributariilor PDH.

În rețelele SDH, toate semnalele sunt sincrone. Acestea sunt generate de echipamente SDH sincronizate de rețeaua de sincronizare. Cele mai avansate rețele de sincronizare sunt proiectate să folosească semnalele SDH pentru a distribui semnalul de tact către toate echipamentele SDH care generează semnale SDH. Un element SDH poate fi sincronizat de un semnal de referință extern prin intermediul SIP (Synchronisation Interface Port). Poate fi deasemenea sincronizat de către un semnal STM-N pe care îl recepționează. Mai departe, un element SDH poate extrage semnalul de tact din unul dintre semnalele recepționate și îl poate transmite la SIP, pentru a sincroniza la rândul său echipamentele subordonate.

3.5 Perturbațiile și influența lor asupra sincronizării

Din moment ce sincronizarea semnalelor este distribuită în rețea de la un echipament la echipamentele subordonate lui, semnalele sunt afectate de perturbații sub formă de jitter și wander. În același timp acestea sunt afectate de fenomene care cauzează erori de fază, deviații de frecvență sau chiar pierderea completă a semnalului de referință. Trebuie luate măsuri pentru evitarea degradării cauzată de alunecări și a erorilor de bit prin filtrare și alegerea unei arhitecturi de distribuire a sincronizării adecvată.

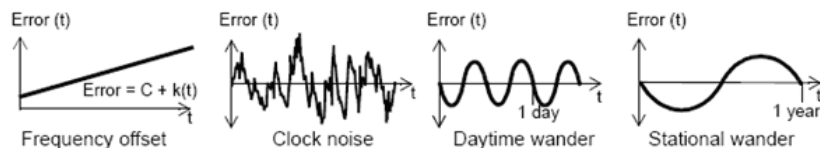

Fig. 3.19. Surse de perturbație a semnalelor de tact.

3.5.1. Deviația de frecvență

Deviația de frecvență este un efect nedorit care apare în timpul interconectării rețelelor sau a serviciilor ale căror ceasuri nu sunt sincronizate. Câteva situații în care apar deviațiile de frecvență:

- la granița dintre două rețele sincronizate cu semnale de tact primare de referință diferite;

- când tributarii sunt introduși în rețea prin intermediul unor ADM-uri (Add and Drop Multiplexer) nesincronizate;

[5] când, într-o rețea sincronizată, un ceas slave pierde semnalul de referință de la ceasul master căruia îi era subordonat și intră în modul holdover.

3.5.2. Fluctuația fazei

Din punct de vedere al timpului, faza unui semnal poate fi definită ca fiind funcția care furnizează poziția oricărei instanțe a semnalului respectiv.

În cazul de față, când vorbim de fază, considerăm că aceasta este în strânsă legătură cu semnalele de tact. Orice semnal digital are un semnal de tact asociat pentru a determina, la recepție, instanțele la care trebuie să se facă citirea valorii biților care îl compun. Recuperarea semnalului de tact la recepție se face corect în cazul în care nu există o fluctuație a fazei sau atunci când aceasta este foarte mică. În cazul în care circuitul de recuperare a ceasului nu poate urmări aceste fluctuații, eșantioanele obținute din semnal s-ar putea să nu coincidă cu cele reale, producând erori de bit.

Fluctuația rapidă a fazei se numește *jitter*, iar fluctuația lentă a fazei poartă denumirea de wander.

Fluctuația de fază se datorează mai multor cauze, cum ar fi imperfecțiunile elementelor fizice care intră în compunerea rețelelor de transmisiune sau proiectarea sistemelor digitale în aceste sisteme.

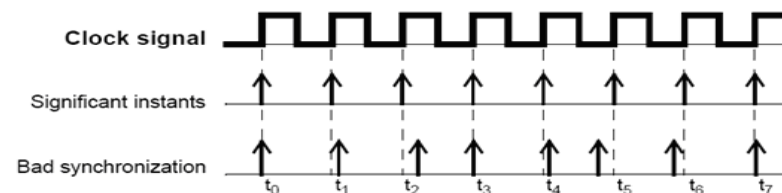

Fig. 3.20. Fluctuația fazei unui semnal.

3.5.3. Jitterul

Jitterul este definit ca variația pe termen scurt a instanțelor unui semnal digital față de referințele lor în timp (fig. 21). Cu alte cuvinte, jitterul se manifestă ca o oscilație a fazei cu o frecvență mai mare de 10 Hz. Jitterul cauzează erori de eșantionare și provoacă alunecări în bufferele utilizate în rețea. Alunecarea (slip), conform standardului G-810, reprezintă repetiția

sau ștergerea unui bloc de biți într-un șir de biți, datorită diferenței dintre viteza de scriere și viteza de citire caracteristice unui buffer.

Printre cauzele care duc la apariția jitterului se regăsesc și următoarele:

[6] Jitterul în regeneratoare

În timpul propagării lor prin mediul de transmisie, semnalele SONET și SDH sunt supuse regenerării prin procese radioelectrice, electrice sau optice. Procesul de recuperare a semnalului de tact în regeneratoare poate produce jitter.

- Jitterul datorat asignărilor/deasignărilor

Variația analogică a fazei în semnalele tributare este eșantionată și cuantizată în momentul multiplexării acestora într-un semnal de ordin mai mare, fapt ce duce la apariția jitterului în procesul de mapare.

- Pointerul jitter

Utilizarea pointerilor în sistemele SDH/SONET face posibilă îndepărtarea efectului proastei sincronizării, dar mișcarea acestor pointeri provoacă o fluctuație mare a fazei. După ce au fost extrași tributarii, circuitul PLL trebuie să se adapteze în mod continuu la fluxul biților. De exemplu, dacă pointerul la containerul VC-4 a fost incrementat într-un cadru STM-1, acesta va primi cu 24 de biți mai puțin și necesită o micșorare a vitezei de transmisie, pentru a menține un nivel constant pentru bufferul său. În schimb, dacă a fost decrementat, va primi cu 24 de biți mai mult, necesitând o mărire a vitezei de transmisie. Rezultatul constă în faptul că tributarii extrași vor fi afectați de jitter.

3.5.4. Wanderul

Wanderul este definit ca variația pe termen lung a instanțelor semnificative ale unui semnal de tact față de poziția lor de referință în timp. Wanderul reprezintă variația fazei în banda de frecvență 0 – 10 Hz, fiind dificil de filtrat.

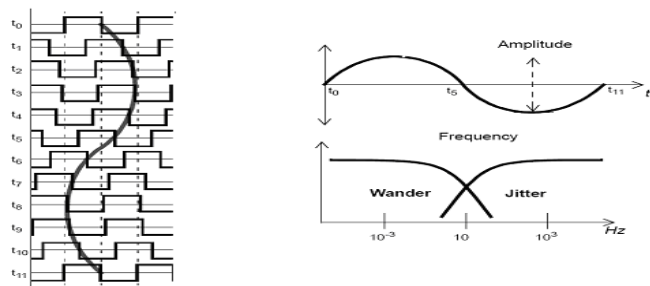

Fig. 3.21. Variația jitterului și a wanderului

Cele mai frecvente cauze ale apariției wanderului sunt:

Schimbările de temperatură:

Variațiile temperaturii pe timp de zi și pe timp de noapte, precum și schimbările sezoniere de temperatură afectează mediile de transmisie în trei feluri:

- variații ale vitezei de propagare a semnalelor electrice, electromagnetice și optice;
- variația lungimii, în cazul în care mediul de transmisie este un cablu (electric sau optic), datorată schimbării de temperatură între zi și noapte sau vară și iarnă;
- comportamente diferite ale ceasurilor la schimbarea temperaturii.

- *Contrația și extinderea cablurilor* utilizate pentru transmisie, datorate variațiilor de temperatură, generează wander. În cazul cablurilor de cupru wanderul generat este de $725 \text{ ps/km/}^\circ\text{C}$, iar în cazul fibrei optice este de $80 \text{ ps/km/}^\circ\text{C}$;

Performanțele ceasului

Ceasurile sunt clasificate în funcție de performanțele lor medii în ceea ce privește precizia și offsetul. Tipul oscilatorului rezonant utilizat în ceasul sursă și structura circuitelor acestuia introduc zgomote, care se transformă în wander.

În concluzie, jitterul și wanderul afectează fiecare etapă a recuperării datelor, producând un număr de erori de eșantionare, pierderea semnalului de tact, alunecări sau depășiri.

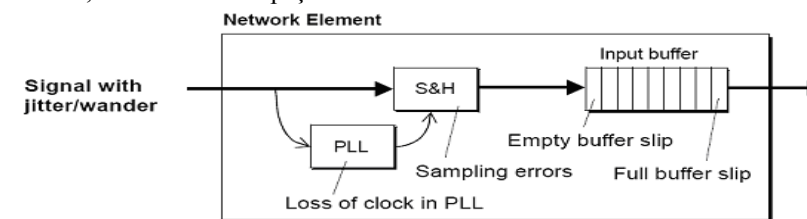

Fig. 3.22. Efectele jitterului și wanderului

3.6 Analiza funcționării sistemelor de generare de tip master (PRC)

Controlul sincronizării trebuie realizat astfel încât să nu cauzeze PRC-urilor deviații de frecvență pe termen scurt sau pe termen lung. În strânsă legătură cu deviația de frecvență este mărimea MTIE (eroarea

maximă a intervalului de timp), definită ca variația maximă vârf la vârf a întârzierii în timp a unui semnal de sincronizare, relativ la un semnal de referință.

Variația frecvenței ceasului master, pe termen lung ($\Delta f / f$) se poate determina cu ajutorul parametrului MTIE. Astfel, în intervalele de observație în care predomină o variație constantă a frecvenței, MTIE poate fi aproximat cu valoarea lui τ , iar în intervalele de observație în care predomină o variație liniară a frecvenței, valoarea MTIE este, teoretic, nemărginită.

În ceea ce privește variația pe termen lung a frecvenței, PRC-ul trebuie proiectat astfel încât să nu depășească valoarea 10^{-11} , ceea ce presupune că PRC-ul trebuie să transmită un singur bit eronat sau niciunul, la un interval de 10^{11} biți transmiși. Această condiție impune, totodată ca, pentru un PRC, rata alunecărilor să fie de maxim una la 70 de zile. Pentru astfel de performanțe se impune folosirea unor ceasuri atomice realizate din cesiu.

La implementarea unui PRC trebuie să se aibă în vedere și problemele legate de stabilitatea fazei acestuia, care se manifestă prin:

- discontinuitățile de fază;
- variațiile fazei pe termen lung (exprimate prin wander);
- variațiile fazei pe termen scurt (exprimate prin jitter).

Variațiile pe termen lung ale fazei pot fi, deasemenea, modelate cu ajutorul parametrului MTIE, prin care se exprimă variația fazei pe termen lung maxim admisibilă pentru un PRC.

Pentru un interval de observație S , variația pe termen lung a frecvenței nu trebuie să depășească limitele:

- a) $100 \times S$ ns, pentru un interval $0,05 < S \leq 5$;
- b) $(5 \times S + 500)$ ns, pentru un interval $5 < S \leq 500$;
- c) $(0,01 \times S + X)$ ns, pentru $S > 500$.

Valoarea recomandată de ITU-T pentru X este de 3000 ns, însă unii administratori de rețea folosesc o valoare $X=1000$ ns.

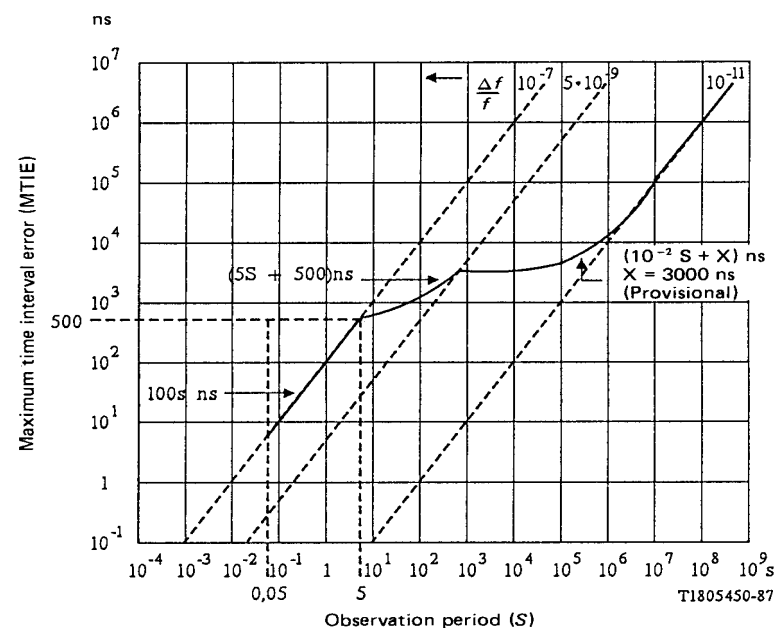

Fig. 3.24. MTIE maxim permis pentru variația fazei pe termen lung a unui PRC

Deviația de frecvență a oscilatorului care furnizează semnalul de referință, față de valoarea inițială, trebuie testată în permanență, iar în momentul în care depășește specificațiile MTIE, trebuie schimbat cu un alt ceas nedegradat.

Semnalul de sincronizare poate fi furnizat între PRC-uri cu o rată stabilită de comun acord de către utilizatori (ex. 1544 kbps).

ABREVIERI utilizate

- ADM = Add and Drop Multiplexer
- ATM = Asynchronous Transfer Mode
- BITS = Build Integrated Timing Supply
- DCC = Digital Cross Connect
- GPS = Global Positioning System

GSM = Global System for Mobile communications
 HDLC = High Data Link Control
 ISDN = Integrated Services Digital Network
 MPLS = Multiprotocol Label Switch
 MSPP = Multy Service Provisioning Platform
 NG SDH/SONET = New Generation SDH/SONET
 NE = Network Equipment
 OXCO = Ovenised Crystal Quartz Oscillator
 PCS = Personal Communication System
 PDH = Plesyochronous Digital Hierarchy
 PLL = Phase Locked Loop
 POTS = Plain Old Telephone Service
 PRC = Primary Reference Clock
 PRS = Primary Reference Sources
 RPR = Resilent Packet Ring
 SEC = SDH Equipment Clock
 SDH = Synchronous Digital Hierarchy
 SONET = Synchronous Optical Network
 SSU = Slave Secondary Unit
 STM/OC = Synchronous Transport Module/Optical Carrier
 TCP/IP = Transport Control Protocol/Internet Protocol
 TDM = Time Division Multiplexing
 VC = Virtual Container
 VPN = Virtual Private Network

3.7 Concluzii

SDH este tehnologia care poate răspunde solicitării frecvente a unor capacități de transport tot mai ridicate de către noile tehnologii dezvoltate în prezent. În proiectarea rețelelor SDH, un rol important revine aspectului financiar. Astfel, se încearcă elaborarea unor arhitecturi care să evite cât mai mult utilizarea unor rețele suplimentare pentru multiplexarea și transportul informațiilor. În acest scop, informația de sincronizare a fost inserată în același flux de date în care se transportă și informația utilă (header și payload).

Deasemenea, alegerea tipului de sincronizare al rețelei (de tip master-slave, mutuală ș.a.m.d.) poate aduce beneficii financiare. Spre exemplu, recepția semnalului de tact se poate face printr-un număr limitat de noduri (specific modelului master-slave), metodă mai puțin costisitoare, sau se poate face prin toate nodurile rețelei (specific modelului de sincronizare distribuită), fiind necesară astfel utilizarea unui număr mai mic, respectiv

mai mare de PRC-uri. Acest aspect este valabil, evident, pentru rețelele de sincronizare care au un grad de complexitate apropiat.

În cazul transmisiei de date, spre deosebire de transmisia vocii (servicii de telefonie), o eroare de sincronizare poate avea consecințe grave, fapt pentru care, în proiectarea rețelelor de sincronizare, se pune foarte mult accent pe capacitatea rețelei de a rezista la erorile care apar cu o probabilitate ridicată. Măsurile de protecție a legăturii dintre echipamente s-au dezvoltat începând cu protecția 1 la 1, care asigura o singură legătură redundantă, și ajungându-se la utilizarea mai multor legături redundante care să mărească fiabilitatea arhitecturilor proiectate.

Capacitatea limitată a bufferelor sistemelor utilizate la sincronizarea rețelelor conduce la imposibilitatea stocării unei cantități suficiente de date, provocând erori de transmisie cunoscute sub denumirea de alunecări (slips). Utilizarea unor bufere cu o capacitate de stocare suficientă nu ar rezolva total această problemă, efecte similare având loc și în cazul în care bufferele nu sunt încărcate suficient. Aceste deficiențe sunt resimțite cu precădere în cazul televiziunii digitale, serviciilor video sau al serviciilor de voce comprimată. Efectul acestora asupra serviciilor izocrone, cum sunt serviciile de telefonie, este resimțit mai puțin sau chiar deloc.

Între topologiile de rețele existente (arbore, inel, distribuită, grătar) trebuie să se stabilească o compatibilitate perfectă, întrucât rețelele de sincronizare, având în prezent o complexitate ridicată, sunt realizate în majoritatea cazurilor prin combinarea tuturor topologiilor. Principala problemă constă în asigurarea flexibilității rețelei, necesară pentru a oferi posibilitatea de reconfigurare rapidă în cazul defectării sursei care generează semnalul de sincronizare de referință pentru întreaga rețea (Primary Reference Clock). În acest caz este necesară desemnarea unui alt PRC care să preia funcțiile de ceas master, configurația rețelei suferind schimbări majore. Mai mult, dacă noul PRC nu se poate alege din aceeași subrețea din care făcea parte și cel anterior, lucrurile devin mai complicate, ajungându-se chiar la necesitatea unei reconfigurări manuale a întregii rețele.

Principalele perturbații care afectează rețelele de sincronizare se materializează în fenomene ca jitter (fluctuația rapidă a fazei semnalului de sincronizare) sau wander (fluctuația lentă a fazei semnalului de sincronizare). Jitterul și wanderul afectează fiecare etapă a recuperării datelor, producând un număr de erori de eșantionare, pierderea semnalului de tact, alunecări sau depășiri (overflow). Wanderul este generat în principal de schimbările de temperatură care duc la modificarea lungimii cablului prin care se realizează transmisia, tehnologia SDH utilizând cu precădere ca mediu de transmisie fibra optică. Deci o metodă de a limita efectele wanderului ar fi proiectarea unor rețele în care echipamentele să fie dispuse

la distanță mică unul față de altul, așa cum se întâmplă în cazul topologiei distribuite. Detecția acestor fenomene se realizează cu aparate de măsură dedicate ca jittermetru respectiv wandermetru.

3.8. Bibliografie

- [3] Applications of the Stand-Alone Synchronisation Equipment in optical networks and the Synchronous Digital Hierarchy (SDH), Oscilloquartz, number 07/96;
- [4] How to Synchronise Telecommunications Networks, Oscilloquartz, number 10/96;
- [5] ITU-T Rec. G.810, Definitions and terminology for synchronisation networks;
- [6] ITU-T Rec. G.811, Timing requirements at the outputs of primary reference clocks suitable for pliesochronous operation of international digital links;
- [7] ITU-T Rec. G.812, Timing requirements at the outputs of the slave clocks suitable for pliesochronous operation of international digital links;
- [8] ITU-T Rec. G.813, Timing characteristics of SDH equipment slave clocks (SEC);
- [9] Jose M. Caballero, *SDH Next Generation*, IEEE Communications Magazine;
- [10] Jose M. Caballero, *Jitter Analysis*, IEEE Communications Magazine;
- [11] *Multi-site PRC System*, Oscilloquartz, number 01/96;
- [12] Stefano Bregni, *A Historical Perspective on Telecommunications Network Synchronization*, IEEE Communications Magazine, June 1998;
- [13] *Synchronization Equipment for Power Distribution Networks*, Oscilloquartz, number 16/2004;
- [14] Synchronisation of the Digital Telephony Network and Plesiochronous Digital Hierarchy, Oscilloquartz, number 06/96;
- [15] Tatiana Rădulescu, *Rețele de telecomunicații*, Editura Thalia, București, 2005;
- [16] Temex, *Network Synchronization Architecture Fundamentals*, Application Note TF13.

CAPITOLUL 4 CODAREA SEMNALELOR NUMERICE PE LINIILE DE COMUNICAȚII

4.1 Elemente introductive

Pentru ca semnalul de date să poată fi transmis în siguranță pe linia de comunicație, trebuie să îndeplinească mai multe cerințe:

- să aibă o frecvență cât mai ridicată a tranzițiilor între cele două valori binare „0”logic și „1”logic, cu alte cuvinte, să nu conțină succesiuni lungi de simboluri cu aceeași valoare binară (0 sau 1). Prin aceasta devine posibil ca, la recepție și în punctele de regenerare, semnalul de tact să poată fi reconstituit corect din semnalul de pe linie.
- să nu conțină în spectrul său componente de curent continuu sau de foarte joasă frecvență, deoarece, în acest caz, semnalul nu va putea „traversa” transformatoarele de izolare galvanică și simetrizare cu care trebuie terminate în mod obligatoriu perechile simetrice din cablu metalic.
- să permită detectarea în timpul traficului real a eventualelor erori de transmisie, prin observarea unor abateri de la regulile de codare prestabilite.

Cerințele de mai sus pot fi îndeplinite prin alegerea unor coduri adecvate astfel încât semnalul în linie este transformat conform unuia din aceste coduri. Va trebui însă să analizăm și caracteristicile mediului de transmisie prin intermediul căruia se face comunicația. Ne referim în continuare la parametrii principali ai unei linii de comunicație.

4.2 Parametrii principali ai unei transmisiuni digitale

Problema pe care o ridică transmiterea semnalului numeric constă în aceea că semnalul recepționat trebuie să fie identic cu semnalul transmis. Această cerință este valabilă și în cazul transmisiunilor analogice, dar, spre deosebire de aceasta, unde lista parametrilor de calitate este destul de bogată (zgomote, distorsiuni de amplitudine liniare și neliniare, distorsiuni de fază

etc.), calitatea transmisiunilor numerice este determinată de parametri ca: rata erorilor, amplitudinea jitter-ului etc.

Prin **eroare digitală**, în contextul general al transmisiunii numerice, vom înțelege:

- *eroarea de substituție*, în care valoarea reală a unui simbol este înlocuită în procesul transmiterii de o altă valoare;
- *eroarea de omisiune*, în care un simbol este complet eliminat din succesiunea transmisă;
- *eroarea de includere*, în care în succesiunea de simboluri este introdus un simbol parazit, cu o valoare arbitrară.

Ultimele două tipuri de erori se datoresc defectelor de sincronizare și în general sunt mai puțin frecvente în comparație cu *erorile de substituție*.

Rata erorilor (BER – Bit Error Rate) se definește prin raportul dintre numărul de simboluri recepționate eronat și numărul total de simboluri emise într-un interval de timp definit.

$$BER = \frac{N_{biti\ rec\ eronat}}{N_{biti\ total\ transmisi}} \quad (4.1)$$

Pentru transmisiile de date, o rată a erorilor de 10^{-6} este considerată satisfăcătoare, în timp ce o valoare de 10^{-3} datorită zgomotului puternic din canalul de comunicație și desincronizărilor frecvente ale sistemului de recepție, face transmisia de date dificil de realizat.

În ceea ce privește cel de al doilea parametru al transmisiunii digitale, vom înțelege că un semnal este afectat de **jitter**, atunci când tranzițiile de la valoarea binară „0” la „1” și invers nu se fac la momente echidistante în timp, corespunzător perioadei semnalului digital. Altfel spus, **jitterul** reprezintă variațiile pe termen scurt ale pozițiilor tranzițiilor semnalului digital față de pozițiile ideale așa cum reiese din **Fig. 4.1**.

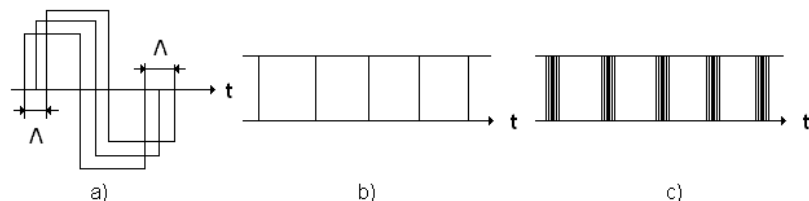

Fig. 4.1. a) Jitterul semnalului digital. b) semnal binar fără jitter. c) semnal binar cu jitter.

Prin caracterul său digital (binar sau terțiar), semnalul este adecvat pentru medii de transmisiuni dintre cele mai diferite. Pentru circuitele de

comunicație, mijlocul tehnic cel mai des utilizat îl reprezintă, deocamdată, cablul cu perechi simetrice având conductoare cu diverse diametre.

Datorită efectului pelicular, atenuarea unei astfel de perechi crește proporțional cu radicalul frecvenței (**Fig. 4.2**).

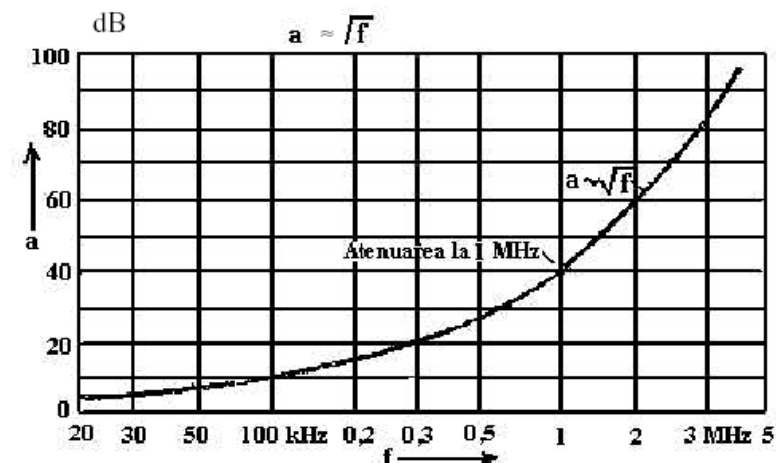

Fig. 4.2. Dependenta de frecvență a atenuării unei perechi simetrice

Pentru transmiterea unui semnal cea mai importantă este valoarea pe care o are atenuarea la o frecvență egală cu jumătatea frecvenței de transmisie. De exemplu, pentru semnalul de 2048 de kb/s, frecvența de maximă semnificație este de aproximativ 1MHz.

4.3 Proprietățile codurilor de linie utilizate în protecția informației

Forma impulsurilor utilizate constituie un prim parametru al codului de linie. Dacă în transmisiunile analogice se folosește semnalul armonic, în sistemele numerice se utilizează aproape în exclusivitate semnalele dreptunghiulare de durată egală cu durată unui bit, numite semnale fără întoarcere la zero sau de durată egală cu jumătate din durată unui bit, numite semnale cu întoarcere la zero.

Numărul treptelor de amplitudine influențează direct proporțional complexitatea echipamentului și sensibilitatea la zgomot. Pentru viteze mici de ordinul Mb/s, se folosesc coduri cu două ($\pm V$) și trei ($0V, \pm V$) trepte de amplitudine.

Pentru viteze mari, de ordinul sutelor de Mb/s, se folosesc coduri cu 4,8,16 sau chiar mai multe trepte de amplitudine.

Spectrul de putere al semnalului codat se evaluează pentru un semnal aleatoriu. Este un parametru hotărâtor pentru transmisia semnalului codat prin linia cu o anumită caracteristică de frecvență și pentru diafonie. De obicei, este de dorit ca spectrul de putere să aibă un nul la frecvența $f = 0\text{Hz}$ (coduri fără componentă continuă). Totuși, în realitate, și în vecinătatea frecvenței $f = 0\text{Hz}$ apar componente spectrale, dar acestea vor fi reduse, astfel încât trecerea semnalului prin transformatoare nu va distorsiona prea mult semnalul.

Redundanța codului este necesară pentru a da semnalului de linie anumite proprietăți utile. Cu cât proprietățile dorite se realizează cu mai puțină redundanță, cu atât codul este mai avantajos. *Redundanța relativă* r se exprimă prin:

$$r = \frac{H_{\max} - H}{H_{\max}} \cdot 100\% \quad (4.2)$$

unde: $H_{\max} = \log_2 m_c$, este entropia maximă pe simbol a unui cod cu m_c trepte de amplitudine, iar H este entropia reală emisă determinată de sursa de semnal.

Numărul maxim de simboluri identice consecutive: cu cât acest număr este mai mic, cu atât semnalul codat conține mai multă informație de tact și cu atât este mai simplu ca această informație să fie extrasă (și folosită) în regeneratoare. Dacă numărul maxim de simboluri consecutive identice este mai mare, rezultă pierderea tactului. Cele mai utilizate coduri au următoarele caracteristici:

- elimină componenta continuă, ceea ce este echivalent cu spectrul semnalului de linie să aibă un nul la $f = 0\text{Hz}$;
- codifică informația astfel încât aceasta, prin forma codului de linie, să conțină informații pentru refacerea tactului la recepție.

4.4 Codul de protecție a semnalului tip Harvard. Caracteristici electrice

Codul poate fi descris astfel:

- pentru 0 logic – o semiperioadă dintr-un semnal sinusoidal de frecvență f_0 și amplitudine A_0 ;

- pentru 1 logic – o perioadă dintr-un semnal sinusoidal de frecvență $2 \cdot f_0$ și amplitudine $\frac{A_0}{2}$.

Observații: Faza semnalelor ia valorile 0 sau π (180°), pentru a se păstra continuitatea semnalului. Amplitudinea se modifică pentru a păstra aceeași pantă a semnalului (valoarea primei derivate).

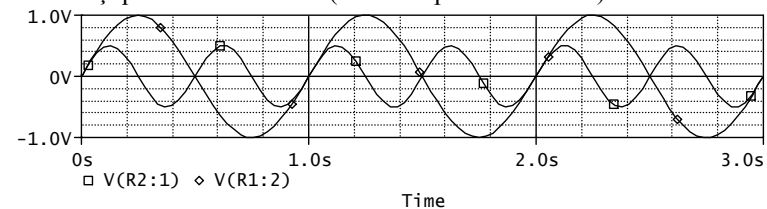

Fig. 4.3. Suprapunerea a două semnale de tip Harvard.

Este evident că se obține la momentele 1.0s, 2.0s și 3.0s o trecere prin 0V cu aceeași pantă.

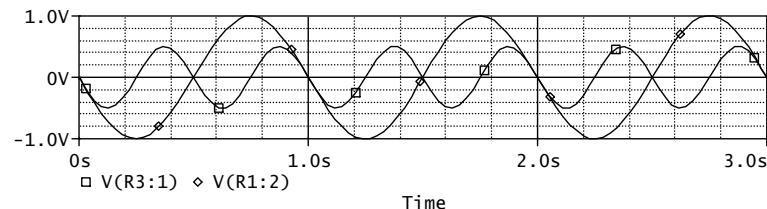

Fig. 4.4. Suprapunerea a două semnale de același tip defazate cu 180 grade.

4.5. Schema de bloc a sistemului

Schema generală a ansamblului poate fi reprezentată ca în Fig. 4.5.

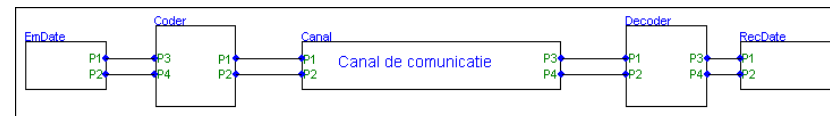

Fig. 4.5. Schema bloc a sistemului.

Schema bloc conține reprezentarea grafică a unui sens de comunicație și include sursa de date, coder-ul, canalul de comunicație, decoder-ul și sistemul de recepție al datelor.

Din punct de vedere al sistemului de comunicație, ansamblul coder-decoder trebuie să se comporte transparent. Astfel, dacă operației de codare i se asociază funcția f , iar celei de decodare funcția g , pentru ca operația echivalentă să fie transparentă, rezultă că:

$$f \otimes g = 1 \quad (4.3)$$

Din relația (1), rezultă că:

$$g = f^{-1} \quad (4.4)$$

cea ce este echivalent cu faptul că decoder-ul execută funcția inversă a coder-ului. Acest lucru este perfect valabil în cazul ideal, atunci când nu se ia în calcul acțiunea canalului de comunicație.

Canalul de comunicații în analiza anterioară a fost considerat ideal. În mod real semnalele ce parcurg canale de comunicație reale sunt afectate de perturbații, zgomote, interferențe și efecte secundare ale canalului, cum ar fi: filtrarea anumitor frecvențe, întârzieri neliniare de grup și altele. Pentru a fi combătute aceste efecte, la emisie, dar și la recepție, trebuie să se introducă circuite de corecție și egalizare.

4.6 Schema bloc a ansamblului coder-decoder

Schema bloc a ansamblului sistemului de comunicație este prezentată în Fig. 4.6. Această manieră de comunicație este specifică comunicației unidirecționale realizate pe un mediu independent de comunicație.

Pe distanțe relativ mici (zeci de centimetri), din punct de vedere tehnic este suficient ca semnale de date să fie transmise în cod binar natural (CBN), situație ce se întâlnește în interiorul echipamentelor. Pe distanțe scurte (zeci de metri), este necesar însă ca aceste semnale să fie codificate cu un cod de linie, pentru a nu suferi modificări care să conducă la o recepție incorectă a acestora.

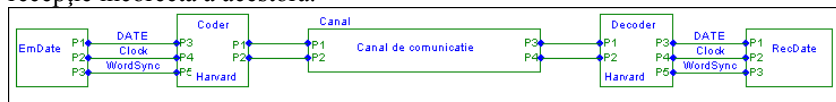

Fig. 4.6. Schema bloc a sistemului de comunicație.

Schema conține echipamentele de transmisie și de recepție a datelor (EmDate și RecDate), coderul și decoderul de linie, precum și

canalul de comunicație. Semnale ce sunt schimbate între echipamentele de date și cele de codificare sunt reprezentate în Fig. 45.

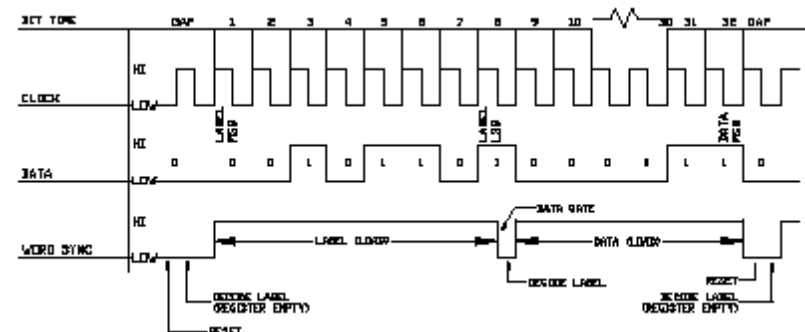

Fig. 4.7. Semnalele între blocul de EmDate și coderul de linie Harvard.

Semnalele din Fig. 4.7. conțin reprezentarea grafică a semnalului de date în format CBN, a semnalului de clock asociat și a unui semnal auxiliar semnalului de sincronizare de cadru (Word Syncro).

Pentru a putea obține o adaptare cât mai precisă a semnalului emis de către echipamentul de emisie la canalul de comunicație, se utilizează coduri de linie. În acest caz este recomandată utilizarea codului Harvard. O reprezentare sugestivă a semnalelor conform acestui tip de cod de linie este prezentată în Fig. 4.9.

Semnalul prezentat în Fig. 4.8. este formatul neadaptat liniilor simetrice. Pentru a putea transmite acest semnal la o linie simetrică cum este cea utilizată de sistemul nostru, trebuie să utilizăm un cod de linie tri-nivel (-V, 0V, +V) și bifazic.

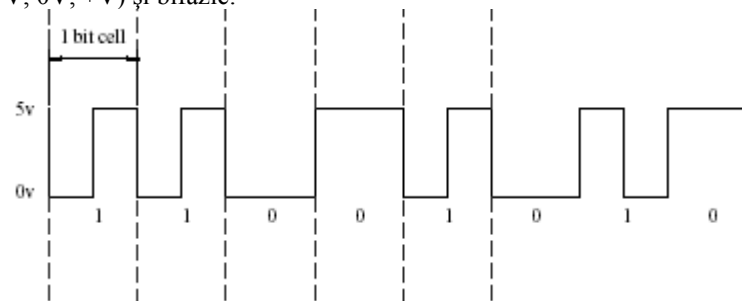

Fig. 4.8. Semnalele codificate Harvard bi-nivel pe linii nesimetrice.

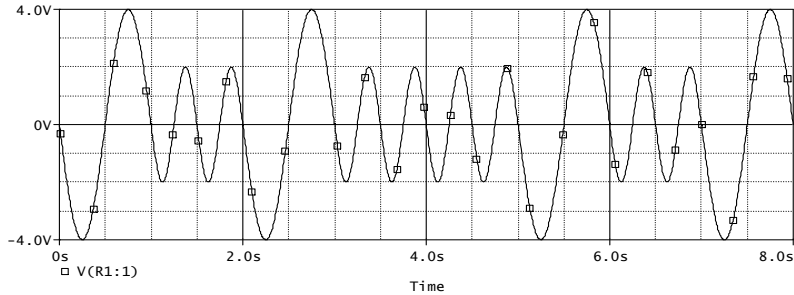

Fig. 4.9. Semnalele codificate Harvard tri-nivel pe linii simetrice.

Cel de al doilea tip de semnal este cel care permite transferul informației pe linii simetrice, ce conțin pentru adaptare circuite de simetrizare realizate pe bază de transformatoare. Deasemenea se pot utiliza și circuit de separare galvanice realizate tot pe bază de transformatoare.

Efectul creșterii distanței de propagare asupra semnalului informațional este prezentat în **Fig. 4.10**.

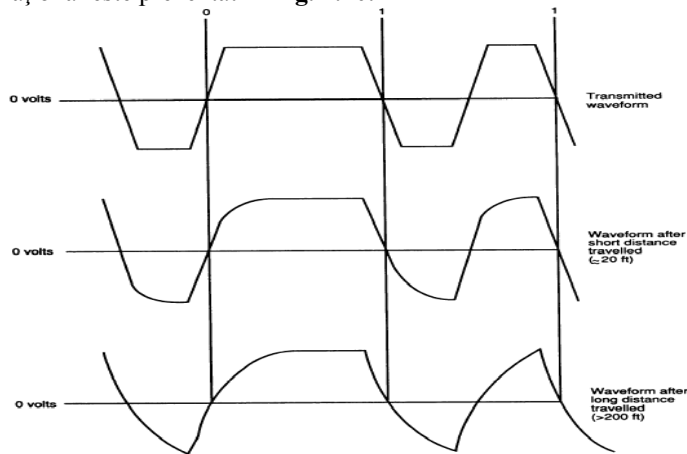

Fig. 4.10. Efectul distanței de propagare asupra semnalului.

4.6. Proiectarea interfeței electrice protejate cu transformator

Sistemul de comunicație pe fire simetrice (torsadate) presupune accesul la mediul de comunicație prin intermediul transformatoarelor. În acest fel se asigură o separare galvanică a echipamentelor de emisie și de recepție de mediul de comunicație precum și o adaptare de nivel.

În **Fig. 4.11** este prezentată schema electrică de principiu a circuitului de adaptare cu linia. El conține ca elemente principale două transformatoare, ce au următoarele funcții:

- Transformatorul TX1 are rolul de a adapta niveluri de emisie și de recepție ale semnalului codificat Harvard la linie. Se trece de la semnale nesimetrice la semnale simetrice.
- Transformatorul TX2 are rolul de a face o separare galvanică a semnalelor de emisie și de recepție la linie. Se realizează astfel adaptări ale nivelurilor de referință pe linie. Se evită influența diferențelor de potențial dintre sistemele de alimentare ale celor două echipamente de comunicație. Este posibil și, de altfel, destul de probabil ca sistemele de alimentare ale celor două sisteme să aibă referințe de potențial diferite, fapt care ar conduce la suprapunerea unei componente de potențial diferențial peste semnalul informațional transmis. În cel mai bun caz, această situație nu ar produce decât axări ale semnalului pe o anumită valoare. Dar această situație nu este de dorit, deoarece de cele mai multe ori diferențele de potențial în valori absolute sunt mult mai mari decât amplitudinea semnalului informațional.

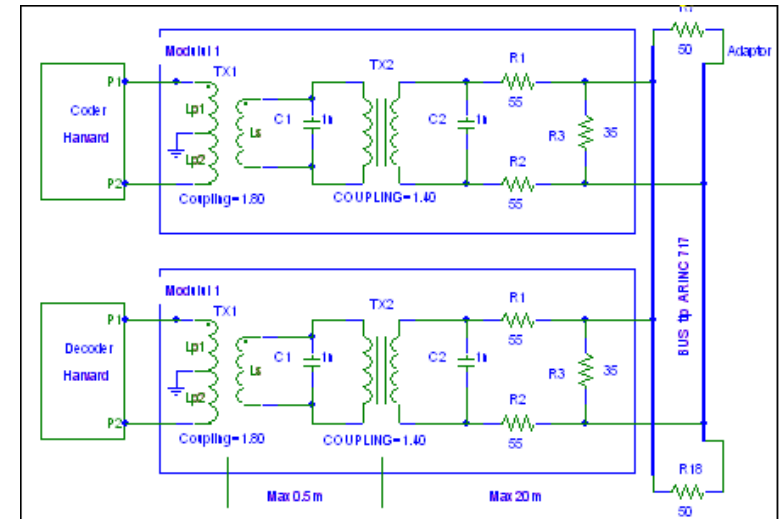

Fig. 4.11. Schema electrică de principiu a circuitului de adaptare cu linia.

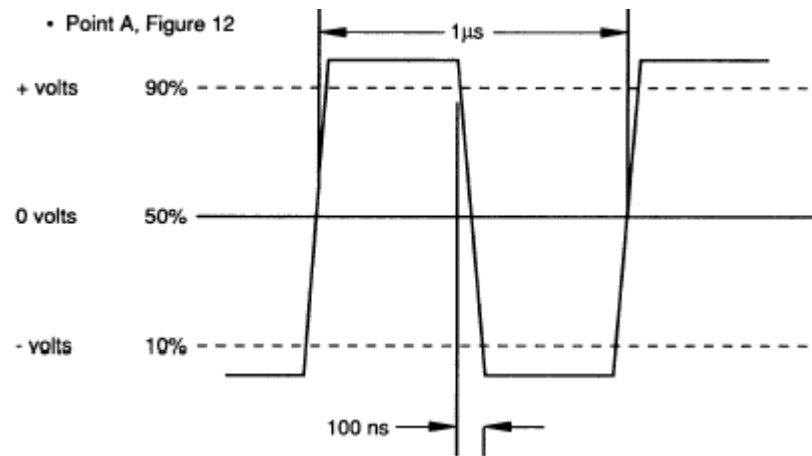

Fig. 4.14. Semnalul ideal la ieșirea transformatorului.

În urma testării cu acest semnal s-a obținut o comportare prezentată în Fig. 4.15.

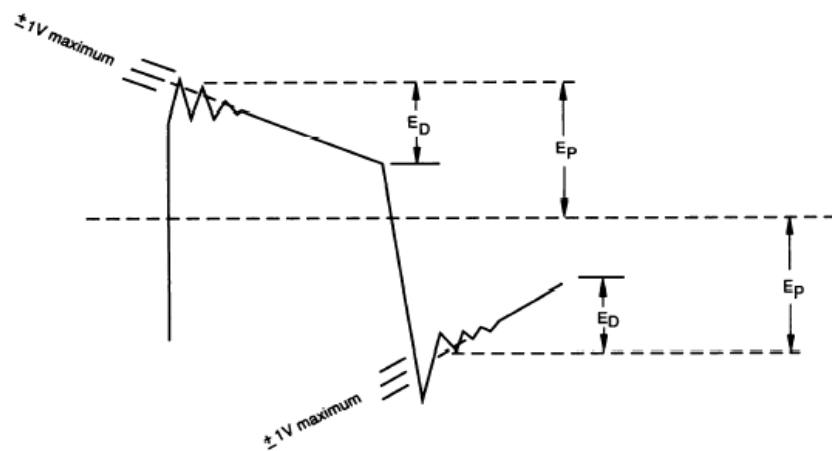

Fig. 4.15. Semnalul de la ieșirea transformatorului testat.

În Fig. 4.15. se observă o toleranță maximă a riplului la schimbarea nivelului de ieșire de maxim 1V . Acest fapt era de așteptat și este tolerabil pe linie.

4.8. Proiectarea coder-ului Harvard.

4.8.1. Variantă constructivă 1

Schema bloc a circuitului de codificare este prezentată în Fig. 4.16.

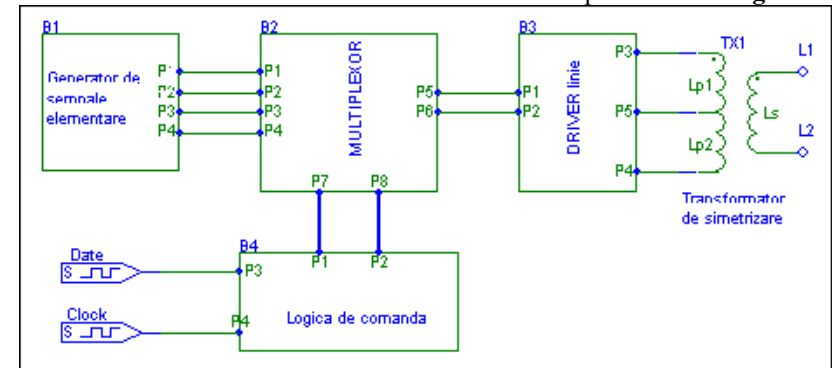

Fig. 4.16. Schema bloc a circuitului de codificare.

Ea conține modul de generare a semnalelor elementare, un sistem de multiplexare (permite transferul spre driver-ul de linie) și un circuit de comandă ce poate selecta tipul de semnal elementar la ieșire.

Structura semnalelor elementare, conformă cu codul de linie Harvard, este prezentată în Fig. 4.17.

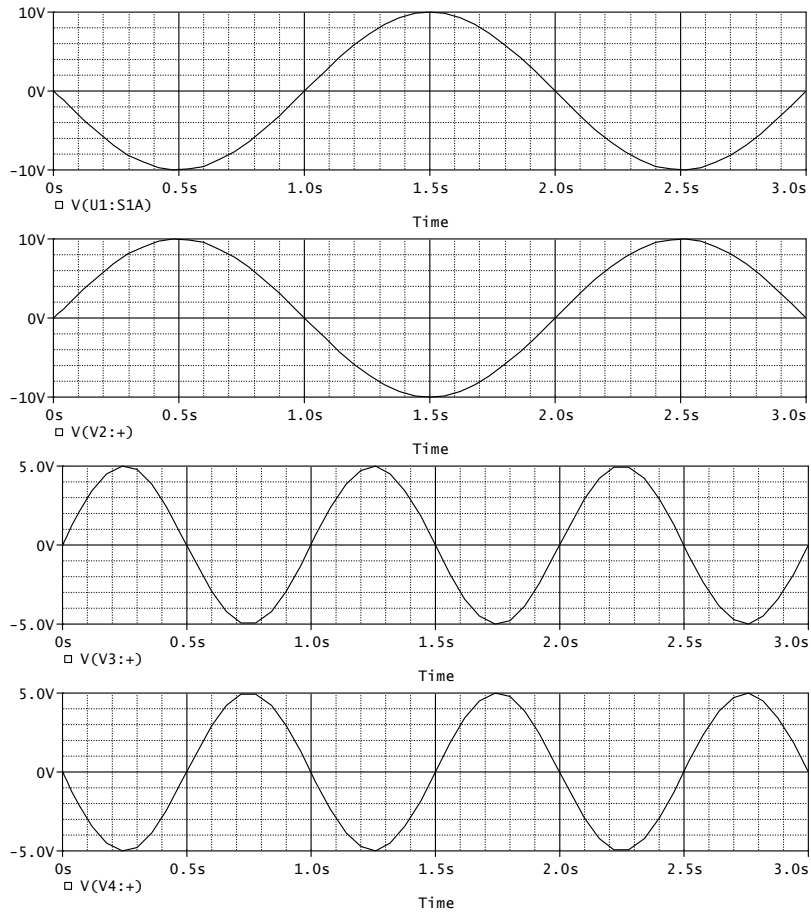

Fig. 4.17. Semnalele elementare din compunerea codului de linie Harvard.

Dacă se dorește o reprezentare suprapusă a acestora, se obține o imagine a felului în care se face sinfazarea celor 4 semnale elementare. Acest lucru este prezentat în **Fig. 4.18**.

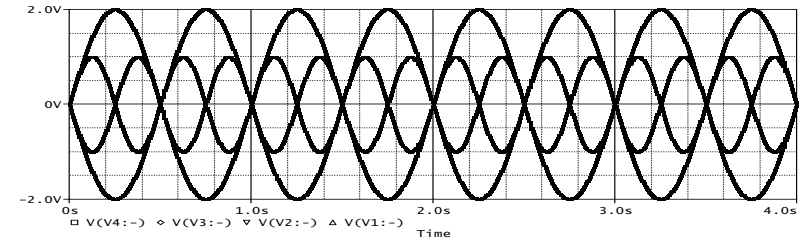

Fig. 4.18. Sinfazarea semnalelor elementare.

Pentru a înțelege mai bine, în **Fig. 4.19** se prezintă varianta clasică de codificare cu semnale de tip logic. Ea are dezavantajul că nu poate fi transferată prin intermediul transformatoarelor. Ele ar afecta foarte mult forma semnalului în linie.

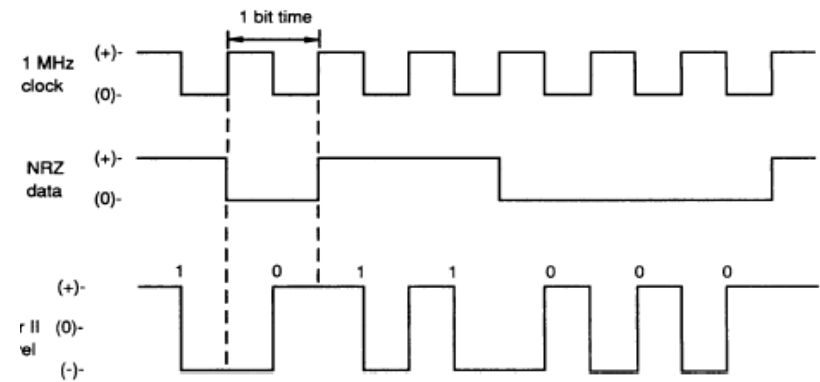

Fig. 4.19. Varianta clasică de codificare.

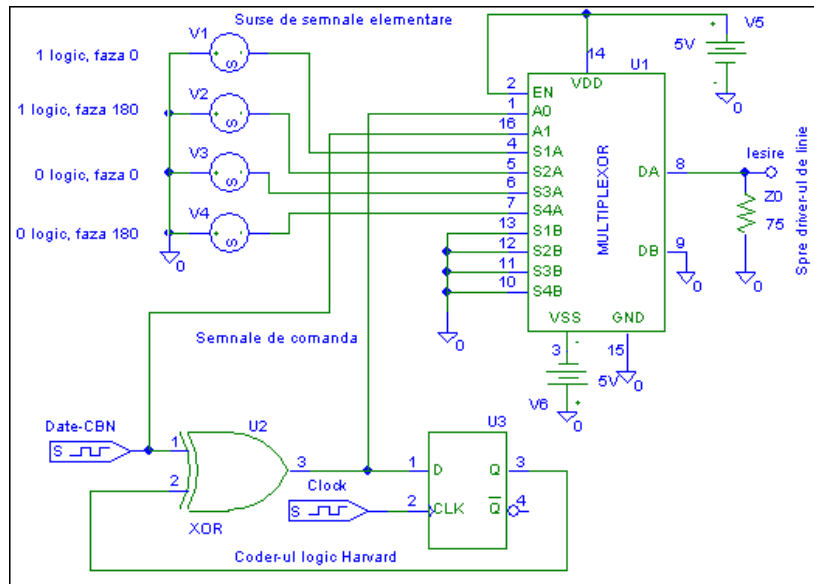

Fig. 4.20. Schema electrică de principiu a modului de codificare logică.

În **Fig. 4.20.** este prezentată schema electrică de principiu a modului de codificare logică. Ea are în componere aceleași 4 generatoare de semnale elementare sinfazate, elementul de multiplexare și circuitul de comandă.

Funcționarea **circuitului de comandă** din **Fig. 4.20**:

- Semnalul de date în format binar natural (Date – CBN) este cel care atacă pinul de selecție A_0 al circuitului de multiplexare. Prin intermediul acestui pin se selectează sursa corespunzătoare lui 1 logic sau 0 logic;
- Pentru a se realiza o selecție corectă și a fazei se utilizează circuitul de întârziere U3 și apoi se compară faza prin intermediul circuitului XOR notat U2. Rezultatul acestei comparații produce selecția corespunzătoare de fază prin intermediul semnalului de la pinul 3 al circuitului U2 ce atacă pinul de selecție A_1 al multiplexorului.
- Prin intermediul celor două semnale combinate se obține la nivelul pinilor A_0 și A_2 logica necesară pentru selecția corectă a semnalului de la sursele elementare, spre a forma la ieșirea multiplexorului U1 pinul 8 semnalul codificat Harvard.

Semnalul de la ieșirea circuitului de codificare se aplică apoi unui etaj de amplificare, denumit circuit driver. Circuitul este prezentat în **Fig. 4.21.**

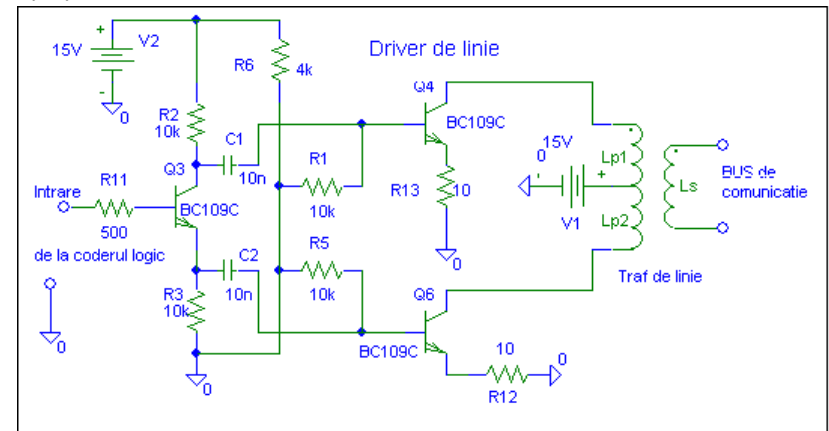

Fig. 4.21. Schema electrică de principiu a driver-ului de linie.

Descrierea funcționării driver-ului de linie:

- etajul de intrare este format de tranzistorul Q3, ce este un circuit defazor cu 180 grade. Se obține în emitor și colector semnalul de intrare, cu fazele 0 și 180 de grade.
- prin intermediul condensatoarelor C1 și C2, semnalele sunt aplicate etajului de amplificare realizat cu tranzistoarele Q2 și Q3.
- Tranzistoarele Q2 și Q3 sunt prepolarizate prin intermediul divizorului rezistiv format din R6 și R5, respectiv R6.
- Pentru limitarea curentului de sarcină, se folosesc rezistențele R12 și R13.
- Alimentarea etajului final se face prin intermediul prizei mediene a transformatorului de simetrizare.

Semnale de intrare și de ieșire sunt prezentate în **Fig. 4.22.** respectiv **Fig. 4.23.**

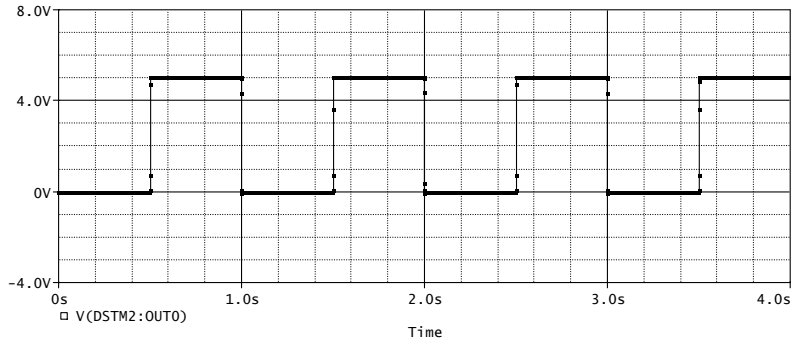

Fig. 4.22. Semnalul de intrare ce urmează a fi codificat Harvard.

În **Fig. 4.22.** s-a luat drept referință chiar o succesiune de tip ... 0 1 0 1 0 1 0 ..., similară unui semnal de tact, pentru a se vedea foarte bine maniera de codificare.

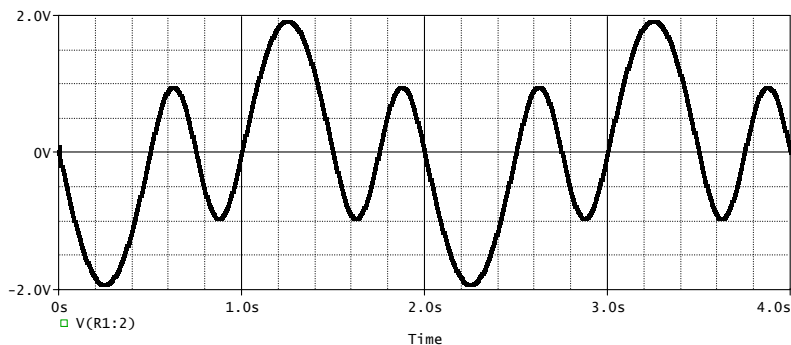

Fig. 4.23. Semnal de ieșire codificat Harvard.

În **Fig. 4.23.** se observă rezultatul, și anume, semnalul codificat Harvard. Se va remarca schimbarea de fază ce se produce la fiecare trecere de la 1 logic la 0 logic și invers pentru a nu exista ruperi de fază în cadrul semnalului codificat. Se remarcă, deasemenea, și păstrarea unei pante constante pe durata semnalului codificat, lucru realizat prin combinația 2A și $f/2$.

4.8.2. Variantă constructivă 2

Se utilizează pentru aceasta schema electrică de principiu prezentată în **Fig. 4.24.**

Schema conține două module distincte:

- modulul de codificare logică;
- modulul driver de linie.

Modulul de codificare logică e format din circuitele U12 la U19 ce au următoarele funcțiuni:

- U14, U15, U16 - buffere pentru semnalele de DATE, Clock și SincroCadre;
- U12 și U13 - porți logice pe porțile cărora vin semnalele de DATE, Clock și SincroCadre. La intrarea circuitului U13, semnalul de date este aplicat inversat prin intermediul circuitului U19;
- La ieșirea inversoarelor U17 și U18 se obține semnalul codificat Harvard direct și negat. El urmează a fi supus amplificării, prin intermediul etajului driver de linie.

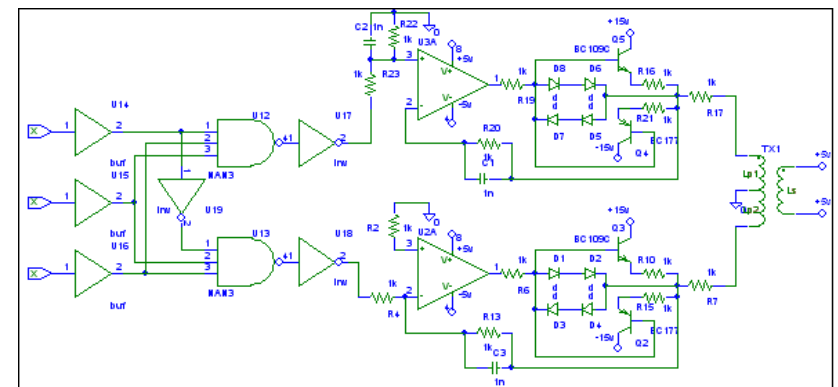

Fig. 4.24. Schema electrică de principiu a coderului Harvard, versiunea 2.

Modulul driver de linie e format din amplificatoarele operaționale U2A la U3A, tranzistoarele Q2, Q3, Q4, și Q5 și elementele de polarizare, având următoarele funcțiuni:

- Semnalele de la ieșirea codicatorului logic (U17, U18) sunt aplicate etajului final realizat cu AO și tranzistoare;
- Pe ramura pozitivă, avem circuitul AO U3A, ce are o buclă de reacție negativă realizată cu R20 și C1;
- La ieșirea circuitului AO urmează un etaj de mică putere realizat cu Q5 și Q4, ce lucrează în contratimp în etaj de amplificare de clasă AB;

- Rezistențele R16 și R21 au rolul de a limita curentul pe cele două brațe ale circuitului de amplificare;
- Ramura de amplificare negativă este realizată în mod similar cu AO U2A și tranzistoarele Q2, Q3;
- Cele două ramuri au ca sarcină comună înfășurările circuitului primar al transformatorului Tx1. Se obține astfel o însumare a amplificării celor două etaje și o caracteristică de transfer îmbunătățită în secundarul transformatorului Tx1.

4.9. Proiectarea decoder-ului Harvard.

Variantă constructivă 3 cu PLL

Schema bloc a circuitului de decodificare este prezentată în Fig. 4.25.

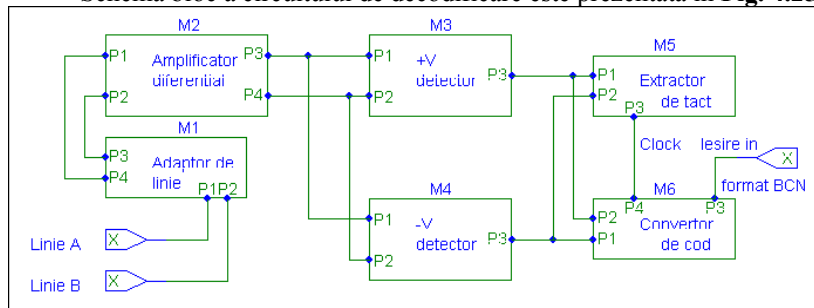

Fig. 4.25. Schema bloc a circuitului de decodificare.

Schema este formată din 6 module, fiecare jucând un rol propriu în schema circuitului de decodificare:

- Modulul 1 (M1) – circuit de adaptare a semnalului la linia de comunicație;
- Modulul 2 (M2) – circuit de amplificare a semnalului recepționat din linie;
- Modulul 3 (M3) – circuit de detecție a valorilor pozitive (+V) din compunerea semnalului;
- Modulul 4 (M4) – circuit de detecție a valorilor negative (-V) din compunerea semnalului;
- Modulul 5 (M5) – circuit de extragere a semnalului de tact cu PLL;

- Modulul 6 (M6) – circuit de conversie a semnalului din cod Harvard în cod binar natural (CBN).

Modulul 1. Descriere funcțională

Modulul este o parte necesară a întregului ansamblu. El are rolul de a separa galvanic semnalul electric din linie de receptor și, deasemenea, de a produce o adaptare electrică pentru semnalul bipolar la nivelul de referință de recepție.

Schema electrică este prezentată în Fig. 4.26.

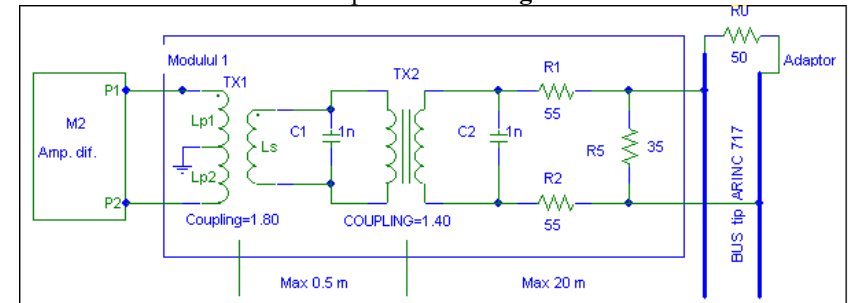

Fig. 4.26. Schema electrică de principiu a modulului M1.

Are în componere două transformatoare, unul pentru simetrizarea semnalului TX1 și un al doilea TX2 pentru separarea galvanică a semnalului de linie. Circuitul de ieșire este acordat pe frecvența centrală a semnalului din linie prin intermediul circuitelor C1 L1, L2 și C2.

Modulul 2. Descriere funcțională

El are rolul de a produce o amplificare a semnalului recepționat din linie. E compus dintr-un AO cu cuplaj diferențial la linie prin intermediul rezistoarelor R1 și R2 și reacție negativă prin intermediul rezistorului R6.

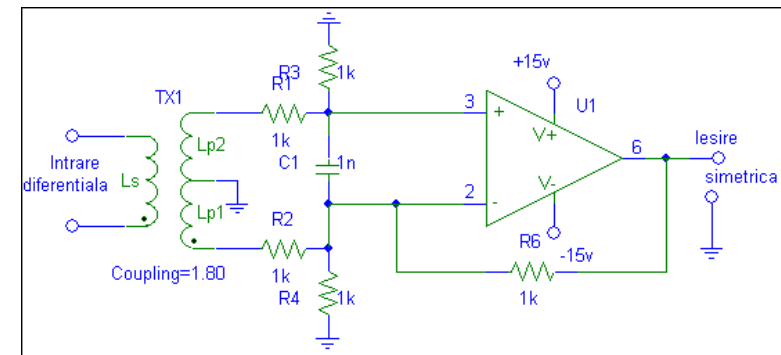

Fig. 4.27. Schema electrică de principiu a modului M2.

Modulul 3. Descriere funcțională

El are rolul de a produce o amplificare a semnalului recepționat din linie.

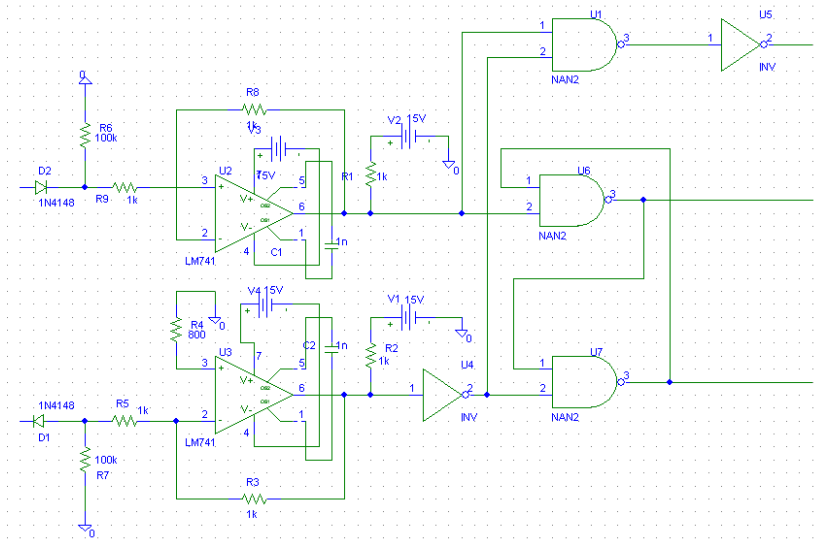

Fig. 4.28. Schema electrică de principiu a modulelor M3, M4 și M6.

El este compus din două AO cu cuplaj diferențial la linie și reacție negativă prin intermediul rezistoarelor R8 și R12.

Nivelurile de referință pe intrările neinversoare sunt obținute printr-un divizor rezistiv realizat cu R6, R7, respectiv R10, R11.

AO U1 realizează amplificarea pe ramura pozitivă, în timp ce AO U2 face aceasta pe ramura negativă.

Ieșirile celor două AO sunt introduse în circuitul de decodificare logică format de U3, U4, U5, U6 și U7.

La pinul 3 al circuitului U4 se obține semnalul de date în format binar natural (CBN). Pentru a fi citit corespunzător de circuitul de recepție, el trebuie să fie asociat de un tact (semnal de clock).

Semnalul de clock este extras într-o primă fază cu ajutorul circuitelor U6 și U7 și introdus apoi într-o buclă PLL.

Descrierea buclei PLL va fi făcută în modulul următor.

Presupunând că dispunem de bucla PLL, semnalele de date vor fi citite de receptor conform reprezentării grafice din Fig. 4.29.

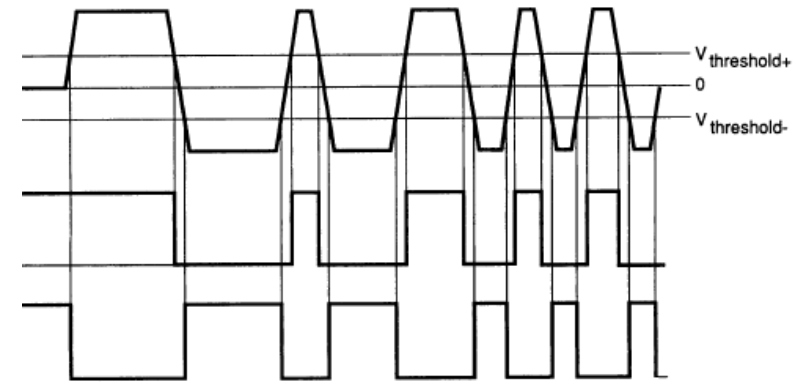

Fig. 4.29. Procesul de sincronizare la recepție.

Modulul 5. Descriere funcțională.

4.10 Circuitul PLL

Pentru implementarea circuitului de decodificare de linie se utilizează un circuit pentru refacerea semnalului de tact ce folosește o buclă de tip PLL.

Schema circuitului de recepție este prezentată în Fig. 4.30.

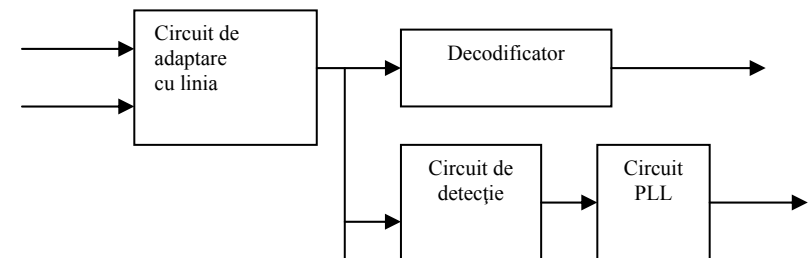

Fig. 4.30. Circuitul de recepție.

Pentru o recepție corectă a informației, este necesar ca în structura circuitului de recepție să existe un circuit de detecție și refacere a semnalului de tact. Schema propusă include un circuit PLL. Rolul circuitului PLL este

impus de cerințele stricte de obținere a semnalului de tact în condițiile unor fluctuații importante ale semnalului recepționat din linie.

Pentru a putea proiecta optim circuitul de detecție este necesar să analizăm forma semnalului din linie. El poate fi descris de relația:

$$f(t) = \sum_{n=-\infty}^{\infty} a_n \tau_{nT} g(t) \quad (4.9)$$

unde: $g(t)$ este forma de undă a semnalului recepționat și amplificat, τ_{nT} - operatorul de translație cu n intervale de tact $T = \frac{1}{f_c}$, iar $\{a_n\}_{n \in \mathbb{Z}}$ - o secvență de semnal cu $a_n \in \{0, +V, -V\}$.

În cazul general, spectrul unui asemenea semnal se determină în următoarele ipoteze:

- $f(t)$ este un proces aleator cu cadență deterministă, perioada de tact T și durata impulsului τ_0 ;
- $G(\omega) = \int g(t) e^{-j\omega t} dt$ - transformata Fourier a semnalului $g(t)$;
- $\{a_n\}_{n \in \mathbb{Z}}$ - istoricul semnalului, un șir de variabile aleatoare cu media a , și dispersia σ ;

Atunci spectrul energetic al semnalului este descris de relația:

$$F(\omega) = \frac{2\tau_0^2}{T} |G(\omega\tau_0)|^2 \left\{ \tau^2 [1 + \psi_1(\omega)] + \frac{2\pi}{T} a^2 \sum_{n=-\infty}^{\infty} \delta\left(\omega - \frac{2\pi n}{T}\right) \right\} \quad (4.1)$$

0)

în care: $\psi_1(\omega) = 2 \lim_{n \rightarrow \infty} \sum_{i=1}^{2n+1} \left(1 - \frac{i}{2n+1}\right) R_p \cos i\omega T$, iar δ este

distribuția Dirac.

Pentru cazul unui șir aleator de impulsuri bipolare $a_n \in \{0, +V, -V\}$, cu:

$$\text{prob}(a_n = +V) = \text{prob}(a_n = -V) = \frac{p}{2} \text{ și}$$

$\omega = \omega_c$ se obține pentru spectrul semnalului relația:

$$F(\omega) = \frac{2\tau_0^2}{T} |G(\omega_c\tau_0)|^2 p \left\{ 1 + 2 \lim_{n \rightarrow \infty} \sum_{i=1}^{2n+1} \left(1 - \frac{i}{2n+1}\right) R_p \right\} \quad (4.11)$$

Din relația anterioară se observă că spectrul semnalului are componentă continuă, iar la frecvența de tact f_c amplitudinea sa este proporțională cu probabilitatea p . Din acest tip de semnal nu se poate extrage semnalul pentru comanda circuitului oscilant la recepție.

Este necesară o prelucrare neliniară a semnalului. Aceasta se obține luând în considerare un șir de impulsuri cu $a \neq 0$. Impulsurile sunt redresate și apoi aplicate unui circuit detector de prag.

Se notează cu $F_c(\omega)$ partea continuă și cu $F_d(\omega)$ partea discretă a spectrului, astfel:

$$F_c(\omega) = \frac{2\tau_0^2}{T} |g(\omega\tau_0)|^2 p(1-p) \quad (4.12)$$

$$F_d(\omega) = \frac{2\tau_0^2}{T} |g(\omega\tau_0)|^2 \frac{2\pi}{T} p^2 \sum_{n=-\infty}^{\infty} \delta\left(\omega - \frac{2\pi n}{T}\right) \quad (4.13)$$

Componenta discretă a spectrului este folosită pentru extragerea tactului și are la frecvența f_c forma:

$$F_d(\omega_c) = \frac{2\tau_0^2}{T^2} |g(\omega_c\tau_0)|^2 p^2 \delta\left(\omega - \frac{2\pi}{T}\right) \quad (4.14)$$

Pentru o bandă îngustă de frecvențe $\Delta\omega$ în jurul frecvenței f_c , se calculează:

• Amplitudinea $A_c(\Delta\omega)$ corespunzătoare spectrului continuu în banda $\Delta\omega$ din jurul frecvenței f_c , se poate exprima prin relația:

$$A_c(\omega) = \Delta\omega \frac{2\tau_0^2}{T} |g(\omega_c\tau_0)|^2 p(1-p) \quad (4.15)$$

• Amplitudinea A_d corespunzătoare spectrului discret la frecvența f_c :

$$A_d = \frac{4\pi\tau_0^2}{T} |g(\omega_c\tau_0)|^2 p^2 \quad (4.16)$$

Raportul amplitudinilor spectrului continuu și discret în banda $\Delta\omega$ este:

$$\frac{A_c(\Delta\omega)}{A_d} = \frac{\Delta f}{f_c} \frac{1-p}{p} \quad (4.17)$$

Pentru cazul recepționării unui trafic cu distribuție egală a probabilităților de apariție a celor două simboluri ($p = 0.5$), obținem:

$$\frac{A_c(\Delta\omega)}{A_d} = \frac{\Delta f}{f_c} \quad (4.18)$$

Aceste valori sunt validate în practică pentru secvențe de date de lungimi mari și cu distribuții statistice uniforme. Pentru intervale de timp scurt, aceste valori pot să difere. Pentru a diminua valoarea componentei continue din spectrul semnalului, se alege o valoare a nivelului de prag decalată cu 35% față de media statistică.

4.11. Observații

- Există o mare varietate de coduri ce pot fi utilizate în protecția informației;
- Spectrul unui semnal codat nu are componentă continuă, dar pentru secvențe prea lungi de zero se pierde semnalul de tact la recepție;
- Codul are componenta de curent continuu nulă, rezolvă și problema succesiunilor prea lungi de zero și nu pierde tactul;
- În funcție de dificultatea procedurii de codare, respectiv a celei de decodare și a vitezei de transmisie se poate alege un anumit cod.

Codurile fac posibilă, la recepție, refacerea tactului, deoarece, după cum se poate observa din grafice, apar componente în jurul frecvenței de transmisie.

La codul Harvard se remarcă o creștere în amplitudine a componentelor din jurul frecvenței de transmisie. Aceasta se datorează eliminării secvențelor lungi de 0.

4.12 Bibliografie

- [1] Ashok Ambardar, **Analog and Digital Signal Processing**, Thomson Learning Inc, 1999.
- [2] John B. Anderson, **Digital Transmission Engineering**, Prentice Hall, 1999.
- [3] A.B. Carlson, **Communication Systems** McGraw-Hill, 1992.
- [4] Simon Haykin: **Communication Systems**, 4th Edition, Wiley & Sons, 2001.
- [5] Simon Haykin and Barry Van Veen, **Signals and Systems**, John Wiley & Sons, Inc, 1999.
- [6] Simon Haykins, **Digital Communication**, John Wiley, 2001.
- [7] B.P.Lathi, **Analog and Digital Communication Systems**, PHI, 1992.
- [8] Douglas K. Lindner, **Signals and Systems**, McGraw-Hill International, 1999.
- [9] John Pearson, **Basic Communication Theory**, Prentice Hall, 2000
- [10] J. Proakis, **Digital Communications**, McGraw Hill, 1995.
- [11] J. Proakis and M. Salehi, **Contemporary Communication Systems Using MATLAB**, Bookware Companion Series, PWS Publishing, 1998.

- [12] Proakis, **Digital Communication**, McGraw-Hill, 1992.
- [13] Martin Roben, **Analog and Digital Communication Systems**, 4th Edition, Prentice Hall, 1998
- [14] K. Sam Shanmugam, **Digital and Analog Communication Systems**, John Wiley, 1985.
- [15] Bernard Sklar, **Digital Communications, Fundamentals and Applications**, Second Edition, Prentice Hall, 2001.
- [16] Taub & Schilling, **Principles of Communication**, McGraw-Hill Publication, 1990.
- [17] Wayne Tomasi, **Advanced Electronic Communication Systems**, Prentice Hall, 2001
- [18] Rodger E. Ziemer and Roger L. Peterson, **Introduction to Digital Communication**, 2nd Edition, Prentice-Hall, 2001.
- [19] Roger E. Zeimer et al., **Signals and Systems, Continuous and Discrete**, McMillan, 2nd Edition, 1990.
-

CAPITOLUL 5

SECURITATA REȚELELOR DE COMUNICAȚII PRIN UTILIZAREA SISTEMELOR DINAMICE HAOTICE

5.1 Introducere în protecția informațiilor folosind sisteme dinamice haotice

Teoria sistemelor haotice a fost evidențiată ca nouă direcție de cercetare începând cu anii '70, implicând o vastă arie de domenii, cum ar fi: matematica, fizica, mecanica, biologia, chimia, ingineria electrică. Cele mai cunoscute caracteristici ale haosului sunt sensibilitatea sistemului la condițiile inițiale și/sau parametrii de control și orbitele aleatoare imprevizibile ce sunt generate de ecuațiile deterministe. Unii cercetători au subliniat faptul că proprietățile sistemelor dinamice cu comportament haotic ar constitui un avantaj pentru realizarea unei simbioze între haos și sistemele de comunicații.

Sistemele de comunicație sunt, în general, structuri deschise, la care se pot conecta un număr mare și variat de componente. Complexitatea arhitecturală și distribuția topologică a sistemului conduc la o lărgire a cercului utilizatorilor cu acces nemijlocit la resursele sistemului, de aceea sunt necesare măsuri sporite de protecție a accesului la resursele sistemului.

Vulnerabilitatea sistemelor de comunicații se manifestă pe două planuri: pe de o parte, posibilitatea modificării sau distrugerii informației și, pe de altă parte, posibilitatea folosirii neautorizate a informațiilor, *scurgerea* acestora în afara utilizatorilor autorizați.

În cadrul acestui tip de amenințări se disting două categorii principale de atacuri:

- **Atacuri pasive** – sunt acelea în cadrul cărora intrusul observă informația ce trece prin “canal”, fără să interfereze cu fluxul sau conținutul informației. Ca urmare, se face doar analiza traficului, prin citirea identității părților care comunică și interceptând informațiile vehiculate pe un anumit canal, chiar dacă conținutul acestora este neinteligibil;
- **Atacuri active** – sunt acelea în care intrusul se angajează fie în furtul datelor, fie în modificarea, reluarea sau inserarea de mesaje false. Aceasta înseamnă că el poate șterge, întârzia sau modifica

mesaje, poate să insereze mesaje false sau vechi, poate schimba ordinea mesajelor, fie pe o anumită direcție, fie pe ambele direcții ale unui canal de comunicație. Aceste atacuri sunt serioase, deoarece modifică starea sistemelor de comunicații.

Cerințele de securitate pentru un sistem complet de comunicație presupun următoarele categorii de protecții:

- **Confidențialitatea** – protejarea informației împotriva citirii sau copierii de către utilizatorii care nu au o autorizare explicită;
- **Integritatea datelor** – protejarea informației împotriva ștergerii sau modificării făcute fără permisiunea proprietarului acesteia;
- **Disponibilitatea** – protejează un serviciu astfel încât acesta să fie disponibil permanent și să nu poată fi inactivat fără autorizație din partea administratorului;
- **Controlul accesului** – reglează accesul la sistem. Împiedică utilizatorii neautorizați să acceadă în sistem, periclitând integritatea resurselor și confidențialitatea informațiilor.

Având în vedere considerentele prezentate, se poate afirma că un sistem de comunicații sigur este cel în care toate procedurile și operațiile din interiorul său sunt executate întotdeauna conform unor reguli strict definite, ceea ce conferă o protecție ridicată a entităților și resurselor. Pentru a defini un sistem sigur, trebuie elaborate:

- lista cerințelor de securitate;
- regulile de protecție și securitate;
- mecanismele de securitate corespunzătoare.

De-a lungul timpului a fost creat un set de protocoale și mecanisme dedicate pentru *protecția informației*. De fiecare dată, pentru fiecare metodă elaborată, se dezvoltă contramăsuri, astfel că procesul de cercetare în domeniu este unul continuu, și are ca obiectiv dezvoltarea de noi măsuri de protecție a informației.

Un sistem de protecție a informației bazat pe haos se poate obține fie prin folosirea unei funcții cu comportament haotic pentru a genera șiruri aleatoare de biți ce vor fi utilizate la mascarea textelor clare, fie utilizarea textului clar și/sau a cheii secrete drept condiții inițiale, iar mai apoi, prin iterarea unui sistem dinamic cu comportament haotic se obține o protecție a informației vehiculate în sistem.

5.2 Tehnici de protecție bazate pe haos

Căile de atac asupra informației sunt diverse și ele se pot manifesta pe tot parcursul informației de la sursă la destinație. Pentru o analiză a posibilităților de atac asupra informației, se impune o analiză asupra **componentelor** canalului de comunicație. Voi face o analiză ce corespunde celor două comunicații tipice, și anume, transmisii vocale și transmisii de date.

A. Cazul transmisiilor vocale

Pentru transmisiile vocale zonele principale de atac sunt definite în

Fig. 5.1.

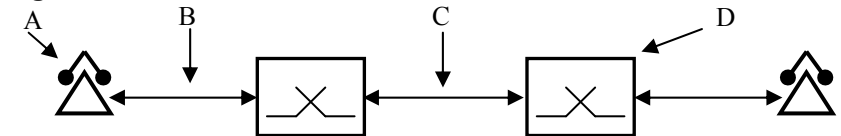

Fig. 5.1. Zonele principale de vulnerabilitate în cazul transmisiilor vocale.

- **Zona A** este reprezentată de atacurile asupra integrității informației chiar în interiorul terminalelor vocale.
- **Zona B** este definită legătura dintre terminal și interfața de linie din comutator sau multiplexor.
- **Zona C** este definită legătura dintre două sisteme de comutație din interiorul rețelei ce include și legătura individuală analizată.
- **Zona D** este definită de posibilele atacuri asupra integrității rutei în interiorul sistemelor de comutație.

B. Cazul transmisiilor de date

Diferențele sunt impuse de caracteristicile speciale ale echipamentelor de transmisii de date (Td) Fig. 5.2.

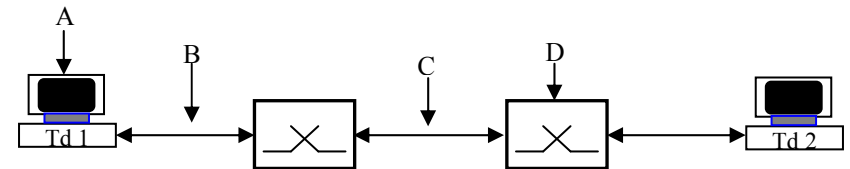

Fig. 5.2. Zonele principale de vulnerabilitate în cazul transmisiilor de date.

Zonele caracteristice rămân aceleași. Procedurile de protecție sunt diferite în cazul **zonei A**.

Măsurile de protecție se pot împărți în măsuri de protecție individuală și măsuri de protecție de flux.

Utilizarea unor echipamente de protecție de abonat este prezentată în **Fig. 5.3**.

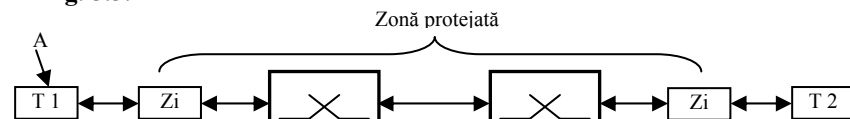

Fig. 5.3. Protecția individuală de abonat.

În cazul plasării sistemului de secretizare de abonat în proximitatea terminalului, se extinde la maxim zona protejată, rămânând neprotejat doar terminalul.

Complementar cu protecția individuală se utilizează și protecția la nivel de flux obținându-se o protecție mixtă ce crește foarte mult capacitatea de rezistență la atac asupra canalelor de comunicație **Fig. 5.4**.

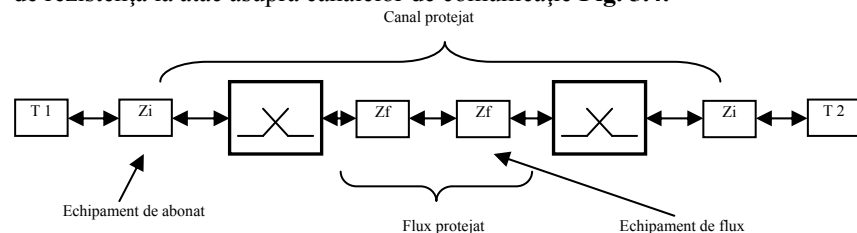

Fig. 5.4. Protecție mixtă canal și flux.

Inserarea unui canal de date în structura fluxului este posibilă datorită versatilității acestuia.

În **Fig. 5.5** este prezentată structura standard a unui flux de comunicație de 2048 kb/s din compunerea rețelei.

Cadru												
63	00	01						63	00		
Canale voce/date la 16/32kb/s												
A		B										
TS1	TS2	TS3	TS4	TS5					TS63	TS64		

Fig. 5.5. Structura fluxului.

Unde:

A - Canal de sincronizare.

B - Canal de semnalizare privind alocarea dinamică a canalelor temporale.

Fiecare canal temporal (T.S.) conține un singur bit. Canalele de date pot fi inserate într-unul din canalele temporale numerotate de la 02 la 63.

Canalul de date este inserat în structura fluxului Eurocom prin intermediul unei interfețe specializate. Această interfață permite accesul simultan a 5 canale de date independente. Aceste canale au câteva particularități importante, și anume:

- sunt canale ce funcționează pe principiul comutației de circuite. Acest lucru creează, în general, dezavantaje pentru transmisiile de date, însă prin aplicarea metodei de protecție propuse, au fost transformate în avantaje.
- comutația de circuite reduce la minim întârzierea de propagare, păstrându-se la nivelul unui jiter de fază, permite însă controlul căii de propagare. Metoda în sine se referă la fragmentarea informației originale și transmiterea ei pe patru căi diferite în interiorul structurii rețelei, astfel că un receptor neautorizat va intercepta doar parțial conținutul informațional al mesajului original.

În **Fig. 5.6** este prezentat un exemplu de alocare dinamică a canalelor temporale.

Grupa nr.1		Grupa nr.2		...		Grupa nr.N						
Canalul de date nr.1												
c1	c1	c1	c1	c2	c2	c2	...	c3	c3	c3	c3	
Canalul de date nr.2												
c2	c2	c2	c2	c3	c3	c3	...	c4	c4	c4	c4	
Canalul de date nr.3												
c3	c3	c3	c3	c4	c4	c4	...	c2	c2	c2	c2	
Canalul de date nr.4												
c4	c4	c4	c4	c1	c1	c1	...	c1	c1	c1	c1	
Canalul de sincronizare												
s1	s2	s3	s4	s5	s6	s7	s8	...	s	s	s	s

Fig. 5.6. Alocarea dinamică a canalelor temporale.

Metoda propusă permite efectuarea transmisiilor de date în condiții de siguranță sporită, prin descompunerea informației originale provenită de la sursă în mai multe componente, transmiterea lor în mod independent prin rețea și recombinația în forma inițială la recepție. Noutatea metodei propuse se referă la maniera de descompunere a informației originale în componente

independente. Pentru acest lucru s-au folosit procedee care implică utilizarea unor semnale cu caracteristici speciale, cum sunt semnalele haotice generate cu diverse funcții. Una din preocupările acestei metode este alegerea unei secvențe numerice cu proprietăți specifice dintr-o gamă foarte variată de astfel de generatoare [9], [16], [17].

Structura generală a unui astfel de sistem se poate observa în Fig. 5.7.

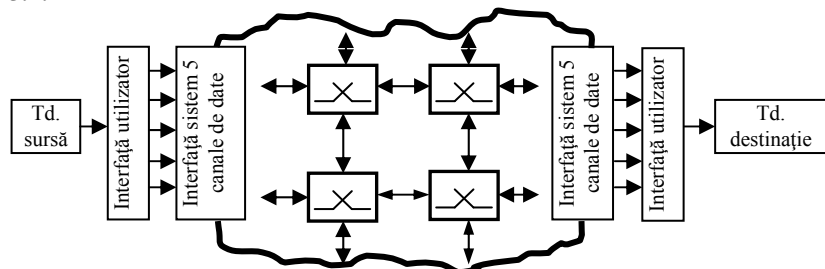

Fig. 5.7. Structura generală a sistemului.

Sistemul conține o interfață utilizator care se plasează între echipamentul de transmisii de date (Td.) și interfața sistemului Eurocom. Interfața sistemului Eurocom dispune de 5 canale de date ce lucrează în mod independent și pot fi gestionate în mod diferit de fiecare dintre utilizatori.

Fiecare dintre canalele de date formează de la sursă până la destinație, în interiorul rețelei, rute independente, Fig. 5.8. Controlul formării acestor rute poate fi păstrat la nivelul utilizatorului, al managerului de rețea sau poate fi lăsat la latitudinea unui sistem automat de generare.

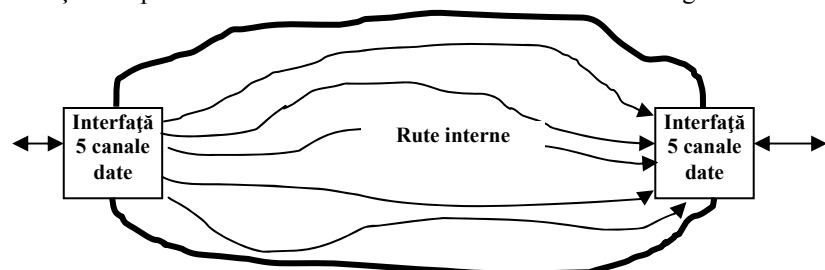

Fig. 5.8. Reprezentarea rutelor în cadrul rețelei.

Maniera de distribuție a informației originale provenită de la sursă în mai multe canale independente este bazată pe un algoritm de decizie construit pe baza unor secvențe de numere aleatoare generate de un generator inclus în interfața de la emisie.

Structura sistemului de emisie este prezentată în Fig. 5.9. Ea conține un circuit de intrare un distribuitor de circuite și un bloc de decizie

ce se bazează pe un generator de secvențe haotice. Informația de sincronizare pentru generatorul de la recepție este transmisă prin intermediul canalului 5.

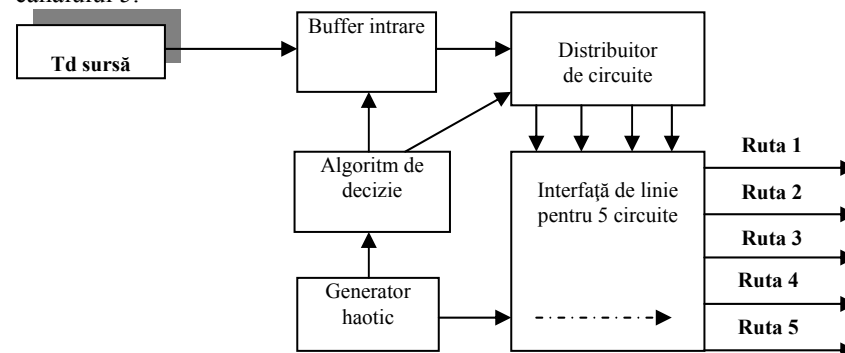

Fig. 5.9. Construcția rutelor la emisie.

Pentru a se putea reconstitui la recepție secvența originală emisă, este necesar ca generatorul de secvențe haotice de la recepție să se sincronizeze cu cel de la emisie. Va fi făcută ulterior și o analiză a metodelor de sincronizare ce pot fi utilizate pentru acest sistem.

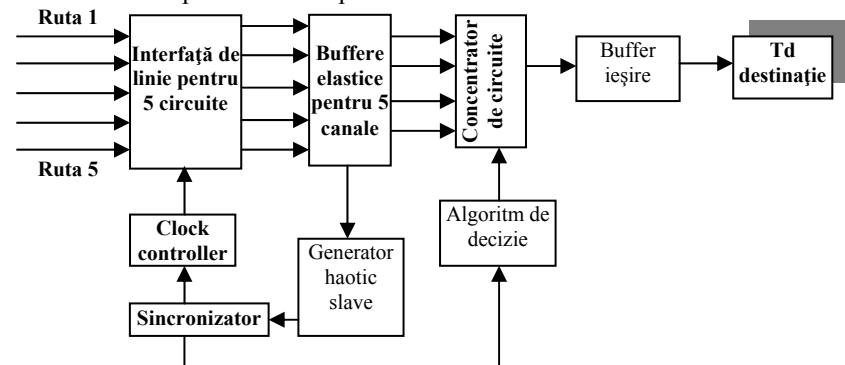

Fig. 5.10. Reconstruirea rutelor la recepție.

Semnalul recepționat de la sursa de emisie este introdus în sistemul de distribuție al circuitelor prin intermediul unui buffer de intrare, acesta are rolul de a putea permite o analiză și prelucrarea datelor de intrare pe un număr mai mare de biți.

La recepție am dezvoltat o schemă similară, prezentată în Fig. 5.10.

Semnalul provenit din linie de la cele 5 rute independente este adaptat cu linia în interfața de linie comună pentru cele 5 circuite, după care este

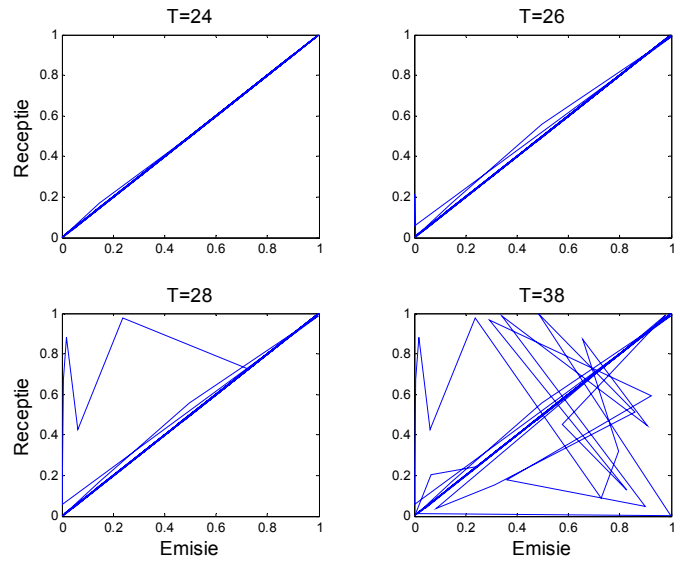

Fig. 5.14. Analiza timpilor de sincronizare și desincronizare.

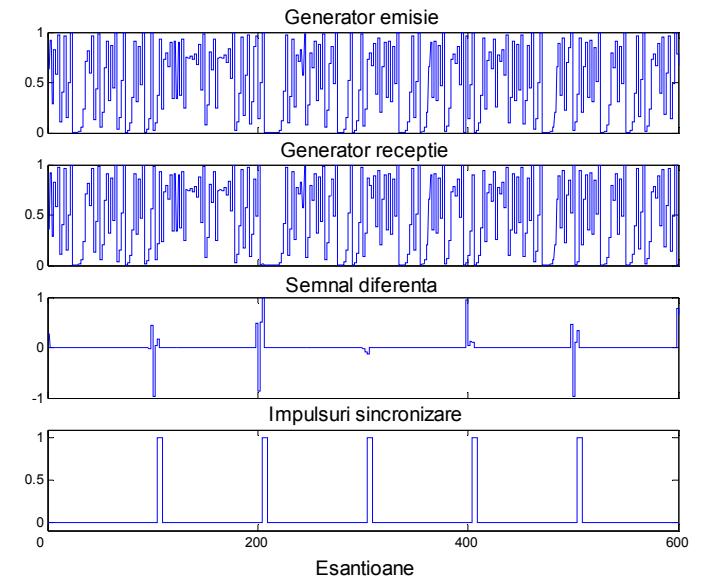

Fig. 5.16. Analiza timpilor de sincronizare și desincronizare.

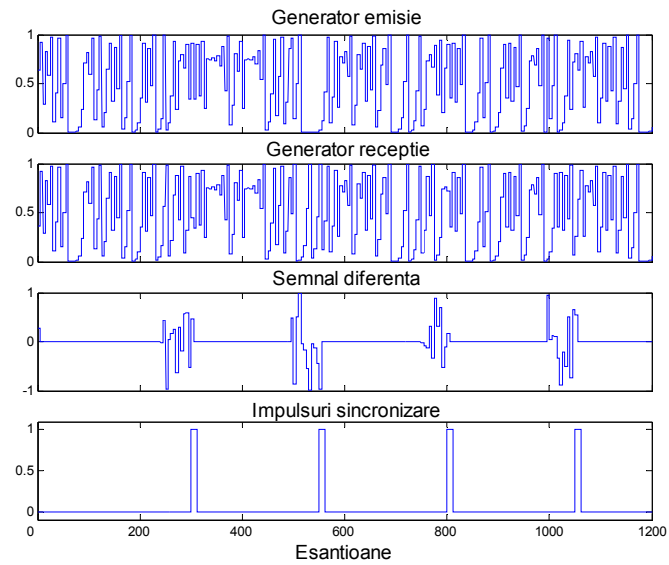

Fig. 5.15. Analiza timpilor de sincronizare și desincronizare.

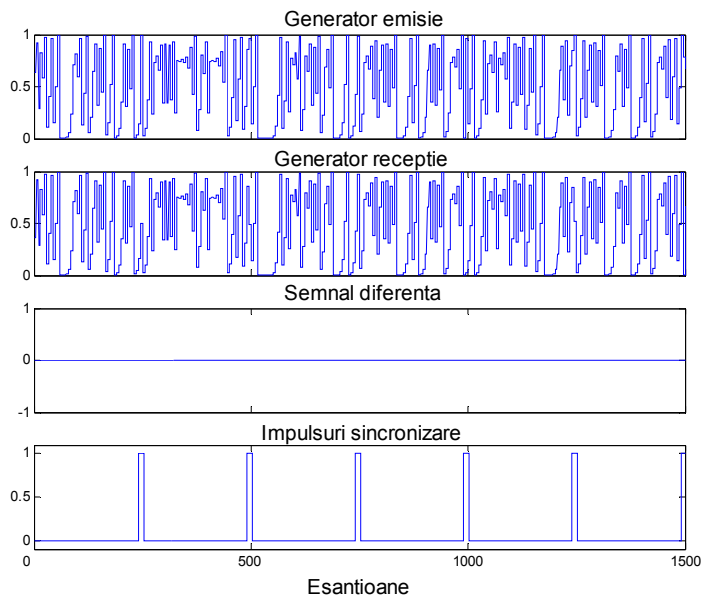

Fig. 5.17. Sincronizarea sistemului prin aplicarea optimă a impulsurilor.

Analiza sincronizării pentru generatorul cort

Fie o funcție cort modificată $f(\cdot)$, definită pe intervalul $[0,1]$ cu valori în intervalul $[0,1]$, dată de relația (5.1), [30], [31].

$$f(x) = \begin{cases} \frac{x}{a}, & \text{pentru } 0 \leq x \leq a \\ \frac{1-x}{1-a}, & \text{pentru } a < x \leq 1 \end{cases} \quad (5.1)$$

Funcția este o transformare neinvertabilă a intervalului unitate în el însuși (Fig. 5.18). Ea depinde de parametrul a , care poate fi în prima sau în a doua jumătate a intervalului.

Dacă $a=0.5$, atunci funcția devine una de tip cort normală (Fig. 5.19).

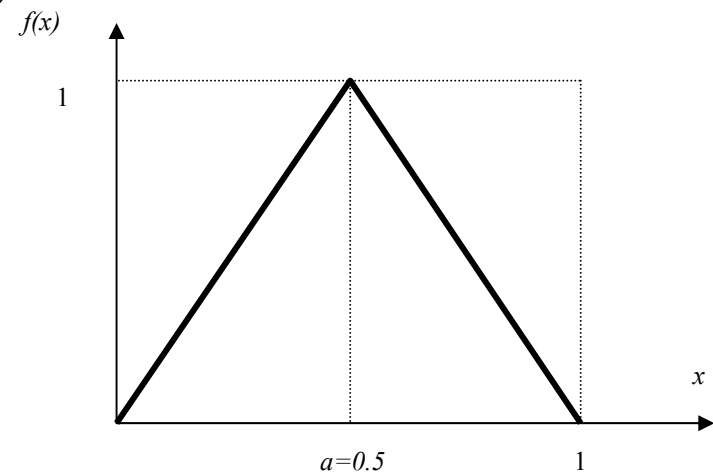

Fig. 5.18. Funcția cort modificată cu $0.5 < a < 1$.

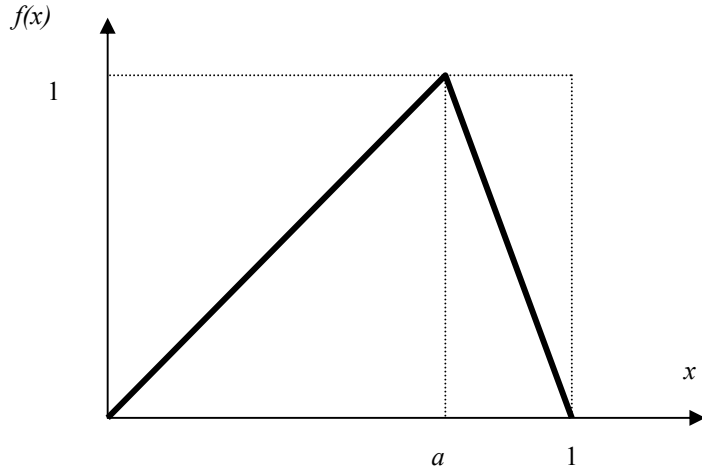

Fig. 5.19. Funcția cort normală cu $a=0.5$.

Funcția este continuă și liniară pe porțiuni, cu regiunile de liniaritate $[0, a]$ și $[a, 1]$. Ea depinde de parametrul a , care poate îndeplini condiția:

$$0.5 \leq a < 1 \quad (5.2)$$

fie condiția:

$$0 < a \leq 0.5 \quad (5.3)$$

rezultatele fiind similare.

Din definiția funcției și condițiile de mai sus se poate construi următoarea inegalitate:

$$1 < \frac{1}{a} \leq \frac{1}{1-a} \quad (5.4)$$

O evoluție tipică a sistemului dinamic definit de funcția cort este reprezentată de $x(k)$ cu:

$$x(k) = f^k(x(0)) = f(f(f \dots f(x(0)))) \quad (5.5)$$

cu: $k = 0, 1, 2, 3, \dots$

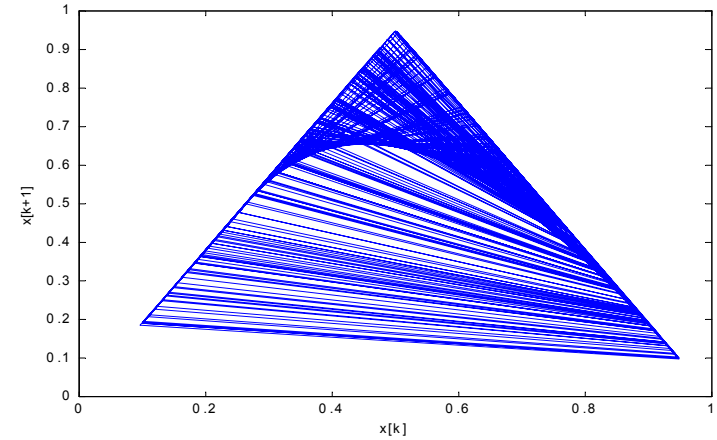

Fig. 5.20. Atractorul funcției cort pentru $a=0.63$.

Atractorul funcției are o comportare haotică, **Fig. 5.20**. O observație foarte importantă este aceea că evoluția funcției este puternic influențată de condițiile inițiale. O cale de a măsura sensibilitatea la condițiile inițiale este de a calcula valoarea medie în vecinătatea traiectoriilor unde acestea au puncte de bifurcație.

Astfel, pentru două traiectorii $x(k)$ și $y(k)$ ce pornesc din $x(0)$ și respectiv $y(0)$, putem scrie că:

$$|x(j+1) - y(j+1)| = |f'(x(j))| \cdot |x(j) - y(j)| \quad (5.6)$$

cu: $j = 0, 1, \dots, k-1$ unde $f'(x)$, este derivata funcției f în punctul x .

Astfel,
 $|x(k) - y(k)| = |f'(x(k-1))| \cdot |f'(x(k-2))| \cdot \dots \cdot |f'(x(0))| \cdot |x(0) - y(0)|$
 ceea ce este echivalent cu:

$$|x(k) - y(k)| = e^{\lambda k} |x(0) - y(0)| \quad (5.7)$$

unde:

$$\lambda = \frac{1}{k} \sum_{j=0}^{k-1} \ln |f'(x(j))| \quad (5.8)$$

Valoarea lui λ reprezintă valoarea medie a divergenței, în cazul în care $\lambda > 0$, sau a convergenței în cazul în care $\lambda < 0$, pentru două traiectorii pe intervalul $[0, k]$.

Observație: Cu cât sunt mai apropiate cele două condiții inițiale $x(0)$ și $y(0)$, cu atât se vor menține mai apropiate un timp mai îndelungat evoluțiile $x(k)$ și $y(k)$.

Limita din relația (5.8), ca medie a ratei divergenței sau convergenței, pentru vecinătățile traiectoriei $x(\cdot)$, este denumită exponentul Liapunov al traiectoriei, definit ca:

$$\lambda = \lim_{k \rightarrow \infty} \left[\frac{1}{k} \sum_{j=0}^{k-1} \ln |f'(x(j))| \right], \quad (5.9)$$

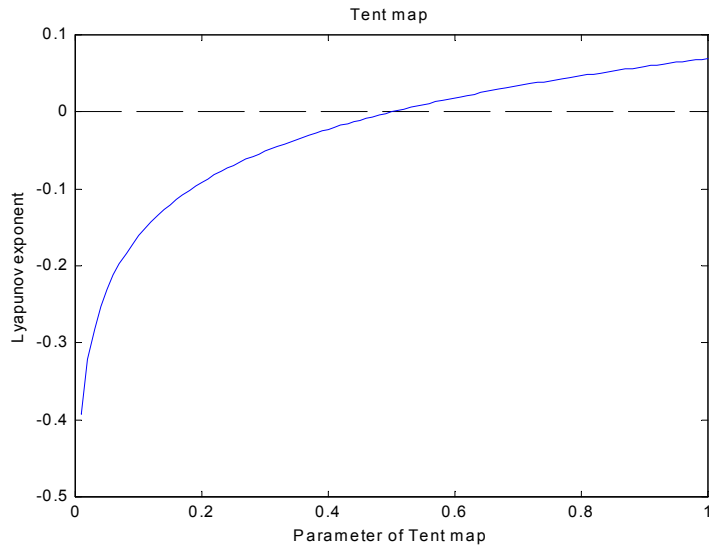

Fig. 5.21. Reprezentarea exponentului Liapunov pentru $a = 0.63$.

În Fig. 5.21. este reprezentat exponentul Liapunov al funcției cort pentru valoarea 0.63 a parametrului a .

Din relația (5.8) se poate deduce limita superioară și inferioară a valorii lui λ ca fiind:

$$0 < -\ln(a) \leq \lambda \leq -\ln(1-a).$$

Dacă: $a = 0.5$ rezultă $\lambda = \ln(2) = 0.6931\dots$

Dacă: $a = 0.63$ rezultă $0.4620\dots \leq \lambda < 0.943\dots$

Exponenții Liapunov joacă un rol deosebit de important în obținerea sincronizării pentru cele două funcții cort cuplate.

Sincronizarea celor două funcții se poate obține prin:

$$\begin{pmatrix} x(k+1) \\ y(k+1) \end{pmatrix} = \mathbf{G} \begin{pmatrix} x(k) \\ y(k) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} f[x(k) + \delta(y(k) - x(k))] \\ f[y(k) + \varepsilon(x(k) - y(k))] \end{pmatrix} \quad (5.9)$$

cu $k = 0, 1, 2, 3, \dots$

Parametrii de cuplaj δ și ε pot lua orice valori, sistemul depinzând esențial de valoarea $\varepsilon + \delta$. Dacă $\delta = 0$, $x(k)$ nu e influențat de $y(k)$, dar dacă $\varepsilon = 0$, $x(k)$ îl influențează pe $y(k)$. Acest tip de cuplaj corespunde sincronizării de tip *master-slave*.

Trajectoriile sistemului definit anterior se sincronizează dacă:

$$\left| x(k) - y(k) \right|_{k \rightarrow +\infty} \rightarrow 0 \quad (5.10)$$

În Fig. 5.22. este reprezentată o astfel de sincronizare.

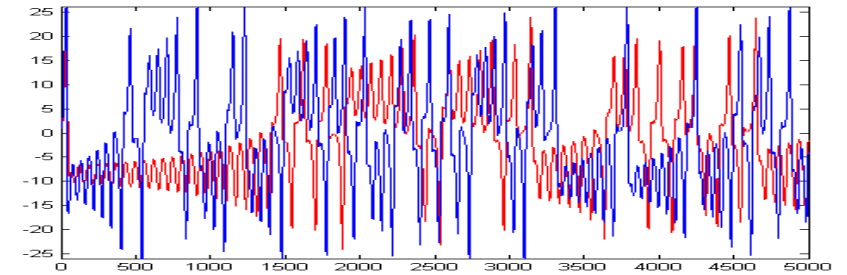

Fig. 5.22. Sincronizarea master-slave.

Dacă $\delta = 0$ și $\varepsilon = 0$, sincronizarea este obținută după un timp scurt. În aplicațiile practice, alegerea condițiilor inițiale în interiorul unei vecinătăți poate conduce la o sincronizare a sistemului.

Exponentul Liapunov al traiectoriei $x(k)$ obținută prin iterația funcției:

$$\mathbf{G} : \mathcal{R}^n \rightarrow \mathcal{R}^n \text{ este definit de valorile proprii ale matricii } D_k.$$

Matricea D_k este dată de:

$$\mathbf{D}_k = \frac{\partial G}{\partial x}(x(k-1)) \cdot \frac{\partial G}{\partial x}(x(k-2)) \cdot \dots \cdot \frac{\partial G}{\partial x}(x(0)) \quad (5.10)$$

unde: $\frac{\partial G}{\partial x}(x(j))$ este Jacobianul matricii G în punctul $x(j)$.

Astfel valorile proprii ale matricii sunt date de:

$$\Lambda = \lim_{k \rightarrow \infty} \frac{1}{2k} \ln[\mathbf{D}_k^T \mathbf{D}_k] \quad (5.11)$$

unde: D^T este transpusa matricii D .

Jacobianul matricii pentru $x = z$ este:

$$\mathbf{D} \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix} = c \begin{pmatrix} 1 - \delta & \delta \\ \varepsilon & 1 - \varepsilon \end{pmatrix} \quad (5.12)$$

unde:

$$c = \begin{cases} \frac{1}{a}, & \text{daca } 0 \leq x \leq a \\ -\frac{1}{1-a}, & \text{daca } a < x \leq 1 \end{cases} \quad (5.13)$$

Vectorii proprii sunt:

$$e_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix} \text{ și } e_2 = \begin{pmatrix} \delta \\ -\varepsilon \end{pmatrix}, \text{ iar valorile proprii corespunzătoare:}$$

$$\mu_1(x) = \begin{cases} \frac{1}{a}, & x \leq a \\ -\frac{1}{1-a}, & a < x \end{cases} \quad \text{și}$$

$$\mu_2(x) = \begin{cases} \frac{1}{a} - \delta - \varepsilon, & x \leq a \\ -\frac{1}{1-a} - \delta - \varepsilon, & a < x \end{cases} \quad (5.14)$$

Deoarece valorile proprii nu depind de x , ele îndeplinesc relația:

$$\mu_i = \mu_i(x(k-1)) \cdot \dots \cdot \mu_i(x(1)) \cdot \mu_i(x(0)), \text{ cu } i = 1, 2 \quad (5.15)$$

și cei doi exponenți Liapunov sunt:

$$\lambda_i = \lim_{k \rightarrow \infty} \left[\frac{1}{k} \sum_{j=0}^{k-1} \ln |\mu_i(x(j))| \right] \quad (5.16)$$

Primul exponent Liapunov determină gradul de mișcare și este dat de dinamica sistemului unidimensional.

Cel de al doilea exponent este dat de relația:

$$\lambda_2 = a \ln \left| \frac{1}{a-d} \right| + (1-a) \ln \left| -\frac{1}{1-a} - d \right| \quad (5.17)$$

$$\text{unde: } d = \varepsilon + \delta. \quad (5.18)$$

Dacă λ_2 este negativ cele două sisteme se pot sincroniza, mai mult ca funcție de d el are următoarele proprietăți:

- $\lambda_2 \rightarrow -\infty$, dacă $d \rightarrow \frac{-1}{1-a}$ sau dacă $d \rightarrow \frac{1}{a}$;
- $\lambda_2 \rightarrow +\infty$, dacă $d \rightarrow +\infty$ sau dacă $d \rightarrow -\infty$;
- și are un maxim la $d_m = \frac{1-2a}{a(1-a)}$, care este cuprins în

intervalul

$$\left(-\frac{1}{1-a}, \frac{1}{a} \right), \text{ situație prezentată în Fig. 5.23.}$$

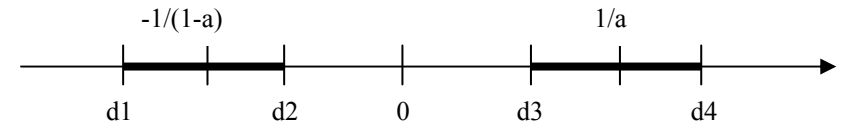

Fig. 5.23. Domeniul de existență al exponentului λ_2 .

Intervalele $[d1, d2]$, $[d3, d4]$ formează un subspațiu S , unde cele două sisteme se pot sincroniza.

Efectul zgomotului de pe canal și cel al diferențelor dintre parametri poate afecta grav obținerea sincronizării dintre cele două sisteme.

Influența celor doi factori poate fi reflectată analitic astfel:

$$\begin{pmatrix} x(k+1) \\ y(k+1) \end{pmatrix} = \mathbf{G} \begin{pmatrix} x(k) \\ y(k) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} f[x(k)] \\ f[y(k) + \varepsilon(x(k) - y(k)) + z(k)] \end{pmatrix} \quad (5.19)$$

unde: $z(k)$ este considerat un zgomot gaussian uniform distribuit cu valoare medie 0 și varianță σ^2 .

Fie $\Delta_0 = \min \{a, 1-a\}$ și $1 - \Delta_0 < \varepsilon < 1 + \Delta_0$, varianța oricărei soluții pentru ecuația (5.9), este mărginită de:

$$\overline{(x(k) - y(k))^2} < \frac{\sigma^2}{1 - \gamma^2} + \eta, \text{ asta pentru orice } \eta > 0 \text{ și}$$

un k suficient de mare, unde:

$$\gamma = \max \left\{ \frac{|1 - \varepsilon|}{a}, \frac{|1 - \varepsilon|}{1 - a} \right\}. \quad (5.20)$$

Un alt efect de care trebuie să se țină seama în practică este acela al diferențelor dintre parametri fizici ai emițătorului și receptorului date de toleranțele tehnologice ale componentelor și ansamblului.

Dacă acest lucru se întâmplă, atunci ecuația (5.9) devine:

$$\begin{pmatrix} x(k+1) \\ y(k+1) \end{pmatrix} = \mathbf{G} \begin{pmatrix} x(k) \\ y(k) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} f[x(k) + \delta(y(k) - x(k))] \\ g[y(k) + \varepsilon(x(k) - y(k))] \end{pmatrix} \quad (5.21)$$

unde: f este definit de (5.19) și g definit în aceeași manieră, dar cu parametrul $a + \Delta a$.

Se poate estima o limită a erorii de sincronizare pentru sistemele cuplate după cum urmează.

În ecuația (5.21) parametrii de cuplaj satisfac condiția:

$$1 - \Delta_0 < d < 1 + \Delta_0, \quad (5.22)$$

unde $\Delta_0 = \min \{a, 1 - a\}$ și $d = \delta + \varepsilon$.

Eroarea de sincronizare se determină ca fiind:

$$\begin{aligned} |x(k+1) - y(k+1)| &\leq |f[(1 - \delta)x(k) + \delta y(k)] - f[(1 - \varepsilon)y(k) + \varepsilon x(k)] \\ &+ |f[(1 - \varepsilon)y(k) + \varepsilon x(k)] - g[(1 - \varepsilon)y(k) + \varepsilon x(k)]| \quad (5.23) \\ &\leq \gamma |x(k) - y(k)| + \Delta f \end{aligned}$$

unde diferența Δf dintre valorile lui f și ale lui g satisfac condiția:

$$\begin{aligned} \Delta f &\leq \max \{f(x) - g(x)\} \leq \\ &\leq \max \{f(a) - g(a), |f(a + \Delta a) - g(a + \Delta a)|\} \quad (5.24) \end{aligned}$$

Ceea ce conduce la:

$$|x(k) - y(k)| < \frac{\Delta f}{1 - \gamma} + \eta \quad (5.25)$$

unde:

$$\gamma = \max \left\{ \frac{|1 - d|}{a}, \frac{|1 - d|}{1 - a} \right\}, \text{ și} \quad (5.26)$$

$$\Delta f = \max \left\{ \frac{|\Delta a|}{a}, \frac{|\Delta a|}{1 - a} \right\} \quad (5.27)$$

Cele două funcții sunt reprezentate în Fig. 5.24.

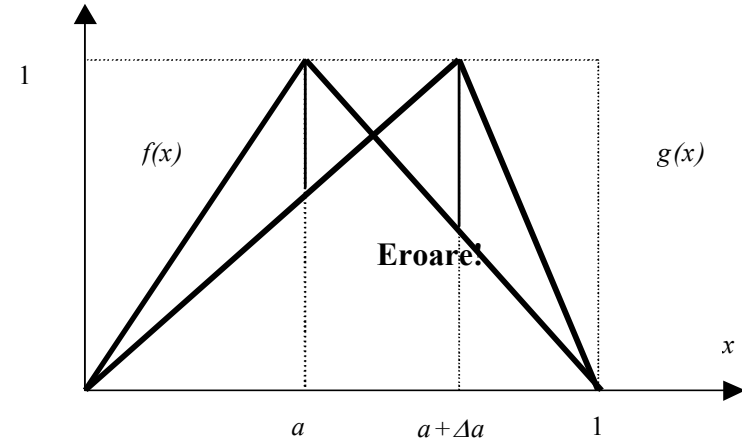

Fig. 5.24. Eroarea maximă dintre $f(x)$ și $g(x)$.

Astfel, pentru o deviație procentuală de 1% a parametrului $a = 0.63$, cu parametrii de cuplaj: $\delta = 0$, $\varepsilon = 0.88$, obținem o eroare limită de 0.025.

Astfel se iau în discuție parametrii de cuplaj pentru cele două funcții cort modificate, ținându-se seama de exponenții Liapunov de ordinul 1 și 2.

Dacă exponentul Liapunov de ordinul 1 este negativ, toate traiectoriile se sincronizează și influențele zgomotului pe canal sau diferențele tehnologice dintre emițător și receptor sunt limitate la valori mici, ceea ce conduce la păstrarea sincronizării. În Fig. 5.25. sunt prezentate spectre ale semnalului de la ieșirea sistemului, pentru 2 valori ale erorii de sincronizare.

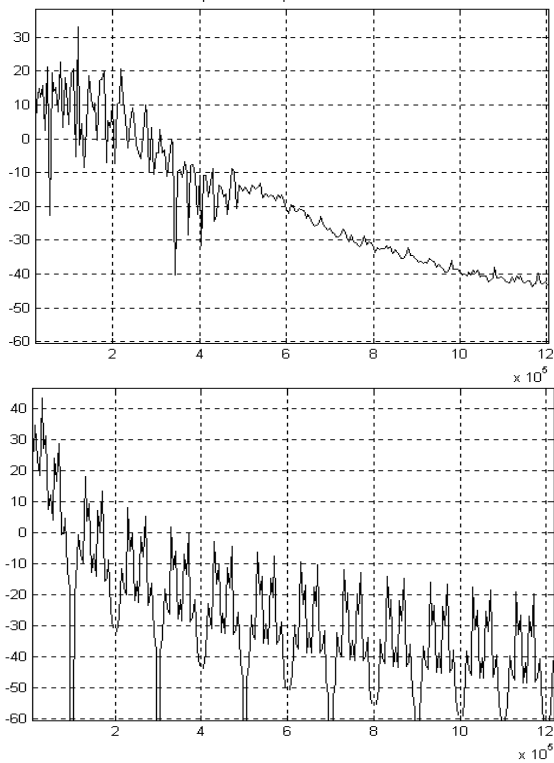

Fig. 5.25. Spectrul semnalului de la ieșirea sistemului pentru 2 valori ale erorii de sincronizare.

Dacă exponentul Liapunov de ordinul 2 este negativ, dar unele traiectorii au încă un exponent pozitiv, atunci în cel mai bun caz, pentru un cuplaj liniar, se obține un bazin de atracție unde se realizează sincronizarea.

5.4 Algoritmi de rutare dinamici și corelarea lor cu topologia rețelei

În condițiile existenței unei rețele de tip structură distribuită, alegerea rutei între nodul sursă și cel destinație se poate face prin mai multe moduri.

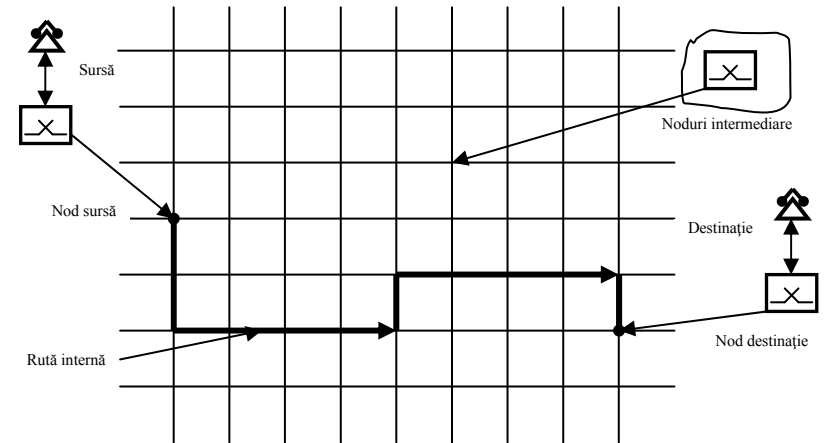

Fig. 5.26. Rețea de tip structură distribuită.

Prima modalitate se referă la utilizarea unui algoritm de rutare determinist, în sensul că pentru fiecare pereche de noduri sursă-destinație există o rută prestabilită ce va fi urmată întotdeauna. Setul complet de astfel de rute se păstrează cu ajutorul unor tabele de rutare. Exemplu în Fig. 5.27.

Noduri destinație	Noduri sursă							
	1	2	3	4	5	6	...	n
1	-	R21	R31	R41	R51	R61		Rn1
2		-						
3			-					
4				-				
...					-			
n	R1n	R2n	R3n		R5n	R6n		-

Fig. 5.27. Tabelă de rutare cu alocare deterministă.

O rută cuprinsă într-un astfel de tabel este descrisă prin precizarea tuturor centrelor de comutație intermediară pe care le parcurge informația de la nodul sursă până la nodul destinație.

Avantajul acestei metode este simplitatea ei și, drept urmare, un sistem de control simplificat. Dezavantajul major al acestei metode este slaba sa fiabilitate, în sensul că orice defecțiune intervenită în rețea și care afectează cel puțin o rută conduce la imposibilitatea realizării conexiunilor între două sau mai multe noduri. Deasemenea, și existența unor zone de rețea cu congestie de trafic este foarte probabilă și nu există soluții pentru evitarea lor.

În cea de a doua variantă se poate opta pentru o soluție îmbunătățită, în sensul asigurării unor rute de rezervă pentru fiecare conexiune. Rutele de rezervă vor fi activate în cazul unor defecțiuni sau congestii apărute pe ruta principală. Soluția aceasta rezolvă parțial dezavantajele primei soluții. Pentru a putea fi o soluție fiabilă, necesită o determinare riguroasă a rutelor principale și de rezervă. Metodele de determinare sunt dependente de datele de trafic înregistrate în rețea și care, cu toate estimările statistice, nu pot fi prevăzute cu exactitate pe o lungă perioadă de timp sau în situații de criză.

Metoda necesită o reactualizare periodică a rutelor, pentru a se putea adapta la noile condiții de trafic.

Un exemplu de tabel de rutare poate fi cel din Fig. 5.28.

Noduri destinație	Noduri sursă							
	1	2	3	4	5	6	...	n
1	-	R21-a R21-b R21-c	R31-a R21-b R21-c	R41	R51	R61		Rn1
2		-						
3			-					
4				-				
....					-			
n	R1n	R2n	R3n-a R21-b R21-c		R5n-a R21-b R21-c	R6n		-

Fig. 5.28. Tabelă de rutare cu alocare semideterministă.

Metoda a treia este cea mai complexă și presupune formarea rutelor conexiune de conexiune prin “inundarea cu apel a rețelei”. Metoda este foarte eficientă și rezolvă problemele legate de defecțiunile în rețea și congestii pe diverse rute prin redistribuirea automată a traficului pe rute

ocolitoare. Dezavantajul metodei constă în necesitatea utilizării unor metode de control și supervizare sofisticate.

Descrierea metodei

Metoda se bazează pe generarea pe canalul de semnalizare al fiecărui flux a unor pachete exploratoare care au drept scop să încerce să determine o rută de la sursă până la destinație.

Un pachet explorator este format din mai multe câmpuri care sunt prezentate în Fig. 5.29.

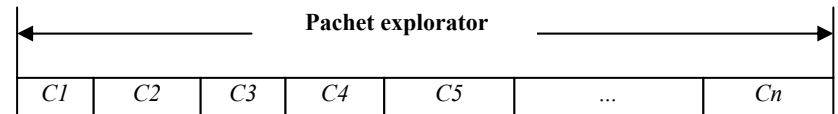

Fig. 5.29. Structura pachetului explorator.

C1 – adresa sursei;

C2 – adresa destinației;

C3 – ora emiterii;

C4 - generația din care face parte;

C5 ... Cn – câmp de dimensiune variabilă, ce conține ruta pe care a ajuns în nodul respectiv.

Maniera de utilizare a acestor pachete exploratoare (PE) se referă la generarea lor succesivă pornind din nodul sursă pe toate direcțiile active și libere, prin direcții libere înțelegând un flux multiplexat de 2Mb/s pe care există cel puțin un canal temporal (Time slot – TS) liber ce ar putea fi utilizat în cazul în care constituirea rutei ar avea succes.

Astfel, nodul sursă generează pachete exploratoare de generația întâia pe toate direcțiile libere, ca în Fig. 5.30.

Calculul timpului de stabilire a conexiunii se poate efectua pe baza relațiilor:

$$T_{tot} = 2 \cdot T_{PEn} \quad (5.28)$$

$$T_{PEn} = n \cdot \overline{t_j} + (n - 1) \cdot \overline{t_g} \quad (5.29)$$

unde: T_{tot} - timpul total de stabilire a conexiunii;

T_{PEn} - timpul până la validarea PEn;

t_j - timpul de parcurgere a unei joncțiuni;

t_g - timpul necesar pentru generarea într-un nod intermediar.

Valorile lui t_j nu diferă mult de valoarea medie indiferent de lungimea joncțiunii, însă valorile lui t_g pot diferi mult de valoarea medie, datorită numărului mare de PE ce trebuie să fie generate de un nod la un moment dat. Valorile lui n și t_g sunt cele care determină în mod esențial valoarea lui T_{tot} .

Constituirea rutei se face parcurgând calea inversă înscrisă în câmpul C5...Cn. Acest proces poate să se încheie cu un eșec, datorită existenței unor situații speciale:

- Prima situație specială se referă la apariția unei avarii pe una din joncțiunile rutei. Acesta este un eveniment destul de puțin probabil să se întâmple pe durata dintre parcurgerea în sens direct a PE și constituirea rutei (Fig. 5.33).
- A doua se referă la ocuparea tuturor canalelor libere de pe cel puțin o joncțiune din rută, eveniment mai probabil decât primul în același interval de timp. Această situație este motivată de faptul că unele canale libere sunt luate în calcul de mai multe PE pentru constituirea de rute diferite în cadrul unor solicitări diferite (Fig. 5.34).

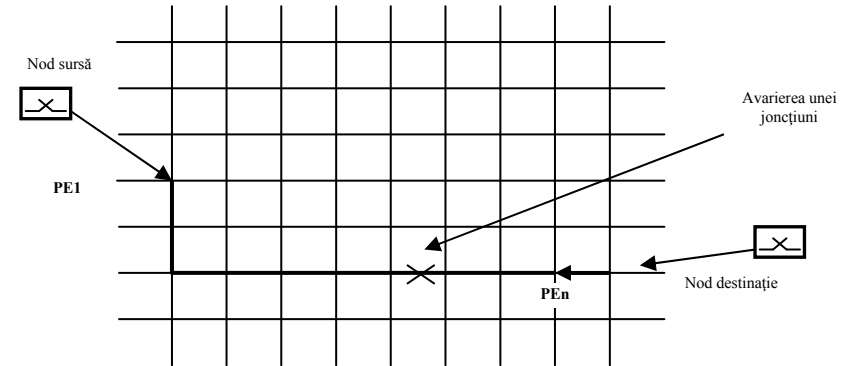

Fig. 5.33. Avariarea unei joncțiuni intermediare.

Ocuparea unei joncțiuni în totalitate este dată de dinamica angajării eliberării de canale temporale din structura unui flux. Acest efect secundar este de dorit situației în care toate PE ar rezerva câte un canal temporal, fapt care ar duce la ocuparea nejustificată a multora dintre ele.

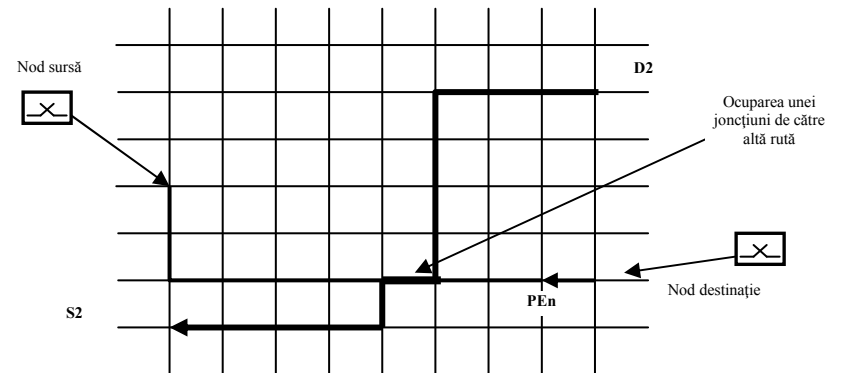

Fig. 5.34. Ocuparea unei joncțiuni intermediare.

Necesitatea existenței câmpului C3 în structura PE este determinată de diverși factori.

În situația în care, datorită timpului mare de răspuns (constituire a rutei) din partea sistemului, sursa renunță la prima solicitare și formează o a doua, se generează în interiorul sistemului un nou val de PE cu aceleași

caracteristici, iar atunci ora de emisie devine un parametru vital în analiza PE.

Mecanisme de anulare a pachetelor exploratoare din rețea

Gestionarea numărului mare de PE din sistem impune apariția unui mecanism de anulare (stingere) a PE din rețea. Acesta are mai multe componente. Un PE poate fi anulat dacă:

- a trecut un timp limită de la generare, și PE nu a fost validat;
- PE a ajuns la o generație al cărei indice a depășit o anumită valoare. Se evită constituirea unor rute care parcurg un număr mare de centre intermediare;
- PE tind să fie generate pe aceeași joncțiune din direcții opuse;
- PE a ajuns la limita rețelei și nu a fost validat.

Situațiile menționate anterior sunt prezentate în Fig. 5.35.

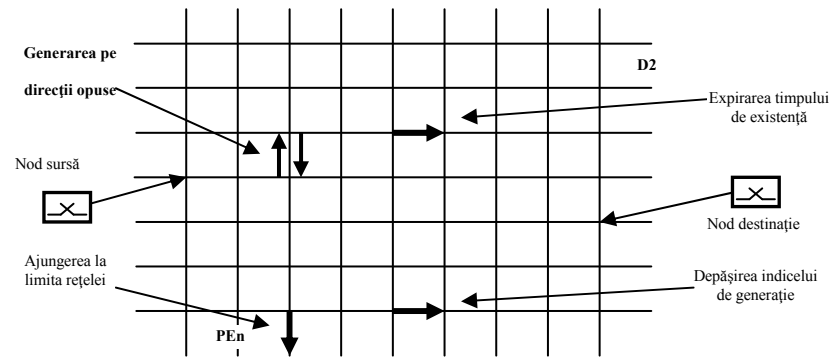

Fig. 5.35. Mecanisme de anulare a PE.

Prezentarea mecanismelor de generare a rutelor a fost necesară pentru a demonstra că maniera automată de generare a rutelor conduce la existența unor rute între același nod sursă și destinație complet diferite.

Interceptarea unei rute de către un receptor neautorizat, chiar și în cazul în care ar putea să descopere informația cuprinsă pe acea rută, nu va furniza nici o informație referitoare la structura rutelor partenere în comunicația propusă pe rute multiple Fig. 5.36.

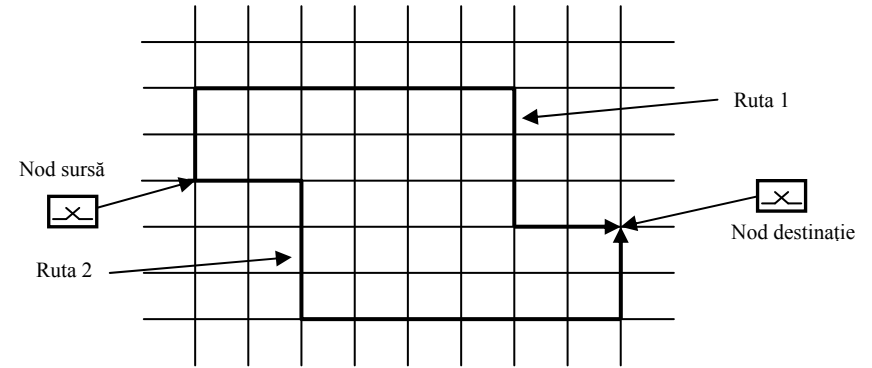

Fig. 5.36. Interceptarea unei rute.

Se demonstrează astfel că metoda propusă constituie o soluție viabilă pentru protecția informației de tip date cu acces pe rute multiple.

Pentru a putea efectua o transmisie de date pe rute multiple, așa cum am propus în metodă, este necesar să putem deține controlul timpilor de propagare de la sursă la destinație.

Sistemul de comutație de circuite pe care se realizează transmisia are două avantaje în acest sens:

- ruta pe care o generează între sursă și destinație prezintă timpuri de întârziere ce variază în limite mici și care sunt compensate de sistem prin intermediul bufferelor elastice.
- diferența dintre timpurile de întârziere de pe două rute independente ce pleacă din același nod sursă și au drept destinație un nod comun poate fi determinată.

Timpul de propagare poate fi calculat cu relația:

$$t_p = \sum_{i=1}^n t_{Ri} + \sum_{i=1}^{n-1} t_{Pi} \quad (5.30)$$

unde: t_p - timpul total de propagare pe rută;

t_{Ri} - timpul rutare în nodul i ;

t_{Pi} - timpul de propagare pe joncțiunea dintre nodul de comutație i și nodul de comutație $i + 1$.

O reprezentare sugestivă este prezentată în Fig. 5.37.

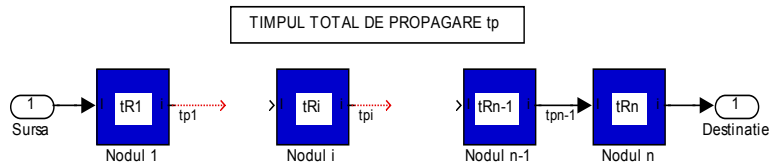

Fig. 5.37. Calculul timpului total de propagare pe o rută.

Diferențele dintre timpii de propagare de diferite rute sunt determinate și de numărul diferit al nodurilor intermediare ce concură la formarea rutei Fig. 5.38.

Astfel, timpul de propagare poate fi calculat cu relațiile:

$$t_{pR1} = \sum_{i=1}^n t_{Ri} + \sum_{i=1}^{n-1} t_{Pi} \quad (5.31)$$

unde: t_{pR1} - timpul total de propagare pe Ruta 1;

$$t_{pR2} = \sum_{j=1}^m t_{Rj} + \sum_{j=1}^{m-1} t_{Pj} \quad (5.32)$$

unde: t_{pR2} - timpul total de propagare pe Ruta 2;

Diferențele dintre timpii de propagare pe rutele conexe pot fi approximate astfel:

$$t_{pRj} - t_{pRi} = \left(\sum_j t_{Rj} - \sum_i t_{Ri} \right) + \left(\sum_j t_{Pj} - \sum_i t_{Pi} \right) = N_{Dij} + \varphi_{ij} \quad (5.33)$$

unde: N_{Dij} - este un interval de timp echivalent transmiterii unei număr întreg de biți;

și φ_{ij} - este un defazaj a cărui valoare se determină cu relația:

$$\varphi_{ij} = (t_{pRj} - t_{pRi}) - m_{ij} \cdot T_B \quad (5.34)$$

unde: m_{ij} - este numărul întreg de biți ce pot fi transmiși în intervalul de timp N_{Dij} ;

și T_B - intervalul de timp necesar transmiterii unui bit de informație.

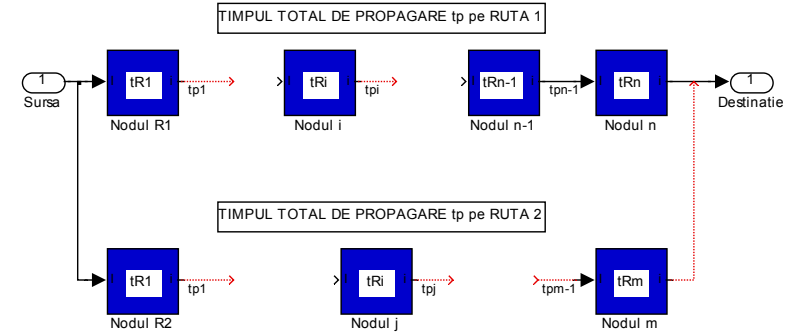

Fig. 5.38. Calculul timpului total de propagare pe 2 rute conexe.

Defazajul φ_{ij} dintre două rute conexe este eliminat cu ajutorul buffer-ului elastic de la recepție, el fiind relativ ușor eliminat prin această metodă ce presupune înscrierea informației la intrare cu viteza de propagare pe ruta individuală și extragerea acesteia cu o frecvență de tact unică dictată de sistemul de recepție.

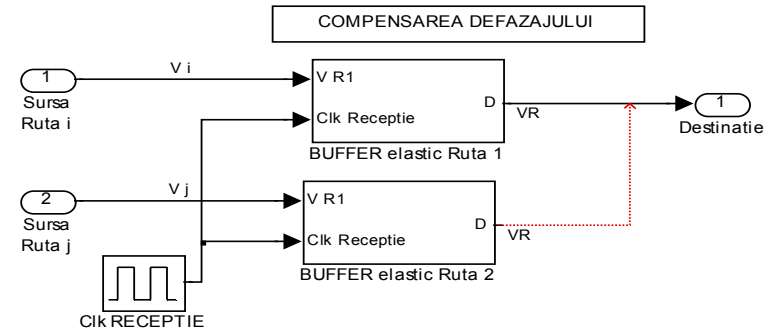

Fig. 5.39. Compensarea defazajului φ_{ij}

Mai rămâne de determinat valoarea lui m_{ij} . Pentru determinarea ei se folosește un sistem automat de calcul ce presupune generarea unei secvențe de test la emisie, transmiterea ei pe canalele individuale de propagare și evaluarea timpului de propagare prin analiza comparativă a secvențelor de test recepționate. Schema bloc a unui astfel de sistem este prezentată în Fig. 5.40.

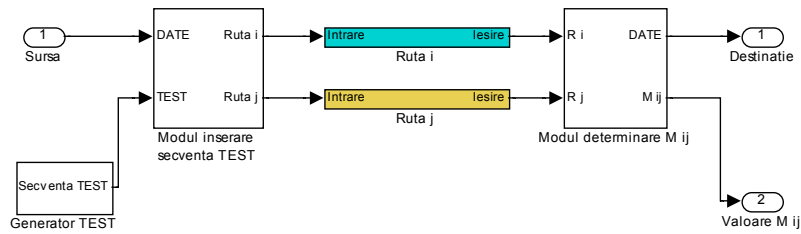

Fig. 5.40. Determinarea valorii m_{ij} .

Procedura de calcul a valorii lui m_{ij} presupune memorarea

secvenței recepționate de pe ruta i și de pe ruta j după care compararea acestora. Dacă rezultatul comparației bit cu bit a celor două secvențe este diferit se efectuează o deplasare ciclică a uneia din secvențele memorate și reia procesul de comparare a celor două secvențe care va continua până la obținerea unui rezultat identic.

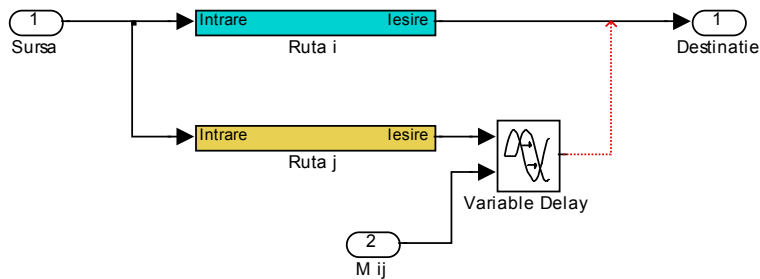

Fig. 5.41. Compensarea întârzierii m_{ij} .

În acest moment se analizează numărul de deplasări ciclice realizate, această valoare constituie o mărime care va determina configurarea unui circuit de întârziere variabil comandat, conform schemei din Fig. 5.41.

Metoda de compensare a întârzierilor variabile ale propagării pe rutele individuale de comunicație este posibil să fie aplicată deoarece aceste întârzieri se mențin pe toată durata comunicației la aceleași valori, diferențele ce vor apărea în timpul comunicației se mențin în limita defazajului φ_{ij} , ce poate fi compensat activ de buffer-ele de la recepție.

Schema generală de test pentru cazul utilizării a 5 canale de comunicație este prezentată în Fig. 5.42.

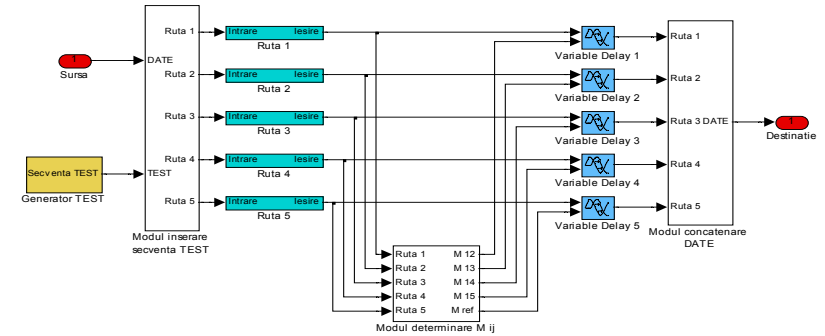

Fig. 5.42. Schema de determinare și compensare a decalajelor m_{ij} .

În Fig. 5.43. este prezentată una din variantele de analiză. Testul a fost efectuat pe 10 situații statistic diferite.

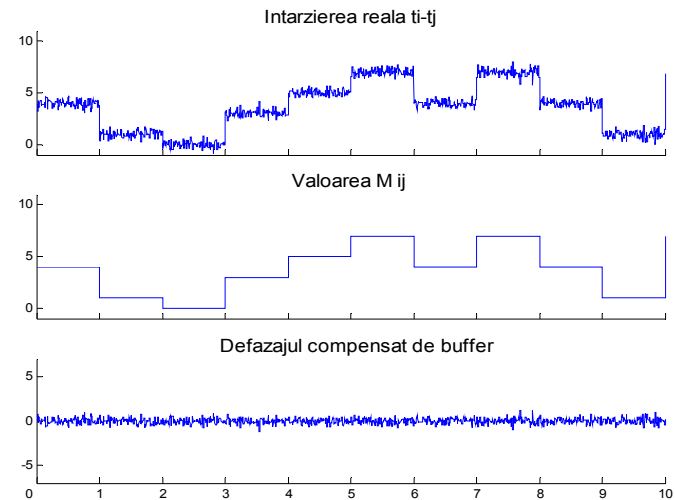

Fig. 5.43. Analiza timpilor de întârziere.

Rezultatele relevă capacitatea sistemului de a compensa diferențele dintre timpii de propagare între diverse rute generați de parcurgerea sistemului.

5.5. Protecția transmisiunilor de date utilizând căi de propagare pe rute multiple

Structura generală a metodei include transformarea unui flux de date în 4 fluxuri de date individuale și transmiterea acestora la destinație pe rute individuale separate. Limitarea numărului de rute individuale la 4 a fost generată de numărul canalelor de date disponibile la nivelul interfeței standard a sistemului care este 5.

Observație: Se păstrează un canal de rezervă pe care se transmite informația de sincronizare dintre sistemul de emisie și cel de recepție. Dacă se dispune de 2 astfel de interfețe, se poate face o transmisie pe 9 canale de date individuale și unul de sincronizare.

Astfel, numărul de canale utile este dat de relația:

$$N_U = (r \cdot n_{ch}) - 1 \quad (5.35)$$

unde: r - numărul interfețelor disponibile,
în cazul analizat $r = 1$;

n_{ch} - numărul canalelor disponibile la nivelul unei interfețe,
în cazul analizat $n_{ch} = 5$

Înlocuind în (5.35) valorile din (5.36) și (5.37), se obține numărul de canale utile pentru modelul de analiză:

$$N_U = 4 \quad (5.38)$$

Formarea canalelor individuale se bazează pe construcția unui canal virtual în structura canalului de date sursă Fig. 5.44.

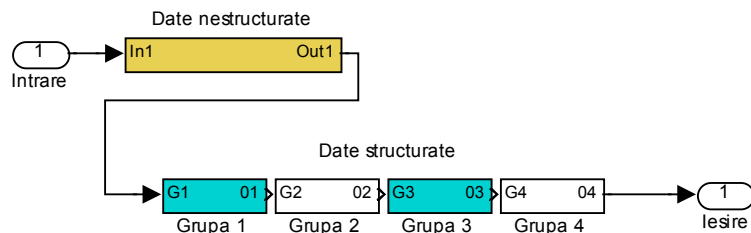

Fig. 5.44. Structurarea datelor de intrare.

Structurarea datelor de intrare și implicit formarea unui cadru virtual se poate face prin două metode:

- alocarea uniformă a datelor în structura cadrului virtual, Fig. 5.45.

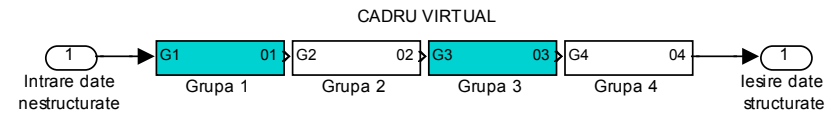

Fig. 5.45. Cadrul virtual cu alocare uniformă.

Relația care descrie formarea cadrului se poate scrie:

$$M_{cadru} = n_g \cdot m_g \quad (5.39)$$

unde: M_{cadru} - numărul total de biți din structura cadrului virtual;

n_g - numărul de grupe din cadru;

m_g - numărul de biți dintr-o grupă.

- alocarea neuniformă a datelor în structura cadrului virtual, Fig. 5.46.

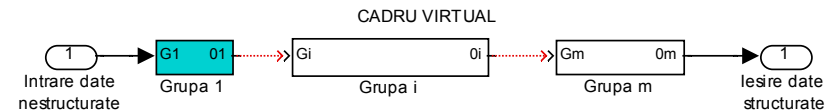

Fig. 5.46. Cadrul virtual cu alocare neuniformă.

Relația care descrie formarea cadrului se poate scrie:

$$M_{cadru} = \sum_{i=1}^m m_i \quad (5.40)$$

unde: M_{cadru} - numărul total de biți din structura cadrului virtual;

i - numărul de grupe din cadru;

m_i - numărul de biți din grupa i .

Pentru aplicația realizată, am optat pentru varianta alocare uniformă cu 4 grupe și câte 10 biți în fiecare grupă, deci un cadru virtual de 40 de biți.